

Πολυτεχνείο Κρήτης
Σχολή Μηχανικών Παραγωγής και Διοίκησης

Διπλωματική εργασία
**Στρατηγική ανάπτυξη της Κίνας: Σύγκριση
με άλλες βιομηχανικές χώρες**

Αργυρώ Αθανασοπούλου

Επιβλέπων Καθηγητής: Κωνσταντίνος Ζοπουνίδης

Πρώτο Μέλος: Μιχαήλ Δούμπος

Δεύτερο Μέλος: Γεώργιος Ατσαλάκης

Χανιά, 2023

Περίληψη

Τα τελευταία χρόνια το παγκόσμιο οικονομικό κέντρο μεταφέρεται σταδιακά προς τις χώρες μεταξύ της Μεσογείου και της Ανατολής, από όπου περνάει ο σύγχρονος Δρόμος του Μεταξιού. Η Κίνα θεωρείται ως η 2^η παγκόσμια δύναμη μετά τις ΗΠΑ, μέσα από την οικονομία της. Από φτωχό κράτος, πέτυχε βαθύ οικονομικό μετασχηματισμό και πραγματοποίησε ταχύτατη οικονομική άνθιση τα τελευταία 40 χρόνια. Η Κίνα επενδύει στο νέο δρόμο του μεταξιού, προκειμένου να οικοδομήσει τις υποδομές και τα δίκτυα που χρειάζονται για τη σύνδεση χωρών και ηπείρων, ώστε να διευκολυνθεί και ενισχυθεί το παγκόσμιο εμπόριο και ως αποτέλεσμα, να επεκταθεί η οικονομική επιρροή της. Στην παρούσα διπλωματική εργασία αναλύεται η στρατηγική ανάπτυξη της Κίνας και πραγματοποιείται μια σύγκριση της με άλλες βιομηχανικές χώρες.

Περιεχόμενα

Περίληψη.....	2
Εισαγωγή.....	5
Κεφάλαιο 1. Η ιστορία της κινέζικης οικονομικής ανάπτυξης	7
1.1 Η κινέζικη οικονομία πριν τις μεταρρυθμίσεις	7
1.2 Οικονομικές μεταρρυθμίσεις και οικονομική ανάπτυξη.....	8
1.2.1 1979-1989	8
1.2.2 1990-2003	10
1.2.3 2004-Σήμερα	12
Κεφάλαιο 2. Οδηγοί οικονομικής ανάπτυξης.....	15
2.1 Προετοιμασία κατά την περίοδο του σχεδιασμού	15
2.2 Εργατικό δυναμικό και δημογραφικά στοιχεία	16
2.3 Αποταμίευση και επενδύσεις	19
2.4 Συνολική Παραγωγικότητα Συντελεστών (Total Factor Productivity TFP).....	22
2.4.1 Αύξηση της Συνολικής Παραγωγικότητας Συντελεστών (TFP) στον γεωργικό, κρατικό, μη-κρατικό και στον τομέα των υπηρεσιών	23
2.4.2 Ανακατανομή των πόρων.....	23
2.4.3 Θεσμικές μεταρρυθμίσεις στο εμπόριο, τις επενδύσεις και τη μετανάστευση	25
2.4.4 Νέοι κινητήρες αύξησης της TFP	26
2.5 Αλλαγές στο μοτίβο ανάπτυξης	30
Κεφάλαιο 3. Μέγεθος της κινέζικης οικονομίας	32
Κεφάλαιο 4. Νομισματική πολιτική	36
4.1 Το τραπεζικό σύστημα της Κίνας	37
4.2 Στόχοι και εργαλεία της κινέζικης νομισματικής πολιτικής.....	39
4.2.1 Απώτεροι στόχοι.....	39
4.2.2 Ενδιάμεσοι στόχοι	40
4.2.3 Η μετάβαση από την βασισμένη στην ποσότητα (quantity based) στην βασισμένη στην τιμή (price based) νομισματική πολιτική και τα εργαλεία επίτευξής της.....	42
4.2.4 Εξέλιξη νομισματικής πολιτικής	47
4.3 Νόμισμα	50
4.3.1 Συναλλαγματική Ισοτιμία.....	50
4.3.2 Διεθνοποίηση του RMB	54
Κεφάλαιο 5. Κίνα: Η μεγαλύτερη μεταποιητική χώρα στον κόσμο.....	59

Κεφάλαιο 6. Άμεσες Ξένες Επενδύσεις (ΑΞΕ).....	64
6.1 Εισερχόμενες ΑΞΕ.....	65
6.1.1 Η αύξηση των εισερχόμενων ΑΞΕ στην Κίνα.....	65
6.1.2 Τομεακή δυναμική των εισερχόμενων ΑΞΕ	68
6.1.3 Προέλευση εισερχόμενων ΑΞΕ.....	69
6.1.4 Επιπτώσεις των εισερχόμενων ΑΞΕ στην οικονομική ανάπτυξη της Κίνας	72
6.2 Εξερχόμενες ΑΞΕ.....	76
6.2.1 Η αύξηση των εξερχόμενων ΑΞΕ στην Κίνα	76
6.2.2 Χαρακτηριστικά των εξερχόμενων ΑΞΕ	82
6.2.3 Παράγοντες που τις καθορίζουν τις κινέζικες εξερχόμενες ΑΞΕ.....	85
6.2.4 Χώρες-προορισμοί των εξερχόμενων ΑΞΕ	89
Κεφάλαιο 7. Εμπόριο	94
7.1 Εμπόριο εμπορευμάτων	95
7.2 Εμπόριο υπηρεσιών.....	101
7.3 Στρατηγική διπλής κυκλοφορίας.....	105
7.4 Κορυφαίοι εμπορικοί εταίροι	106
Κεφάλαιο 8. Belt and Road Initiative	109
8.1 Στόχοι της πρωτοβουλίας Belt and Road	110
8.2 Οι 6 οικονομικοί διάδρομοι του BRI.....	114
8.3 Επιπτώσεις του BRI	118
Κεφάλαιο 9. Σύγκριση Κίνας με άλλες βιομηχανικές χώρες	120
9.1 Παρουσίαση δείγματος και στατιστικών δεδομένων	120
9.1.1 Οι χώρες της Ομάδας των 20 (G20)	120
9.1.2 Μελέτη δεικτών ανάπτυξης των G20 χωρών.....	121
9.2 Ανάλυση δεδομένων με την πολυκριτήρια μέθοδο PROMETHEE	131
9.2.1 Πολυκριτήρια ανάλυση αποφάσεων.....	131
9.2.2 Η πολυκριτήρια μέθοδος PROMETHEE.....	133
9.2.3 Εφαρμογή της μεθόδου PROMETHEE II.....	140
9.2.4 Αποτελέσματα μεθόδου PROMETHEE II	141
Κεφάλαιο 10. Συμπεράσματα.....	145
Βιβλιογραφία.....	151

Εισαγωγή

Η Κίνα μέσα σε περίπου τέσσερις δεκαετίες, μετατράπηκε από μια φτωχή αναπτυσσόμενη χώρα, σε οικονομική υπερδύναμη, παρουσιάζοντας θεαματική άνοδο. Από το 1979 μέχρι το 2022, ο ετήσιος ρυθμός ανάπτυξης του κινέζικου ΑΕΠ ήταν κατά μέσο όρο 9%¹. Η ανάπτυξη αυτή, χαρακτηρίστηκε από την Παγκόσμια Τράπεζα ως η «ταχύτερη διαρκής επέκταση στην ιστορία» για μια τόσο μεγάλη οικονομία². Από τα τέλη της δεκαετίας του 1970, που ξεκίνησαν οι μεταρρυθμίσεις και το «άνοιγμα» της Κίνας στον έξω κόσμο, πάνω από 800 εκατομμύρια άνθρωποι έχουν βγει από τη φτώχεια, με αποτέλεσμα, σήμερα, να αποτελεί μια χώρα ανώτερου μεσαίου εισοδήματος³. Το κατά κεφαλήν εισόδημα της Κίνας έφτασε τα 12.850 USD⁴ το 2022, γεγονός που αποτελεί ορόσημο για τη μέτρηση της βελτίωσης της ευημερίας για 1,4 δισεκατομμύρια Κινέζους. Το ίδιο έτος, το συνολικό ΑΕΠ της Κίνας, έφτασε σχεδόν στα 18 τρισεκατομμύρια USD αντιπροσωπεύοντας το 18,48% του παγκόσμιου ΑΕΠ σύμφωνα με εκτιμήσεις της Παγκόσμιας Τράπεζας. Με βάση το ονομαστικό ΑΕΠ, η Κίνα είναι η δεύτερη μεγαλύτερη οικονομία στον κόσμο και η μεγαλύτερη οικονομία, αν το ΑΕΠ της μετρηθεί σε όρους ισοτιμίας αγοραστικής δύναμης (Purchasing Power Parity/ PPP)⁵, ξεπερνώντας τις ΗΠΑ. Όσο η κινεζική οικονομία βίωνε αυτήν την τεράστια ανάπτυξη, «γνώρισε» θεμελιώδεις αλλαγές στα πρότυπα εκβιομηχάνισης της, συνεχίζοντας να κινείται προς την παραγωγή προϊόντων υψηλής προστιθέμενης αξίας, και δίνοντας ιδιαίτερη σημασία στο εξωτερικό εμπόριο και στις επενδύσεις, όπως και τα τελευταία χρόνια στην καινοτομία και στις τεχνολογικές αλλαγές. Η Κίνα, κατατάσσεται στην πρώτη θέση παγκοσμίως στον τομέα της μεταποίησης, στο εμπόριο προϊόντων και επίσης, στην κατοχή συναλλαγματικών αποθεμάτων⁶. Η ταχεία κινέζικη οικονομική ανάπτυξη οδήγησε σε σημαντική αύξηση των διμερών εμπορικών

¹ 'GDP growth (annual %)', World Bank, 19 Σεπτέμβριος 2023, <https://databank.worldbank.org/source/world-development-indicators?l=en#>.

² Dipanjan Roy Chaudhury, 'View: The highs and lows of China's economy', *The Economic Times*, 30 Νοέμβριος 2021, <https://economictimes.indiatimes.com/news/international/world-news/view-the-highs-and-lows-of-chinas-economy/articleshow/88003456.cms?from=mdr>.

³ 'China - Country Partnership Framework for the Period FY2020-2025 (English)' (Washington, D.C.: World Bank Group, 11 Νοέμβριος 2019), <https://documents.worldbank.org/en/publication/documents-reports/documentdetail>.

⁴ 'GNI per capita, Atlas method (current US\$)', World Bank, 19 Σεπτέμβριος 2023, <https://databank.worldbank.org/source/world-development-indicators?l=en#>.

⁵ 'GDP Ranking | Data Catalog', World Bank, 29 Οκτώβριος 2021, <https://datacatalog.worldbank.org/search/dataset/0038130>; 'World Economic Outlook Databases', IMF, ημερομηνία πρόσβασης 11 Φεβρουάριος 2022, <https://www.imf.org/en/Publications/SPROLLS/world-economic-outlook-databases>.

⁶ Chaudhury, 'View'.

σχέσεων της με πολλές χώρες. Η Κίνα επί του παρόντος αποτελεί το μεγαλύτερο εμπορικό εταίρο αγαθών των ΗΠΑ, αλλά και της Ευρωπαϊκής Ένωσης⁷.

Το οικονομικό σύστημα της Κίνας, χαρακτηρίζεται από τους οικονομολόγους ως σοσιαλιστική οικονομία της αγοράς (socialist market economy). Σε αυτό, η κυβέρνηση διαδραματίζει άμεσο ρόλο στη διαχείριση της οικονομίας μέσω πενταετών σχεδίων (Five-Year Plans), που θέτουν στρατηγικές και στόχους. Στο οικονομικό αυτό μοντέλο κυρίαρχο ρόλο παίζουν οι κρατικές επιχειρήσεις (State-Owned Enterprises | SOEs) και οι επιχειρήσεις μικτής ιδιοκτησίας (Mixed-ownership enterprises), παράλληλα με έναν ταχέως αναπτυσσόμενο ιδιωτικό τομέα (Private-Owned enterprises | POEs). Ενδιαφέρον παρουσιάζει το γεγονός, ότι οι εγχώριες ιδιωτικές επιχειρήσεις παρήγαγαν πάνω από το 60% του ΑΕΠ της Κίνας (με στοιχεία του 2018), το μεγαλύτερο μέρος των εξαγωγών της και συνέβαλαν στη δημιουργία νέων θέσεων εργασίας⁸.

Ωστόσο, παρά την ανάπτυξη της οικονομίας της, η Κίνα αντιμετωπίζει σημαντικές προκλήσεις που θα μπορούσαν να περιορίσουν αυτήν την ανάπτυξη. Τέτοιες προκλήσεις περιλαμβάνουν τις οικονομικές πολιτικές, που οδήγησαν στην υπερεξάρτηση στις πάγιες επενδύσεις και εξαγωγές, για την επίτευξη της οικονομικής ανάπτυξης, και όχι στην καταναλωτική ζήτηση, την ευνοϊκή μεταχείριση που λαμβάνουν οι κρατικές επιχειρήσεις (SOEs) από το κράτος, ακόμα και σε περιπτώσεις που καθίστανται μη βιώσιμες, το αδύναμο τραπεζικό σύστημα, το οποίο βρίσκεται επίσης σε μεγάλο βαθμό υπό κρατικό έλεγχο, την διεύρυνση των εισοδηματικών διαφορών, την αυξανόμενη περιβαλλοντική ρύπανση και τη σχετική έλλειψη κράτους δικαίου⁹.

Η κινέζικη κυβέρνηση, αναγνωρίζοντας αυτά τα προβλήματα, έχει δεσμευτεί να τα αντιμετωπίσει με την εφαρμογή πολιτικών που στοχεύουν στην αύξηση του ρόλου της αγοράς στην οικονομία, δίνοντας βάση στην καινοτομία, θέτοντας την κατανάλωση ως κινητήρια δύναμη της οικονομίας, επεκτείνοντας τα δίκτυα κοινωνικής ασφάλισης, ενθαρρύνοντας την ανάπτυξη λιγότερο ρυπογόνων βιομηχανιών, υποστηρίζοντας την ανάπτυξη του τομέα των υπηρεσιών και στοχεύοντας στην καταπολέμηση της διαφθοράς της κυβέρνησης. Η επιτυχής εφαρμογή των παραπάνω μεταρρυθμίσεων, θα είναι πιθανότατα καθοριστική στο αν η Κίνα θα καταφέρει να διατηρήσει τους σχετικά ταχείς ρυθμούς οικονομικής της ανάπτυξης.

Η αύξηση της κινέζικης οικονομικής ισχύος, συνέβαλλε στη συμμετοχή της Κίνας σε όλο και περισσότερες παγκόσμιες οικονομικές πολιτικές και έργα, που βασίζονται κυρίως στην ανάπτυξη υποδομών. Η κινέζικη πρωτοβουλία του Δρόμου του μεταξιού (Belt and Road Initiative | BRI, 2013), αντιπροσωπεύει μια στρατηγική της Κίνας για τη χρηματοδότηση υποδομών σε όλη την Ασία, την Ευρώπη, την Αφρική, αλλά και στον υπόλοιπο κόσμο. Με

⁷ 'China Overtakes US as EU's Biggest Trading Partner', *BBC News*, 17 Φεβρουάριος 2021, τμ. Business, <https://www.bbc.com/news/business-56093378>.

⁸ 'China's Economy', *Asialink Business*, 2019, <https://asialinkbusiness.com.au/china/getting-started-in-china/chinas-economy?doNothing=1>; Chunlin Zhang, 'How Much Do State-Owned Enterprises Contribute to China's GDP and Employment?', Working Paper (Washington, DC: World Bank, 15 Ιούλιος 2019), <https://doi.org/10.1596/32306>.

⁹ Τζανάρης, 'Η Οικονομική Άνοδος της Κίνας: Τάσεις, ευκαιρίες και προκλήσεις', *the SAFIA Blog* (blog), 28 Ιανουάριος 2019, https://thesafiablog.com/2019/01/28/analysis_china/.

την επίτευξη των κινέζικων οικονομικών πρωτοβουλιών, οι εξαγωγικές και επενδυτικές της αγορές θα μπορούσαν να επεκταθούν ακόμη περισσότερο, αυξάνοντας την ήπια ισχύ της παγκοσμίως¹⁰.

Κεφάλαιο 1. Η ιστορία της κινέζικης οικονομικής ανάπτυξης

1.1 Η κινέζικη οικονομία πριν τις μεταρρυθμίσεις

Πριν το 1979, η κινέζικη οικονομία, υπό την ηγεσία του Mao Zedong, ήταν κεντρικά σχεδιασμένη. Ο κεντρικός αυτός σχεδιασμός (centralized planning) έδινε έμφαση στην ανάπτυξη της παραγωγής, και ιδίως, του γεωργικού τομέα¹¹. Ένα μεγάλο μέρος της οικονομικής παραγωγής της χώρας ελεγχόταν από το κράτος, το οποίο έθετε τους στόχους παραγωγής, ρύθμιζε τις τιμές και κατένειμε τους πόρους. Κατά τη διάρκεια της δεκαετίας του 1950, εξαγγέλθηκε το «Μεγάλο Άλμα Εμπρός» (The Great Leap Forward), που στόχευε στην εκβιομηχάνιση της υπαίθρου και την ανασυγκρότηση της χώρας¹². Στα πλαίσια της προσπάθειας για εκσυγχρονισμό και εκβιομηχάνιση της Κίνας, πέρα από τις αγροτικές μεταρρυθμίσεις και τις ανακατανομές γης, έγιναν επενδύσεις και σε αστικές βιομηχανίες¹³. Κατά τις δεκαετίες του 1960 και 1970, η κεντρική κυβέρνηση, ανέλαβε μεγάλης κλίμακας επενδύσεις σε φυσικό και ανθρώπινο κεφάλαιο. Ως αποτέλεσμα, μέχρι το 1978, σχεδόν τα 3/4 της βιομηχανικής παραγωγής παράγονταν από κεντρικά ελεγχόμενες, κρατικές επιχειρήσεις (SOEs), βάσει κεντρικά σχεδιασμένων στόχων παραγωγής. Οι ιδιωτικές (POEs) και ξένες επιχειρήσεις (Foreign Invested Enterprises | FIEs) γενικά αποκλείστηκαν. Κύριος στόχος της κυβέρνησης ήταν να καταστήσει την κινέζικη οικονομία σχετικά αυτάρκη, με αποτέλεσμα η χώρα να παραμείνει σε γενικές γραμμές «κλειστή» στον υπόλοιπο κόσμο. Το εξωτερικό εμπόριο περιοριζόταν στην απόκτηση εκείνων των αγαθών που δεν μπορούσαν να παραχθούν στην Κίνα. Τέτοιου είδους πολιτικές δημιούργησαν στρεβλώσεις στην κινέζικη οικονομία. Δεδομένου ότι το μεγαλύτερο μέρος της οικονομίας διοικούνταν και διαχειριζόταν από την κεντρική κυβέρνηση, ο μηχανισμός της αγοράς δεν ήταν επαρκής για την αποτελεσματική κατανομή των πόρων, και επομένως ήταν λίγα τα κίνητρα που θα έκαναν τις επιχειρήσεις, τους εργαζομένους και τους αγρότες πιο παραγωγικούς και επικεντρωμένους στην ποιότητα των παραγόμενων προϊόντων (επικεντρώνονταν κυρίως στους παραγωγικούς στόχους που έθετε η κυβέρνηση).

Από το 1953 έως το 1978, σύμφωνα με τα στατιστικά δεδομένα της κινέζικης κυβέρνησης, το πραγματικό ΑΕΠ της Κίνας, αυξήθηκε με μέσο ετήσιο ρυθμό 6,7%. Βέβαια, αυτά τα

¹⁰ Wayne M. Morrison, 'China's Economic Rise: History, Trends, Challenges, and Implications for the United States' (Congressional Research Service, 25 Ιούνιος 2019), 1–2, <https://crsreports.congress.gov/product/pdf/RL/RL33534>.

¹¹ Khalid Butt και Sarah Sajid, 'Chinese Economy under Mao Zedong and Deng Xiaoping' 25 (10 Ιούλιος 2018): 170.

¹² Ειρήνη Μαργογιαννάκη, 'Συγχρονη Κινέζικη Κουλτούρα και Κινέζικος Πολιτισμός στην Ελλάδα' (μεταπτυχιακή διατριβή, Αθήνα, Χαροκόπειο Πανεπιστήμιο, 2016), 12.

¹³ Eman M. Elshaikh, 'READ: Rise of China', Khan Academy, ημερομηνία πρόσβασης 25 Μάιος 2021, <https://www.khanacademy.org/humanities/whp-origins/era-7-the-great-convergence-and-divergence-1880-ce-to-the-future/75-global-interactions-beta/a/read-rise-of-china-beta>.

στοιχεία έχουν αμφισβητηθεί από πολλούς αναλυτές ως προς την ακρίβειά τους, μιας και αρκετοί θεωρούν πως η κυβέρνηση παρουσίαζε συχνά αυξημένα επίπεδα παραγωγής εκείνη την περίοδο για πολιτικούς λόγους. Ο οικονομολόγος Angus Maddison κάνει λόγο πως η πραγματική μέση ετήσια αύξηση του κινέζικου ΑΕΠ εκείνης της περιόδου ανήλθε σε περίπου 4,4%. Παρ' όλα αυτά η οικονομία της Κίνας υπέστη βαρύ πλήγμα κατά τη διάρκεια της ηγεσίας του Προέδρου Mao Zedong¹⁴. Ενώ οι προσπάθειες της κυβέρνησης βελτίωσαν το βιοτικό επίπεδο του μέσου Κινέζου, μιας και η φτώχεια μειώθηκε, ο ρυθμός προόδου δεν ήταν ικανοποιητικός. Η ανάπτυξη ήταν μέτρια και άνιση, αφού, παρόλο που οι πόλεις μεγάλωσαν και πλούτισαν, οι αγροτικές περιοχές δεν κατάφεραν να ακολουθήσουν την ίδια πρόοδο¹⁵. Πρακτικά, από το 1950 μέχρι το 1978, το κατά κεφαλήν ΑΕΠ της Κίνας βασιει της ισοτιμίας αγοραστικής δύναμης (PPP), που αποτελεί δείκτη μέτρησης του βιοτικού επιπέδου μιας χώρας, διπλασιάστηκε. Ωστόσο, από το 1958 μέχρι το 1962, κατά τη διάρκεια του «Μεγάλου Άλματος Εμπρός», και το οποίο αναμενόταν να έχει θετική επίδραση στην οικονομία, οδήγησε αντίθετα, σε βιομηχανική καταστροφή και επισιτιστική κρίση, με αποτέλεσμα το κινεζικό βιοτικό επίπεδο να μειωθεί κατά 20,3%. Παρόμοια κατάληξη είχε και η «Πολιτιστική Επανάσταση» (Cultural Revolution ή Great Proletarian Cultural Revolution) που εξαπέλυσε ο Mao Zedong το 1966 και η οποία προκάλεσε εκτεταμένο πολιτικό χάος και επιβράδυνση της οικονομίας¹⁶. Το βιοτικό επίπεδο από το 1966 έως το 1968 μειώθηκε κατά 9,6%.

Μετά το θάνατο του Mao Zedong το 1978, η κινέζικη κυβέρνηση, με επικεφαλής τον Deng Xiaoping, αποφάσισε να εγκαταλείψει τις σοβιετικού τύπου οικονομικές πολιτικές που είχε υιοθετήσει μέχρι τώρα, πραγματοποιώντας οικονομικές μεταρρυθμίσεις, οι οποίες θα βασιζόνταν στις αρχές της ελεύθερης αγοράς, και στην ενθάρρυνση του εμπορίου και των επενδύσεων με τη Δύση, επιδιώκοντας την οικονομική ανάπτυξη και την άνοδο του βιοτικού επιπέδου¹⁷.

1.2 Οικονομικές μεταρρυθμίσεις και οικονομική ανάπτυξη

1.2.1 1979-1989

Το 1979 ξεκίνησε η περίοδος της εισαγωγής των μεταρρυθμίσεων (Chinese Economic Reform) και του «ανοίγματος» (στον έξω κόσμο), η οποία έφερε την Κίνα σε πολιτικό, οικονομικό και εμπορικό διάλογο με τη Δύση¹⁸. Η Κίνα άρχισε να συμμετέχει στην παγκόσμια οικονομία και η χώρα εντάχθηκε στο Διεθνές Νομισματικό Ταμείο (ΔΝΤ) και στην Παγκόσμια Τράπεζα το 1980¹⁹. Ο Deng Xiaoping αναγνωρίζοντας ότι οι μεγαλύτερες

¹⁴ Wayne M. Morrison, 'China's Economic Rise: History, Trends, Challenges, and Implications for the United States', 2.

¹⁵ Eman M. Elshaikh, 'READ: Rise of China'.

¹⁶ Ειρήνη Μαργογιαννάκη, 'Συγχρονη Κινέζικη Κουλτούρα και Κινέζικος Πολιτισμός στην Ελλάδα', 12.

¹⁷ Wayne M. Morrison, 'China's Economic Rise: History, Trends, Challenges, and Implications for the United States', 4.

¹⁸ Ειρήνη Μαργογιαννάκη, 'Συγχρονη Κινέζικη Κουλτούρα και Κινέζικος Πολιτισμός στην Ελλάδα', 12.

¹⁹ 'China', Focus Economics | Economic Forecasts from the World's Leading Economists, 2 Ιανουάριος 2014, <https://www.focus-economics.com/countries/china>.

απειλές για τη Λαϊκή Δημοκρατία της Κίνας (Λ.Δ.Κ.) ήταν οι αργοί ρυθμοί ανάπτυξης και η οικονομική και τεχνολογική υστέρηση, σε σχέση με τους μικρότερους γείτονές της στην περιοχή Ασίας-Ειρηνικού (Νότια Κορέα, Ταϊβάν, Χονγκ Κονγκ, Σιγκαπούρη) και με τις αναπτυσσόμενες χώρες, όπως οι ΗΠΑ και η Ιαπωνία, έδωσε μεγαλύτερη έμφαση σε μια ρεαλιστική προσέγγιση της οικονομικής ανάπτυξης, τους λεγόμενους «τέσσερις εκσυγχρονισμούς» (four modernizations), της γεωργίας, της βιομηχανίας, της επιστήμης και τεχνολογίας (Science & Technology| S&T) και της εθνικής άμυνας²⁰. Το πιο φιλόδοξο εγχείρημά του, ήταν η οικοδόμηση ενός σοσιαλιστικού οικονομικού συστήματος «με εντελώς κινεζικά χαρακτηριστικά» (“socialism with entirely Chinese characteristics”), δηλαδή ενός συστήματος που χαρακτηρίζεται από τη διατήρηση των στοιχείων του κεντρικά σχεδιασμένου οικονομικού συστήματος, με την παράλληλη υιοθέτηση στοιχείων του σοσιαλισμού της αγοράς²¹. Πιο συγκεκριμένα, οι οικονομικές μεταρρυθμίσεις αύξησαν τον ρόλο των μηχανισμών της αγοράς και περιόρισαν σε ένα βαθμό τον κυβερνητικό έλεγχο στην οικονομία.

Στον γεωργικό τομέα, η κυβέρνηση, έδωσε στους αγρότες κίνητρα τιμών και ιδιοκτησίας, γεγονός που τους επέτρεπε να πουλάνε ένα μέρος των καλλιεργειών τους στην ελεύθερη αγορά²². Η κολεκτιβοποίηση της γεωργίας καταργήθηκε, και τα χωράφια ιδιωτικοποιήθηκαν προκειμένου να αυξηθεί η παραγωγικότητα²³. Αξίζει να αναφερθεί πως τη δεκαετία του 1980, ο γεωργικός τομέας ήταν ο κύριος μοχλός της κινέζικης οικονομικής ανάπτυξης, με τη γεωργία και τις αγροτικές βιομηχανίες να αποτελούν κυρίαρχο κομμάτι της οικονομίας, αφού το μεγαλύτερο μέρος του πληθυσμού ζούσε και δραστηριοποιούνταν στις αγροτικές περιοχές και ένας μεγάλος αριθμός δημοτικών επιχειρήσεων είχε την έδρα του σε αυτές²⁴.

Σημαντικό βήμα για τον εκσυγχρονισμό της Κίνας, το άνοιγμα της στον «έξω» κόσμο και την επανένταξή της στο διεθνές σύστημα, ήταν η δημιουργία τεσσάρων Ειδικών Οικονομικών Ζωνών (EOZ/ Special Economic Zones| SEZs) κατά μήκος της νότιας παράκτιας ζώνης (Shenzhen, Zhuhai, Xiamen και Shantou), (αρχικά πειραματικά) με σκοπό την προσέλκυση ξένων επενδύσεων μέσω της μείωσης των κρατικών κανονισμών και των φορολογικών συντελεστών²⁵, την αύξηση των εμπορικών κινήτρων, την ενίσχυση των εξαγωγών και την

²⁰ Andrew Scobell κ.ά., ‘China’s Grand Strategy: Trends, Trajectories, and Long-Term Competition’, 24 Ιούλιος 2020, 15–16, https://www.rand.org/pubs/research_reports/RR2798.html.

²¹ Obi Iwuagwu, ‘China’s Economic Growth Driven Reform Strategies 1978 – 2010: Any lessons for Nigeria?’, *Unilag Journal of Humanities* 2 (24 Νοέμβριος 2014): 6.

²² Wayne M. Morrison, ‘China’s Economic Rise: History, Trends, Challenges, and Implications for the United States’, 4.

²³ Τατιάνα Γούδα, ‘Σοσιαλισμός με κινεζικά χαρακτηριστικά ή σοσιαλισμός ‘made in China’’, *Power Politics*, 28 Νοέμβριος 2017, <https://powerpolitics.eu/%cf%83%ce%bf%cf%83%ce%b9%ce%b1%ce%bb%ce%b9%cf%83%ce%bc%cf%8c%cf%82-%ce%bc%ce%b5-%ce%ba%ce%b9%ce%bd%ce%b5%ce%b6%ce%b9%ce%ba%ce%ac-%cf%87%ce%b1%cf%81%ce%b1%ce%ba%cf%84%ce%b7%cf%81%ce%b9%cf%83%cf%84/>.

²⁴ Xiahui Liu, ‘Structural changes and economic growth in China over the past 40 years of reform and opening-up’, *China Political Economy* 3, τχ. 1 (1 Ιανουάριος 2020): 19–38, <https://doi.org/10.1108/CPE-05-2020-0010>.

²⁵ Bernard Z. Keo, ‘Crossing the River by Feeling the Stones: Deng Xiaoping in the Making of Modern China’, *Association for Asian Studies, Teaching Asia’s Giants: China*, 25, τχ. 2 (Fall 2020): 39,

εισαγωγή προϊόντων υψηλής τεχνολογίας στην Κίνα. Πρόσθετες μεταρρυθμίσεις, που ακολούθησαν σταδιακά, επιδίωξαν πιο αποκεντρωμένες οικονομικές πολιτικές σε διάφορους τομείς, και ιδίως στο εμπόριο. Η ελευθέρωση του εμπορίου ήταν ουσιώδης για την οικονομική επιτυχία της Κίνας, αφού η άρση των εμπορικών φραγμών, ενθάρρυνε τον ανταγωνισμό και προσέλκυσε Άμεσες Ξένες Επενδύσεις (ΑΞΕ/ Foreign Direct Investment | FDI) στη χώρα. Επίσης, έλεγχοι τιμών από το κράτος σε ένα ευρύ φάσμα προϊόντων σταδιακά εξαλείφθηκαν.

Η οικονομική διαχείριση διαφόρων επιχειρήσεων δόθηκε σε επαρχιακές και τοπικές κυβερνήσεις, που είχαν σε γενικές γραμμές τη δυνατότητα να λειτουργούν και να ανταγωνίζονται βάσει των αρχών της ελεύθερης αγοράς, και όχι τόσο υπό την καθοδήγηση του κράτους. Ακόμη, οι πολίτες ενθαρρύνθηκαν να ξεκινήσουν τις δικές τους επιχειρήσεις. Η αποκέντρωση της οικονομίας της Κίνας, οδήγησε στην επέκταση των μη-κρατικών επιχειρήσεων (όπως των ιδιωτικών επιχειρήσεων), οι οποίες ήταν πιο παραγωγικές από τις κεντρικά ελεγχόμενες κρατικές επιχειρήσεις (State-Owned Enterprises | SOEs), και ήταν περισσότερο προσανατολισμένες στην αγορά, γεγονός που τις καθιστούσε πιο αποτελεσματικές²⁶.

Εκτός από τις παραπάνω μεταρρυθμίσεις, αξιοσημείωτες προσπάθειες έγιναν για τη βελτίωση της επιστήμης και της τεχνολογίας. Η πολιτική της «ανοιχτής πόρτας» (Open Door Policy), διασφάλιζε την πρόσβαση σε τεχνολογία παγκόσμιας κλάσης, ενώ το κράτος υποστήριζε την έρευνα τεχνολογικών καινοτομιών, σε συνδυασμό με επιχειρηματικούς στόχους²⁷.

Η πολιτική των μεταρρυθμίσεων και του ανοίγματος συνέβαλλε στη ραγδαία οικονομική ανάπτυξη της Κίνας, ταυτόχρονα όμως, η πρωτοφανής αυτή πρόοδος ήρθε και με αρκετές αρνητικές επιπτώσεις, οι οποίες σχετίζονταν με το πολιτικό καθεστώς της χώρας και τον όλο και πιο αδιαφανή τρόπο άσκησης της εξουσίας. Έτσι, εκδηλώθηκε δυσaráεσκεια σε μερίδες του πληθυσμού, κυρίως σε νέους φοιτητές, η οποία κορυφώθηκε το 1989, όταν φοιτητική διαδήλωση στην κεντρική πλατεία του Πεκίνου, Τιενανμεν (Tiananmen Square), κατεστάλη με βιαιότητα από τον κινεζικό στρατό, αφήνοντας πίσω εκατοντάδες νεκρούς. Το γεγονός αυτό επηρέασε σε μεγάλο βαθμό τις πολιτικές και οικονομικές σχέσεις που είχε μόλις ξεκινήσει να χτίζει η Κίνα με τον υπόλοιπο κόσμο²⁸.

1.2.2 1990-2003

Η οικονομία της Κίνας ανέκαμψε πλήρως από την επιβράδυνση που ακολούθησε τις βιαιότητες στην πλατεία Τιενανμέν και τις επακόλουθες διεθνείς κυρώσεις²⁹. Παρόλο που ορισμένοι από την ηγεσία του Κ.Κ.Κ. προέτρεψαν την εγκατάλειψη της οικονομικής

<https://www.asianstudies.org/publications/ea/archives/crossing-the-river-by-feeling-the-stones-deng-xiaoping-in-the-making-of-modern-china/>.

²⁶ Wayne M. Morrison, 'China's Economic Rise: History, Trends, Challenges, and Implications for the United States', 4.

²⁷ Andrew Scobell κ.ά., 'China's Grand Strategy', 15–16.

²⁸ Ειρήνη Μαρκογιαννάκη, 'Συγχρονη Κινέζικη Κουλτούρα και Κινέζικος Πολιτισμός στην Ελλάδα', 13.

²⁹ Andrew Scobell κ.ά., 'China's Grand Strategy', 16–17.

απελευθέρωσης και την υιοθέτηση μιας στάσης αμυντικής αυτονομίας που θα ελαχιστοποιούσε την τρωτότητα της στις εξωτερικές πιέσεις, ο Deng Xiaoping κατανοούσε ότι η πολιτική αυτάρκειας και απομόνωσης θα εμπόδιζε την ανάπτυξη της Κίνας³⁰. Για την οικοδόμηση μιας ολοκληρωμένης εθνικής δύναμης, η Κίνα έπρεπε να διατηρήσει και να επεκτείνει τις σχέσεις της με τον «έξω κόσμο», ώστε να αναζωογονηθεί η οικονομία της και να αναπτυχθεί στους τομείς της επιστήμης και της τεχνολογίας. Έτσι, επικεντρώθηκε στην ενίσχυση της σκληρής ισχύος της (στρατιωτική, οικονομική), η οποία και παρουσίαζε αδυναμίες³¹.

Πιο συγκεκριμένα, ο Deng Xiaoping επικεντρώθηκε στην προσπάθεια αναζωογόνησης του προγράμματος των μεταρρυθμίσεων και στην οικοδόμηση της «σοσιαλιστικής οικονομίας της αγοράς». Οι προσπάθειές του συνέβαλαν στην γρήγορη ανάπτυξη της οικονομίας, αλλά και του πληθωρισμού, που στην συνέχεια τέθηκε υπό έλεγχο, μέσω αυστηρότερων νομισματικών και χρηματοοικονομικών πολιτικών, όπως επίσης και μέτρων για την αύξηση της παραγωγής και για τις εισαγωγές τροφίμων, που συνέβαλλαν στη μείωση της πίεσης που προκλήθηκε από την άνοδο των τιμών.

Σημαντικές ήταν και οι μεταρρυθμίσεις στις κρατικές επιχειρήσεις. Ενθαρρύνοντας τις απολύσεις των μη παραγωγικών εργαζομένων και επιτρέποντας την ιδιωτικοποίηση μικρότερων κρατικών επιχειρήσεων, η κυβέρνηση κατάφερε να βελτιώσει σε μεγάλο βαθμό την αποτελεσματικότητα του εταιρικού τομέα. Έτσι οι επιχειρήσεις αναγκάστηκαν να γίνουν κερδοφόρες για να επιβιώσουν, μειώνοντας την επιβάρυνση των οικονομικών του κράτους. Μέχρι τα τέλη της δεκαετίας του 1990, η κυβέρνηση ενέκρινε την ιδιωτικοποίηση της πλειονότητας των κρατικών επιχειρήσεων σε εθνικό επίπεδο, διατηρώντας την κρατική ιδιοκτησία μεγάλων επιχειρήσεων σε στρατηγικούς κλάδους.

Από το 1998, επιτράπη στα νοικοκυριά να αγοράζουν και να πωλούν κατοικίες που τους είχαν παραχωρηθεί, ενώ μέχρι πρότινος ήταν υποχρέωση των κρατικών επιχειρήσεων να παρέχουν στέγαση στους εργαζομένους. Το γεγονός αυτό, οδήγησε στην εμφάνιση μιας ακμάζουσας αγοράς ιδιωτικών κατοικιών. Από την μια πλευρά, τα αρνητικά επιτόκια που ήταν απόρροια του υψηλού πληθωρισμού της περιόδου, απέτρεψαν τους ανθρώπους να επενδύσουν τις αποταμιεύσεις τους στο συχνά ασταθές χρηματιστήριο (που ιδρύθηκε το 1990). Από την άλλη, η δημιουργία της αγοράς κατοικιών, ενθάρρυνε μια τεράστια έκρηξη στην ανάπτυξη ακινήτων και επενδύσεων, που υποστήριξαν την ευρύτερη οικονομική ανάπτυξη. Οι επενδύσεις στις κατασκευές κατοικιών, αποτέλεσαν έναν από τους βασικούς μοχλούς ανάπτυξης των επενδύσεων κατά τη δεκαετία του 2000 (συνεισφέροντας περίπου στο ήμισυ της συνολικής αύξησης των επενδύσεων).

Ενώ τα τέλη της δεκαετίας του 1990 ήταν μια ταραχώδης περίοδος για την οικονομία, εξαιτίας της ασιατικής χρηματοπιστωτικής κρίσης του 1997 (και μιας κρίσης μη εξυπηρετούμενων δανείων στον τραπεζικό τομέα), η κινεζική οικονομία έλαβε σημαντική

³⁰ Aaron L. Friedberg, 'Globalisation and Chinese Grand Strategy', *Survival* 60, τχ. 1 (2 Ιανουάριος 2018): 15, <https://doi.org/10.1080/00396338.2018.1427362>.

³¹ Andrew Scobell κ.ά., 'China's Grand Strategy', 16–17.

ώθηση, από την είσοδό της στον Παγκόσμιο Οργανισμό Εμπορίου (ΠΟΕ) το 2001³², μετά από περισσότερο από 15 χρόνια διαπραγματεύσεων³³. Η προσχώρηση στον ΠΟΕ, απαιτούσε από την Κίνα να άρει περισσότερους περιορισμούς στις εξαγωγές, τις εισαγωγές και τις ξένες επενδύσεις, γεγονός που ενίσχυσε την πρόσβαση της Κίνας στις υπερπόντιες αγορές και αύξησε τη ροή του εμπορίου και των ξένων επενδύσεων, κατά τη διάρκεια της δεκαετίας του 2000. Μέχρι το τέλος του αιώνα πάντως, η Κίνα είχε ενσωματωθεί στην παγκόσμια οικονομία³⁴. Βέβαια, παρόλο που πλέον, ήταν πιο ενεργή στις διεθνείς υποθέσεις, κυρίως οικονομικά, έτεινε να διατηρεί χαμηλό προφίλ, χωρίς να επιδεικνύει πολλά στο τρόπο της παγκόσμιας ηγεσίας³⁵.

Επιπλέον, η ανάπτυξη του βιομηχανικού τομέα ήταν ιδιαίτερα έντονη τη δεκαετία του 1990, ο οποίος παρέμεινε σημαντικός συνεισφέρων στην αύξηση του ΑΕΠ μέχρι και πρόσφατα. Η ανάπτυξη του βιομηχανικού τομέα, σχετιζόταν εν μέρει με τον αυξανόμενο ρόλο της Κίνας στην παγκόσμια οικονομία³⁶. Ενώ η οικονομία της Κίνας μεγάλωνε, αυξάνονταν και οι ανάγκες της για αγαθά, υπηρεσίες, πόρους και πρώτες ύλες από σχεδόν κάθε γωνιά της γης. Η εισροή ξένων επενδύσεων και τεχνολογίας, που αυξήθηκε με την ένταξη στον ΠΟΕ, σε συνδυασμό με την αστικοποίηση και τη φαινομενικά απεριόριστη προσφορά εργατικού δυναμικού με χαμηλό κόστος, μετέτρεψε την κινέζικη οικονομία σε μια παγκόσμια μονάδα παραγωγής και εξαγωγών³⁷. Ακόμη, η στροφή προς την κατασκευή υποδομών (συμπεριλαμβανομένων πέρα από την κατασκευή κατοικιών και των υποδομών ενέργειας, μεταφορών και επικοινωνιών), δημιούργησε αυξημένες απαιτήσεις για ηλεκτρική ενέργεια, οχήματα μεταφορών, οικοδομικά υλικά, χάλυβες, μη σιδηρούχα μέταλλα, πετροχημικά και άλλα προϊόντα του κατασκευαστικού κλάδου, οπότε η βαριά και η χημική βιομηχανία αποτέλεσαν κινητήριες δυνάμεις για την ανάπτυξη της εθνικής οικονομίας³⁸.

1.2.3 2004-Σήμερα

Σε μια ταραχώδη περίοδο, κατά την οποία είχε ξεκινήσει η αναβάθμισή και η ανάδειξη του υψηλότερου προφίλ της Κίνας στην παγκόσμια σκηνή, ανέλαβε την κινέζικη ηγεσία ο Hu Jintao (Γενικός Γραμματέας του Κ.Κ.Κ στα τέλη του 2003 και πρόεδρος της Λ.Δ.Κ τον Μάρτιο του 2004 και για μία δεκαετία)³⁹. Υπό την ηγεσία του, το Πεκίνο διαμόρφωσε μια στρατηγική ανάπτυξης και κοινωνικής πολιτικής με στόχο τη συνέχιση της ταχείας οικονομικής εξέλιξης, δίνοντας έμφαση στην καλή διακυβέρνηση, στη βελτίωση του

³² Ivan Roberts και Brendan Russell, 'Long-Term Growth in China', Reserve Bank Of Australia, 12 Δεκέμβριος 2019, <https://www.rba.gov.au/publications/bulletin/2019/dec/long-term-growth-in-china.html>.

³³ 'Πώς η Κίνα μετατράπηκε στη δεύτερη μεγαλύτερη οικονομία του πλανήτη', Fortunegreece.com, 1 Οκτώβριος 2019, <https://www.fortunegreece.com/article/pos-i-kina-metatrapike-sti-defteri-megaliteri-ikonomia-tou-planiti/>.

³⁴ Andrew Scobell κ.ά., 'China's Grand Strategy', 16–17.

³⁵ Andrew Scobell κ.ά., 18.

³⁶ Roberts και Russell, 'Long-Term Growth in China'.

³⁷ Aaron L. Friedberg, 'Globalisation and Chinese Grand Strategy', 18.

³⁸ Liu, 'Structural changes and economic growth in China over the past 40 years of reform and opening-up'.

³⁹ Andrew Scobell κ.ά., 'China's Grand Strategy', 18.

δικτύου κοινωνικής ασφάλισης, στην προστασία του περιβάλλοντος, στην ενθάρρυνση της ανεξάρτητης καινοτομίας, στη μείωση των κοινωνικών εντάσεων, στην τελειοποίηση του χρηματοπιστωτικού συστήματος και στην τόνωση της εγχώριας κατανάλωσης⁴⁰. Κατά τη διάρκεια της θητείας του, η Κίνα έγινε μια οικονομική υπερδύναμη, με το ΑΕΠ της να αυξάνεται περισσότερο από 8% κάθε χρόνο που ήταν πρόεδρος, αρκετές φορές φτάνοντας διψήφιο αριθμό, γεγονός που την κατέστησε δεύτερη οικονομία παγκοσμίως πίσω από τις Ηνωμένες Πολιτείες.

Ενώ ολόκληρος ο κόσμος ταραχώθηκε από το ξέσπασμα της οικονομικής κρίσης το 2008, το πακέτο οικονομικής τόνωσης, 586 δισεκατομμυρίων USD, που εφάρμοσε η κινέζικη ηγεσία, στοχεύοντας στη χρηματοδότηση υποδομών και στη χαλάρωση της νομισματικής πολιτικής, προκειμένου να αυξηθεί ο τραπεζικός δανεισμός, βοήθησαν την Κίνα να αντιμετωπίσει τις επιπτώσεις της απότομης μείωσης της ζήτησης των κινέζικων προϊόντων από τις αναπτυσσόμενες οικονομίες, και να ξεπεράσει προσωρινά τον κίνδυνο. Στο χρονικό διάστημα 2008-2010, η αύξηση του ΑΕΠ της Κίνας ήταν κατά μέσο όρο 9,7%. Βέβαια, παράλληλα με την οικονομική ανάπτυξη, αναδείχθηκε και η οικονομική ανισότητα ως σημαντική απειλή για τον κοινωνικό ιστό της χώρας, αφού, ενώ εκατομμύρια Κινέζων διέφυγαν από τη φτώχεια και εντάχθηκαν στην μεσαία τάξη, το μεγαλύτερο μέρος του πληθυσμού και ιδίως οι αγροτικοί πληθυσμοί, δεν κατάφεραν να βρουν το δρόμο προς την ευημερία⁴¹. Ακόμη, αξίζει να αναφερθεί πως ο Hu, έβαλε τα θεμέλια για την πρωτοβουλία του Δρόμου του μεταξιού (BRI), ωθώντας κινεζικές κρατικές επιχειρήσεις να αποκτήσουν πρόσβαση σε ανεκμετάλλευτα ορυχεία σε όλο τον κόσμο και να επενδύσουν σε υπεράκτιες εταιρείες⁴². Γενικά, πάντως, ο Hu Jintao δεν παρουσίασε ιδιαίτερα δυναμικό προφίλ, αν και έθεσε τις βάσεις για την στρατηγική ανάπτυξη της Κίνας τα επόμενα χρόνια.

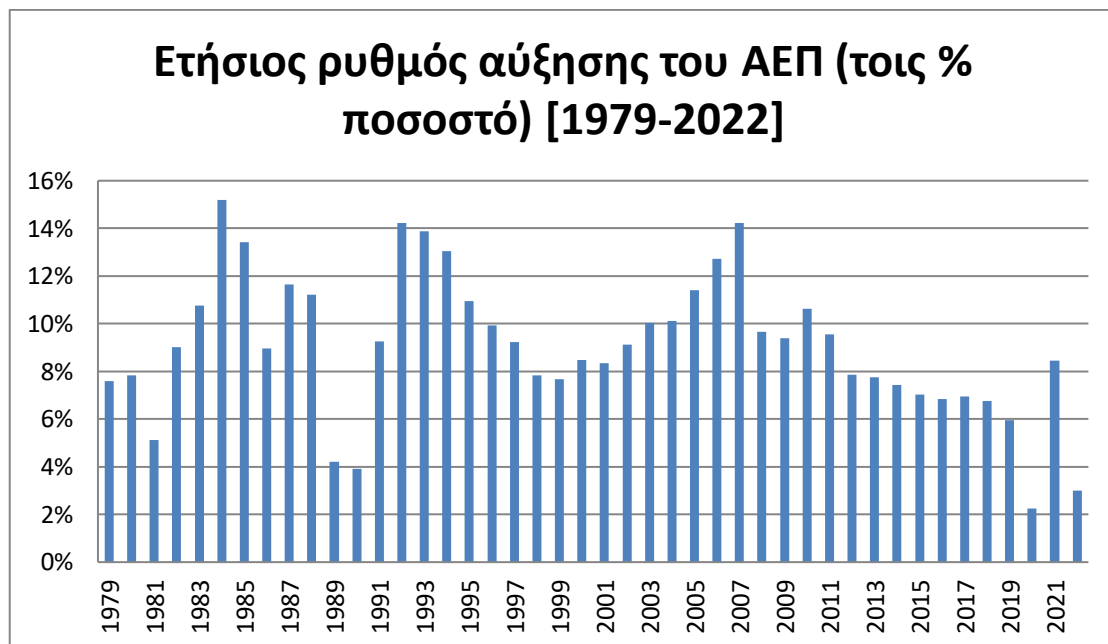
Το 2012, τα ηνία της κινέζικης ηγεσίας ανέλαβε ο Xi Jinping (Γενικός Γραμματέας του Κ.Κ.Κ. από το Νοέμβριο του 2012, Πρόεδρος της Κεντρικής Στρατιωτικής Επιτροπής και πρόεδρος της Λ.Δ.Κ. τέσσερις μήνες αργότερα), ο οποίος θεωρείται ο πρωταρχικός δημιουργός μιας πιο ισχυρής Κίνας, παρόλο που οι βάσεις τέθηκαν, όπως προαναφέρθηκε, από τον προκατόχό του. Η κυβέρνηση Xi αποκάλυψε ένα φιλόδοξο πρόγραμμα μεταρρυθμίσεων, σε μια προσπάθεια να αλλάξει τα θεμελιώδη οικονομικά μεγέθη της Κίνας και να διασφαλίσει ένα μοντέλο βιώσιμης ανάπτυξης. Έτσι, ήταν πρόθυμη να ανεχθεί χαμηλότερους ρυθμούς ανάπτυξης, σαν προϋπόθεση για την εφαρμογή των οικονομικών μεταρρυθμίσεων. Ο Xi προώθησε το σύνθημα του «Κινέζικου Ονείρου/ Chinese Dream», υποστηρίζοντας το με φιλόδοξες πρωτοβουλίες από την πρώτη πενταετία της θητείας του.

⁴⁰ Xuanyi Zhu, 'China's Peaceful Rise: A Necessary Path with Challenges', στο *Proceedings of the 6th International Conference on Humanities and Social Science Research (ICHSSR2020)* (6th International Conference on Humanities and Social Science Research (ICHSSR 2020), Hangzhou, China: Atlantis Press, 2020), 82, <https://doi.org/10.2991/assehr.k.200428.019>.

⁴¹ Matt Schiavenza, 'Was Hu Jintao a Failure?', *The Atlantic*, 13 Μάρτιος 2013, <https://www.theatlantic.com/china/archive/2013/03/was-hu-jintao-a-failure/273868/>; Wayne M. Morrison, 'China's Economic Rise: History, Trends, Challenges, and Implications for the United States', 5.

⁴² Kirti Pandey, 'Was China's Hu Jintao Softer and More Balanced than Xi Jinping? You Decide Who's Your Frankenstein', *TIMESNOWNEWS.COM*, 9 Σεπτέμβριος 2020, <https://www.timesnownews.com/international/article/was-chinas-hu-jintao-softer-and-more-balanced-than-xi-jinping-you-decide-whos-your-frankenstein/650143>.

Η σύγχρονη υψηλή στρατηγική του Πεκίνου, στοχεύει στην επίτευξη της εθνικής αναζωογόνησης και στην πραγματοποίηση του «Κινέζικου Ονείρου», δηλαδή την οικοδόμηση μιας πλούσιας, ισχυρής, δημοκρατικής, πολιτισμένης και αρμονικής σοσιαλιστικής εκσυγχρονισμένης χώρας⁴³, με την προώθηση ταυτοχρόνως της διεθνούς συνεργασίας και της ειρηνικής ανόδου. Βέβαια, το κινέζικο όνειρο, συνοδεύτηκε από επιβράδυνση της οικονομικής ανάπτυξης. Ο ρυθμός αύξησης του ΑΕΠ υποχώρησε από 10,6% το 2010 σε 6,8% το 2016. Μέχρι το 2019, ο ρυθμός ανάπτυξης του ΑΕΠ συνέχισε να επιβραδύνεται κάθε χρόνο, φτάνοντας στο 5,95% (με εξαίρεση το 2017, που ο ρυθμός ανάπτυξης αυξήθηκε ελάχιστα στο 6,9%)⁴⁴. Η επιβράδυνση αυτή, οφείλεται σε ένα βαθμό στο γεγονός ότι οι επενδύσεις στους τομείς της μεταποίησης και των υποδομών επιβραδύνονται, καθώς το μοντέλο ανάπτυξης της χώρας που βασιζόταν κατά κύριο λόγο στις επενδύσεις, τα τελευταία χρόνια επικεντρώνεται στην καταναλωτική ζήτηση⁴⁵. Άλλος ένας λόγος επιβράδυνσης της κινέζικης οικονομικής ανάπτυξης, είναι και ο οικονομικός πόλεμος που έχει ξεσπάσει μεταξύ Κίνας και ΗΠΑ, με τις δύο χώρες να επιβάλλουν τιμωρητικά οικονομικά μέτρα η μία εναντίον της άλλης, όπως αυξήσεις των δασμών και άλλους εμπορικούς φραγμούς⁴⁶.

Πίνακας 1. Ετήσιος ρυθμός αύξησης του κινέζικου ΑΕΠ (1979-2022).
Πηγή: 'World Development Indicators', World Bank (Σεπτέμβρης 2023)

Το 2020, ο ρυθμός αύξησης του ΑΕΠ έφτασε στο 2,24%, επιβράδυνση στην οποία συνέβαλε το ξέσπασμα της πανδημίας COVID-19. Η ταχεία όμως ανάκαμψη της κινέζικης οικονομίας από την πανδημία, λόγω τις ευρείας ζήτησης κινέζικων προϊόντων τη συγκεκριμένη

⁴³ Andrew Scobell κ.ά., 'China's Grand Strategy', 18; 'China', 2 Ιανουάριος 2014.

⁴⁴ 'GDP growth (annual %)'.

⁴⁵ 'China', 2 Ιανουάριος 2014.

⁴⁶ Wayne M. Morrison, 'China's Economic Rise: History, Trends, Challenges, and Implications for the United States', 5.

περίοδο, δημιούργησε ρεκόρ εξαγωγών για την Κίνα, οδηγώντας σε αύξηση του ΑΕΠ κατά 8,5%, το 2021, η μεγαλύτερη από το 2011, και συνεπώς εμποδίζοντας την οικονομική της ανάπτυξη να σταματήσει⁴⁷. Από την αρχή της πανδημίας, η οικονομία της Κίνας καθοδηγείται κυρίως από την ισχυρή βιομηχανική παραγωγή και τις εξαγωγές. Η διετής αύξηση της παραγωγής και των εξαγωγών, που ξεπέρασε τα επίπεδα προ-πανδημίας, ήταν ο κύριος λόγος ανάπτυξης της οικονομίας. Παρ' όλα αυτά οι υπηρεσίες, η κατανάλωση και οι επενδύσεις δεν παρουσίασαν παρόμοιους ρυθμούς ανάπτυξης, με αποτέλεσμα να επηρεάζουν τις ευρύτερες οικονομικές επιδόσεις της χώρας. Το 2022, υπήρξε επιβράδυνση της κινέζικης οικονομικής ανάπτυξης, με αύξηση του ΑΕΠ της τάξης του 3% (Πίνακας 1). Για το 2023, οι προβλέψεις του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου (ΔΝΤ/ International Monetary Fund | IMF) αναμένουν για την Κίνα ρυθμό αύξησης του ΑΕΠ 5,2% και για το 2024 4,48%⁴⁸.

Πάντως ο Χί παρουσίασε το 2017, ένα «αναπτυξιακό σχέδιο δύο σταδίων» για την Κίνα. Το 1^ο στάδιο εκτείνεται έως το 2035, και μέχρι τότε η Κίνα θα έχει οικοδομήσει τα θεμέλια της σύγχρονης οικονομίας της⁴⁹, θα έχει γίνει παγκόσμιος ηγέτης στην καινοτομία, θα έχει αυξήσει την ήπια ισχύ της και θα έχει εδραιώσει στο εσωτερικό της, το «κράτος δικαίου». Τα 2^ο στάδιο συνεχίζεται έως το 2050 και τότε η Κίνα θα έχει γίνει «ευημερούσα, ισχυρή, δημοκρατική, πολιτιστικά προηγμένη, αρμονική και όμορφη⁵⁰» και θα είναι πλέον ένα κράτος με ουσιαστική παγκόσμια επιρροή⁵¹.

Κεφάλαιο 2. Οδηγοί οικονομικής ανάπτυξης

Η κλασική θεωρία ανάπτυξης, που διαδόθηκε τη δεκαετία του 1950, υποστηρίζει ότι οι βασικοί μοχλοί οικονομικής ανάπτυξης είναι η εργασία, η συσσώρευση κεφαλαίου και η τεχνολογική πρόοδος. Η Κίνα έκανε εξαιρετική δουλειά στην τήρηση των αρχών της νεοκλασικής οικονομίας, ξεκινώντας την εφαρμογή τους κατά την περίοδο του σχεδιασμού, πριν από το 1979. Κατάφερε, λοιπόν, να συσσωρεύσει σημαντικά απόθέματα κεφαλαίου και να οικοδομήσει μια σταθερή βιομηχανική βάση, δημιουργώντας ένα ευνοϊκό κλίμα για την οικονομική της απογείωσή της την εποχή των μεταρρυθμίσεων.

2.1 Προετοιμασία κατά την περίοδο του σχεδιασμού

Παρά τις αποτυχίες που σημάδεψαν τα πρώτα τριάντα χρόνια ίδρυσης της Λ.Δ.Κ., με μεγάλη προσπάθεια, η χώρα κατάφερε να δημιουργήσει μια σχετικά γερή βιομηχανική βάση, στοχεύοντας στους τομείς της βαριάς μεταποίησης. Ενώ το 1952 η βιομηχανία ήταν ο

⁴⁷ Keith Bradsher, 'China's Economy Is Slowing, a Worrying Sign for the World', *The New York Times*, 17 Ιανουάριος 2022, τμ. Business, <https://www.nytimes.com/2022/01/16/business/economy/china-economy.html>.

⁴⁸ 'World Economic Outlook Database', International Monetary Fund, ημερομηνία πρόσβασης 2 Οκτώβριος 2023, <https://www.imf.org/en/Publications/WEO/weo-database/2023/April/weo-report>.

⁴⁹ Xuanyi Zhu, 'China's Peaceful Rise', 82.

⁵⁰ Andrew Scobell κ.ά., 'China's Grand Strategy', 18.

⁵¹ Xuanyi Zhu, 'China's Peaceful Rise', 82.

μικρότερος τομέας της οικονομίας, με την προστιθέμενη αξία της να αντιπροσωπεύει λιγότερο από το 20% του ΑΕΠ, από το 1975, ξεπέρασε τον τομέα της γεωργίας (και των υπηρεσιών) και έγινε ο μεγαλύτερος τομέας, με την προστιθέμενη αξία της να καταλαμβάνει το 45% του ΑΕΠ.

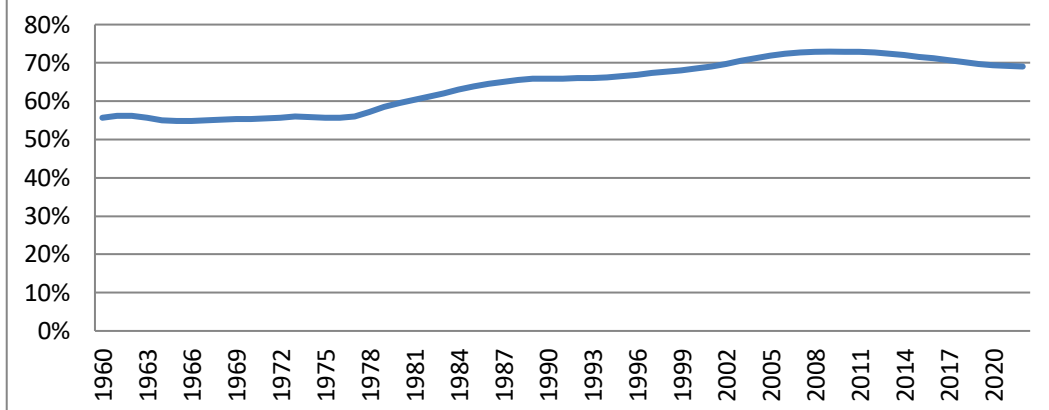
Όπως και άλλες αναπτυσσόμενες χώρες εκείνη την εποχή, η Κίνα υιοθέτησε την πολιτική υποκατάστασης των εισαγωγών, ωστόσο αυτό που τη διαχώριζε από τις άλλες χώρες ήταν τα υψηλά ποσοστά αποταμίευσης και ο πιο αυστηρός σχεδιασμός της. Παρόλο που ήταν μια από τις πιο φτωχές χώρες στον κόσμο, κατάφερε να διατηρεί ένα εθνικό ποσοστό αποταμίευσης της τάξης του 25-30%. Ταυτόχρονα, η κυβέρνηση κατάφερε να διοχετεύσει τις αποταμιεύσεις σε στοχευμένους τομείς και να δημιουργήσει μια πλήρη βιομηχανική βάση μέχρι το 1978.

Πέρα από τη βιομηχανική ανάπτυξη, η Κίνα κατάφερε να βελτιώσει το επίπεδο εκπαίδευσης και υγείας των απλών πολιτών. Στοχεύοντας στην ανύψωση του μορφωτικού επιπέδου των απλών πολιτών, πέτυχε ένα υψηλό ποσοστό αλφαριθμητισμού ενηλίκων. Αυτή η προσέγγιση απέδωσε καρπούς στο αρχικό στάδιο οικονομικής ανάπτυξης, όπου χρειάστηκε ένα μεγάλος αριθμός ανειδίκευτων εργαζομένων. Η Κίνα άρχισε να επεκτείνει την τριτοβάθμια εκπαίδευση μετά το 1998, γεγονός που συνδυάστηκε με την αναβάθμισή της σε χώρα μεσαίου εισοδήματος (το 2002), όταν χρειάστηκαν περισσότεροι ειδικευμένοι εργαζόμενοι. Η συγκεκριμένη προσέγγιση δεν σχεδιάστηκε για να πιέσει την κινέζικη οικονομική ανάπτυξη, αλλά για να βελτιώσει την ισότητα του πληθυσμού, ωστόσο συνέβαλε στην οικονομική απογείωση της χώρας.

2.2 Εργατικό δυναμικό και δημογραφικά στοιχεία

Στα τέλη της δεκαετίας του 1970, η κινέζικη ηγεσία, έλαβε δύο αποφάσεις που καθόρισαν σε μεγάλο βαθμό την αναπτυξιακή τροχιά της χώρας τις επόμενες δεκαετίες. Η μία ήταν η εφαρμογή των μεταρρυθμίσεων και το «άνοιγμα» της Κίνας στην παγκόσμια κοινότητα, και η άλλη ο οικογενειακός προγραμματισμός (πολιτική του ενός παιδιού/ one child policy), ως αντίδραση στο φόβο μιας επερχόμενης «πληθυσμιακής βόμβας» στην Κίνα. Οι δύο αυτές αποφάσεις λειτούργησαν συμπληρωματικά τις επόμενες δεκαετίες, αφού ο οικογενειακός προγραμματισμός, δημιούργησε μια ευνοϊκή δημογραφική δομή για την πραγματοποίηση των μεταρρυθμίσεων και του «ανοίγματος». Έτσι, ένας μεγάλος αριθμός νέων μετακινήθηκε από την ύπαιθρο στις πόλεις, συνεισφέροντας στην καθοδηγούμενη από τις εξαγωγές εκβιομηχάνιση.

Πληθυσμός ηλικίας 15-64 ετών (τοίς % ποσοστό του συνολικού πληθυσμού [1960-2022])

Πίνακας 2. Κινέζικος πληθυσμός ηλικίας 15 έως 64 ετών (ως τοίς % ποσοστό του συνολικού κινέζικου πληθυσμού)

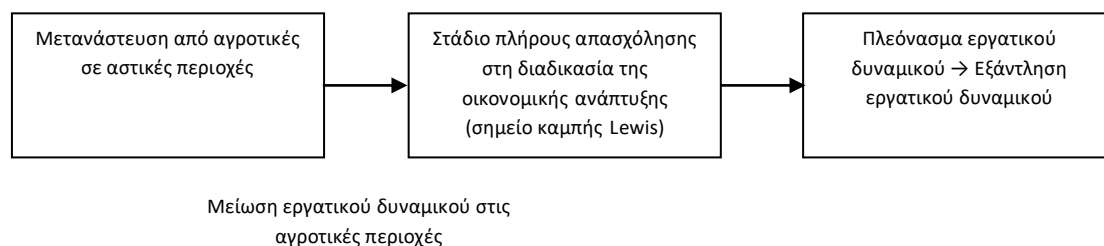
Πηγή: 'World Development Indicators', World Bank (Σεπτέμβριος 2023)

Ο Πίνακας 2 παρουσιάζει το λόγο του πληθυσμού ηλικίας 15-64 ετών (ηλικία εργασίας) ως τοίς % ποσοστό του συνολικού πληθυσμού της Κίνας⁵². Πριν από το 1976, αυτός ο λόγος κυμαινόταν περίπου στο 55%. Μέχρι το τέλος της δεκαετίας του 1980, έφτασε στο 65%, επειδή ο οικογενειακός προγραμματισμός επιβράδυνε το ποσοστό των γεννήσεων. Τη δεκαετία του 1980, ξεκίνησε η αγροτική εκβιομηχάνιση της Κίνας. Η αύξηση του πληθυσμού σε ηλικία εργασίας, επέτρεψε στους εργαζόμενους σε αγροτικούς τομείς να αποταμιεύσουν περισσότερο, γεγονός που συνέβαλλε στην ανάπτυξη της αγροτικής βιομηχανίας. Κατά τη διάρκεια της δεκαετίας του 1990, η αύξηση του λόγου μετριάστηκε από τη «δημογραφική ηχώ» που προκλήθηκε από τους baby boomers που γεννήθηκαν μεταξύ 1962 και 1976. Κατά την 1^η δεκαετία του 21^{ου} αιώνα, σημειώθηκε μια απότομη αύξηση του λόγου, που κορυφώθηκε το 2010, στο 73,3%. Η 1^η δεκαετία του 21^{ου} αιώνα, κατέγραψε την μεγαλύτερη οικονομική ανάπτυξη στην κινέζικη ιστορία, μεγάλο μέρος της οποίας προήλθε από τις εξαγωγές εντάσεως εργασίας, οι οποίες ευνοήθηκαν από τη δημογραφική δομή. Μετά το 2010, ο πληθυσμός σε ηλικία εργασίας άρχισε να μειώνεται. Ταυτόχρονα, η Κίνα άρχισε να αποκλίνει από την καθοδηγούμενη από τις εξαγωγές ανάπτυξη, οπότε τα ευνοϊκά δημογραφικά στοιχεία, δεν της ήταν πλέον τόσο απαραίτητα. Είναι φανερό, πως η Κίνα ήταν τυχερή, αφού ο ρυθμός ανάπτυξής της τα πρώτα 30 χρόνια από την εφαρμογή των μεταρρυθμίσεων, συμβάδιζε με τη δημογραφική της μετάβαση. Βέβαια, η πρόκληση βρίσκεται στο αν ο ρυθμός ανάπτυξης της Κίνας θα συνεχίσει να ταιριάζει με την επιδεινούμενη δημογραφική δομή της.

Η ευνοϊκή δημογραφική δομή συνέβαλε με πολλούς τρόπους στην ανάπτυξη της Κίνας από το 1979. Σημαντική ήταν η συνεισφορά της, στη μεγάλη προσφορά εργατικού δυναμικού, που είχε ως αποτέλεσμα την πραγματοποίηση εξαγωγών μεγάλης κλίμακας. Την 1^η

⁵² 'Population ages 15-64 (% of total population)', World Bank, 19 Σεπτέμβριος 2023, <https://databank.worldbank.org/source/world-development-indicators#>.

δεκαετία του 21^{ου} αιώνα, η Κίνα κατάφερε να γίνει το μεγαλύτερο εξαγωγικό έθνος παγκοσμίως (συγκεκριμένα το 2009). Η περίοδος αυτή συνέπεσε με την περίοδο αύξησης του δημογραφικού μερίσματος, όπως φαίνεται και από τον Πίνακα 2. Η αύξηση του πληθυσμού σε ηλικία εργασίας, συνέβαλε στο 14,6% της αύξησης των εξαγωγών της Κίνας την περίοδο 2000–2006. Μία ακόμη συμβολή της ευνοϊκής δημογραφικής δομής, ήταν οι χαμηλοί μισθοί⁵³. Πριν από την ένταξη της Κίνας στον ΠΟΕ, υπήρχε μεγάλο πλεόνασμα εργατικού δυναμικού στην ύπαιθρο. Επίσης, μέχρι το 1997, ο ρυθμός αύξησης των πραγματικών μισθών ήταν σημαντικά χαμηλότερος από τον ρυθμό ανάπτυξης του ΑΕΠ. Ως αποτέλεσμα, η βιομηχανία μπορούσε να «απολαύσει» την ανάπτυξη με βάση το μοντέλο του Sir Arthur Lewis (Lewisian Growth), δηλαδή μπορούσε να αναπτυχθεί δίχως μεγάλη αύξηση του κόστους εργασίας. Παρ' όλα αυτά, έπειτα από τη μεγάλη ανάπτυξη που πραγματοποιήθηκε την 1^η δεκαετία του 21^{ου} αιώνα, η πλεονάζουσα προσφορά εργασίας άρχισε να εξαντλείται. Το γεγονός αυτό ήταν απόρροια της ταχείας μετανάστευσης εργατικού δυναμικού, ιδίως νεότερων εργαζομένων, από τις αγροτικές στις αστικές περιοχές, οδηγώντας στη συρρίκνωση του εργατικού δυναμικού στην ύπαιθρο. Το εργατικό δυναμικό της υπαίθρου, απορροφήθηκε πλήρως από τον μεταποιητικό τομέα. Στο σημείο αυτό, η κινεζική οικονομία φαίνεται να έφτασε στο σημείο καμπής του Lewis (Lewisian turning point), δηλαδή σε ένα στάδιο πλήρους απασχόλησης στην αναπτυξιακή της διαδικασία, όπου το φθινό εργατικό δυναμικό μειώθηκε ραγδαία και οι πραγματικοί αγροτικοί μισθοί αυξήθηκαν σημαντικά (Εικόνα 1)⁵⁴. Αυτή η εξάντληση στη προσφορά εργασίας συνέπεσε με τη μείωση των δημογραφικών μερισμάτων της Κίνας που ξεκίνησε μετά το 2009. Αυτό συνέβαλε στην επιβράδυνση της ανάπτυξης της Κίνας τα τελευταία χρόνια, αλλά ο λόγος του πληθυσμού σε ηλικία εργασίας ως προς τον συνολικό πληθυσμό παρέμεινε πάνω από το επίπεδο που βρισκόταν το 2000 και θα συνεχίσει να βρίσκεται πάνω από αυτό το επίπεδο για μερικά χρόνια ακόμα, με επίπτωση στην υψηλή ζήτηση για καταναλωτικά αγαθά, που αποτελεί και την τρίτη συμβολή της ευνοϊκής δημογραφικής δομής. Οι νέοι άνθρωποι καταναλώνουν το εισόδημά τους περισσότερο από τους ηλικιωμένους. Αυτός ο παράγοντας συνέβαλε στην οικονομική ανάπτυξη της Κίνας, όταν η οικονομία της άρχισε να βασίζεται περισσότερο στην εγχώρια κατανάλωση, παρά στις εξαγωγές.

Εικόνα 1. Μεταβολή από πλεόνασμα εργατικού δυναμικού σε έλλειμμα
Πηγή: <https://www.rieti.go.jp/>, Chi Hung KWAN

⁵³ YAO YANG, 'China's Economic Growth in Retrospect', στο *China 2049*, επιμέλ. DAVID DOLLAR, YIPING HUANG, και YANG YAO, *Economic Challenges of a Rising Global Power* (Brookings Institution Press, 2020), 3–28, <http://www.jstor.org/stable/10.7864/j.ctvktz58.4>.

⁵⁴ Chi Hung KWAN, 'China Reaching the Lewisian Turning Point: The Impact of Labor Shortage Is Becoming Apparent', *Research Institute of Economy, Trade and Industry*, 2012, <https://www.rieti.go.jp/en/china/12103001.html>.

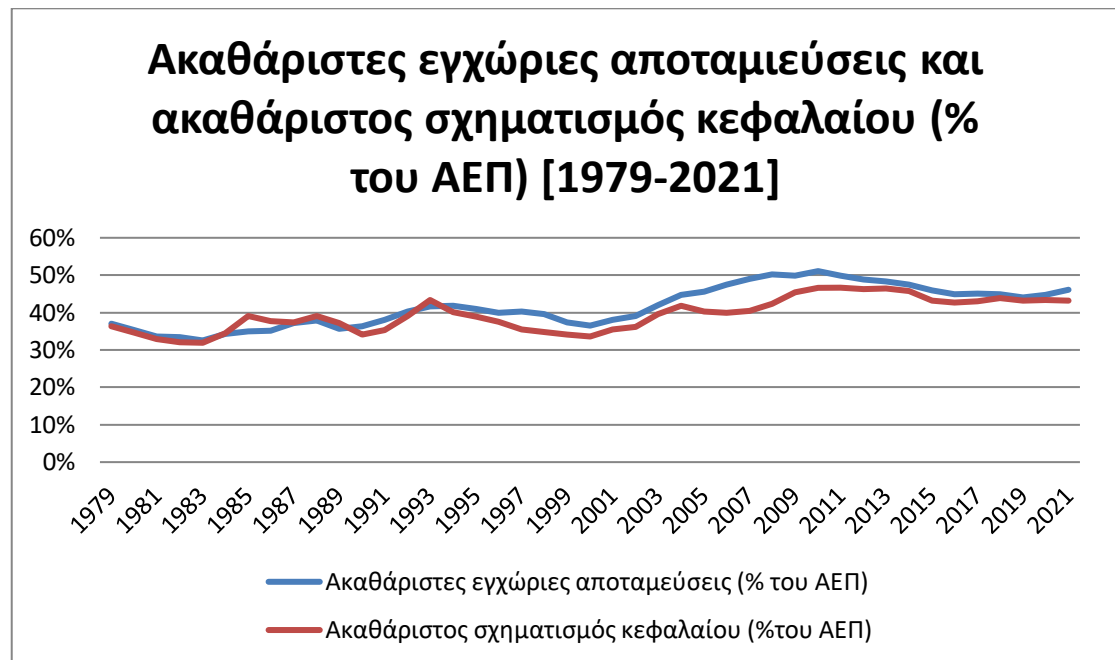
Συνολικά, τα αυξανόμενα δημογραφικά μερίσματα συνεισέφεραν στο ¼ της κινέζικης οικονομικής ανάπτυξης. Για λίγα χρόνια ακόμα η δημογραφική δομή της Κίνας, αναμένεται να παραμείνει ευνοϊκή. Ωστόσο, όταν οι Κινέζοι baby boomers συνταξιοδοτηθούν, η κατάσταση πιθανόν θα επιδεινωθεί, ως συνέπεια της αυστηρής πολιτικής του οικογενειακού προγραμματισμού που εφαρμόστηκε μεταξύ 1979 και 2015, περιορίζοντας την αντικατάσταση του εργατικού δυναμικού. Η γήρανση του κινέζικου πληθυσμού είναι αναπόφευκτη, οπότε η πρόκληση βρίσκεται στο κατά πόσο η κινέζικη ηγεσία θα βρει τρόπους να μετριάσει τις αρνητικές της συνέπειες στην οικονομική ανάπτυξη της χώρας.

2.3 Αποταμίευση και επενδύσεις

Ο σχηματισμός κεφαλαίου έχει διαδραματίσει κυρίαρχο ρόλο στην οικονομική ανάπτυξη της Κίνας, τόσο πριν όσο και μετά το 1979. Τα υψηλά ποσοστά εγχώριας αποταμίευσης που διατηρεί, χρησιμοποιούνται για τη χρηματοδότηση των επενδύσεων της. Η εξήγηση της συμπεριφοράς του υψηλού ρυθμού αποταμιεύσεων είναι απαραίτητη, προκειμένου να γίνει κατανοητός ο ρόλος των επενδύσεων στο κινέζικο μοντέλο ανάπτυξης. Πιο συγκεκριμένα, πριν το 1979, το εθνικό ποσοστό αποταμίευσης της Κίνας βρισκόταν μεταξύ 22 και 33%, που στα πλαίσια του χαμηλού επιπέδου εισοδήματος της εποχής, θεωρείται αρκετά υψηλό ποσοστό και προερχόταν κυρίως από τις κρατικές αποταμιεύσεις. Μετά το 1979, διακρίνονται πέντε περίοδοι σε ότι αφορά στις αυξομειώσεις των ακαθάριστων εγχώριων αποταμιεύσεων. Κατά την πρώτη περίοδο, 1979-1982, το ποσοστό αποταμίευσης μειώθηκε. Σε αυτή τη μείωση, συνέβαλε η υιοθέτηση πολιτικών που στόχευαν στη μείωση του σχετικού μεγέθους της βαριάς βιομηχανίας, στην αναδιάρθρωση των δραστηριοτήτων της, αλλά και στην εξοικονόμηση ενέργειας, προκειμένου να βελτιωθεί η κατανάλωση και η ευημερία του πληθυσμού, και να διευκολυνθούν οι οικονομικές μεταρρυθμίσεις των οικονομικών θεσμών, αφού δεδομένων των περιορισμών σε πόρους και της ανάγκης βελτίωσης της παραγωγικότητας, θεωρήθηκε πως αν η βαριά βιομηχανία έμενε ανέπαφη, η Κίνα δεν θα ήταν σε θέση να διατηρήσει τον προηγούμενο ρυθμό οικονομικής ανάπτυξής της. Η τάση αυτή αντιστράφηκε το 1982⁵⁵. Κατά τη δεύτερη περίοδο, 1983-1994, το ποσοστό αποταμίευσης αυξήθηκε σημαντικά. Η τρίτη περίοδος, 1995-2000, χαρακτηρίστηκε από επίσης μείωση του ποσοστού αποταμίευσης, η οποία προκλήθηκε από την αναδιάρθρωση των κρατικών επιχειρήσεων, εξαιτίας της οποίας μειώθηκαν, τόσο το εισόδημα των αστικών νοικοκυριών, όσο και οι εταιρικές αποταμιεύσεις. Την τέταρτη περίοδο, 2001-2010, οι κινέζικες αποταμιεύσεις αυξήθηκαν δραματικά. Με βάση στοιχεία της World Bank, το 2010, οι κινέζικες αποταμιεύσεις, έφτασαν το 51% του ΑΕΠ, ποσοστό το οποίο λίγες χώρες έχουν φτάσει (Πίνακας 3). Γενικά, η αύξηση των κινέζικων αποταμιεύσεων σε εθνικό, αλλά και σε επίπεδο νοικοκυριού, μπορεί να αποδοθεί στην προληπτική αποταμίευση, δηλαδή στην εξοικονόμηση ενόψει πιθανής μελλοντικής

⁵⁵ 'Gross capital formation (% of GDP)', World Bank, 19 Σεπτέμβριος 2023, <https://databank.worldbank.org/source/world-development-indicators#>; YANG, 'China's Economic Growth in Retrospect'; Tien-tung Hsueh και Tun-oy Woo, 'The Political Economy of the Heavy Industry Sector in the People's Republic of China', *The Australian Journal of Chinese Affairs* 15 (Ιανουάριος 1986): 69, <https://doi.org/10.2307/2158872>; 'Gross domestic savings (% of GDP)', World Bank, 19 Σεπτέμβριος 2023, <https://databank.worldbank.org/source/world-development-indicators#>.

υστέρησης εισοδήματος, και στις υψηλές τιμές των κατοικιών. Παρ' όλα αυτά, τα κίνητρα προληπτικής αποταμίευσης, δεν μπορούν να ερμηνεύσουν τη μείωση των ποσοστών αποταμίευσης (συμπεριλαμβανομένων και των ποσοστών αποταμίευσης των νοικοκυριών) της τρίτης περιόδου (1995-2000), όταν το παλιό σύστημα κοινωνικής ασφάλισης που βασιζόταν στις επιχειρήσεις, κατέρρευσε λόγω της αναδιάρθρωσης των κρατικών επιχειρήσεων. Όπως επίσης, οι τιμές των κατοικιών δεν μπορούν να εξηγήσουν, γιατί τα ποσοστά αποταμίευσης (πάλι συμπεριλαμβανομένων των ποσοστών αποταμίευσης των νοικοκυριών) μειώθηκαν, την πέμπτη περίοδο, από το 2011 και μετά.

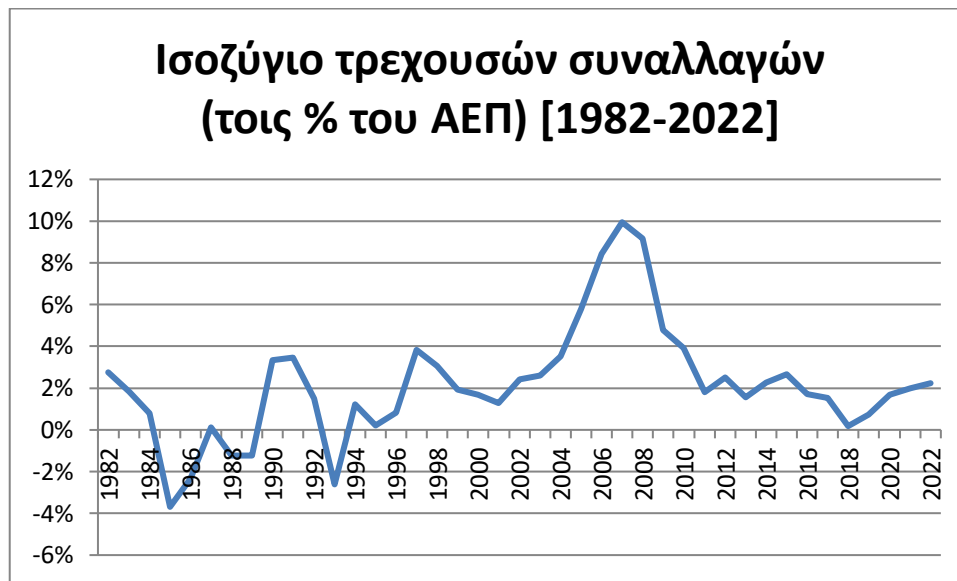
Πίνακας 3. Ακαθάριστες εγχώριες αποταμιεύσεις (μπλε γραμμή) και ακαθάριστος σχηματισμός κεφαλαίου (κόκκινη γραμμή) (ως τοις % ποσοστό του ΑΕΠ)
Πηγή: 'World Development Indicators', World Bank (Σεπτέμβριος 2023)

Μια ερμηνεία για τις αυξομειώσεις των ποσοστών αποταμίευσης, και των πέντε περιόδων, είναι η υπόθεση⁵⁶ πως το ποσοστό αποταμίευσης μίας χώρας είναι ανάλογο του ρυθμού αύξησης του ΑΕΠ. Ο ρυθμός αύξησης του κινέζικου ΑΕΠ, μπορεί να δώσει μια ικανοποιητική εξήγηση για την αύξηση του ποσοστού αποταμίευσης μετά το 1979. Σε αυτό το πλαίσιο, τα αυξανόμενα ποσοστά αποταμίευσης της τέταρτης περιόδου (2001-2010), μπορούν να αποδοθούν στην επιταχυνόμενη ανάπτυξη της Κίνας, ενώ η πτώση των ποσοστών αποταμίευσης μετά το 2010, μπορεί να θεωρηθεί συνέπεια της επιβραδυνόμενης ανάπτυξης.

Τα υψηλά ποσοστά αποταμίευσης της Κίνας έχουν συμβάλει στις παγκόσμιες εμπορικές ανισορροπίες, τραβώντας τη διεθνή προσοχή, ιδίως από τη στιγμή που η υπερβολική αποταμίευση στην Ασία, αποτελεί αιτία του αμερικάνικου εμπορικού ελλείμματος. Οι παγκόσμιες εμπορικές ανισορροπίες, που έχουν προκληθεί από τις αποταμιεύσεις της Κίνας, μπορούν να θεωρηθούν αποτέλεσμα του μεγάλου πλεονάσματος στο ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών της. Το πλεόνασμα στο ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών μιας

⁵⁶ Υπόθεση κύκλου ζωής Franco Modigliani.

χώρας, μπορεί να οριστεί και ως η διαφορά μεταξύ της αποταμίευσης και του σχηματισμού κεφαλαίου (ή αλλιώς των επενδύσεων). Στον Πίνακα 3 φαίνεται και το μερίδιο του σχηματισμού κεφαλαίου στη σύνθεση του ΑΕΠ της Κίνας. Πριν το 1994, οι αποταμιεύσεις και ο σχηματισμός κεφαλαίου βρίσκονταν σε σχετική ισορροπία, όμως μετά το 1994, οι αποταμιεύσεις ήταν σταθερά μεγαλύτερες από το σχηματισμό κεφαλαίου, με την απόκλιση των δύο να είναι πιο μεγάλη από το 2004 μέχρι το 2010. Σε αυτό το χρονικό διάστημα, η Κίνα κατάφερε να συσσωρεύσει ένα μεγάλο ποσό συναλλαγματικών διαθεσίμων. Παρ' όλα αυτά το πλεόνασμα του ισοζυγίου τρεχουσών συναλλαγών της ως ποσοστό του ΑΕΠ άρχισε να μειώνεται και έπεσε κάτω από το 2% μετά το 2015 (Πίνακας 4)⁵⁷.

Πίνακας 4. Ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών (ως τοις % ποσοστό του ΑΕΠ)
Πηγή: 'World Development Indicators', World Bank (Σεπτέμβριος 2023)

Ο κύριος συνεισφέρων στο πλεόνασμα του ισοζυγίου τρεχουσών συναλλαγών την περίοδο 2004-2010 θεωρήθηκε το καθεστώς συναλλαγματικής ισοτιμίας (Fixed exchange rate regime/ FERR). Παρ' όλο που το καθεστώς συναλλαγματικής ισοτιμίας βοήθησε την Κίνα να εξάγει περισσότερο, είναι αμφίβολο αν ήταν η βασική αιτία του μεγάλου πλεονάσματος στο ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών της, αφού στο ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών μιας χώρας συνεισφέρουν τόσο διεθνείς (εξαγωγές μείον εισαγωγές), όσο και εγχώριοι συντελεστές (αποταμιεύσεις μείον επενδύσεις), με τους τελευταίους να καθορίζονται από πολλούς παράγοντες, μεταξύ των οποίων η συναλλαγματική ισοτιμία, να είναι από τους λιγότερο σημαντικούς. Σε κάθε περίπτωση, από το 2010, η κατάσταση έχει έρθει σε μια γενική ισορροπία, αφού με τη μείωση του πλεονάσματος του ισοζυγίου τρεχουσών συναλλαγών, το ποσοστό αποταμίευσης μειώθηκε με μεγαλύτερο ρυθμό απ' ότι είχε αυξηθεί πριν από το 2010, φτάνοντας το 2019 στο 44% του ΑΕΠ (αν και λόγω των lockdown, που προκλήθηκαν από την πανδημία, και συνεπώς της αδυναμίας των Κινέζων να ξοδέψουν, υπήρξε αύξηση του ποσοστού αποταμίευσης τα έτη 2020 και 2021, στο 45% και 46% του ΑΕΠ, αντίστοιχα). Βέβαια, η Κίνα εξακολουθεί να κατέχει ένα από τα υψηλότερα ποσοστά αποταμίευσης μεταξύ των μεγάλων οικονομιών, αλλά η εξισορρόπηση που

⁵⁷ 'Current account balance (% of GDP)', World Bank, 19 Σεπτέμβριος 2023, <https://databank.worldbank.org/source/world-development-indicators#>.

επήλθε με αυτήν την πτώση στις αποταμιεύσεις, ήταν σημαντική. Σε αυτήν την αλλαγή, συνέβαλλαν οι διαρθρωτικές ρυθμίσεις που πραγματοποιήθηκαν στις διεθνείς και εγχώριες αγορές. Σε διεθνές επίπεδο, διάφορες ρυθμίσεις που πραγματοποίησαν οι ΗΠΑ και άλλες προηγμένες οικονομίες, οδήγησαν σε επιβράδυνση της κατανάλωσης, ως καθυστερημένη απάντηση στην παγκόσμια χρηματοπιστωτική κρίση. Οι εξαγωγές έτσι, έπαψαν να είναι πλέον η κινητήρια δύναμη της κινέζικης οικονομικής ανάπτυξης. Σε εγχώριο επίπεδο, η κινέζικη οικονομία έχει πραγματοποιήσει αρκετές διαρθρωτικές αλλαγές, μεταξύ των οποίων και η αποβιομηχάνιση (δηλαδή η ανάπτυξη του τομέα των υπηρεσιών), που ήταν και η σημαντικότερη, και η οποία συνέβαλε στην επιβράδυνση του ρυθμού της αποταμίευσης⁵⁸.

2.4 Συνολική Παραγωγικότητα Συντελεστών (Total Factor Productivity| TFP)

Η Συνολική Παραγωγικότητα Συντελεστών (εφεξής TFP), σύμφωνα με αρκετούς μελετητές, έχει συμβάλλει σημαντικά στην ταχεία οικονομική ανάπτυξη της Κίνας τις τελευταίες τέσσερις δεκαετίες. Σύμφωνα με τον πίνακα Penn World 8.1⁵⁹, κατά την περίοδο 1978-2011 η Κίνα απολάμβανε μέσο ρυθμό ανάπτυξης TFP, περίπου 3,5% ετησίως, συνεισφέροντας περίπου στο 40% της αύξησης του ΑΕΠ. Πολλές μελέτες οι οποίες χρησιμοποιούν συγκεντρωτικά δεδομένα που συνδυάζουν πληροφορίες για την TFP από γεωργικούς και μη τομείς, διαπιστώνουν πως η αύξηση της TFP συμβάλλει περίπου στο ήμισυ της αύξησης της παραγωγικότητας εργασίας μιας χώρας. Καθώς η αύξηση στην παραγωγικότητα έχει συνεισφέρει σε μεγάλο βαθμό στην οικονομική ανάπτυξη της, η Κίνα, πρέπει να στοχεύσει στην περαιτέρω αύξησή της, προκειμένου η ανάπτυξή της να είναι βιώσιμη μελλοντικά.

Οι περισσότερες έρευνες αναφέρουν πως μετά το 1979, η μέση αύξηση της TFP της Κίνας ήταν περίπου 3-4% ετησίως, με τη συνεισφορά της στην αύξηση του ΑΕΠ να είναι σημαντική. Οι Brandt και Zhu (2010) και Zhu (2012) πραγματοποιώντας μια απλή λογιστική άσκηση για την οικονομική ανάπτυξη, που αποσυνθέτει τις πηγές ανάπτυξης στην εμβάθυνση κεφαλαίου, στην εμβάθυνση εργασίας και στην αύξηση της παραγωγικότητας, κατέληξαν στο συμπέρασμα, ότι η μέση αύξηση της TFP κατά την περίοδο 1979-2007 ήταν 3,2%, τιμή που συγκλίνει με αυτές παρόμοιων ερευνών και πως συνεισέφερε περίπου 77, 7% στην κατά κεφαλήν αύξηση του ΑΕΠ. Αντίθετα, ο λόγος κεφαλαίου-παραγωγής (capital to output ratio), ή αλλιώς, η εμβάθυνση κεφαλαίου, συνεισέφερε μόνο 0,51%, δηλαδή κατά τη διάρκεια αυτής της περιόδου αυξήθηκε ελάχιστα. Με βάση αυτά τα στοιχεία, ο κύριος παράγοντας πίσω από την ταχεία οικονομική ανάπτυξη της Κίνας τη συγκεκριμένη περίοδο ήταν η αύξηση της TFP και όχι οι επενδύσεις⁶⁰. Χρησιμοποιώντας την ίδια μέθοδο με τον

⁵⁸ YANG, 'China's Economic Growth in Retrospect'.

⁵⁹ Robert Inklaar Robert C. Feenstra, 'Penn World Table 8.1' (Groningen Growth and Development Centre, 2015), <https://doi.org/10.15141/S5NP4S>.

⁶⁰ Dwight H. Perkins και Thomas G. Rawski, 'Forecasting China's Economic Growth to 2025', στο *China's Great Economic Transformation*, επιμέλ. Loren Brandt και Thomas G. Rawski (Cambridge: Cambridge University Press, 2008), 829–86, <https://doi.org/10.1017/CBO9780511754234.021>; Alwyn Young, 'Gold into Base Metals: Productivity Growth in the People's Republic of China during the Reform Period', *Journal of Political Economy* 111, τχ. 6 (2003): 1220–61,

Zhu (2012), αλλά επεκτείνοντας το δείγμα μέχρι το 2011, ο Liu (2015) διαπιστώνει πως μετά το 2008, η ανάπτυξη της TFP μειώθηκε, ενώ το μερίδιο της εμβάθυνσης κεφαλαίου στην ανάπτυξη του ΑΕΠ αυξήθηκε. Η εκτίμηση που βασίζεται στον Πίνακα Penn World 8.1 δίνει παρόμοια αποτελέσματα.

2.4.1 Αύξηση της Συνολικής Παραγωγικότητας Συντελεστών (TFP) στον γεωργικό, κρατικό, μη-κρατικό και στον τομέα των υπηρεσιών

Την περίοδο 1979-2007, ο μέσος ετήσιος ρυθμός αύξησης της TFP, στον γεωργικό (agricultural sector) και στον μη-γεωργικό, μη-κρατικό τομέα (non-agricultural non-state sector) ήταν 4,01% και 3,91% αντίστοιχα. Αντίθετα, η ετήσια αύξηση της TFP στον κρατικό τομέα (state owned sector) ήταν μόνο 1,68%. Ο μη-γεωργικός κρατικός τομέας (non-agricultural state owned sector) παρουσίαζε τη χαμηλότερη αύξηση TFP, πριν τις μεταρρυθμίσεις των κρατικών επιχειρήσεων (SOEs) το 1993. Συγκεκριμένα, κατά τις δύο πρώτες δεκαετίες των μεταρρυθμίσεων, τις περιόδους 1979-1988 και 1988-1998, η αύξηση της TFP του μη-γεωργικού κρατικού τομέα ήταν μόνο -0,36% και 0,27% ετησίως, αντίστοιχα. Ωστόσο κατά τη διάρκεια της περιόδου 1998-2007, αυξήθηκε στο 5,50% ετησίως⁶¹.

Εξαιτίας της έλλειψης ανταγωνισμού στον μη-εμπορεύσιμο τομέα των υπηρεσιών (non-tradable service sector), ιδίως σε εκείνους τους τομείς της αγοράς που κυριαρχούσαν οι μεγάλες κρατικές επιχειρήσεις, η αύξηση της παραγωγικότητας ήταν σημαντικά χαμηλότερη από τους εμπορεύσιμους τομείς υπηρεσιών (tradable service sectors). Η αύξηση της TFP στους εμπορεύσιμους τομείς ήταν 4,9% την περίοδο 2001-2010, αλλά στους μη-εμπορεύσιμους 2,4%. Η χαμηλή αύξηση της παραγωγικότητας στους μη-εμπορεύσιμους τομείς μπορεί να αποδοθεί στις υπερβολικές ρυθμίσεις σε υπηρεσίες όπως, η εκπαίδευση, η υγειονομική περίθαλψη, οι τραπεζικές, ασφαλιστικές, νομικές υπηρεσίες και οι τηλεπικοινωνίες, και στις οποίες κυριαρχούσε ο κρατικός τομέας, στα εμπόδια εισόδου ξένων επενδυτών, και συνεπώς στα χαμηλά επίπεδα εγχώριου ανταγωνισμού⁶².

2.4.2 Ανακατανομή των πόρων

Σημαντικό ρόλο στην ανάπτυξη της TFP έπαιξε η ανακατανομή των πόρων, η οποία πραγματοποιήθηκε κατά κύριο λόγο προς δύο κατευθύνσεις: από το γεωργικό (agricultural sector) στο μη-γεωργικό τομέα (non-agricultural sector), και από τον κρατικό (state owned sector) στο μη-κρατικό τομέα (non-state owned sector).

<https://doi.org/10.1086/378532>; Arne Bigsten, Jinghai Zheng, και Angang Hu, 'Can China's Growth be Sustained? A Productivity Perspective', *World Development* 37 (28 Δεκέμβριος 2006): 874–88, <https://doi.org/10.1016/j.worlddev.2008.07.008>; Loren Brandt και Xiaodong Zhu, 'Accounting for China's Growth', Working Paper (University of Toronto, Department of Economics, 16 Φεβρουάριος 2010), <https://econpapers.repec.org/paper/tortecipa/tecipa-394.htm>; Xiaodong Zhu, 'Understanding China's Growth: Past, Present, and Future', *The Journal of Economic Perspectives* 26, τχ. 4 (2012): 103–24; Perkins και Rawski, 'Forecasting China's Economic Growth to 2025'.

⁶¹ Zhu, 'Understanding China's Growth'.

⁶² Dong He κ.ά., 'Productivity Growth of the Nontradable Sectors in China: Nontradable Sectors Productivity in China', *Review of Development Economics* 18, τχ. 4 (Νοέμβριος 2014): 655–66, <https://doi.org/10.1111/rode.12109>.

Μετά το 1979, η TFP στο γεωργικό τομέα αυξήθηκε απότομα, οδηγούμενη σε μεγάλο βαθμό από τις θεσμικές μεταρρυθμίσεις και την τεχνολογική πρόοδο. Η ανακατανομή εργατικού δυναμικού από τον γεωργικό στο μη-γεωργικό τομέα διευκόλυνε την αύξηση της TFP σε ολόκληρη την οικονομία. Πριν τις αγροτικές μεταρρυθμίσεις, ο γεωργικός τομέας λειτουργούσε υπό την πολιτική της κολεκτιβοποίησης. Τα εισοδήματα των αγροτών δεν σχετιζόνταν με τις προσπάθειές τους, οπότε δεν υπήρχαν και ισχυρά κίνητρα για αποδοτική εργασία, με αποτέλεσμα η παραγωγικότητα στον γεωργικό τομέα να διατηρείται σε πολύ χαμηλά επίπεδα. Με την υιοθέτηση του «συστήματος οικιακής ευθύνης» (Household Responsibility System) το 1979, οι αγρότες ήταν υπεύθυνοι για τα όσα παρήγαγαν και το εισόδημα τους ήταν «εξαρτημένο από τις προσπάθειές τους». Επιπλέον, η κυβέρνηση αύξησε σταδιακά τις επίσημες τιμές των σιτηρών και επέτρεψε στους αγρότες να πωλούν τα σιτηρά σε τιμές αγοράς, μόνο αφού είχαν πουλήσει μια σταθερή ποσόστωση στην κυβέρνηση σε επίσημες τιμές. Αυτές οι μεταρρυθμίσεις, δημιούργησαν στους αγρότες ισχυρά κίνητρα να εργαστούν σκληρότερα, και είχαν ως αποτέλεσμα την αύξηση της γεωργικής παραγωγής και κατ' επέκταση των εισοδημάτων των αγροτών. Από το 1990, οι αγροτικές αγορές σταδιακά απελευθερώθηκαν, οπότε και ενθαρρύνθηκε η υιοθέτηση νέων τεχνολογιών από τους αγρότες. Η τεχνολογική πρόοδος συνέβαλε στο μεγαλύτερο μέρος της αύξησης της TFP στον γεωργικό τομέα μετά το 1990.

Με βάση τις εκτιμήσεις του Zhu (2012), οι αυξήσεις της TFP στο γεωργικό τομέα κατά τις περιόδους 1978-1997 και 1998-2007, ήταν 5,1% και 3,1%, αντίστοιχα. Η ραγδαία αύξηση της TFP, οδήγησε σε αύξηση της παραγωγής σιτηρών, η οποία ύστερα από κάποια χρόνια μεταρρυθμίσεων, ήταν επαρκής για την επίλυση του κινέζικου επισιτιστικού προβλήματος, ενώ ταυτόχρονα κατέστησε δυνατή την ανακατανομή των εργαζομένων από το γεωργικό στο μη γεωργικό τομέα, στον οποίο η παραγωγικότητα εργασίας ήταν και υψηλότερη. Αυτή η ανακατανομή εργατικού δυναμικού, αποτέλεσε τη σημαντικότερη πηγή συνολικής αύξησης της παραγωγικότητας της κινέζικης οικονομίας.

Πριν τις μεταρρυθμίσεις, οι κρατικές επιχειρήσεις κυριαρχούσαν σε όλους τους κλάδους της κινέζικης οικονομίας. Οι τιμές των πρώτων υλών και των προϊόντων αυτών των επιχειρήσεων, καθορίζονταν από την κυβέρνηση και όχι από την αγορά. Η κυβέρνηση επωμιζόταν τα κέρδη και ήταν υπεύθυνη για τις ζημιές. Οι μεταρρυθμίσεις των κρατικών επιχειρήσεων ξεκίνησαν με την εφαρμογή του συστήματος διπλής τιμής (dual-track price system), σύμφωνα με το οποίο οι επιχειρήσεις έπρεπε να πωλούν ένα ποσοστό των προϊόντων τους σε επίσημες τιμές και στη συνέχεια είχαν τη δυνατότητα να πωλούν τα εναπομείναντα προϊόντα σε τιμές αγοράς, οι οποίες ήταν συνήθως υψηλότερες από τις επίσημες. Επιπλέον, επιτρεπόταν στις επιχειρήσεις αυτές να διατηρήσουν μέρος των κερδών τους. Το σύστημα αυτό σταδιακά εξαλείφθηκε και στα μέσα της δεκαετίας του 1990, τα περισσότερα προϊόντα πωλούνταν σε τιμές αγοράς.

Μέχρι το 1997, η κυβέρνηση συχνά ζητούσε από τις κρατικές τράπεζες να «διασώζουν» τις ζημιогόνες κρατικές επιχειρήσεις, ώστε να αποφεύγονται οι απολύσεις εργαζομένων και έτσι να διατηρείται η κοινωνική και πολιτική σταθερότητα. Μετά το 1997, επετράπη η αναδιάρθρωση των ζημιогόνων κρατικών επιχειρήσεων, μέσω πτώχευσης ή ιδιωτικοποίησης. Οι περιορισμοί που υπήρχαν προηγουμένως και εμποδίζαν την είσοδο μη-

κρατικών επιχειρήσεων, σταδιακά καταργήθηκαν, εισάγοντας τον ανταγωνισμό, με αποτέλεσμα τη βελτίωση της παραγωγικότητας.

Δεδομένων των καλύτερων επιδόσεων των μη-κρατικών επιχειρήσεων έναντι του κρατικού τομέα, η ανακατανομή κεφαλαίου και εργατικού δυναμικού από τον κρατικό στον μη-κρατικό τομέα, συνέβαλε σε μεγάλο βαθμό στην ανάπτυξη της TFP, ειδικά πριν την έναρξη των μεταρρυθμίσεων των κρατικών επιχειρήσεων. Σύμφωνα με τις εκτιμήσεις των Brandt και Zhu (2010), από το 1988 έως το 1998, ο μέσος ετήσιος ρυθμός αύξησης της TFP του κρατικού τομέα ήταν μόνο 0,27%, ενώ ο αντίστοιχος ρυθμός αύξησης για τον μη-κρατικό τομέα ήταν 2,17%. Από το 1998 έως το 2005, η πιο αποτελεσματική κατανομή κεφαλαίου και εργασίας, κυρίως από τις κρατικές στις μη-κρατικές επιχειρήσεις, συνεισέφερε περίπου δύο ποσοστιαίες μονάδες ετησίως στην συνολική TFP.

2.4.3 Θεσμικές μεταρρυθμίσεις στο εμπόριο, τις επενδύσεις και τη μετανάστευση

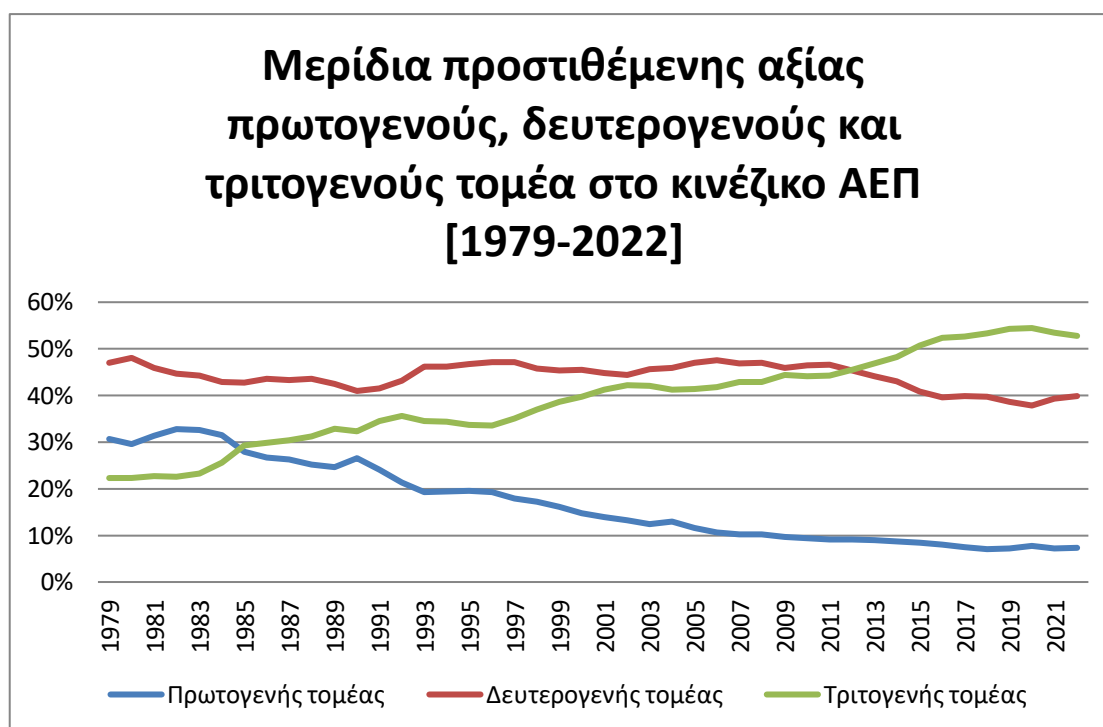
Σύμφωνα με τις εκτιμήσεις των Tombe και Zhu (2015), οι μειώσεις στα κόστη συναλλαγών και μετανάστευσης ήταν ανάμεσα στους κύριους παράγοντες που υποστήριξαν την αύξηση της παραγωγικότητας εργασίας στην Κίνα από το 2000 έως το 2005. Προκειμένου να εισέλθει η Κίνα στον ΠΟΕ το 2001, η κινέζικη κυβέρνηση μείωσε τους δασμούς, διέυρυνε τα εμπορικά δικαιώματα και απελευθέρωσε το καθεστώς ΑΞΕ. Μεταξύ 1998 και 2007, το μερίδιο της συνολικής αστικής απασχόλησης στις εγχώριες ιδιωτικές επιχειρήσεις (domestic private enterprises) και στις επιχειρήσεις ξένων επενδύσεων (foreign-invested enterprises) αυξήθηκε από 8% σε 24%. Επειδή γενικά οι επιχειρήσεις ξένων επενδύσεων είναι πιο παραγωγικές, η πολιτική του ανοίγματος της οικονομίας και η απελευθέρωση του εμπορίου έπαιξαν σημαντικό ρόλο στην τόνωση της παραγωγικότητας.

Μεταρρυθμίσεις στο εγχώριο εμπόριο, οδήγησαν σε ελάττωση του κόστους του εσωτερικού εμπορίου και του κόστους μετανάστευσης, που με τη σειρά τους είχαν ως αποτέλεσμα τη σωστότερη κατανομή της εργασίας και την προώθηση της ανάπτυξης της TFP. Ένας από τους παράγοντες που συνέβαλαν στο υψηλό κόστος του εσωτερικού εμπορίου ήταν ο τοπικός προστατευτισμός. Οι τοπικές κυβερνήσεις είχαν ισχυρά κίνητρα για να προστατεύσουν τη φορολογική τους βάση και τις τοπικές κρατικές επιχειρήσεις, αποτρέποντας τον διαπεριφερειακό ανταγωνισμό. Η τακτική αυτή ακολουθούνταν από τα πρώτα χρόνια των οικονομικών μεταρρυθμίσεων μέχρι και το 2001, που η κεντρική κυβέρνηση απαγόρευσε στις τοπικές κυβερνήσεις να συμμετέχουν στις προσπάθειες για την προστασία των τοπικών αγορών. Πριν την ένταξη της Κίνας στον ΠΟΕ, ορισμένες επιχειρήσεις που δραστηριοποιούνταν σε τομείς του εσωτερικού εμπορίου (όπως οι μεταφορές και τα logistics), κυριαρχούνταν από κρατικές επιχειρήσεις και επικρατούσαν εμπόδια εισόδου του μη-κρατικού τομέα, ιδίως όταν επρόκειτο για ξένους επενδυτές. Αφού η Κίνα εντάχθηκε στον ΠΟΕ, τα εμπόδια αυτά σταδιακά αφαιρέθηκαν, και μη-κρατικές επιχειρήσεις ξεκίνησαν να εισέρχονται στους τομείς του εσωτερικού εμπορίου, γεγονός που συνεισέφερε στη μείωση του κόστους του και στη βελτίωση της παραγωγικότητας.

Συνοψίζοντας, οι πηγές αύξησης της TFP μπορούν να αποδοθούν κυρίως στις θεσμικές μεταρρυθμίσεις, που επέτρεψαν την ανακατανομή κεφαλαίου και εργασίας από τομείς χαμηλής, σε τομείς υψηλότερης αποδοτικότητας, όπως από το γεωργικό στο μη-γεωργικό τομέα και από τον κρατικό στο μη-κρατικό. Επιπλέον, η απελευθέρωση του εσωτερικού και του εξωτερικού εμπορίου, ως αποτέλεσμα των οικονομικών μεταρρυθμίσεων και της στρατηγικής του ανοίγματος, οδήγησε σε μείωση στα κόστη εμπορίου και μετανάστευσης και αποτέλεσε μια ακόμη σημαντική πηγή ραγδαίας αύξησης της TFP. Όπως και άλλες αναπτυσσόμενες χώρες, η Κίνα επωφελήθηκε από την εισαγωγή εξελιγμένων τεχνολογιών από άλλες βιομηχανικές χώρες, αντί να χρειαστεί να πρωτοπορήσει στις νέες τεχνολογίες.

2.4.4 Νέοι κινητήρες αύξησης της TFP

Ορισμένοι από τους παράγοντες που οδήγησαν την αύξηση της TFP της Κίνας τις προηγούμενες δεκαετίες, δεν είναι πλέον τόσο σημαντικοί για τη συνολική ανάπτυξη της χώρας.

Πίνακας 5. Μερίδια προστιθέμενης αξίας πρωτογενούς (μπλε γραμμή), δευτερογενούς (κόκκινη γραμμή) και τριογενούς (πράσινη γραμμή) τομέα στο κινέζικο ΑΕΠ (τοις % ποσοστό)⁶³.

Σημείωση: πρωτογενής τομέας = γεωργία, αλιεία, δασοκομία; δευτερογενής τομέας = βιομηχανία (συμπεριλαμβανομένων των κατασκευών); τριογενής τομέας = υπηρεσίες.

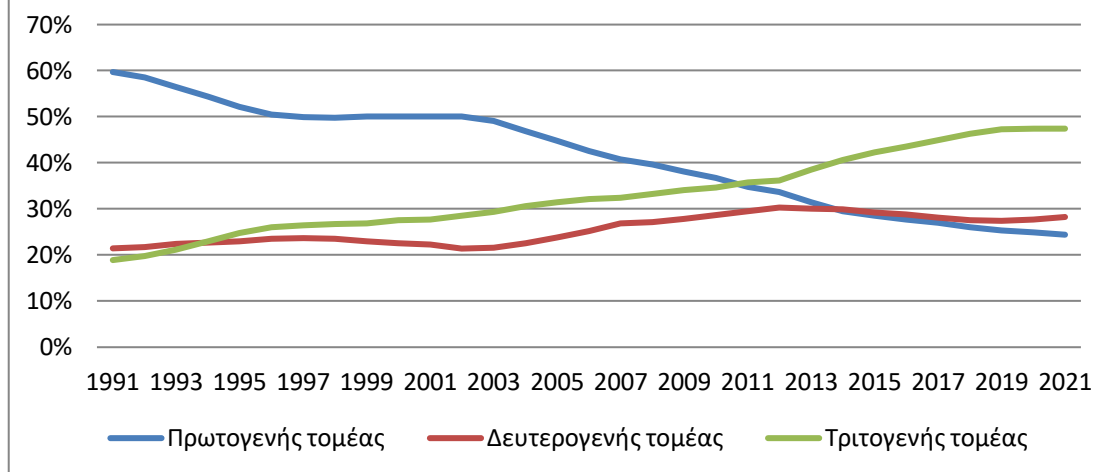
Πηγή: 'World Development Indicators', World Bank (Σεπτέμβριος 2022)

⁶³ 'Agriculture, forestry, and fishing, value added (% of GDP)', World Bank, 19 Σεπτέμβριος 2023, <https://databank.worldbank.org/source/world-development-indicators#>; 'Industry (including construction), value added (% of GDP)', World Bank, 19 Σεπτέμβριος 2023, <https://databank.worldbank.org/source/world-development-indicators#>; 'Services, value added (% of GDP)', World Bank, 19 Σεπτέμβριος 2023, <https://databank.worldbank.org/source/world-development-indicators#>.

Πρώτον, το 2012, το μερίδιο της προστιθέμενης αξίας του τομέα των υπηρεσιών στο ΑΕΠ, κατάφερε να ξεπεράσει αυτό του τομέα της δευτερογενούς βιομηχανίας (Πίνακας 5). Η ανάπτυξη του τομέα των υπηρεσιών είχε μείνει πολύ πίσω και το μερίδιο της προστιθέμενης αξίας του στο ΑΕΠ ήταν μικρότερο από αυτό του δευτερογενούς τομέα, για μεγάλο χρονικό διάστημα. Και σε διεθνές επίπεδο ήταν πολύ χαμηλότερο, όχι μόνο από το μέσο μερίδιο των βιομηχανικών χωρών, αλλά και από τον παγκόσμιο μέσο όρο. Η αύξηση του μεριδίου του ΑΕΠ που κατέχει ο τομέας των υπηρεσιών, μπορεί να εκληφθεί ως θετικό σημάδι για τη βελτίωση της οικονομικής διάρθρωσης της κινέζικης οικονομίας, που ενισχύεται από τις κυβερνητικές πολιτικές. Με την αύξηση του εισοδήματος των νοικοκυριών, το καταναλωτικό πρότυπο της χώρας αλλάζει, μεταπηδώντας από την κατανάλωση περισσότερων φυσικών προϊόντων, στη χρήση υπηρεσιών. Βέβαια, καθώς η ανακατανομή των πόρων από έναν παραγωγικό βιομηχανικό κλάδο με εξαγωγικό προσανατολισμό, σε έναν μη παραγωγικό κλάδο υπηρεσιών θα μπορούσε να προκαλέσει μόνιμη πτώση στην παραγωγικότητα της οικονομίας, η διαρθρωτική αυτή αλλαγή θα ασκήσει πιθανόν πτωτική πίεση στην αύξηση της TFP.

Δεύτερον, τα μερίδια παραγωγής του γεωργικού και του κρατικού τομέα στο ΑΕΠ και η απασχόληση σε αυτούς τους δύο τομείς μειώνονται σταθερά. Από το 1990 μέχρι το 2022, το μερίδιο της προστιθέμενης αξίας του γεωργικού τομέα στο ΑΕΠ, μειώθηκε από 26,6% σε 7,3% (Πίνακας 5). Το μερίδιο της απασχόλησης στο γεωργικό τομέα ως ποσοστό της συνολικής απασχόλησης μειώθηκε από 59,7% το 1991, σε 24,41% το 2021 (Πίνακας 6). Από την άλλη, πάντως, τα μερίδια απασχόλησης του δευτερογενούς και τριτογενούς τομέα ως προς την συνολική απασχόληση, βρίσκονται σε άνοδο. Το 1994 το μερίδιο απασχόλησης του τριτογενούς τομέα στη συνολική απασχόληση, ξεπέρασε αυτό του δευτερογενούς τομέα. Το 2021 τα μερίδια απασχόλησης του βιομηχανικού και του τομέα των υπηρεσιών στη συνολική απασχόληση ήταν 28,24% και 47,35%, αντίστοιχα (Πίνακας 6). Καθώς τα μερίδια παραγωγής του γεωργικού και του κρατικού τομέα στο ΑΕΠ και η απασχόληση σε αυτούς τους δύο τομείς μειώνονται, η ανακατανομή εργατικού δυναμικού και κεφαλαίου από αυτούς τους τομείς, που ήταν μια από τις κινητήριες δυνάμεις της TFP τις τελευταίες τέσσερις δεκαετίες, θα ελαττώνεται όλο και πιο πολύ.

Μερίδια πρωτογενούς, δευτερογενούς και τριτογενούς τομέα στη συνολική απασχόληση [1991-2021]

Πίνακας 6. Μερίδια του πρωτογενούς (μπλε γραμμή), δευτερογενούς (κόκκινη γραμμή) και τριτογενούς τομέα (πράσινη γραμμή) (ως τοις % ποσοστό) στη συνολική απασχόληση (μοντελοποιημένη εκτίμηση της Διεθνούς Οργάνωσης Εργασίας)⁶⁴.

Σημείωση: πρωτογενής τομέας = γεωργία; δευτερογενής τομέας = βιομηχανία; τριτογενής τομέας = υπηρεσίες.

Πηγή: 'World Development Indicators', World Bank (Σεπτέμβριος 2023)

Τρίτον, καθώς η Κίνα πλησιάζει τα «τεχνολογικά σύνορα», το πλεονέκτημά της να τα φτάσει θα γίνεται όλο και μικρότερο και η TFP και η οικονομική της ανάπτυξη θα εξαρτώνται περισσότερο από τις εγχώριες καινοτομίες. Επιπλέον, λόγω της επιβράδυνσης της ανακατανομής εργατικού δυναμικού και κεφαλαίου από το γεωργικό και τον κρατικό τομέα, αλλά και της μείωσης του τεχνολογικού χάσματος, σε ότι αφορά τις προηγμένες και cutting-edge τεχνολογίες, μεταξύ της Κίνας και άλλων βιομηχανικών χωρών, επιβάλλεται να εντοπισθούν και να προωθηθούν πρόσθετες κινητήριες δυνάμεις για την αύξηση της παραγωγικότητας.

Παρ' όλα αυτά, υπάρχει ακόμη περιθώριο να ενισχυθεί η ανάπτυξη της TFP, με την πραγματοποίηση θεσμικών μεταρρυθμίσεων⁶⁵. Ένα παράδειγμα, είναι το τρέχων σύστημα καταγραφής νοικοκυριών ή αλλιώς σύστημα hukou, το οποίο αποτελεί εμπόδιο για την κινητικότητα και την ανακατανομή του εργατικού δυναμικού, και κατά συνέπεια πρέπει να μεταρρυθμιστεί. Ενώ περισσότερο από το 50% του κινέζικου πληθυσμού ζει πλέον στις πόλεις, μόνο το 35% των κατοίκων των πόλεων έχουν αστικό hukou. Σημαντική συνέπεια του τρέχοντος συστήματος hukou, είναι ότι δημιουργεί σημαντικές προκλήσεις για όσους

⁶⁴ 'Employment in agriculture (% of total employment)(modeled ILO estimate)', World Bank, 19 Σεπτέμβριος 2023, <https://databank.worldbank.org/source/world-development-indicators#>; 'Employment in industry (% of total employment)(modeled ILO estimate)', World Bank, 19 Σεπτέμβριος 2023, <https://databank.worldbank.org/source/world-development-indicators#>; 'Employment in services (% of total employment) (modeled ILO estimate)', World Bank, 19 Σεπτέμβριος 2023, <https://databank.worldbank.org/source/world-development-indicators#>.

⁶⁵ UN. ESCAP, *ASIA-PACIFIC DEVELOPMENT JOURNAL*, τ. 24 (NEW YORK: UNITED NATIONS PUBLICATION, 2017), 7–13.

θέλουν να μεταναστεύσουν από αγροτικές σε αστικές περιοχές. Οι μετανάστες δεν μπορούν να έχουν ίση πρόσβαση σε ορισμένες δημόσιες υπηρεσίες, όπως η εκπαίδευση, η υγειονομική περίθαλψη και η κοινωνική ασφάλιση και πολλές φορές βρίσκονται σε δυσμενή θέση όταν υποβάλλουν αίτηση για εργασία ή διαπραγματεύονται μισθούς. Το γεγονός αυτό εμποδίζει σε μεγάλο βαθμό την κινητικότητα του εργατικού δυναμικού και αυξάνει το κόστος εργασίας, επιβαρύνοντας την οικονομία. Ακόμη, οι κοινότητες μεταναστών ιστορικά επικεντρώνονταν στην εξοικονόμηση του μεγαλύτερου μέρους του εισοδήματός τους για μεγάλα έξοδα (πχ. γάμος ή συνταξιοδότηση). Καθώς, λοιπόν, η Κίνα έχει επικεντρωθεί στη μετάβαση της οικονομίας της προς μία κατεύθυνση που προάγει τον κλάδο των υπηρεσιών και στοχεύει στην αύξηση της κατανάλωσης των εγχώριων αγαθών, η μεταρρύθμιση του συστήματος hukou, με την ελαχιστοποίηση των περιορισμών στην κινητικότητα του εργατικού δυναμικού και την παροχή καλύτερης πρόσβασης στις δημόσιες υπηρεσίες στους μετανάστες, αναμένεται να αυξήσει την ανακατανομή της εργασίας, τη συνολική παραγωγικότητα και κατ' επέκταση να τονώσει την οικονομία της χώρας⁶⁶.

Ένα ακόμη σημαντικό εμπόδιο για την οικονομική ανάπτυξη παραμένουν οι χαμηλές επιδόσεις των κρατικών επιχειρήσεων. Παρά τις εκτεταμένες προσπάθειες μεταρρύθμισής τους, ορισμένοι τομείς, όπως οι μεταφορές, η ενέργεια, οι τηλεπικοινωνίες και ο τραπεζικός τομέας, συνεχίζουν να μονοπωλούνται από κρατικές επιχειρήσεις. Επιπλέον, οι κρατικές επιχειρήσεις παραμένουν ενεργές σε ένα ευρύ φάσμα μη στρατηγικών τομέων, που κυμαίνονται από την κλωστοϋφαντουργία έως την εστίαση. Τα τελευταία χρόνια, οι μεταρρυθμίσεις των κρατικών επιχειρήσεων έχουν μείνει στάσιμες, υπό αδύναμη εταιρική διακυβέρνηση, είναι σε μεγάλο βαθμό αναποτελεσματικές και ασύμφορες και με χαμηλότερη παραγωγικότητα από τις μη κρατικές επιχειρήσεις. Η περαιτέρω μεταρρύθμιση των κρατικών επιχειρήσεων θα βελτίωνε την παραγωγικότητα τους.

Ο τομέας των υπηρεσιών, και κυρίως ο χρηματοοικονομικός τομέας, εξακολουθεί να προστατεύεται από φραγμούς που εμποδίζουν την είσοδο ιδιωτικών ή ξένων επιχειρήσεων. Ο τραπεζικός τομέας είναι σε μεγάλο βαθμό ελεγχόμενος από το κράτος, και τα τραπεζικά δάνεια ευνοούν τις κρατικές επιχειρήσεις σε βάρος των πιο παραγωγικών ιδιωτικών επιχειρήσεων. Οι χαμηλής παραγωγικότητας κρατικές επιχειρήσεις καταφέρνουν έτσι να επιβιώσουν, λόγω της προνομιακής πρόσβασης σε φθηνή πίστωση. Αυτή η μεροληπτική κατανομή των πιστώσεων, καταπνίγει τον ανταγωνισμό και την καινοτομία του ιδιωτικού (εγχώριου και ξένου) τομέα και συμβάλλει στην αναποτελεσματική κατανομή των πόρων, τις υπερεπενδύσεις και την πλεονάζουσα παραγωγική ικανότητα στη βιομηχανία αποτελώντας εμπόδιο για την αύξηση της TFP. Επιπλέον, οι υπερβολικές ρυθμίσεις και τα εμπόδια εισόδου μη-κρατικών επιχειρήσεων, αποτελούν τροχοπέδη στην αύξηση της TFP. Η άρση των εμποδίων και η εξάλειψη των διακρίσεων στον τομέα των υπηρεσιών, θα ενίσχυε την παραγωγικότητα σε μεγάλο βαθμό⁶⁷.

⁶⁶ Antoine Boquen, 'What Is the Hukou System in China? - Meaning, Pros, & Cons', Horizons, 10 Αύγουστος 2022, <https://nhglobalpartners.com/the-chinese-hukou-system-explained/>.

⁶⁷ UN. ESCAP, *ASIA-PACIFIC DEVELOPMENT JOURNAL*, 24:13–14.

2.5 Αλλαγές στο μοτίβο ανάπτυξης

Όπως φάνηκε παραπάνω, η κινέζικη οικονομία, έχει υποβληθεί σε σημαντικές διαρθρωτικές αλλαγές. Οι δύο πιο βασικές είναι η απόκλιση από την ανάπτυξη με βάση τις εξαγωγές και η αποβιομηχάνιση. Πέρα από την πτώση των ποσοστών αποταμίευσης και επενδύσεων, το μερίδιο του εργατικού εισοδήματος που προέρχεται από τον γεωργικό και βιομηχανικό τομέα σταμάτησε να μειώνεται και το μερίδιο των υπηρεσιών άρχισε να αυξάνεται. Επιπλέον, η συνολική ανάπτυξη έχει επιβραδυνθεί και εξαρτάται περισσότερο από την εγχώρια κατανάλωση.

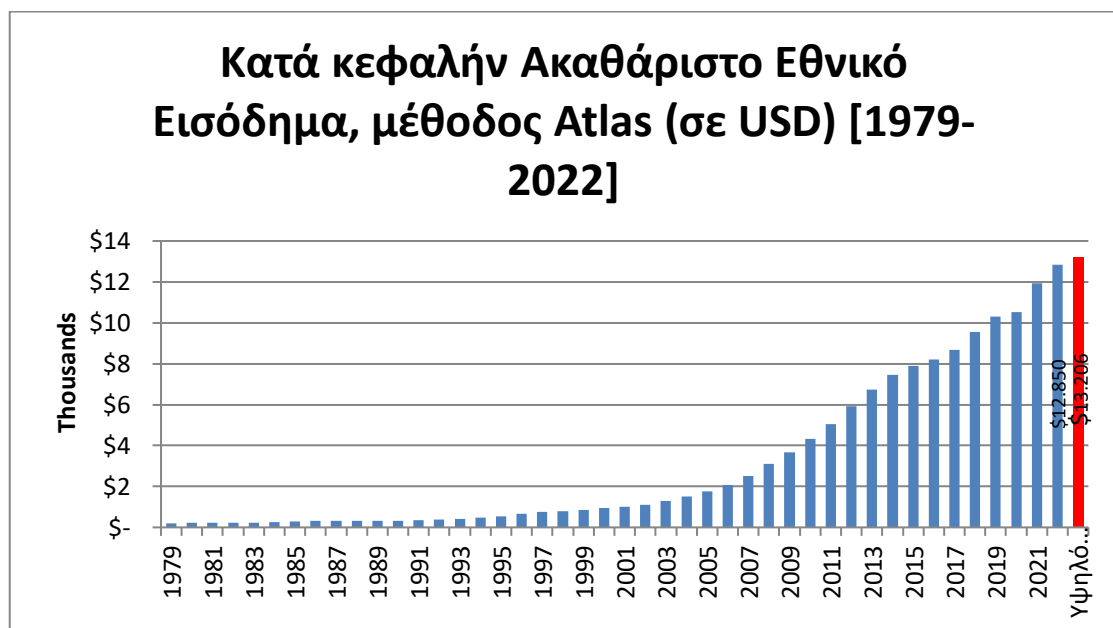
Παρ' όλο που οι εξαγωγές συνέβαλαν σημαντικά στην οικονομική ανάπτυξη της Κίνας, κυρίως την περίοδο 2002-2008, μετά το 2008 η συνεισφορά τους στην αύξηση του ΑΕΠ άρχισε να μειώνεται, γεγονός που δείχνει ότι πλέον, δεν αποτελούν κινητήριο μοχλό ανάπτυξης, χωρίς ωστόσο να έχουν πάψει να είναι σημαντικό στοιχείο της κινέζικης οικονομίας.

Η πιο σημαντική διαρθρωτική αλλαγή που γνώρισε η κινέζικη οικονομία, έπειτα από έξι δεκαετίες εκβιομηχάνισης, ήταν η εκκίνηση της αποβιομηχάνισής της, την εποχή που ξέσπασε η παγκόσμια οικονομική κρίση. Η Κίνα ακολούθησε το μοτίβο διαρθρωτικών αλλαγών που έχουν βιώσει οι επιτυχημένες οικονομίες. Το μερίδιο του πρωτογενούς τομέα στην εθνική οικονομία μειώνεται, το μερίδιο του δευτερογενούς τομέα πρώτα αυξάνεται και μετά μειώνεται και το μερίδιο του τριτογενούς τομέα αυξάνεται. Το μοτίβο αυτό αποτελεί δείκτη της εκβιομηχάνισης και της επακόλουθης αποβιομηχάνισης. Στον Πίνακα 5 και στον Πίνακα 6, παρουσιάστηκαν τα μερίδια του πρωτογενούς, δευτερογενούς και τριτογενούς τομέα στην απασχόληση και στην προστιθέμενη αξία, αντίστοιχα. Το μερίδιο του δευτερογενούς τομέα στο ΑΕΠ έφτασε στο αποκορύφωμά του το 2006 (47,6%) και στην απασχόληση το 2012 (30,3%). Επίσης, το 2012 το μερίδιο του τριτογενούς τομέα στο ΑΕΠ, ξεπέρασε αυτό του δευτερογενούς τομέα. Έτσι, μπορεί να συμπερανθεί πως το 2012 τελείωσε η περίοδος της υψηλής εκβιομηχάνισης της Κίνας, οπότε και εισήλθε στη φάση αποβιομηχάνισης. Η εκβιομηχάνιση επιταχύνθηκε σημαντικά από το καθοδηγούμενο από τις εξαγωγές μοντέλο ανάπτυξης της Κίνας. Η έξοδός της από αυτό το μοντέλο ανάπτυξης, την έχει επηρεάσει αρνητικά.

Βασική συνέπεια της διαρθρωτικής αλλαγής είναι η επιβράδυνση της ανάπτυξης. Όσο οι εξαγωγές οδηγούσαν την ανάπτυξη, η βιομηχανική επέκταση ήταν φαινομενικά απεριόριστη, αφού η ζήτηση δεν σχετιζόταν με την εγχώρια κατανάλωση. Αφότου όμως ξεκίνησε η αποβιομηχάνιση και οι υπηρεσίες έγιναν πιο ισχυρός μοχλός ανάπτυξης, η ζήτησή τους πρέπει να δημιουργείται ενδογενώς. Την περίοδο 2001-2010, η βιομηχανική ανάπτυξη συνέβαλε κατά μέσο όρο 47,5% στη συνολική ανάπτυξη της Κίνας, ενώ το αντίστοιχο ποσοστό για τις υπηρεσίες ήταν 45,8%. Μεταξύ 2011-2017, η συνεισφορά της βιομηχανίας μειώθηκε στο 32,6%, και η συνεισφορά των υπηρεσιών αυξήθηκε στο 62,2%. Τα ποσοστά αυτά είναι ενδεικτικά της ριζικής αλλαγής του κινέζικου μοντέλου ανάπτυξης και υποδηλώνουν πως πολλές από τις πολιτικές που στοχεύουν στην προώθηση της βιομηχανικής ανάπτυξης και των εξαγωγών θα έπρεπε να μετριαστούν, γεγονός που δυστυχώς δεν έχει συμβεί ακόμη.

Πράγματι, η βιομηχανική ανάπτυξη εξακολουθεί να είναι σημαντική⁶⁸. Η συνεχής βιομηχανική αναβάθμιση είναι απαραίτητη για να γίνει μια χώρα μεσαίου εισοδήματος, χώρα με υψηλό εισόδημα, αλλά δεν πρέπει να εξαρτάται μόνο από τη συσσώρευση κεφαλαίου. Αντιθέτως, πρέπει να καθοδηγείται από την καινοτομία. Η καινοτομία, δεν μπορεί όμως να δημιουργήσει πολύ γρήγορη ανάπτυξη. Καθώς η τεχνολογική ανάπτυξη της Κίνας φτάνει στα επίπεδα των μεγάλων αναπτυγμένων χωρών, το επίπεδο παραγωγικότητάς της, και επομένως η αύξηση του ΑΕΠ της, είναι πολύ πιθανό να επιβραδυνθεί, εκτός αν η Κίνα δώσει βάση στις νέες τεχνολογίες και στην καινοτομία, και μεταρρυθμίσει εκ νέου την οικονομία της.

Πολλές αναπτυσσόμενες οικονομίες (όπως αρκετές στην Ασία και στη Λατινική Αμερική), γνώρισαν ραγδαία οικονομική ανάπτυξη κατά τη διάρκεια των δεκαετιών 1960 και 1970, εφαρμόζοντας παρόμοιες πολιτικές με αυτές που έχει υιοθετήσει η Κίνα σήμερα, όπως την εφαρμογή μέτρων με στόχο την αύξηση των εξαγωγών και την προώθηση και προστασία ορισμένων βιομηχανιών. Παρ' όλα αυτά, σε κάποιο σημείο της ανάπτυξής τους, κάποιες από αυτές, ήρθαν αντιμέτωπες με την οικονομική στασιμότητα (ή με πολύ πιο αργή ανάπτυξη σε σχέση με τους προηγούμενους ρυθμούς τους) για μεγάλο διάστημα, φαινόμενο που αποκαλείται από τους οικονομολόγους «παγίδα του μεσαίου εισοδήματος» (middle-income trap). Έτσι, ενώ πολλές αναπτυσσόμενες (με χαμηλό εισόδημα) οικονομίες μπόρεσαν να κάνουν τη μετάβαση σε οικονομία μεσαίου εισοδήματος, δεν κατάφεραν εν τέλει να γίνουν οικονομίες υψηλού εισοδήματος, καθώς δεν κατάφεραν να διατηρήσουν την παραγωγικότητά τους σε υψηλά επίπεδα.

Πίνακας 7. Κατά κεφαλήν Ακαθάριστο Εθνικό Εισόδημα (Gross National Income| GNI), μέθοδος Atlas (σε τρέχοντα USD). Η κόκκινη στήλη υποδεικνύει το επίπεδο που θα πρέπει να φτάσει η Κίνα για να γίνει οικονομία υψηλού εισοδήματος, όπως ορίζει η World Bank για το έτος 2022-2023.
Πηγή: 'World Development Indicators', World Bank (Σεπτέμβριος 2023)

⁶⁸ YANG, 'China's Economic Growth in Retrospect', 17–24.

Η Κίνα θα μπορούσε να βρεθεί σε παρόμοια θέση. Σύμφωνα με τη World Bank, η οποία ταξινομεί τα επίπεδα ανάπτυξης των οικονομιών με τη μεθοδολογία του κατά κεφαλήν Ακαθάριστου Εθνικού Εισοδήματος (ΑΕΕ/ Gross National Income | GNI), η Κίνα μετέβη το 1997 από οικονομία χαμηλού εισοδήματος σε οικονομία χαμηλού-μεσαίου εισοδήματος, και το 2010 έγινε χώρα ανώτερου-μεσαίου εισοδήματος. Το 2021 το κατά κεφαλήν ΑΕΕ της (στα 11.890 USD) ήταν 11,06% πιο χαμηλό από το επίπεδο που θα έπρεπε να φτάσει για να γίνει οικονομία υψηλού εισοδήματος. Ενώ το 2022, έφτασε λίγες εκατοντάδες δολάρια (στα 12.850 USD) πριν, αποκτήσει το στάτους χώρας υψηλού εισοδήματος. Φαίνεται λοιπόν, πως το κινέζικο κατά κεφαλήν ΑΕΕ βρίσκεται σε εντυπωσιακά μικρή απόσταση από το όριο της Παγκόσμιας Τράπεζας για να θεωρηθεί χώρα υψηλού εισοδήματος⁶⁹. Αξίζει να σημειωθεί, πως το ελάχιστο όριο για να θεωρείται μια χώρα, υψηλού εισοδήματος, σύμφωνα με τη World Bank, είναι τα 13.206 USD, για το έτος 2022-2023 (Πίνακας 7). Το άλμα αυτό, οφείλεται στην ταχεία οικονομική ανάκαμψη από τη διαταραχή που προκλήθηκε από τον κορωνοϊό, καθώς και σε ένα ισχυρότερο Yuan⁷⁰. Η κινέζικη κυβέρνηση, προβλέπει ότι η Κίνα θα μπορούσε να ξεπεράσει το ελάχιστο αυτό όριο που ορίζει η World Bank έως το 2023, σενάριο που βρίσκει αισιόδοξους και αρκετούς οικονομολόγους⁷¹.

Αυτό επιδιώκει να το πετύχει καθιστώντας την καινοτομία μελλοντική πηγή ανάπτυξης. Βέβαια, η ανάπτυξη της καινοτομίας είναι δύσκολο να επιτευχθεί, ιδίως αν η βασικός παράγοντας για αυτήν την επίτευξη είναι το κράτος και αν συνεχίσουν να επιβάλλονται νέοι περιορισμοί σε ξένες επιχειρήσεις. Η αύξηση του ΑΕΠ της Κίνας, προβλέπεται πως θα επιβραδυνθεί σημαντικά τις επόμενες δεκαετίες. Η κινέζικη κυβέρνηση έχει εκδηλώσει την επιθυμία της να απομακρυνθεί από το τρέχον οικονομικό μοντέλο ταχείας ανάπτυξης που εφαρμόζει, επιδιώκοντας μια πιο «έξυπνη» οικονομική ανάπτυξη, που δεν θα εξαρτάται σε τόσο μεγάλο βαθμό από τις βιομηχανίες έντασης ενέργειας, οι οποίες είναι και εξαιρετικά ρυπογόνες, αλλά θα βασίζεται περισσότερο στις καινοτόμες τεχνολογίες, στην πράσινη ενέργεια και στις υπηρεσίες. Τέλος, επιθυμεί να επιτύχει μια πιο ισορροπημένη οικονομική ανάπτυξη⁷².

Κεφάλαιο 3. Μέγεθος της κινέζικης οικονομίας

Το πραγματικό μέγεθος της κινέζικης οικονομίας, αποτελεί αντικείμενο εκτενούς συζήτησης για τους οικονομολόγους. Η μέτρηση του μεγέθους μίας οικονομίας είναι μια πολύπλοκη διαδικασία. Παραδοσιακά, οι οικονομολόγοι χρησιμοποιούν για τον υπολογισμό του ΑΕΠ μιας χώρας και τη σύγκριση των εθνικών οικονομιών, το κριτήριο της Συναλλαγματικής

⁶⁹ Wayne M. Morrison, 'China's Economic Rise: History, Trends, Challenges, and Implications for the United States', 7–8; 'GNI per capita, Atlas method (current US\$)'.

⁷⁰ IORI KAWATE, 'China on Verge of High-Income Status after Wealth Measure Jumps 20%', Nikkei Asia, 1 Μάρτιος 2022, <https://asia.nikkei.com/Economy/China-on-verge-of-high-income-status-after-wealth-measure-jumps-20>.

⁷¹ Li Xuanmin, 'China to become high-income country no later than the end of 2023: economists', Global Times, 27 Ιανουάριος 2022, <https://www.globaltimes.cn/page/202201/1250099.shtml>.

⁷² Wayne M. Morrison, 'China's Economic Rise: History, Trends, Challenges, and Implications for the United States', 9.

Ισοτιμίας Αγοράς (Market Exchange Rate | MER). Η οικονομία των ΗΠΑ λαμβάνεται ως βάση, αφού η μέθοδος αυτή αναπτύχθηκε, μετά το τέλος του Β΄ Παγκοσμίου Πολέμου που οι ΗΠΑ αντιπροσώπευαν σχεδόν το ήμισυ του παγκόσμιου ΑΕΠ. Για τις οικονομίες των άλλων χωρών, αυτή η μέθοδος αθροίζει όλα τα αγαθά και τις υπηρεσίες που παράγονται από την οικονομία τους, στο δικό τους νόμισμα, και έπειτα μετατρέπει αυτό το σύνολο σε δολάρια ΗΠΑ (USD) στην τρέχουσα «Συναλλαγματική Ισοτιμία της Αγοράς»⁷³. Για το 2022, η αξία όλων των αγαθών και των υπηρεσιών που παράχθηκαν στην Κίνα, ήταν 121 τρισεκατομμύρια γουάν (yuan | CNY) και μετατρέπόμενη σε δολάρια ΗΠΑ (USD) με ισοτιμία αγοράς 6,736⁷⁴ CNY προς 1 USD, η Κίνα είχε ονομαστικό ΑΕΠ 17,963 τρισεκατομμύρια USD (δηλαδή το 70,5% της οικονομίας των ΗΠΑ), έναντι των 25,463 τρισεκατομμυρίων USD του ΑΕΠ των ΗΠΑ. Το κατά κεφαλήν ΑΕΠ της, για το ίδιο έτος, ήταν 12.720 USD, το οποίο αποτελούσε το 16,6% του κατά κεφαλήν επιπέδου των ΗΠΑ (76.399 USD)⁷⁵.

Η σύγκριση αυτή, βέβαια, προϋποθέτει ότι 6,736 CNY⁷⁶ αγοράζουν στην Κίνα, την ίδια ποσότητα αγαθών που αγοράζει 1 USD στις ΗΠΑ, γεγονός που προφανώς δεν ισχύει. Προκειμένου να γίνει πιο κατανοητό αυτό το σημείο, το περιοδικό «The Economist», δημιούργησε το «δείκτη Big Mac» (Big Mac Index), έναν άτυπο οικονομικό δείκτη, που όπως υποδηλώνει το όνομα του, βασίζεται στην τιμή του χάμπουργκερ Big Mac, που πωλείται από τη McDonald's, ως σημείο αναφοράς για να μετρηθεί εάν η συναλλαγματική ισοτιμία του τοπικού νομίσματος, είναι λογική. Ο λόγος για την επιλογή του Big Mac είναι ότι είναι διαθέσιμο σε πολλές χώρες και οι μέθοδοι παραγωγής του είναι παρόμοιες, επομένως ο δείκτης μπορεί να συγκρίνει ουσιαστικά την αγοραστική δύναμη των νομισμάτων διαφόρων χωρών. Σύμφωνα με αυτόν το δείκτη, ένας κινέζος καταναλωτής μπορεί με 24 CNY⁷⁷, να αγοράσει στην Κίνα ένα ολόκληρο Big Mac. Αν μετέτρεπε με την τρέχουσα συναλλαγματική ισοτιμία αυτά τα γουάν, θα είχε 3,56 USD. Στις ΗΠΑ όμως, το ίδιο Big Mac κοστίζει 5,15 USD⁷⁸. Η τεκμαρτή συναλλαγματική ισοτιμία είναι 4,66. Η διαφορά μεταξύ αυτής και της πραγματικής συναλλαγματικής ισοτιμίας, που είναι 6,736, υποδηλώνει πως το κινέζικο γουάν είναι 30,8% υποτιμημένο⁷⁹. Πρακτικά, αν ο καταναλωτής πάρει τα 5,15 USD που απαιτούνται για να αγοράσει ένα Big Mac στις ΗΠΑ, ανταλλάξει τα δολάρια για γουάν με την τρέχουσα συναλλαγματική ισοτιμία και πάει σε ένα κατάστημα McDonalds στην Κίνα, μπορεί να πάρει όχι 1, αλλά 1 ½ (για την ακρίβεια 1 4/9) Big Mac εκεί. Όταν λοιπόν οι Κινέζοι αγοράζουν προϊόντα, από burger και smartphones μέχρι πυραύλους

⁷³ Graham Allison, 'China Is Now the World's Largest Economy. We Shouldn't Be Shocked.', Text, The National Interest (The Center for the National Interest, 15 Οκτώβριος 2020), <https://nationalinterest.org/feature/china-now-world%E2%80%99s-largest-economy-we-shouldn%E2%80%99t-be-shocked-170719>.

⁷⁴ 'US Dollar to Chinese Yuan Spot Exchange Rates for 2022', ημερομηνία πρόσβασης 3 Οκτώβριος 2023, <https://www.exchangerates.org.uk/USD-CNY-spot-exchange-rates-history-2022.html>.

⁷⁵ 'GDP (current USD)', World Bank, 19 Σεπτέμβριος 2023, <https://databank.worldbank.org/source/world-development-indicators#>; 'GDP per capita (current USD)', World Bank, 19 Σεπτέμβριος 2023, <https://databank.worldbank.org/source/world-development-indicators#>.

⁷⁶ Μέση τιμή κλεισίματος για το 2021.

⁷⁷ Τιμή για το Ιούλιο του 2022

⁷⁸ Τιμή για το Ιούλιο του 2022

⁷⁹ $Big\ Mac\ Exchange\ Rate = \frac{24\ CNY}{5,15\ USD} = 4,66$, $Actual\ Exchange\ Rate = 6,736$,
 $Under\ Valued\ Calculation = \frac{4,66 - 6,736}{6,736} = -30,8\%$

και ναυτικές βάσεις, μπορούν να πάρουν ουσιαστικά μεγαλύτερη ποσότητα για κάθε δολάριο. Ο «δείκτης Big Mac» δείχνει ότι η Παγκόσμια Τράπεζα έχει υποτιμήσει την αγοραστική δύναμη του νομίσματος της Κίνας και ως εκ τούτου η κινεζική οικονομία έχει επίσης υποτιμηθεί⁸⁰.

Λαμβάνοντας υπόψιν αυτά τα στοιχεία, η CIA (Central Intelligence Agency) και το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο (ΔΝΤ/ International Monetary Fund| IMF), κατέληξαν στο συμπέρασμα πως υπάρχει καλύτερο κριτήριο από τη Συναλλαγματική Ισοτιμία Αγοράς (MER) για την σύγκριση των εθνικών οικονομιών, και είναι αυτό της Ισοτιμίας Αγοραστικής Δύναμης (Purchasing Power Parity/ PPP). Πολλοί οικονομολόγοι υποστηρίζουν, ότι η χρήση της MER για τη μετατροπή κινεζικών δεδομένων (ή εκείνων άλλων χωρών) σε USD, δεν αντικατοπτρίζει το πραγματικό μέγεθος της οικονομίας και του βιοτικού επιπέδου της Κίνας σε σχέση με τα αντίστοιχα των ΗΠΑ. Όπως φάνηκε από τα παραπάνω, η MER απλώς δείχνει τις τιμές των ξένων νομισμάτων έναντι του δολαρίου ΗΠΑ, και τέτοιες μετρήσεις δεν περιλαμβάνουν τις διαφορές στις τιμές για αγαθά και υπηρεσίες μεταξύ των χωρών. Η Ισοτιμία Αγοραστικής Δύναμης, όμως, συγκρίνει τις εθνικές οικονομίες ως προς τα πόσα προϊόντα ή υπηρεσίες μπορεί να αγοράσει κάθε χώρα με το δικό της νόμισμα, στις τιμές που πωλούνται τα προϊόντα ή οι υπηρεσίες στην αγορά της. Ενώ λοιπόν η MER απαντά στο πόσα θα έπαιρναν οι Κινέζοι σε αμερικανικές τιμές, η PPP απαντά στο πόσα παίρνουν οι Κινέζοι σε κινεζικές τιμές⁸¹.

Η Συναλλαγματική Ισοτιμία Αγοραστικής Δύναμης (PPP) αυξάνει την (εκτιμώμενη) μέτρηση της οικονομίας της Κίνας και του κατά κεφαλήν ΑΕΠ της. Σύμφωνα με την World Bank, οι τιμές για αγαθά και υπηρεσίες στην Κίνα είναι περίπου το ήμισυ του επιπέδου των αντίστοιχων στις ΗΠΑ. Η προσαρμογή για αυτήν τη διαφορά τιμής αυξάνει την αξία του ΑΕΠ της Κίνας για το 2022 από 17,96 τρισεκατομμύρια USD (ονομαστικά δολάρια) σε 30,33 τρισεκατομμύρια USD (σε βάση PPP). Τα στοιχεία της World Bank δείχνουν ότι η Κίνα ξεπέρασε τις ΗΠΑ ως η μεγαλύτερη οικονομία στον κόσμο σε βάση PPP, το 2016⁸². Στον Πίνακα 8, φαίνεται η κατάταξη της Κίνας ανάμεσα στις μεγαλύτερες οικονομίες του κόσμου, βάσει του ΑΕΠ της σε ονομαστικούς όρους και σε όρους PPP.

⁸⁰ 'The Big Mac Index', The Economist, 21 Ιούλιος 2022, <https://www.economist.com/big-mac-index>; Graham Allison, Nathalie Kiersznowski, και Charlotte Fitzek, 'The Great Economic Rivalry: China vs the U.S.', Avoid Great Power War Project (Belfer Center for Science and International Affairs, Harvard Kennedy School, 23 Μάρτιος 2022), 11–12, <https://www.belfercenter.org/publication/great-economic-rivalry-china-vs-us>; James Eagle, 'The Big Mac Index: A Measure of Purchasing Power Parity & Burger Inflation', Visual Capitalist, 16 Φεβρουάριος 2022, <https://www.visualcapitalist.com/cp/big-mac-index-purchasing-power-parity-burger-inflation/>.

⁸¹ Tim Callen, 'Purchasing Power Parity: Weights Matter', International Monetary Fund, 24 Φεβρουάριος 2020, <https://www.imf.org/external/pubs/ft/fandd/basics/ppp.htm>; Allison, 'China Is Now the World's Largest Economy. We Shouldn't Be Shocked.'

⁸² 'GDP, PPP (current international USD)', World Bank, 19 Σεπτέμβριος 2023, <https://databank.worldbank.org/source/world-development-indicators#>; 'GDP per capita, PPP (current international USD)', World Bank, 19 Σεπτέμβριος 2023, <https://databank.worldbank.org/source/world-development-indicators#>.

**Κατάταξη των 10 κορυφαίων οικονομιών στον κόσμο βάσει του ΑΕΠ τους για το 2022
(σε τρισεκατομμύρια USD)**

Ονομαστικό ΑΕΠ			ΑΕΠ σε όρους PPP		
1.	ΗΠΑ	25,46	1.	Κίνα	30,33
2.	Κίνα	17,96	2.	ΗΠΑ	25,46
3.	Ιαπωνία	4,23	3.	Ινδία	11,87
4.	Γερμανία	4,07	4.	Ιαπωνία	5,7
5.	Ινδία	3,39	5.	Ρωσία	5,33
6.	Ηνωμένο Βασίλειο	3,07	6.	Γερμανία	5,31
7.	Γαλλία	2,78	7.	Ινδονησία	4,04
8.	Ρωσία	2,24	8.	Βραζιλία	3,84
9.	Καναδάς	2,14	9.	Γαλλία	3,77
10.	Ιταλία	2,01	10.	Ηνωμένο Βασίλειο	3,66

Πίνακας 8. Κατάταξη των 10 κορυφαίων οικονομιών στον κόσμο για το 2022 βάσει: Α. του ονομαστικού ΑΕΠ τους και Β. του ΑΕΠ τους σε όρους PPP.

Πηγή: 'World Development Indicators', World Bank (Σεπτέμβριος 2023)

	Κίνα	ΗΠΑ
Ονομαστικό ΑΕΠ (τρισεκατομμύρια USD)	17,96	25,46
ΑΕΠ σε όρους PPP (τρισεκατομμύρια USD)	30,33	25,46
Ονομαστικό κατά κεφαλήν ΑΕΠ (USD)	12.720	76.399
Κατά κεφαλήν ΑΕΠ σε όρους PPP (USD)	21.476	76.399

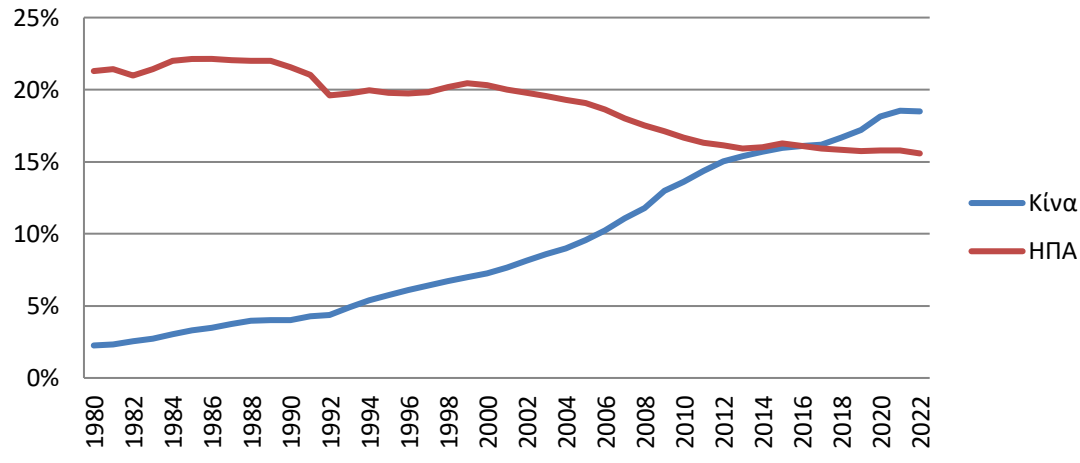
Πίνακας 9. Σύγκριση ΑΕΠ και κατά κεφαλήν ΑΕΠ, Κίνας και ΗΠΑ, σε ονομαστικούς και PPP όρους, για το έτος 2022.

Πηγή: 'World Development Indicators', World Bank (Σεπτέμβριος 2023)

Το μερίδιο της Κίνας στο παγκόσμιο ΑΕΠ σε βάση Ισοτιμίας Αγοραστικής Δύναμης (PPP) αυξήθηκε από 2,26% το 1980 σε 18,48% το 2022, ενώ το μερίδιο των ΗΠΑ μειώθηκε από 21,3% σε 15,57% (Πίνακας 9)⁸³. Η οικονομική άνοδος της Κίνας ως η μεγαλύτερη οικονομία του κόσμου είναι εντυπωσιακή, ιδίως αν αναλογιστεί κανείς πως το 1980 το μέγεθος της οικονομίας της Κίνας σε όρους PPP ήταν μόνο το 11% του μεγέθους της οικονομίας των ΗΠΑ, ενώ το 2021 ήταν 19,1% μεγαλύτερο από το αντίστοιχο των ΗΠΑ, σύμφωνα με στοιχεία του ΔΝΤ. Για το 2027, το ΔΝΤ προβλέπει πως η οικονομία της Κίνας θα είναι 39% μεγαλύτερη από την οικονομία των ΗΠΑ σε όρους PPP.

⁸³ 'World Economic Outlook (April 2023) - GDP based on PPP, share of world', International Monetary Fund, ημερομηνία πρόσβασης 10 Μάρτιος 2023, <https://www.imf.org/en/Publications/WEO/weo-database/2023/April/download-entire-database>.

Μερίδιο ΑΕΠ Κίνας και ΗΠΑ σε όρους Ισοτιμίας Αγοραστικής Δύναμης (PPP) στο παγκόσμιο σύνολο [1980-2022]

Πίνακας 10. ΑΕΠ Κίνας (μπλε γραμμή) και ΗΠΑ (κόκκινη γραμμή) σε όρους Ισοτιμίας Αγοραστικής Δύναμης (PPP) ως τοις % ποσοστό του παγκόσμιου συνόλου.
Πηγή: International Monetary Fund (2023)

Εν ολίγοις, ενώ η μέτρηση της κινέζικης οικονομίας με βάση τη ΜΕΡ (η οποία θα μπορούσε να πει κανείς πως συμφέρει τους Αμερικάνους να χρησιμοποιείται) δείχνει πως η οικονομία της Κίνας είναι κατά 1/5 μικρότερη από την οικονομία των ΗΠΑ, όταν αναλογιστεί κανείς ότι 1 δολάριο αγοράζει στην Κίνα μεγαλύτερη ποσότητα από ότι στις ΗΠΑ, γίνεται φανερό πως η κινέζικη οικονομία είναι σήμερα κατά 1/5 μεγαλύτερη από των ΗΠΑ. Οι μετρήσεις με βάση την Ισοτιμία αγοραστικής δύναμης αυξάνουν επίσης το ονομαστικό κατά κεφαλήν ΑΕΠ της Κίνας για το 2022 (από 12.720 USD) σε 21.476 USD (Πίνακας 9). Βέβαια, το κινεζικό κατά κεφαλήν ΑΕΠ σε όρους PPP, αποτελεί το 28% του αντίστοιχου των ΗΠΑ. Το γεγονός αυτό δείχνει, πως ακόμη και αν συνεχιστεί η ταχεία οικονομική ανάπτυξη της Κίνας, το πιο πιθανό είναι πως θα χρειαστούν πολλά χρόνια για να προσεγγίσει το κινεζικό βιοτικό επίπεδο, το αντίστοιχο των ΗΠΑ.

Κεφάλαιο 4. Νομισματική πολιτική

Το άνοιγμα των εμπορικών και χρηματοοικονομικών ροών της Κίνας και η σταδιακή μετάβαση της οικονομίας της από σοσιαλιστικού χαρακτήρα, σε μια οικονομία προσανατολισμένη στην αγορά έχει αυξήσει τη σημασία της διαμόρφωσης ενός αποτελεσματικού πλαισίου νομισματικής πολιτικής. Η νομισματική πολιτική διαδραματίζει κρίσιμο ρόλο στη μακροοικονομική και χρηματοπιστωτική σταθερότητα, συμβάλλει στην προώθηση της αποτελεσματικής κατανομής των πόρων και χρησιμεύει ως προστατευτικό μέσο έναντι των εσωτερικών και εξωτερικών «κραδασμών». Η νομισματική πολιτική της Κίνας έχει παρουσιάσει σημαντική εξέλιξη με την πάροδο του χρόνου, αλλά παραμένει περιορισμένη, λόγω ενός διαχειριζόμενου καθεστώτος συναλλαγματικών ισοτιμιών,

διάφορων θεσμικών αδυναμιών και των προβλημάτων του χρηματοπιστωτικού της συστήματος⁸⁴.

4.1 Το τραπεζικό σύστημα της Κίνας

Πριν ξεκινήσει η εποχή των μεταρρυθμίσεων το 1978, το τραπεζικό σύστημα της Κίνας ήταν ουσιαστικά «ανύπαρκτο». Σήμερα στην Κίνα λειτουργούν 187 τράπεζες⁸⁵, οι μεγαλύτερες από τις οποίες συγκαταλέγονται στις κορυφαίες 20 τράπεζες του κόσμου, σε ότι αφορά στο μέγεθος των περιουσιακών τους στοιχείων. Η Λαϊκή Τράπεζα της Κίνας αποτελεί μια από τις μεγαλύτερες τράπεζες του κόσμου, με πάνω από 3 τρισεκατομμύρια USD συναλλαγματικών αποθεμάτων, ως αποτέλεσμα ενός χρόνιου, σταθερά θετικού ισοζυγίου πληρωμών. Καθώς το μέγεθος του κινέζικου τραπεζικού τομέα αυξάνεται, τόσο μεγαλώνει και η επιρροή της νομισματικής της πολιτικής⁸⁶. Μετά την έναρξη των μεταρρυθμίσεων και του «ανοίγματος» της Κίνας και κατά τη μετάβασή της από το προγραμματισμένο σύστημα διαχείρισης (planned management system) στο οικονομικό σύστημα της αγοράς, το πλαίσιο της νομισματικής και χρηματοπιστωτικής πολιτικής της υπέστη και αυτό σταδιακές αλλαγές. Βασικό χαρακτηριστικό αυτής της μετάβασης αποτέλεσε ο ολοένα και πιο σαφής καταμερισμός των εργασιών της κεντρικής τράπεζας και των εμπορικών και χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων.

Η Λαϊκή Τράπεζα της Κίνας (People's Bank of China | PBC), ιδρύθηκε στο Πεκίνο το 1948. Στις τρεις δεκαετίες που ακολούθησαν την ίδρυσή της, οι τράπεζες καταθέσεων της χώρας είτε έκλεισαν, είτε κρατικοποιήθηκαν και αναδιοργανώθηκαν ως τμήματα της PBC. Το 1977, η PBC ανέλαβε την αποκλειστική ευθύνη για την έκδοση του νομίσματος και τον έλεγχο της προσφοράς χρήματος. Όταν ξεκίνησε η περίοδος της εισαγωγής των μεταρρυθμίσεων και του «ανοίγματος» το 1979, η PBC λειτουργούσε ως η κεντρική τράπεζα της χώρας και ως η μόνη εμπορική τράπεζα, διαδραματίζοντας κεντρικό ρόλο σε ένα μονο-τραπεζικό χρηματοπιστωτικό σύστημα. Τη χρονιά αυτή, η PBC αντιπροσώπευε το 93% των περιουσιακών στοιχείων του κινέζικου χρηματοπιστωτικού συστήματος. Κατά τη διάρκεια της δεκαετίας του 1980, ιδρύθηκαν πέντε κρατικές τράπεζες ως τμήματα της PBC: η Τράπεζα της Κίνας (Bank of China/ BOC), η Αγροτική Τράπεζα της Κίνας (Agricultural Bank of China/ ABC), η Κατασκευαστική Τράπεζα της Κίνας (China Construction Bank/ CCB) και η Βιομηχανική και Εμπορική Τράπεζα της Κίνας (Industrial and Commercial Bank of China/ ICBC), που αποτελούν τις «Big Four», και η Τράπεζα των Επικοινωνιών (Bank of Communications/ BoCom). Βασική λειτουργία των Big Four ήταν η συλλογή καταθέσεων από άτομα και εταιρείες και ο δανεισμός σε κρατικές επιχειρήσεις. Η Λαϊκή Τράπεζα της Κίνας σταμάτησε τότε να διαχειρίζεται τραπεζικές εργασίες για το κοινό, ενώ οι εξειδικευμένες τράπεζες, όπως και άλλα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα, άρχισαν να παίζουν

⁸⁴ Prasad Eswar και Zhang Boyang, 'Monetary Policy in China' (Cornell University, 2014), <http://prasad.dyson.cornell.edu/doc/MonetaryPolicyinChina--KanburVolume.Sep12.pdf>.

⁸⁵ 'China: Number of Commercial Banks 2021', Statista, ημερομηνία πρόσβασης 21 Ιουνίου 2023, <https://www.statista.com/statistics/1172110/china-number-of-commercial-banks/>.

⁸⁶ Leon Berkelmans, Gerard Kelly, και Dena Sadeghian, 'Chinese Monetary Policy and the Banking System', *Journal of Asian Economics* 46 (Οκτώβριος 2016): 38–55, <https://doi.org/10.1016/j.asieco.2016.08.001>.

πιο σημαντικό ρόλο στη δημιουργία χρήματος. Ο ρόλος της κεντρικής τράπεζας ήταν να εκδίδει το βασικό νόμισμα, χορηγώντας δάνεια σε χρηματοπιστωτικά ιδρύματα και αγοράζοντας συνάλλαγμα, χρυσό, ασήμι, κ.λπ., ενώ τα τραπεζικά χρηματοπιστωτικά ιδρύματα λάμβαναν καταθέσεις και δάνειζαν στο κοινό. Στις αρχές της δεκαετίας του 1990 ιδρύθηκαν τράπεζες με κρατικά και ιδιωτικά κεφάλαια, όπως επίσης και μικρές τοπικές τράπεζες και πιστωτικές εταιρείες. Οι τράπεζες αυτές δεν ήταν αμιγώς ιδιωτικές, αλλά το μερίδιο του κράτους σε αυτές ήταν πιο μικρό από ότι στις κρατικές τράπεζες.

Το 1983, το Κρατικό Συμβούλιο (State Council) διευκρίνισε ότι «η Λαϊκή Τράπεζα της Κίνας είναι η κεντρική τράπεζα της Λαϊκής Δημοκρατίας της Κίνας, και αποτελεί μια κυβερνητική υπηρεσία, υπεύθυνη για την εποπτεία του χρηματοοικονομικού κλάδου της χώρας, υπό την ηγεσία του Κρατικού Συμβουλίου». Ενώ η PBC λειτούργησε για σχεδόν μισό αιώνα ως το κορυφαίο χρηματοπιστωτικό ίδρυμα της χώρας, η νομική της υπόσταση επιβεβαιώθηκε μόλις το 1995, σε μια περίοδο σοβαρής εγχώριας νομισματικής αστάθειας, λόγω της οικονομικής κρίσης στην Ανατολική Ασία και διαφόρων επισφαλών δανείων στις «Big Four». Την περίοδο αυτή παρατηρήθηκε ότι τα επισφαλή δάνεια στις «Big Four» αποτελούσαν το 1/3 του κινέζικου ΑΕΠ. Έτσι, ξεκίνησε μια αναδιάρθρωση του χρηματοπιστωτικού τομέα, τα δάνεια αυτά ανέλαβαν ειδικές εταιρείες διαχείρισης περιουσιακών στοιχείων και οι τράπεζες σταμάτησαν να δανείζουν σε κρατικές επιχειρήσεις, και χρηματοδοτούσαν πλέον βιώσιμες επιχειρήσεις και νοικοκυριά για την αγορά κατοικιών⁸⁷.

Το 2003 λειτούργησε η China Banking Regulatory Commission (CBRC), που είναι ο κύριος φορέας που εποπτεύει το κινέζικο τραπεζικό σύστημα, και η οποία το 2018 αντικαταστάθηκε από την China Banking Insurance Regulatory Commission (CBIRC). Η CBIRC είναι υπεύθυνη για τη σύνταξη των κανονισμών στους οποίους πρέπει να πειθαρχούν ο κινέζικος τραπεζικός και ασφαλιστικός τομέας. Επιπλέον, εξετάζει τράπεζες και ασφαλιστές, συλλέγει και δημοσιεύει στατιστικά στοιχεία για το τραπεζικό σύστημα, εγκρίνει τη σύσταση ή την επέκταση τραπεζών και επιλύει πιθανά προβλήματα ρευστότητας φερεγγυότητας, κλπ⁸⁸.

Σε γενικές γραμμές, η PBC είναι υπεύθυνη για τη σύνταξη νόμων και κανονισμών για τις χρηματοοικονομικές της λειτουργίες, για την εφαρμογή της νομισματικής πολιτικής, τη διατήρηση της χρηματοπιστωτικής σταθερότητας και της οικονομικής ανάπτυξης της Κίνας και την πρόληψη και τον μετριασμό των συστημικών χρηματοοικονομικών κινδύνων. Στις αρμοδιότητες της περιλαμβάνονται επίσης, ο καθορισμός των επιτοκίων, η έκδοση του

⁸⁷ Bradley Jones και Joel Bowman, 'China's Evolving Monetary Policy Framework in International Context' (Reserve Bank of Australia, 2019), 462, <http://www.rba.gov.au/publications/rdp/2019/2019-11/full.html>; Douglas J. Elliott and Kai Yan, *The Chinese Financial System: An Introduction and Overview*, John L. Thornton China Center Monograph Series, No. 6 (Brookings, 2013), 12, <https://www.brookings.edu/research/the-chinese-financial-system-an-introduction-and-overview/>; 'A Brief Timeline of the People's Bank of China', Federal Reserve Bank of Minneapolis, 1 Δεκέμβριος 2003, <https://www.minneapolisfed.org/article/2003/a-brief-timeline-of-the-peoples-bank-of-china>; Dexu He και Ming Feng, 'China's Monetary Policy Framework in the Past 70 Years: 1949—2019', *China Finance and Economic Review* 8, τχ. 4 (2019): 9, <https://doi.org/10.1515/cfer-2019-080402>.

⁸⁸ Caroline Banton, 'Introduction to the Chinese Banking System', Investopedia, 3 Οκτώβριος 2022, <https://www.investopedia.com/articles/economics/11/chinese-banking-system.asp>.

RMB και η διαχείριση της κυκλοφορίας του, η ρύθμιση των χρηματοπιστωτικών αγορών η οποία περιλαμβάνει τη ρύθμιση του διατραπεζικού δανεισμού και της αγοράς διατραπεζικών ομολόγων, η διαχείριση ξένου συναλλάγματος και η καταγραφή συναλλαγών σε ξένο νόμισμα⁸⁹. Πάντως, η βασική διαφορά της PBC από τις κεντρικές τράπεζες των ανεπτυγμένων χωρών, είναι πως δεν έχει απόλυτη αυτονομία κατά την εφαρμογή της νομισματικής πολιτικής στη χώρα, καθώς οι αποφάσεις της πρέπει να λαμβάνουν την έγκριση του Κρατικού Συμβουλίου, που έχει τον κύριο λόγο στη χάραξη της νομισματικής πολιτικής, και η οποία πρέπει να λειτουργεί υποστηρικτικά στην εκπλήρωση των συγκεκριμένων στόχων και αποτελεσμάτων που θέτει το κράτος. Βέβαια, η τελικές αποφάσεις για τα βασικά θέματα νομισματικής πολιτικής λαμβάνονται συλλογικά⁹⁰.

4.2 Στόχοι και εργαλεία της κινέζικης νομισματικής πολιτικής

4.2.1 Απώτεροι στόχοι

Η νομισματική πολιτική στην Κίνα δεν μοιάζει ιδιαίτερα με αυτή των ανεπτυγμένων οικονομιών. Οι στόχοι της νομισματικής πολιτικής της Κίνας, αποτελούν πρακτική έκφραση των υψηλού επιπέδου στόχων που τίθενται από την κινέζικη κεντρική τράπεζα. Η PBC χρησιμοποιεί πολυποίκιλα εργαλεία για την εκπλήρωση των πρωταρχικών στόχων της νομισματικής πολιτικής της. Συγκεκριμένα, ως ύψιστη προτεραιότητά της, έχει θέσει την σταθερότητα των τιμών (να διατηρηθεί σταθερή η αξία του νομίσματος). Βέβαια η διατήρηση της νομισματικής σταθερότητας είναι ένας ευρύς όρος, που εύκολα οδηγεί σε ασάφεια, αφού μπορεί να ερμηνευτεί με τρεις τουλάχιστον διαφορετικούς τρόπους. Πρώτον, το RMB, έχει σταθερή αγοραστική δύναμη έναντι των γενικών καταναλωτικών αγαθών, ή με άλλα λόγια ο πληθωρισμός διατηρείται σε μέτρια κλίμακα. Δεύτερον, το RMB έχει σταθερή συναλλαγματική ισοτιμία έναντι του δολαρίου ή του καλαθιού νομισμάτων, και τρίτον, το RMB έχει σταθερή συναλλαγματική ισοτιμία έναντι των ευγενών μετάλλων (πχ. χρυσός). Αν και ο Νόμος της PBC ορίζει σε κάποιο βαθμό, ότι η νομισματική πολιτική επικεντρώνεται στον «ενιαίο στόχο» της διασφάλισης της σταθερότητας των τιμών, ο απώτερος στόχος της, είναι εν τέλει κάπως διαφοροποιημένος. Σύμφωνα με τα λεγόμενα του πρώην κυβερνήτη της PBC (2016), η θεώρηση «του ενός μοναδικού στόχου της διατήρησης της σταθερότητας των τιμών είναι μια εύκολη ρύθμιση, καθώς είναι απλή, και εύκολη στη μέτρηση και στην επικοινωνία. Ωστόσο, δεν είναι προς το παρόν ρεαλιστική για την Κίνα». Αντίθετα, η PBC θέτει πολλαπλούς στόχους νομισματικής πολιτικής, οι οποίοι πέραν από τη διατήρηση της σταθερότητας των τιμών περιλαμβάνουν, την τόνωση της οικονομικής ανάπτυξης, την αύξηση της απασχόλησης, τη διατήρηση του ισοζυγίου πληρωμών, καθώς και δύο δυναμικούς στόχους: τη χρηματοοικονομική μεταρρύθμιση και το «άνοιγμα», και την ανάπτυξη της χρηματοπιστωτικής αγοράς.

⁸⁹ Will Kenton, 'People's Bank of China (PBoC)', Investopedia, 21 Ιούνιος 2022, <https://www.investopedia.com/terms/p/peoples-bank-china-pboc.asp>.

⁹⁰ Bradley Jones και Joel Bowman, 'China's Evolving Monetary Policy Framework in International Context'.

4.2.2 Ενδιάμεσοι στόχοι

Από το 1984 (όταν σταμάτησαν οι εμπορικές δραστηριότητες της PBC) έως το 1997, η πίστωση, ήταν ο πρωταρχικός ενδιάμεσος στόχος της κινέζικης νομισματικής πολιτικής. Εκείνη την περίοδο το χρηματοπιστωτικό σύστημα κυριαρχούνταν από έναν εξαιρετικά συγκεντρωτικό τραπεζικό τομέα, με την PBC να ασκεί ελέγχους στην τραπεζική πίστωση. Τα «Υποχρεωτικά Προγράμματα Άμεσης Πίστωσης» (Mandatory Direct Credit Plans) υποδείκνυαν τους στόχους για την τιμή, την ποσότητα και την κατανομή της πίστωσης, και περιλάμβαναν αυστηρούς ελέγχους στα επιτόκια καταθέσεων και δανείων, ανώτατα όρια στις πιστώσεις μεταξύ των τραπεζών και πιστωτικούς στόχους που έπρεπε να επιτευχθούν σε επαρχιακό και βιομηχανικό επίπεδο. Τα πιστωτικά σχέδια για τις κρατικές τράπεζες που προετοίμαζε η PBC, υποβάλλονταν και αυτά σε έλεγχο από το Κρατικό Συμβούλιο, πριν την εφαρμογή τους. Ωστόσο, διάφορες ρυθμιστικές «διαρροές» και προστριβές, αποτελούσαν όλο και περισσότερο εμπόδιο στη χάραξη της νομισματικής πολιτικής, καταλήγοντας στα τέλη της δεκαετίας του 1980, και από τις αρχές έως τα μέσα της δεκαετίας του 1990, σε δύο αποσταθεροποιητικά ξεσπάσματα, το ένα της πιστωτικής επέκτασης, και το άλλο του πληθωρισμού, και κατά συνέπεια στην άσκηση καθοδικής πίεσης στη συναλλαγματική ισοτιμία. Το 1994, ένα χρόνο πριν επιβεβαιωθεί νομικά η PBC ως κεντρική τράπεζα, και θέσει ως στόχο της νομισματικής πολιτικής της τη διατήρηση της σταθερότητας της αξίας του νομίσματος, η συναλλαγματική ισοτιμία είχε υποτιμηθεί κατά περίπου 50% (τα συναλλαγματικά αποθέματα ανήλθαν τότε στα 51,6 δισεκατομμύρια USD), η πιστωτική επέκταση επιταχύνθηκε και ο πληθωρισμός κορυφώθηκε πάνω από 20%. Στην κατάσταση αυτή, προστέθηκε αμέσως μετά, η περιφερειακή νομισματική αστάθεια, κατά τη διάρκεια της χρηματοπιστωτικής κρίσης στην Ανατολική Ασία, γεγονός που επηρέασε τους υπεύθυνους χάραξης πολιτικής στην ευρύτερη περιοχή.

Έτσι, από τα μέσα έως τα τέλη του 1990, η αναθεώρηση του πλαισίου της κινέζικης νομισματικής πολιτικής, ήταν επιτακτική ανάγκη. Βέβαια, ένα καθεστώς που θα στόχευε αποκλειστικά στον πληθωρισμό, δεν ήταν η πιο συνετή λύση, καθώς οι νομικές εξουσίες της PBC είχαν μόλις εδραιωθεί και δεν επικρατούσαν οι απαραίτητες συνθήκες για την επίτευξη του συγκεκριμένου στόχου. Ως κύριος ενδιάμεσος στόχος της νομισματικής πολιτικής της Κίνας στα μέσα της δεκαετίας του 1990 (και για περίπου δύο δεκαετίες), αναδείχθηκε λοιπόν, η αύξηση του M2. Παρ' όλα αυτά, τα τελευταία χρόνια, η επικράτηση του M2 ως ενδιάμεσου στόχου, έχει τεθεί υπό αμφισβήτηση. Είναι γεγονός πως το 2018, η αύξηση του M2 δεν ανακοινώθηκε για πρώτη φορά από τα μέσα του 1990, ως στόχος από τις κινέζικες αρχές.

Μετά την υιοθέτηση της αύξησης του M2 ως βασικού ενδιάμεσου στόχου νομισματικής πολιτικής, η PBC εγκατέλειψε το 1998 τους άμεσους ελέγχους στην τραπεζική πίστωση, για την υιοθέτηση ενός έμμεσου συστήματος διαχείρισης των πιστώσεων, που βασιζόταν στη χρήση νέων οργάνων νομισματικής πολιτικής και στην πιο ενεργή διαχείριση των ήδη υπαρχόντων. Μέχρι το 2012, η πίστωση χρησιμοποιούνταν απλώς ως «δείκτης αναφοράς» για τη νομισματική πολιτική, όταν και αντικαταστάθηκε από τη Συνολική Κοινωνική Χρηματοδότηση (Total Social Financing/ TSF) ή συνολική χρηματοδότηση στην πραγματική οικονομία (aggregate financing to the real economy), ένα ευρύτερο επίσημο μέτρο για την πίστωση στην κινέζικη οικονομία, που για την PBC αναδεικνύεται σε όλο και πιο σημαντικό

δείκτη μέτρησης της προσφοράς χρήματος. Με το μέτρο αυτό, αναγνωρίζεται η επίδραση του διευρυμένου ρόλου των μη τραπεζικών χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων και των κεφαλαιαγορών, στις συνολικές χρηματοοικονομικές συνθήκες στην Κίνα. Η TSF περιλαμβάνει τραπεζικά δάνεια RMB και συναλλάγματος, όλα τα εταιρικά ομόλογα, trust loans, entrusted loans (διεταυρικά), μη προεξοφλητικά γραμμάτια, χρηματοδότηση μετοχών, κ.λπ.

Ο ρόλος της συναλλαγματικής ισοτιμίας έχει επίσης υποστεί αλλαγές με την πάροδο του χρόνου. Κατά καιρούς, η σταθερότητα της συναλλαγματικής ισοτιμίας έχει χρησιμεύσει τόσο ως κύριος, όσο και ως ενδιάμεσος στόχος της κινέζικης νομισματικής πολιτικής. Πριν την υποτίμηση του νομίσματος το 1994, η Κίνα διατηρούσε ένα σύστημα διπλής συναλλαγματικής ισοτιμίας, όπου η προσανατολισμένη στην αγορά συναλλαγματική ισοτιμία, απέκλινε σημαντικά από την επίσημη, που ήταν η υψηλότερη. Ύστερα από την υποτίμηση του RMB το 1994, οι δύο συναλλαγματικές ισοτιμίες ενοποιήθηκαν και η σταθερότητα του νομίσματος τέθηκε ως απώτερος στόχος στον ιδρυτικό νόμο της PBC (PBC's founding Law). Επιπλέον, το 1994, το Yuan (CNY) συνδέθηκε απευθείας στο USD, και παρέμεινε συνδεδεμένο σε αυτό μέχρι το 2005, όταν η PBC ανακοίνωσε την έναρξη ενός καθεστώτος διαχειριζόμενης κυμαινόμενης συναλλαγματικής ισοτιμίας, όπου η συναλλαγματική ισοτιμία θα διαπραγματευόταν σε ένα προσαρμοστικό επίπεδο, ώστε να προωθείται η ισορροπία του ισοζυγίου πληρωμών και να διασφαλίζεται η μακροοικονομική και χρηματοπιστωτική σταθερότητα. Οι κινέζικες αρχές συνέχισαν να διαχειρίζονται στενά τη συναλλαγματική ισοτιμία, γεγονός που αντικατοπτρίζεται στην τεράστια αύξηση των συναλλαγματικών αποθεμάτων της χώρας. Η στείρωση των αποθεμάτων και οι έλεγχοι κεφαλαίων ήταν τακτικές που υιοθετήθηκαν, προκειμένου να μειώσουν τον αντίκτυπο των ροών του ισοζυγίου πληρωμών στην εγχώρια προσφορά χρήματος.

Τα τελευταία χρόνια, η συναλλαγματική ισοτιμία καθορίζεται από τις δυνάμεις της αγοράς, και οι ακαθάριστες ροές κεφαλαίων είναι πιο ισορροπημένες. Το γεγονός αυτό, επιτρέπει στην PBC να μην παρεμβαίνει άμεσα στο ξένο συνάλλαγμα. Βέβαια, ενώ η αυξημένη μεταβλητότητα της συναλλαγματικής ισοτιμίας, σε συνδυασμό με τη σταδιακή μείωση των κεφαλαιακών ελέγχων, θα έπρεπε να μειώσει το ρόλο της ως στόχο της κινέζικης νομισματικής πολιτικής, οι αξιωματούχοι της PBC επιβεβαίωσαν ότι η σταθερότητά της, καθώς και οι έλεγχοι των κεφαλαίων, θα παραμείνουν στο επίκεντρο της νομισματικής πολιτικής για μερικά ακόμη χρόνια. Σε αυτό το σημείο, εμφανίζεται το «τρίλημμα» της παγκόσμιας οικονομίας, ότι δηλαδή με τη ελεύθερη ροή των κεφαλαίων, μια ανεξάρτητη νομισματική πολιτική είναι εφικτή, μόνο εάν οι συναλλαγματικές ισοτιμίες είναι κυμαινόμενες, και αυτό αποτελεί μεγάλη πρόκληση στη λειτουργία του πλαισίου της νομισματικής πολιτικής της Κίνας, καθώς όπως ανέφερε ο Yi Gang, ο Διοικητής της Λαϊκής Τράπεζας από το 2018 σε ομιλία του το ίδιο έτος, «διασφαλίζοντας τη βασική σταθερότητα της αξίας του RMB, προωθείται η οικονομική ανάπτυξη και επιτυγχάνεται ο απώτερος στόχος της κινέζικης νομισματικής πολιτικής».

Ιστορικά, ο ρόλος του πληθωρισμού ως ενδιάμεσος στόχος της κινέζικης νομισματικής πολιτικής, ήταν κατώτερος των νομισματικών μεγεθών και της συναλλαγματικής ισοτιμίας. Κατά τη διάρκεια των 45 ετών από την έναρξη των μεταρρυθμίσεων και του ανοίγματος, ο πληθωρισμός παρέμεινε σε γενικές γραμμές σταθερός, με εξαίρεση μερικά χρόνια. Τα

τελευταία χρόνια ο πληθωρισμός διατηρείται γύρω στο 2% με 3%, ενώ ήταν υψηλότερος το 1988 και το 1994⁹¹. Σε σχέση πάντως με τις προηγμένες οικονομίες, ο πληθωρισμός δεν αποτελεί προς το παρόν ιδιαίτερα σημαντικό συστατικό στοιχείο για τη χάραξη της κινέζικης νομισματικής πολιτικής.

4.2.3 Η μετάβαση από την βασισμένη στην ποσότητα (quantity based) στην βασισμένη στην τιμή (price based) νομισματική πολιτική και τα εργαλεία επίτευξής της

Από το 1984, που η PBC ξεκίνησε να λειτουργεί ως κεντρική τράπεζα, έχουν πραγματοποιηθεί αρκετές αλλαγές στον τρόπο με το οποίο χαράσσει και εφαρμόζει τη νομισματική πολιτική της. Η νομισματική πολιτική της Κίνας, έχει εξελιχθεί σημαντικά τις τελευταίες δύο δεκαετίες, μεταβαίνοντας από την επιδίωξη στόχων και τη χρήση εργαλείων που βασίζονται στην ποσότητα, στα αντίστοιχα που βασίζονται στις τιμές. Το πλαίσιο της, έχει δηλαδή μεταβεί σταδιακά από ένα καθεστώς που βασιζόταν σε προκαθορισμένα επιτόκια καταθέσεων και δανείων και στην καθοδήγηση τους από την PBC (“window guidance”), σε ένα καθεστώς που βασίζεται περισσότερο στην αγορά. Βέβαια, και στο νέο καθεστώς, δεν λείπει η έμμεση διοικητική καθοδήγηση. Κατά την μετάβαση αυτή, τα βραχυπρόθεσμα επιτόκια, οι πράξεις ανοικτής αγοράς (open market operations/ OMO), οι βραχυπρόθεσμες πράξεις ρευστότητας (short-term liquidity operations/ SLO) και οι μεσοπρόθεσμες δανειακές διευκολύνσεις (medium-term lending facilities), έχουν αποκτήσει ιδιαίτερη σημασία ως εργαλεία της κινέζικης νομισματικής πολιτικής.

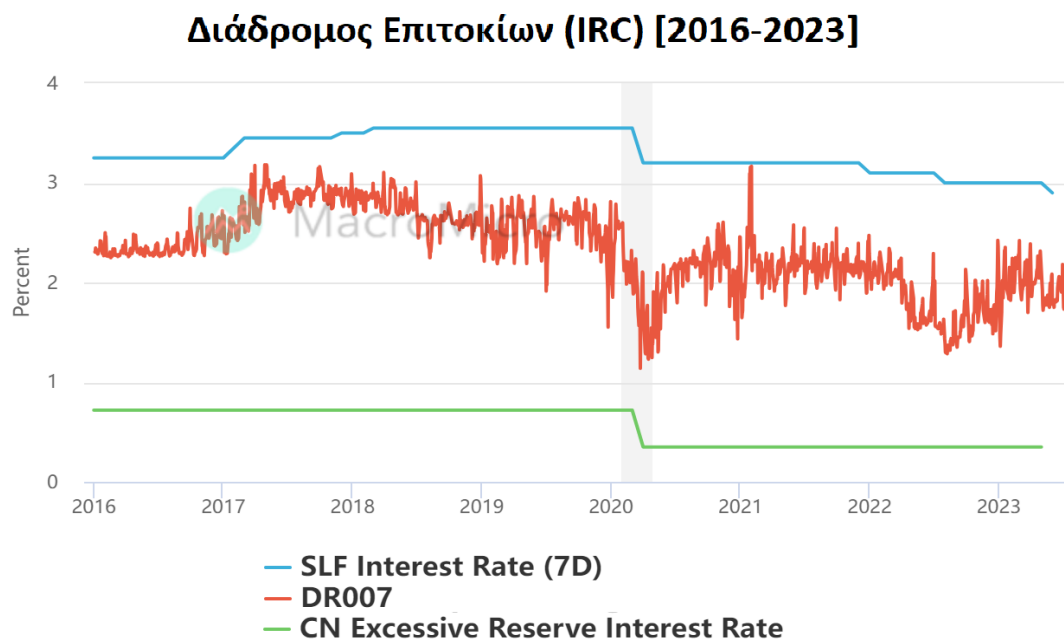
Παραδοσιακά, το επίκεντρο της κινέζικης νομισματικής πολιτικής ήταν στους ενδιάμεσους στόχους που βασιζόνταν στην ποσότητα και κυρίως στη νομισματική βάση (monetary base). Στην αρχή κάθε έτους, η κυβέρνηση έθετε συγκεκριμένους στόχους για τους ρυθμούς αύξησης του νομισματικού μεγέθους (M2) ή των πιστωτικών μεγεθών (όπως αυξημένα τραπεζικά δάνεια). Για να επιτύχει αυτούς τους ποσοτικούς στόχους, η PBC βασιζόταν σε ένα μείγμα οργάνων νομισματικής πολιτικής με βάση την ποσότητα, μεταξύ των οποίων οι λόγοι υποχρεωτικών αποθεμάτων (Reserve Requirements Ratios/ RRRs) και τα επιτόκια αναφοράς (BIRs), ήταν τα δύο πιο σημαντικά. Μετά το 2008, η ταχεία συσσώρευση συναλλαγματικών αποθεμάτων, ανάγκασε την κυβέρνηση να εισφέρει περισσότερο τοπικό νόμισμα, για την απορρόφηση των εισροών ξένων νομισμάτων. Η PBOC χρησιμοποίησε εντονότερα τον δείκτη υποχρεωτικών αποθεματικών (RRR) για να προσαρμόσει την προσφορά χρήματος και να διατηρήσει τη σταθερότητα του τοπικού νομίσματος. Πριν από την πλήρη απελευθέρωση των επιτοκίων, η PBC είχε τον άμεσο έλεγχο του κόστους χρηματοδότησης των τραπεζικών δανειοληπτών, καθώς και των αποδόσεων των αποταμιεύσεων που λάμβαναν οι καταθέτες. Η PBC, όριζε δηλαδή τα επιτόκια αναφοράς (benchmark interest rates/ BIRs) του δανεισμού και των καταθέσεων, και οι εμπορικές

⁹¹ Bradley Jones και Joel Bowman, 13–16; Yi Gang, ‘Yi Gang: China’s Monetary Policy Framework - Supporting the Real Economy and Striking a Balance between Internal and External Equilibrium’ (Chang’an Forum, held by the Chinese Economists 50 Forum, Tsinghua University, Beijing, 2018), <https://www.bis.org/review/r190130b.htm>; Sarah Chan, ‘Understanding China’s Monetary Policy: An Institutional Perspective’, *Post-Communist Economies* 31, τχ. 1 (2 Ιανουάριος 2019): 7, <https://doi.org/10.1080/14631377.2018.1505695>.

τράπεζες ήταν υποχρεωμένες να εφαρμόζουν αυτά τα επιτόκια σε όλες τις καταθέσεις και σε όλα τα δάνεια. Όταν στα τέλη της δεκαετίας του 1990, η PBC άρχισε να απελευθερώνει τα επιτόκια των εμπορικών τραπεζών, οι τράπεζες είχαν τη δυνατότητα να προσφέρουν επιτόκια καταθέσεων και δανεισμού, εντός ενός στενού εύρους επιτοκίων. Το ανώτερο και κατώτερο όριο του εύρους του επιτοκίου δανεισμού, διευρύνθηκε αρκετές φορές μέχρι την πλήρη αφαίρεση του, το 2013. Το 2015, έγινε άρση και του ανώτερου ορίου του επιτοκίου καταθέσεων, σηματοδοτώντας την πλήρη απελευθέρωση των τραπεζικών επιτοκίων καταθέσεων και δανεισμού. Έκτοτε, τα επιτόκια αναφοράς δεν έχουν υποστεί αλλαγές, η επιρροή τους έχει αποδυναμωθεί και η σημασία τους έχει μειωθεί σημαντικά. Η απελευθέρωση των επιτοκίων αποτελεί συστατικό στοιχείο της διαρθρωτικής οικονομικής μεταρρύθμισης που απαιτείται για το νέο μοντέλο ανάπτυξης της κινέζικης οικονομίας που βασίζεται στην κατανάλωση. Η PBC συνεχίζει να δημοσιεύει τα επιτόκια αναφοράς και οι εμπορικές τράπεζες τα χρησιμοποιούν απλώς ως σημείο αναφοράς για την τιμολόγηση των δανείων τους. Η έμφαση στους ποσοτικούς ενδιάμεσους στόχους σταδιακά μειώθηκε, καθώς η συσχέτιση των ποσοτικών ενδιάμεσων στόχων, όπως η αύξηση του M2 και των απώτερων στόχων της νομισματικής πολιτικής αποδυναμώθηκε. Αντίθετα, η PBC έχει στραφεί τα τελευταία χρόνια στη χρήση ενός συνδυασμού εργαλείων ρευστότητας και η τιμολόγηση των επιτοκίων στοχεύει στην επίτευξη των ανταγωνιστικών πολιτικών στόχων της.

Μετά την απελευθέρωση των επιτοκίων το 2015, η PBC, ανανέωσε το πλαίσιο νομισματικής πολιτικής της χώρας, ώστε να περιλαμβάνει ένα σύστημα «διαδρόμου» επιτοκίων (interest rate corridor system/ IRC). Η βασική αρχή λειτουργίας του IRC είναι η εξής: η κεντρική τράπεζα παρέχει ένα εργαλείο δανειακής διευκόλυνσης (το ανώτατο όριο του IRC) και ένα εργαλείο διευκόλυνσης καταθέσεων (το κατώτατο όριο του IRC), ώστε να διαμορφώσει τον IRC, ενώ ο στόχος για το επιτόκιο της PBC βρίσκεται κάπου εντός του IRC. Το ανώτατο όριο του IRC είναι το επιτόκιο της πάγιας δανειακής διευκόλυνσης (SLF) που θέτει η PBC, και από τα τέλη του 2015 κυμαινόταν περίπου στο 3,5% (1 ποσοστιαία μονάδα πάνω από το επιτόκιο repo της PBC). Όταν τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα ξεμένουν από χρήματα, μπορούν να δανειστούν από την κεντρική τράπεζα μέσω της SLF. Το κατώτατο όριο του IRC, είναι το επιτόκιο που καταβάλλεται στα πλεονάζοντα αποθεματικά (interest paid on excess reserves/ IOER), και διατηρούνταν για πολλά χρόνια στο 0,72%, ενώ από το 2020 μειώθηκε στο 0,35%, ώστε να ωθήσει τις τράπεζες και τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα να δανείζουν περισσότερο στις μικρο-μεσαίες επιχειρήσεις. Η στόχευση στα επιτόκια του IRC, αποτελεί το νέο πυλώνα των στόχων του κινέζικου χρηματοπιστωτικού συστήματος, όπως συμβαίνει με τα βραχυπρόθεσμα επιτόκια αναφοράς στην Ευρώπη και τη Βόρεια Αμερική. Στο σύστημα IRC, σημαντικό ρόλο διαδραματίζει το δεσμευμένο 7-ήμερο επιτόκιο repo της διατραπεζικής αγοράς (pledged 7-day interbank repo rate ή DR007), που εφαρμόζεται σε όλα τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα της διατραπεζικής αγοράς (συμπεριλαμβανομένων των μη τραπεζικών χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων που είναι εξουσιοδοτημένα να διαπραγματεύονται), χωρίς περιορισμούς στα ομόλογα (bond securities) που χρησιμοποιούνται ως εγγύηση για τις συμφωνίες επαναγοράς (repurchase agreements/ repos). Η συμφωνία επαναγοράς είναι ένα δάνειο με εγγύηση, η οποία είναι μια συναλλαγή μεταξύ ιδρυμάτων και είναι σημαντική γιατί περιλαμβάνει τεράστιους όγκους συναλλαγών

και μπορεί να επηρεάσει όλα τα επιτόκια της αγοράς. Το DR007, βρίσκεται ανάμεσα στο άνω και κάτω όριο του IRC (Πίνακας 11).

Πίνακας 11. Διάδρομος επιτοκίων (interest rate corridor/ IRC). Το ανώτατο όριο του IRC (μπλε γραμμή) είναι το επιτόκιο της πάγιας δανειακής διευκόλυνσης (SLF). Το κατώτατο όριο του IRC (πράσινη γραμμή) είναι το επιτόκιο που καταβάλλεται στα πλεονάζοντα αποθεματικά (interest paid on excess reserves/ IOER). Εντός του ανώτατου και του κατώτατου ορίου (κόκκινη γραμμή) βρίσκεται το δεσμευμένο 7-ήμερο επιτόκιο repo της διατραπεζικής αγοράς (pledged 7-day interbank repo rate ή DR007)
Πηγή: MacroMicro (Ιούνιος 2023)

Η μεσοπρόθεσμη δανειακή διευκόλυνση (medium-term lending facility/ MLF), που εισήχθη το 2014, επιτρέπει στην PBC να παρέχει στις τράπεζες χρηματοδότηση για περιόδους από 3 έως 12 μήνες, σταθεροποιώντας τις προσδοκίες της αγοράς. Οι αποδεκτές εγγυήσεις περιλαμβάνουν κρατικά ομόλογα και γραμμάτια, χρέος των τοπικών κυβερνήσεων και υψηλής αξιολόγησης δάνεια μικρών επιχειρήσεων. Ο δανεισμός, πραγματοποιείται με επιτόκια ελαφρώς υψηλότερα από το επιτόκιο repo της PBC. Η PBC έχει δημιουργήσει εργαλεία παρόμοια με την MLF, για να προσφέρει χρηματοδότηση σε διάφορες τράπεζες για διαφορετικά σενάρια. Εκτός από τις βραχυπρόθεσμες πράξεις ρευστότητας (SLO) και το επίδομα αποθεματικών έκτακτης ανάγκης (contingent reserve allowance/ CRA), η PBC εισήγαγε το 2014, τη δεσμευμένη πρόσθετη δανειακή διευκόλυνση (Pledged supplementary lending facility/ PSL), για τη χρηματοδότηση των επενδύσεων των τριών εθνικών τραπεζών πολιτικής (policy banks) της Κίνας. Η PSL εισήχθη για να καθοδηγήσει τα μακροπρόθεσμα επιτόκια και την μακροπρόθεσμη προσφορά χρήματος. Οι επιλεγμένες τράπεζες πολιτικής λαμβάνουν κεφάλαια, ώστε να μπορούν να χορηγήσουν δάνεια σε συγκεκριμένους τομείς. Προς το παρόν, μόνο η China Development Bank, η Agricultural Development Bank of China και η Export-Import Bank of China έχουν λάβει αυτή τη διευκόλυνση. Οι SLO, εισήχθησαν το 2013 και στοχεύουν στην χαλάρωση της πίεσης της αγοράς, σε περίπτωση απρόσμενης αυστηροποίησης των συνθηκών της αγοράς χρήματος. Οι SLO δεν έχουν χρησιμοποιηθεί ως εργαλείο της κινέζικης νομισματικής πολιτικής από το 2016. Το CRA είναι ένα νέο εργαλείο

για την παροχή προσωρινής ρευστότητας στις τράπεζες την Κινέζικη Πρωτοχρονιά, που συνήθως παρατηρείται έλλειψη μετρητών.

Η PBC χρησιμοποιεί διάφορα εργαλεία για να κατευθύνει το σύστημα του IRC. Πρακτικά, ασκεί τη νομισματική πολιτική προσαρμόζοντας το μέγεθος των πράξεων ανοικτής αγοράς (OMOs), ή προσαρμόζοντας τα επιτόκια των SLF και MLF. Οι OMO περιλαμβάνουν κυρίως τις συμφωνίες επαναγοράς (repos) και τις αντίστροφες συμφωνίες επαναγοράς (reverse repurchase agreements/ reverse repos). Οι repos αφαιρούν τη ρευστότητα από το σύστημα, γεγονός που επιτυγχάνεται καθώς η PBC πουλά βραχυπρόθεσμα ομόλογα στις εμπορικές τράπεζες. Οι αντίστροφες συμφωνίες επαναγοράς, λειτουργούν αντίθετα, όταν δηλαδή η PBC εξαγοράζει τις συμβάσεις επαναγοράς. Οι πράξεις αυτές επιτρέπουν στην PBC να ελέγχει την προσφορά του χρήματος και τα επιτόκια σε βραχυπρόθεσμη βάση. Γι' αυτό το λόγο τα βραχυπρόθεσμα επιτόκια έχουν αποκτήσει ολοένα και μεγαλύτερη σημασία.

Παρ' όλο που οι αλλαγές αυτές στην νομισματική πολιτική της Κίνας βρίσκονται σε εξέλιξη, ένα μεγάλο μέρος της βιβλιογραφίας πάνω σε αυτό το κομμάτι, συμφωνεί πως η μετάδοση της κινέζικης νομισματικής πολιτικής έχει αρχίσει να μοιάζει με αυτήν των προηγμένων οικονομιών. Όπως φαίνεται και από τα παραπάνω, υπάρχει ένας επαναπροσανατολισμός της νομισματικής πολιτικής μακριά από τη χρήση ποσοτικών στόχων, στην διαχείριση ενός βραχυπρόθεσμου επιτοκίου. Επιπλέον, από την εισαγωγή του συστήματος IRC και όταν η διαχείριση των συνθηκών ρευστότητας στην κινέζικη αγορά χρήματος έγινε πιο ενεργή, η αστάθεια των βραχυπρόθεσμων επιτοκίων μειώθηκε, και έχει φτάσει σε επίπεδα παρόμοια με αυτά των προηγμένων οικονομιών.

Από την παραπάνω ανάλυση, έχει γίνει κατανοητό πως η νομισματική πολιτική της Κίνας βρίσκεται σε ένα στάδιο μετάβασης από ένα πλαίσιο λειτουργίας με βάση την ποσότητα, σε ένα πλαίσιο λειτουργίας με βάση τις τιμές. Όπως αντίστοιχα συνέβη και στις προηγμένες οικονομίες, η μετάβαση αυτή γίνεται σταδιακά, λόγω της θεσμικής ρύθμισης της Κίνας και του επιπέδου ανάπτυξης στο οποίο βρίσκεται το χρηματοπιστωτικό σύστημα της χώρας. Ωστόσο, όπως αναγνωρίζεται από την PBC, η μετάβαση προς ένα πλήρως βασισμένο στην τιμή πλαίσιο απέχει πολύ από το να ολοκληρωθεί. Αν και η PBC επιδιώκει εδώ και καιρό οι προσαρμογές των επιτοκίων (τιμών) να έχουν μεγαλύτερο ρόλο στην εφαρμογή της νομισματικής πολιτικής, το έργο της απελευθέρωσης των επιτοκίων στην Κίνα τα τελευταία 25 χρόνια έχει αποδειχθεί περίπλοκο. Ως αποτέλεσμα, σήμερα, το πλαίσιο αυτό, μπορεί να χαρακτηριστεί καλύτερα ως ένα «υβριδικό σύστημα ποσότητας-τιμής», στο οποίο η διοικητική καθοδήγηση, συνεχίζει να καταλαμβάνει εξέχουσα θέση, και όπου στόχοι και εργαλεία βασισμένα στην ποσότητα, στην τιμή και στην καθοδήγηση, χρησιμοποιούνται συμπληρωματικά, αλλά και για την επίτευξη αρκετά διαφορετικών σκοπών.

Το ποσοστό υποχρεωτικών αποθεμάτων (reserve requirement ratio/ RRR) που αναφέρθηκε και παραπάνω αποτελεί όργανο νομισματικής πολιτικής βασισμένο στην ποσότητα που χρησιμοποιείται από τη PBC. Ο RRR είναι ένας δείκτης που καθορίζει το ποσοστό των καταθέσεων που υποχρεούνται να διατηρούν οι τράπεζες στην PBC. Στην πραγματικότητα, είναι ένα προληπτικό μέτρο που διασφαλίζει ότι οι τράπεζες-δανειστές μπορούν να διαχειριστούν τις αναλήψεις των πελατών τους. Παρ' όλο που η χρήση του στις προηγμένες

οικονομίες έχει καταργηθεί εδώ και καιρό, οι αναδυόμενες οικονομίες τον χρησιμοποιούν ακόμα. Για την κινέζικη νομισματική πολιτική η σημασία του έγκειται στο γεγονός ότι με τη μεταβολή του, η PBC μπορεί να επηρεάζει τη διατραπεζική ρευστότητα και την διαθεσιμότητα των κεφαλαίων των ιδρυμάτων καταθέσεων για δανεισμό, καθώς μπορεί να ελευθερώσει ή να κλειδώσει τεράστια ποσά ρευστότητας, συμβάλλοντας έτσι στην ρύθμιση της προσφοράς χρήματος στην κινέζικη οικονομία. Η βασικότερη συνεισφορά του RRR, βρίσκεται στην αντιμετώπιση της συσσώρευσης των συναλλαγματικών αποθεμάτων, λόγω του επίμονου πλεονάσματος του ισοζυγίου τρεχουσών συναλλαγών της χώρας. Έτσι, αποτελεί ένα ισχυρό εργαλείο νομισματικής πολιτικής για την PBC και οι αρχές μπορούν να καταφύγουν σε αυτό σε περιόδους πίεσης της αγοράς. Από το 2008, η PBC έχει υιοθετήσει ένα σύστημα κλιμακωτών RRRs ανάλογα με το μέγεθος της τράπεζας (ο RRR για τις μικρότερες τράπεζες, είναι χαμηλότερος). Από το 2011, η κλιμάκωση αυτή έχει βελτιωθεί, ώστε να περιλαμβάνει παράγοντες, όπως η σύνθεση μεμονωμένων τραπεζικών δανείων και η χρηματοπιστωτική σταθερότητα. Όταν τα συναλλαγματικά αποθέματα κορυφώθηκαν, η PBC μείωσε σημαντικά τους RRRs, ενώ βέβαια υπάρχουν και πιθανότητες σταδιακής κατάργησής τους (εάν δεν αυξηθούν περαιτέρω τα συναλλαγματικά αποθέματα).

Τέλος, δεν πρέπει να παραλειφθεί το γεγονός πως η PBC εξακολουθεί να παρέχει καθοδήγηση (“window guidance”) στις εμπορικές τράπεζες. Γενικά, το εργαλείο της διοικητικής καθοδήγησης “window guidance”, περιλαμβάνει τις οδηγίες που παραδίδονται στον χρηματοπιστωτικό τομέα από την PBC ή αντανakλούν την επιθυμία του Κρατικού Συμβουλίου. Η διοικητική καθοδήγηση επιτρέπει στην PBC να διατηρεί έναν ισχυρό βαθμό επιρροής, στον όγκο όσο και στον ρυθμό των πιστώσεων που χορηγούνται από τις τράπεζες, μέχρι να επιτευχθεί ένας καθορισμένος στόχος πιστωτικής ανάπτυξης. Μπορεί ακόμη να χρησιμοποιηθεί για τη βελτιστοποίηση της πιστωτικής δομής, ρυθμίζοντας την κατανομή της πίστωσης σε τομείς και περιοχές, που συμφωνούν με τους πολιτικούς στόχους. Αποτελεί επίσης ένα από τα στοιχεία που δείχνουν τη διαφορά στον τρόπο με τον οποίο εφαρμόζεται η νομισματική πολιτική στην Κίνα, σε σχέση με τις προηγμένες οικονομίες⁹².

⁹² Michael Funke και Andrew Tsang, ‘The Direction and Intensity of China’s Monetary Policy: A Dynamic Factor Modelling Approach’, *Economic Record* 97, τχ. 316 (Μάρτιος 2021): 100–103, <https://doi.org/10.1111/1475-4932.12576>; Bradley Jones και Joel Bowman, ‘China’s Evolving Monetary Policy Framework in International Context’; Max Breitenlechner και Riikka Nuutilainen, ‘China’s Monetary Policy and the Loan Market: How Strong Is the Credit Channel in China?’, *Open Economies Review*, 10 Ιανουάριος 2023, <https://doi.org/10.1007/s11079-022-09705-2>; Gang, ‘Yi Gang’; Liang Fu και Chun-Yu Ho, ‘Monetary Policy Surprises and Interest Rates under China’s Evolving Monetary Policy Framework’, *Emerging Markets Review* 52 (Σεπτέμβριος 2022): 100895, <https://doi.org/10.1016/j.ememar.2022.100895>; ‘China Interest Rate Corridor’, MacroMicro, ημερομηνία πρόσβασης 5 Ιούλιος 2023, <https://en.macromicro.me/charts/15742/cn-interest-rate-corridor>; Alice Shen, ‘China Cuts Rate on Excess Reserves for First Time in 12 Years’, Central Banking, 6 Απρίλιος 2020, <https://www.centralbanking.com/node/7521201>; Shevlin Aidan και Wu Lan, ‘China: The path to interest rate liberalization’ (J.P.Morgan Asset Management, 2015), http://cdn.haymarketmedia.asia/corporate-treasurer%2Fcontent%2FWP_GL_China_Interest_Rate_Liberalization_r21.pdf.

4.2.4 Εξέλιξη νομισματικής πολιτικής

Η εξέλιξη της κινέζικης νομισματικής πολιτικής μπορεί να περιγραφεί σε τρία στάδια. Από το 1984-1992, η Κίνα πειραματιζόταν ως προς την εφαρμογή της άσκησης της νομισματικής πολιτικής της, εφαρμόζοντας είτε ευέλικτες, είτε χαλαρές, είτε σφικτές νομισματικές πολιτικές. Κατά το 2^ο στάδιο (1993-1996), η νομισματική πολιτική ήταν κάπως αυστηρή και κατά το 3^ο στάδιο, από το 1997 μέχρι σήμερα, εφαρμόζονται σχετικά ώριμες και συνετές νομισματικές πολιτικές. Η νομισματική πολιτική που εφαρμόζεται στο κάθε στάδιο, είναι αποτέλεσμα της συσχέτισης της προσφοράς χρήματος, της οικονομικής ανάπτυξης και του πληθωρισμού.

Το 1984 και το 1985, προκειμένου να ενισχύσει την οικονομική ανάπτυξη της χώρας, η κινέζικη κυβέρνηση εφαρμόζει χαλαρή, επεκτατική νομισματική πολιτική. Λόγω των μεταρρυθμίσεων που πραγματοποίησε η κινέζικη κυβέρνηση και οι οποίες σχετίζονταν με την απόδοση μέρους των κερδών της, την μετάβαση από τις αγροτικές, στις αστικές περιοχές και την απόδοση σχετικής αυτονομίας στον τρόπο διαχείρισης των επιχειρήσεων, η ζήτηση σε κεφάλαια από τις τράπεζες ήταν αυξημένη και η προσφορά χρήματος δεν επαρκούσε για την κάλυψη των αναγκών σε όλους τους τομείς. Επιπλέον, το διάστημα αυτό, οι τιμές των γεωργικών και βιομηχανικών προϊόντων αυξήθηκαν και οι μισθοί αναπροσαρμόστηκαν στο επίπεδο των τιμών. Έτσι, ο πληθωρισμός έφτασε περίπου στο 10% ανά έτος. Το 1984, παρατηρήθηκε αύξηση του ΑΕΠ κατά 15,9% και το 1985 κατά 13,43%, και η αύξηση της προσφοράς χρήματος (M2) επιταχύνθηκε, ξεπερνώντας το 30%. Βάσει αυτών των συνθηκών η PBC, η οποία όπως είδαμε παραπάνω ιδρύθηκε το 1984, για τον έλεγχο της ρευστότητας του χρηματοπιστωτικού συστήματος, άρχισε να εφαρμόζει αυστηρότερη νομισματική πολιτική από το 1985, αυξάνοντας τα ποσοστά δανεισμού και καταθέσεων, καθώς και τους ελέγχους στις πιστώσεις.

Το 1987, οι τιμές άρχισαν να απελευθερώνονται όλο και περισσότερο, και ο πληθωρισμός εκτοξεύθηκε, φτάνοντας σχεδόν στο 18,8% το 1988. Εκείνο το έτος το M2 παρουσίασε αύξηση 21,2% και η οικονομική ανάπτυξη αυξήθηκε κατά 11,2%. Το 1989, για να αποτραπεί η εκτίναξη του πληθωρισμού, η PBC, άρχισε να εφαρμόζει συσταλτική νομισματική πολιτική, η οποία συνεχίστηκε μέχρι το 1990. Η συσταλτική νομισματική πολιτική, μπορεί να έθεσε τον πληθωρισμό υπό έλεγχο (3%), είχε όμως αρνητική επίπτωση στην οικονομική ανάπτυξη, η οποία το 1990, παρουσίασε αύξηση 3,92%, τη χαμηλότερη από την έναρξη των μεταρρυθμίσεων και του «ανοίγματος» της χώρας. Για την αποτροπή της επιβράδυνσης της οικονομικής ανάπτυξης, από το 1991 η νομισματική πολιτική έγινε πιο χαλαρή. Η προσφορά χρήματος αυξήθηκε κατά 29%, κι έτσι, αυξήθηκε και η οικονομική ανάπτυξη κατά 9,3%. Το 1992, οι τιμές απελευθερώθηκαν περαιτέρω, ο μηχανισμός της ελεύθερης αγοράς επέτρεψε τον καθορισμό τους, οι μισθοί συνέχισαν να αυξάνονται και ο πιστωτικός έλεγχος μειώθηκε. Ωστόσο, λόγω της ανάπτυξης της βιομηχανίας ακινήτων, της επιτάχυνσης των πάγιων επενδύσεων, της αυξημένης χορήγησης πιστώσεων και άλλων παραγόντων, η κινέζικη οικονομία βρέθηκε σε μια ασταθή κατάσταση, παρόλο που ο ρυθμός αύξησης της οικονομικής ανάπτυξης ήταν από τους ταχύτερους από το 1985 (της τάξης του 14,22%). Έτσι, η PBC, προσανατολίστηκε σε μια πιο «σφικτή» νομισματική πολιτική.

Από το 1993, άρχισε να εφαρμόζεται πιο αυστηρή νομισματική πολιτική, στοχεύοντας στον έλεγχο του πληθωρισμού. Το γεγονός ότι η Κίνα είχε αρχίσει να γίνεται μια πιο ανοιχτή αγορά, ήρθε με προβλήματα, όπως η υπερβολική αύξηση των πάγιων επενδύσεων, η αύξηση της ζήτησης, οι αναταραχές στην τραπεζική πίστωση και διάφορες οικονομικές διαρθρωτικές ανισορροπίες. Το 1994 η Κίνα μεταρρύθμισε επιτυχώς το σύστημα συναλλαγματικής ισοτιμίας της, μετατρέποντας την προηγούμενως διπλή συναλλαγματική ισοτιμία, σε μια ενιαία, θέτοντας τη βάση για την πλήρη μετατρεψιμότητα του RMB. Η αλλαγή στη συναλλαγματική πολιτική, σε συνδυασμό με την υπερθέρμανση που προκλήθηκε από την δημιουργία των αναπτυξιακών ζωνών (development zones), τις υπερβολικές επενδύσεις σε ακίνητα και την κερδοσκοπία στην αγορά μετοχών, είχαν ως αποτέλεσμα την υπερθέρμανση της οικονομίας. Το 1994, το ΑΕΠ αυξήθηκε κατά 13%, το M2 κατά 34,5% και ο πληθωρισμός κορυφώθηκε στο ιστορικό 24,3%, γεγονός που έκανε επιτακτική την ανάγκη λήψης δραστικών μέτρων για τον περιορισμό του. Ο πληθωρισμός παρέμεινε σε υψηλά επίπεδα μέχρι το 1996, οπότε η PBC, έθεσε ως κύρια προτεραιότητά της, την μείωσή του, συνεχίζοντας την εφαρμογή αυστηρής νομισματικής πολιτικής και θυσιάζοντας σε κάποιο βαθμό την οικονομική ανάπτυξη. Στο διάστημα 1993-1996, παρατηρείται υψηλή συσχέτιση του ρυθμού αύξησης του ΑΕΠ, του M2 και του πληθωρισμού (Πίνακας 12). Ο πληθωρισμός μειώνεται και έτσι αλλάζει και ο ενδιάμεσος στόχος της νομισματικής πολιτικής από τον έλεγχο του πληθωρισμού, στην ρύθμιση του M2.

Το 1997, η ασιατική χρηματοπιστωτική κρίση, είχε σοβαρό αντίκτυπο στο οικονομικό σύστημα της χώρας. Η απόφαση της Κίνας να διατηρήσει την αξία του RMB σταθερή, σε αντίθεση με τις γείτονες χώρες που υποτίμησαν το νόμισμά τους, προκάλεσε τη μείωση των εγχώριων επενδύσεων, της κατανάλωσης και των εξαγωγών, με αποτέλεσμα την επιβράδυνση του ρυθμού οικονομικής ανάπτυξης, τη μείωση της αύξησης των τιμών και κατ' επέκταση τον όλο και πιο εμφανή αποπληθωρισμό, όπως φαίνεται και στον Πίνακα 12. Ως απάντηση στα παραπάνω, η Κίνα εφάρμοσε συνετές νομισματικές πολιτικές, προκειμένου να τονωθεί η εγχώρια ζήτηση και η οικονομική ανάπτυξη. Μέχρι το 2003, ο αποπληθωρισμός αποτέλεσε ανησυχητικό φαινόμενο (το 2002, ο πληθωρισμός έφτασε στο -0,73%), οπότε η PBC ξεκίνησε ένα νέο επεκτατικό κύκλο.

Το 2005 και το 2006, ο πληθωρισμός παρέμεινε σε χαμηλά επίπεδα και η οικονομία της Κίνας συνέχισε να αναπτύσσεται. Ωστόσο, η διατήρηση της βιώσιμης οικονομικής ανάπτυξης και του σταθερού επιπέδου των τιμών, ήταν ορισμένα από τα ζητήματα που απασχολούσαν την κινέζικη κυβέρνηση. Έτσι, υιοθέτησε μια σειρά πολιτικών, με εργαλεία την προσαρμογή των επιτοκίων και τη μεταβολή του RRR. Το 2007, η οικονομική ανάπτυξη έφτασε στο 14,2% και η οικονομία άρχισε να παρουσιάζει ενδείξεις «υπερθέρμανσης» (Πίνακας 12). Η PBC προχώρησε στην εκπόνηση συσταλτικής οικονομικής πολιτικής, για να περιορίσει την αύξηση του πληθωρισμού, αυξάνοντας τα επιτόκια καταθέσεων-αποθεματικών, τα επιτόκια δανεισμού και εκδίδοντας γραμμάτια, για να μειώσει τη ρευστότητα στην κινέζικη οικονομία. Με τα μέτρα αυτά ενισχύθηκε αποτελεσματικά η οικονομική ανάπτυξη και η σταθερότητα των τιμών στη χώρα.

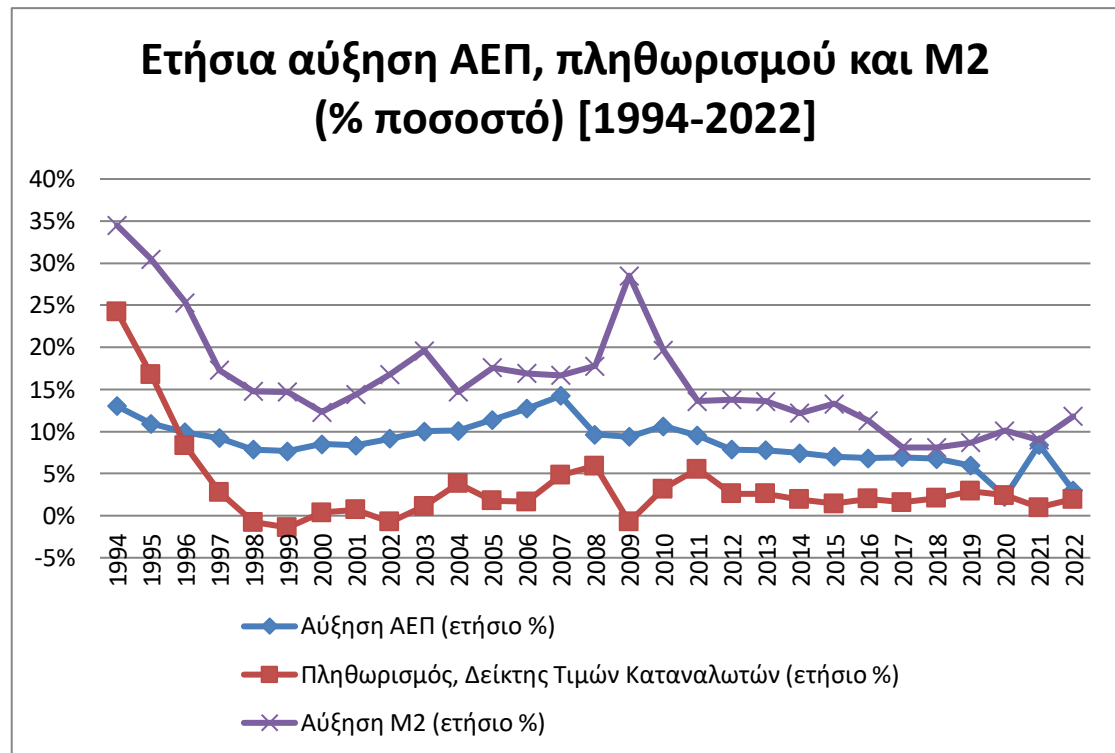
Προκειμένου να αντιμετωπίσει το σοκ που προκλήθηκε από την επιδείνωση της διεθνούς οικονομικής κατάστασης, εξαιτίας της παγκόσμιας οικονομικής κρίσης το 2008, η PBC

στράφηκε στην εφαρμογή μιας μετρίως χαλαρής νομισματικής πολιτικής, ώστε να εξασφαλίσει επαρκή ρευστότητα, για τη στήριξη της οικονομικής ανάπτυξης. Το 2008, η αύξηση του M2 ήταν 17,8% και η οικονομία αυξήθηκε κατά 9,65%. Η χαλαρή νομισματική πολιτική, με τη διατήρηση της άφθονης ρευστότητας συνεχίστηκε το 2009, και τα αποτελέσματα για την κινέζικη οικονομία ήταν καλύτερα από τα αναμενόμενα. Η αύξηση του M2 εκτινάχτηκε στο 28,5%, με το λεγόμενο «πρόγραμμα τόνωσης των 4 τρισεκατομμυρίων yuan» (ή 586 δισεκατομμυρίων USD) που εφάρμοσε η κυβέρνηση και ο ρυθμός της οικονομικής ανάπτυξης διατηρήθηκε κοντά στο 9%. Βέβαια, προσωρινά ο πληθωρισμός έπεσε σε αρνητικό επίπεδο, ωστόσο γρήγορα επανήλθε σε φυσιολογικά επίπεδα. Το 2010, η χαλαρή νομισματική πολιτική συνεχίστηκε και το 2011 άρχισε να εφαρμόζεται πιο συνετή νομισματική πολιτική, στην προσπάθεια ανάκαμψης της χώρας από την κρίση. Επιπλέον, λόγω της αυξημένης ρευστότητας παγκοσμίως και του μεγάλου εμπορικού πλεονάσματος της Κίνας στο διεθνές ισοζύγιο πληρωμών, το τραπεζικό της σύστημα βρισκόταν ακόμη αντιμέτωπο με την πλεονάζουσα προσφορά ρευστότητας, οπότε οι αρχές για να τη μειώσουν έκαναν χρήση εργαλείων όπως η αύξηση του RRR, οι OMOs, η αύξηση των επιτοκίων δανεισμού, κλπ. Το 2012, η εξάπλωση της κρίσης χρέους στην Ευρώπη, η υψηλή ανεργία και το χρέος των ΗΠΑ, προκάλεσαν αβεβαιότητα στην παγκόσμια οικονομία. Η Κίνα συνέχισε την εφαρμογή συνετής νομισματικής πολιτικής, με στόχο την διατήρηση της οικονομικής ανάπτυξης σε σταθερά επίπεδα και την προώθηση των μεταρρυθμίσεων.

Μέχρι το 2019, η PBC συνέχισε να ασκεί ουδέτερη και συνετή νομισματική πολιτική. Η άξηση της προσφοράς χρήματος διατηρήθηκε σε γενικές γραμμές μέτρια και σταθερή, κοντά στο 10% ανά έτος, ο πληθωρισμός κυμάνθηκε περίπου στο 2% και η αύξηση του ΑΕΠ στο 6 με 7%. Στόχος της Κίνας ήταν η διατήρηση της ταχύτητας ανάπτυξής της, αποφεύγοντας ταυτόχρονα πιθανούς κινδύνους⁹³. Μετά το ξέσπασμα της πανδημίας COVID-19, προκειμένου να αμβλυνθούν οι εξωτερικοί κραδασμοί που επέφερε και να εξαλειφθούν οι βραχυπρόθεσμες οικονομικές διακυμάνσεις, η Κίνα επέλεξε να υιοθετήσει μια συνετή και ευέλικτη νομισματική πολιτική, μειώνοντας τις απαιτήσεις πιστοληπτικής ικανότητας και τον RRR για τις τράπεζες, ώστε περισσότερα χρήματα να είναι διαθέσιμα για δανεισμό σε εταιρείες και νοικοκυριά κι έτσι να τονωθεί η παραγωγικότητα και η οικονομική ανάπτυξη. Σε γενικές γραμμές η ευέλικτη νομισματική πολιτική που εφαρμόστηκε, ήταν αποτελεσματική, αφού η Κίνα ήταν από τις λίγες χώρες που σημείωσαν θετικό ρυθμό οικονομικής ανάπτυξης το 2020, ενώ το 2021 έφτασε το 8,45%. Τέλος, αξίζει να αναφερθεί πως ο πληθωρισμός στην Κίνα ήταν χαμηλότερος, από ότι σε άλλες μεγάλες οικονομίες, γεγονός που οφείλεται στην πολιτική μηδενικού COVID και στα παρατεταμένα lockdown, που επηρέασαν την καταναλωτική ζήτηση, όπως επίσης και στην ύφεση που

⁹³ Hui Zhou, 'Effectiveness Study of Chinese Monetary Policy Regulation on Economic Growth and Inflation', στο *China's Monetary Policy Regulation and Financial Risk Prevention*, στον συλλ. τόμο Hui Zhou (Berlin, Heidelberg: Springer Berlin Heidelberg, 2015), 20–25, https://doi.org/10.1007/978-3-662-44093-3_2; Yuhua Zhang, 'What explains inflation in China?' (The Hague, The Netherlands, International Institute of Social Studies, 2016), 8–13; Zhou Xiaochuan, Governor of the People's Bank of China, 'Monetary Policy, Financial System Reform and Sustainable Economic Growth in China' (12th International Banking Congress, St Petersburg, Russia, 2003), <http://www.pbc.gov.cn/english/130724/2829674/index.html>.

παρουσίασε ο τομέας των ακινήτων, πλήττοντας τη ζήτηση για ενέργεια και εμπορεύματα⁹⁴.

Πίνακας 12. Ετήσια ποσοστά αύξησης του ΑΕΠ (μπλε γραμμή), του πληθωρισμού (κόκκινη γραμμή) και της προσφοράς χρήματος M2 (μωβ γραμμή).

Πηγές: 'World Development Indicators', World Bank, National Bureau of Statistics of China (Ιούλιος 2023)

4.3 Νόμισμα

4.3.1 Συναλλαγματική Ισοτιμία

Το επίσημο νόμισμα της Κίνας είναι το Yuan Renminbi. Ο όρος Yuan (CNY), αναφέρεται στην ενιαία μονάδα του νομίσματος, ενώ ο όρος Renminbi (RMB), αποτελεί την πραγματική ονομασία του ίδιου του νομίσματος⁹⁵. Πριν το 1994, η Κίνα διατηρούσε ένα σύστημα διπλής συναλλαγματικής ισοτιμίας, το οποίο αποτελούνταν από ένα επίσημο σύστημα σταθερής συναλλαγματικής ισοτιμίας (που χρησιμοποιούνταν από την κυβέρνηση) και ένα σύστημα που βασιζόταν σε γενικές γραμμές στην αγορά, και χρησιμοποιούνταν από τους εισαγωγείς και τους εξαγωγείς στις αγορές συμφωνιών συναλλαγής (swap markets). Οι δύο

⁹⁴ Sirisha Bhogaraju, 'China's Inflation Defies Global Trends. What Does It Mean for Chinese Stocks?', 5 Σεπτέμβριος 2022, <https://www.nasdaq.com/articles/chinas-inflation-defies-global-trends.-what-does-it-mean-for-chinese-stocks>; Baicheng Zhou, Zilun Huang, και Shu Wang, 'Research on China's Monetary Policy Orientation and Regulation in COVID-19', *Frontiers in Public Health* 10 (31 Μάιος 2022): 865603, <https://doi.org/10.3389/fpubh.2022.865603>; Manuel Romera, 'China's Monetary Expansion vs. Western Retrenchment', *IE Insights* (blog), 18 Ιανουάριος 2022, <https://www.ie.edu/insights/articles/chinas-monetary-expansion-vs-western-retrenchment/>.

⁹⁵ Will Kenton, 'Chinese Yuan Renminbi (CNY): Overview, History', 21 Ιούνιος 2022, <https://www.investopedia.com/terms/forex/c/cny-china-yuan-renminbi.asp>.

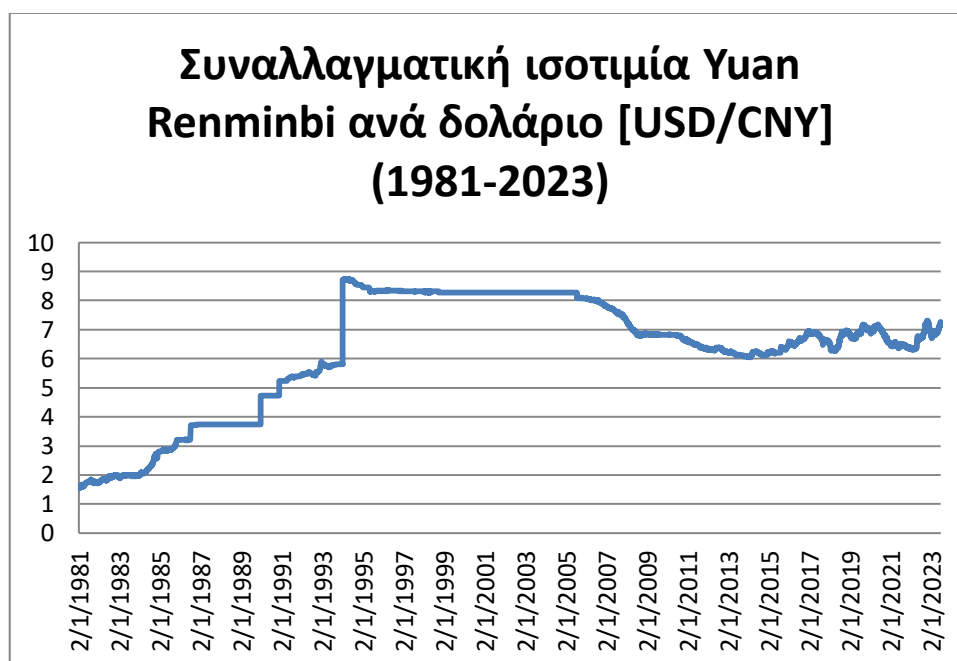
συναλλαγματικές ισοτιμίες διέφεραν σημαντικά μεταξύ τους με την επίσημη ισοτιμία να κυμαίνεται στα 5,77 CNY ανά USD (USD/CNY), ενώ η ισοτιμία στις αγορές συμφωνιών ανταλλαγής κυμαινόταν στα 8,70 USD/CNY. Το σύστημα αυτό επικρίθηκε αρκετά από τις ΗΠΑ, λόγω των περιορισμών που έθετε στις ξένες εισαγωγές.

Το 1994, η κινέζικη κυβέρνηση ενοποίησε αρχικά τις δύο συναλλαγματικές ισοτιμίες στα 8,70 USD/CNY. Ωστόσο, μέχρι το 1997 επιτράπηκε στην αρχική συναλλαγματική ισοτιμία να αυξηθεί στα 8,28 USD/CNY και στη συνέχεια διατηρήθηκε σταθερή μέχρι το 2005. Το RMB έγινε σε μεγάλο βαθμό μετατρέψιμο σε βάση τρεχουσών συναλλαγών, όχι όμως σε βάση λογαριασμού κεφαλαίου, που στην πράξη σήμαινε πως το κινέζικο συνάλλαγμα δεν χρησιμοποιούνταν συχνά για επενδυτικούς σκοπούς. Από το 1994 έως το 2005 η Κίνα εφάρμοσε μια πολιτική σύνδεσης (peg) του RMB στο USD, με συναλλαγματική ισοτιμία περίπου 8,28 USD/CNY. Η σύνδεση του γουαν στο δολάριο, είναι μια πολιτική που χρησιμοποιείται από πολλές αναπτυσσόμενες χώρες στα αρχικά στάδια της ανάπτυξής τους, και στην περίπτωση της Κίνας, αποσκοπούσε στην προώθηση ενός σχετικά σταθερού περιβάλλοντος για το εμπόριο και τις ξένες επενδύσεις, καθώς μια τέτοια πολιτική, εμποδίζει την εμφάνιση μεγάλων διακυμάνσεων στις συναλλαγματικές ισοτιμίες. Η κινέζικη κεντρική τράπεζα για τη διατήρηση αυτής της σύνδεσης αγόραζε ή πουλούσε όσα περιουσιακά στοιχεία σε USD χρειαζόταν, με αντάλλαγμα νεοτυπωμένο γουαν. Αυτή η πρακτική, είχε ως αποτέλεσμα η συναλλαγματική ισοτιμία μεταξύ RMB και USD να διαφέρει ελάχιστα, παρά τους μεταβλητούς οικονομικούς παράγοντες, που διαφορετικά θα μπορούσαν να προκαλέσουν ανατίμηση ή υποτίμηση του γουαν σε σχέση με το δολάριο. Στην περίπτωση που επικρατούσε ένα σύστημα κυμαινόμενης συναλλαγματικής ισοτιμίας, η συναλλαγματική ισοτιμία του RMB προς το δολάριο θα καθοριζόταν από τη ζήτηση αγαθών και περιουσιακών στοιχείων.

Τον Ιούλιο του 2005, η κινέζικη κυβέρνηση προέβη σε τροποποίηση της νομισματικής πολιτικής της, ανακοινώνοντας πως η συναλλαγματική ισοτιμία θα προσαρμοζόταν βάσει της προσφοράς και της ζήτησης της αγοράς με αναφορά τις κινήσεις των συναλλαγματικών ισοτιμιών ενός καλαθιού νομισμάτων, και πως η συναλλαγματική ισοτιμία του RMB ανά USD θα προσαρμοζόταν στα 8,11 RMB ανά USD. Βέβαια, σε αντίθεση με μια πραγματικά κυμαινόμενη συναλλαγματική ισοτιμία, το RMB επιτρεπόταν να κυμαίνεται αρχικά έως και 0,35% και αργότερα έως 0,5% σε καθημερινή βάση, έναντι του καλαθιού νομισμάτων. Μετά τον Ιούλιο του 2005, η κινέζικη κυβέρνηση επέτρεψε την σταθερή, αλλά αργή ανατίμηση του RMB. Από τον Ιούλιο του 2005 έως το 2008, η συναλλαγματική ισοτιμία του RMB προς το δολάριο αυξήθηκε από 8,11 σε 6,83, ανατίμηση της τάξης του 18,7%. Η κατάσταση αυτή, κατά την οποία οι δυνάμεις της αγοράς καθορίζουν την κατεύθυνση του RMB, αλλά ταυτόχρονα η κυβέρνηση καθυστερεί το ποσοστό ανατίμησης, μέσω της παρέμβασής της στην αγορά, μπορεί να χαρακτηριστεί ως «διαχειριζόμενη διακύμανση» (“managed float”).

Τον Ιούλιο του 2008, η κινέζικη κυβέρνηση σταμάτησε την πολιτική ανατίμησης, λόγω της μειούμενης παγκόσμιας ζήτησης των κινέζικων προϊόντων, ως επίπτωση της παγκόσμιας χρηματοπιστωτικής κρίσης. Ως απάντηση στα προβλήματα που προκάλεσε η παγκόσμια οικονομική επιβράδυνση στην Κίνα, η κυβέρνηση παρενέβη προκειμένου να αποτρέψει οποιαδήποτε περαιτέρω ανατίμηση του RMB σε σχέση με το δολάριο, κι έτσι, η συναλλαγματική ισοτιμία παρέμεινε σταθερή στα 6,83 RMB ανά USD μέχρι τον Ιούνιο του

2010. Έκτοτε, η PBC, ανακοίνωσε πως θα προχωρούσε σε περαιτέρω μεταρρύθμιση του καθεστώτος συναλλαγματικής ισοτιμίας του RMB, ενισχύοντας την προσαρμοστικότητά της, ενώ δήλωσε πως δεν θα πραγματοποιηθούν μεγάλες εφάπαξ ανατιμήσεις για να μπορέσουν οι κινέζικες επιχειρήσεις να προσαρμοστούν ευκολότερα στην ανατίμηση του νομίσματος. Από τον Ιούνιο του 2010 έως τον Ιούλιο του 2013, η συναλλαγματική ισοτιμία USD/CNY αυξήθηκε από 6,83 σε 6,17 (ανατίμηση της τάξης του 10,7%)⁹⁶.

Πίνακας 13. Συναλλαγματική ισοτιμία κινέζικου Yuan Renminbi ανά ένα δολάριο ΗΠΑ (USD/CNY).

Πηγή: Board of Governors of the Federal Reserve System (US), ανακτήθηκε από FRED, Federal Reserve Bank of St. Louis (Ιούλιος 2023)

Τον Αύγουστο του 2015, η PBC εξέπληξε τις αγορές με τρεις διαδοχικές υποτιμήσεις του CNY, μειώνοντας την αξία του κατά 3%. Η πρώτη υποτίμηση αποτέλεσε τη σημαντικότερη πτώση των τελευταίων 20 ετών. Μάλιστα, σημειώθηκε ένα μήνα αργότερα από την απότομη πτώση των κινέζικων εξαγωγών και θεωρήθηκε από πολλούς, πως ήταν μια απέλπιδα προσπάθεια της Κίνας να αποτρέψει την περαιτέρω πτώση τους και να τονώσει την επιβραδυνόμενη οικονομία της. Καθώς η κινέζικη οικονομία εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό από τις εξαγωγές της, με την υποτίμηση του νομίσματος, θα μειωνόταν η τιμή των εξαγόμενων αγαθών της χώρας και θα αποκτούσε ανταγωνιστικό πλεονέκτημα στις διεθνείς αγορές. Ένα ασθενέστερο νόμισμα, θα έκανε επίσης πιο δαπανηρές τις εισαγωγές της, ωθώντας έτσι την παραγωγή υποκατάστατων προϊόντων στο εσωτερικό της χώρας, που θα στήριζαν τις εγχώριες εταιρείες. Παρ' όλα αυτά η PBC ισχυρίστηκε πως η υποτίμηση αυτή,

⁹⁶ Wayne M. Morrison και Mark Labonte, 'China's Currency Policy: An Analysis of the Economic Issues' (Library of Congress. Congressional Research Service., 22 Ιούλιος 2013), 2–5, <https://digital.library.unt.edu/ark:/67531/metadc807128/>; Board of Governors of the Federal Reserve System (US), 'Chinese Yuan Renminbi to U.S. Dollar Spot Exchange Rate', FRED, Federal Reserve Bank of St. Louis (FRED, Federal Reserve Bank of St. Louis, 2 Ιανουάριος 1981), <https://fred.stlouisfed.org/series/DEXCHUS>.

πραγματοποιήθηκε με σκοπό να επιτρέψει στην αγορά να διαδραματίσει πιο σημαντικό ρόλο στον καθορισμό της αξίας του γυαν. Σε γενικές γραμμές, η υποτίμηση του νομίσματος, ήταν ένα από τα πολυάριθμα εργαλεία νομισματικής πολιτικής που χρησιμοποίησε η PBC το 2015, όπως πχ. η μείωση των επιτοκίων και η αυστηρότερη ρύθμιση των χρηματοπιστωτικών αγορών.

Άλλο ένα κίνητρο που έπαιξε κρίσιμο ρόλο στην απόφαση των κινέζικων αρχών να υποτιμηθεί το νόμισμα, ήταν η επιθυμία να ενταχθεί το γυαν στο καλάθι των αποθεματικών νομισμάτων του Ειδικού Τραβηχτικού Δικαιώματος του ΔΝΤ (IMF's Special Drawing Rights basket/ IMF's SDR basket). Το Ειδικό Τραβηχτικό Δικαίωμα είναι ένα έντοκο διεθνές αποθεματικό που δημιουργήθηκε από το ΔΝΤ το 1969, για να συμπληρώσει άλλα αποθεματικά των χωρών μελών του. Τα SDRs μπορούν να χρησιμοποιηθούν από τα μέλη του ΔΝΤ, για την αγορά εγχώριου νομίσματος στις αγορές συναλλάγματος, για τη διατήρηση μιας σταθερής συναλλαγματικής ισοτιμίας. Αποτελούν ουσιαστικά ένα τεχνητό νομισματικό μέσο που χρησιμοποιείται από το ΔΝΤ και βασίζεται σε ένα καλάθι σημαντικών εθνικών νομισμάτων. Η σύνθεση του καλαθιού αυτού επανεκτιμάται κάθε 5 χρόνια. Το 2010, η ένταξη του γυαν στο καλάθι απορρίφθηκε, με την αιτιολογία ότι δεν ήταν «ελεύθερα χρησιμοποιήσιμο»⁹⁷ νόμισμα. Το 2015, όμως, το γυαν εισήχθη στο καλάθι των SDRs, μιας και η υποτίμησή του, με την αιτιολογία ότι πραγματοποιήθηκε στα πλαίσια των προανατολισμένων στην αγορά μεταρρυθμίσεων, επιδοκιμάστηκε από το ΔΝΤ. Εντός του καλαθιού των SDRs, το RMB, είχε βάρος 10,92%, μεγαλύτερο δηλαδή από το ιαπωνικό γεν (8,33%) και τη βρετανική λίρα (8,09%)⁹⁸. Τα SDRs κατανέμονται με βάση τα ποσοστά βάρους που αντιστοιχούν σε κάθε χώρα μέλος (όσο μεγαλύτερο το ποσοστό, τόσο μεγαλύτερη είναι η κατανομή SDR που λαμβάνει μια χώρα). Το επιτόκιο του SDR (SDRi) είναι η βάση για τον υπολογισμό του επιτοκίου που χρεώνεται στις χώρες μέλη όταν δανείζονται από το ΔΝΤ και που καταβάλλεται στα μέλη ως αμοιβή για τις πιστώσεις τους στο ΔΝΤ. Καθώς, λοιπόν τα νομίσματα και τα επιτόκια είναι αλληλένδετα, το κόστος δανεισμού από το ΔΝΤ για τα κράτη μέλη του, θα εξαρτώνταν πλέον εν μέρει από τα κινέζικα επιτόκια και το κινέζικο νόμισμα. Πάντως, παρά το χαιρετισμό του γυαν από το ΔΝΤ, οι αμφιβολίες πολλών σχετικά με τη δέσμευση της Κίνας στις αξίες της ελεύθερης αγοράς, δεν έπαψαν να υπάρχουν, αφού θεωρήθηκε πως η νέα συναλλαγματική πολιτική, έμοιαζε πιο πολύ με διαχειριζόμενη διακύμανση, όπου η PBC θα συνέχιζε να παρακολουθεί στενά την αξία του γυαν.

Παρόλο πάντως που το χαμηλότερης αξίας γυαν, έδινε μεγαλύτερο ανταγωνιστικό εμπορικό πλεονέκτημα την Κίνα, η κίνηση αυτή δεν ήταν εντελώς αντίθετη με τις θεμελιώδεις αξίες της αγοράς. Τα προηγούμενα χρόνια, το γυαν είχε ανατιμηθεί σε σχέση με σχεδόν κάθε σημαντικό νόμισμα. Με την υποτίμηση αυτή, επιτράπηκε ουσιαστικά ο καθορισμός της κατεύθυνσης της κίνησης του γυαν από την αγορά, ενώ παράλληλα περιορίστηκε ο ρυθμός με τον οποίο είχε ανατιμηθεί. Επιπλέον, καθώς η κινέζικη οικονομία

⁹⁷ Ελεύθερα χρησιμοποιήσιμο», σύμφωνα με το ΔΝΤ, είναι ένα νόμισμα που «(i) χρησιμοποιείται, , ευρέως για την πραγματοποίηση πληρωμών στις διεθνείς συναλλαγές και (ii) διαπραγματεύεται ευρέως στις κύριες αγορές συναλλάγματος».

⁹⁸ Η αξία του SDR υπολογίζεται από ένα σταθμισμένο καλάθι σημαντικών νομισμάτων, συμπεριλαμβανομένων του USD, του euro, του ιαπωνικού γεν, του RMB και της βρετανικής λίρας (sterling pound).

είχε επιβραδυνθεί, η άνοδος της αξίας του γουαν δεν ευθυγραμμιζόταν πλέον με τα θεμελιώδη στοιχεία της αγοράς. Φαίνεται λοιπόν, πως μια μικρή υποτίμηση ήταν απαραίτητη, και δεν επρόκειτο εξ' ολοκλήρου για μια χειραγώγηση της συναλλαγματικής ισοτιμίας σε βάρος των εμπορικών της εταίρων⁹⁹.

Μεταξύ του 2015 και του 2019, συνεχίστηκε σε γενικές γραμμές η υποτίμηση του γουαν έναντι του USD. Τον Αύγουστο του 2019, η Κίνα επέτρεψε στο νόμισμά της να πέσει κάτω από τη σύνδεση (peg) 7:1 γουαν ανά USD, που διατηρούσε από το 2015. Η υποτίμηση αυτή πραγματοποιήθηκε ως απάντηση της PBC στους νέους δασμούς που σχεδίαζε να επιβάλει η κυβέρνηση Trump στην Κίνα. Το γεγονός ότι η Κίνα υποτίμησε το νόμισμα της, σε συνδυασμό με το μεγάλο συνολικό πλεόνασμα τρεχουσών συναλλαγών της και την παρέμβασή της στις αγορές συναλλάγματος, προκειμένου να αποκτήσει ανταγωνιστικό πλεονέκτημα στο διεθνές εμπόριο, οδήγησε το Υπουργείο Οικονομικών των ΗΠΑ, να την χαρακτηρίσει χειραγωγό νομισμάτων (currency manipulator)¹⁰⁰.

Όταν ξέσπασε η πανδημία COVID-19 στην Κίνα, η ευαισθησία της αγοράς συναλλάγματος, άσκησε αυξανόμενη πίεση στη συναλλαγματική ισοτιμία, και το RMB παρουσίασε μια εμφανή τάση υποτίμησης. Αντίθετα, το USD αυξήθηκε απότομα τον Μάρτιο του 2020, οδηγώντας άλλα νομίσματα σε υποτίμηση. Στη συνέχεια όμως, καθώς η Κίνα έλαβε αποτελεσματικά μέτρα για την πρόληψη και τον έλεγχο της πανδημίας, η οικονομία της ανέκαμψε και οι επενδυτές αγόρασαν μεγάλο όγκο ομολόγων RMB για αποφυγή κινδύνου. Έτσι, το USD αποδυναμώθηκε και το RMB άρχισε να ανατιμάται συνεχώς μετά τον Ιούνιο του 2020¹⁰¹. Το Νοέμβριο του 2022, παρατηρήθηκε η μεγαλύτερη ανατίμηση του RMB ως προς το USD, από το 1994 (6,3 USD/RMB). Έκτοτε το RMB άρχισε να υποτιμάται και το Νοέμβριο του 2022 η συναλλαγματική ισοτιμία έφτασε στα 7,3 USD/RMB, υποτίμηση που είχε να πραγματοποιηθεί από την παγκόσμια χρηματοπιστωτική κρίση του 2008 (Πίνακας 13).

4.3.2 Διεθνοποίηση του RMB

Η φιλοδοξία της Κίνας να διεθνοποιήσει το RMB είναι μέρος της προσπάθειάς της να διασφαλίσει την εθνική της ασφάλεια και τα οικονομικά της συμφέροντα. Η έναρξη της στρατηγικής διεθνοποίησης του RMB, χρονολογείται το 2009, στο αποκορύφωμα της Παγκόσμιας Χρηματοπιστωτικής Κρίσης. Η βασική ανησυχία της κινέζικης κυβέρνησης, ήταν πως το παγκόσμιο αποθεματικό σύστημα, βασίζεται στο USD και σε περίπτωση υποτίμησής του, η απώλεια για την Κίνα θα ήταν μεγάλη. Η ανησυχία εντάθηκε, λόγω των γεωπολιτικών και γεω-οικονομικών εντάσεων ΗΠΑ-Κίνας (ζήτημα της Ταϊβάν, διαφωνίες στη Θάλασσα της Νότιας Κίνας, εμπορικός πόλεμος, κ.λπ.). Αν επίσης αναλογιστεί κανείς το γεγονός πως η

⁹⁹ 'Special Drawing Rights (SDRs): Definition and Requirements', Investopedia, 10 Ιανουάριος 2022, <https://www.investopedia.com/terms/s/sdr.asp>; 'The Impact of China Devaluing the Yuan in 2015', Investopedia, 30 Ιούνιος 2021, <https://www.investopedia.com/trading/chinese-devaluation-yuan/>.

¹⁰⁰ Caleb Silver, 'The U.S. Labels China a Currency Manipulator', Investopedia, ημερομηνία πρόσβασης 10 Ιούλιος 2023, <https://www.investopedia.com/the-u-s-treasury-officially-labels-china-a-currency-manipulator-4766799>.

¹⁰¹ Xing Fang και Weijuan Cao, 'The Impact of COVID-19 on the Status of RMB as an Anchor Currency', *Asian Economics Letters* 2, τχ. 1 (30 Μάρτιος 2021), <https://doi.org/10.46557/001c.21439>.

Κίνα αποτελεί τον μεγαλύτερο εισαγωγέα πετρελαίου στον κόσμο, αφού μόνο το 2021 το 72% των αναγκών της καλύφθηκε από εισαγωγές από το εξωτερικό, και το μεγαλύτερο μέρος των πληρωμών τους πραγματοποιήθηκε σε USD, γίνεται φανερό πόσο μεγάλη είναι η εξάρτησή της από το USD. Σύμφωνα με στοιχεία από την Ομοσπονδιακή Τράπεζα των ΗΠΑ (Federal Reserve) τον Δεκέμβρη του 2022, η Κίνα κατείχε 867,1 δισεκατομμύρια USD σε Τίτλους του Υπουργείου Οικονομικών των ΗΠΑ (US Treasury Securities), και τα οποία αποτελούσαν σχεδόν το 1/3 των συναλλαγματικών της διαθεσίμων (η Κίνα αποτελεί το 2^ο μεγαλύτερο κάτοχο Τίτλων του Υπουργείου Οικονομικών των ΗΠΑ μετά την Ιαπωνία, κατέχοντας το 11,9% του παγκόσμιου συνόλου των Τίτλων του Υπουργείου Οικονομικών των ΗΠΑ). Λαμβάνοντας ακόμη υπόψιν, τις κυρώσεις που επέβαλε η Δύση στην Ρωσία, μετά την εισβολή της 2^{ης} στην Ουκρανία, με την απομάκρυνσή της από το σύστημα SWIFT (Society for Worldwide Interbank Financial Communications) και το πάγωμα σχεδόν του ήμισυ των συναλλαγματικών της διαθεσίμων, φαίνεται πως η Κίνα, σε περίπτωση στρατιωτικής σύγκρουσης με τις ΗΠΑ, δεν θα έρθει μόνο αντιμέτωπη με την στρατιωτική τους δύναμη, αλλά και με τις κυρώσεις που θα της επιβληθούν υπό την ηγεσία τους και θα γονατίσουν την οικονομία της. Η εξάρτηση αυτή, σε ότι αφορά στις εμπορικές πληρωμές, στις ΑΞΕ, στις ενεργειακές συναλλαγές, κ.λπ., καθιστά την εθνική ασφάλεια και τα οικονομικά συμφέροντα της Κίνας ευάλωτα.

Η Κίνα προκειμένου να ισχυροποιήσει το ρόλο του RMB στο διεθνές νομισματικό σύστημα και να ελαχιστοποιήσει την εξάρτησή της από το USD, έχει πραγματοποιήσει τις εξής ενέργειες την τελευταία δεκαετία:

- Έχει συνάψει συμφωνίες ανταλλαγής νομισμάτων (currency swap agreements), παρέχοντας σε άλλες χώρες πρόσβαση στο RMB, προκειμένου να ενισχυθεί η ρευστότητά του. Η Κίνα έχει υπογράψει συμφωνίες ανταλλαγής νομισμάτων με πάνω από 36 κεντρικές τράπεζες τα τελευταία περίπου δέκα χρόνια.
- Από το 2009, έχει διευκολύνει τις υπεράκτιες εμπορικές συναλλαγές σε RMB (υπεράκτιο yuan ή CNH), δημιουργώντας κέντρα διευκόλυνσης συναλλαγών (clearing centres) εκτός της ηπειρωτικής χώρας και ενισχύοντας τους κινέζικους διασυννοριακούς εμπορικούς διακανονισμούς.
- Μια ακόμη ενέργεια ενίσχυσης του προφίλ του RMB ως αποθεματικό νόμισμα, είναι και η συμπερίληψη του στο καλάθι του SDR, όπως αναφέρθηκε στην προηγούμενη ενότητα.
- Έχει επιτρέψει την αγορά, ευαίσθητων σε κινδύνους, ομολόγων εκφρασμένων σε RMB, γνωστών και ως «ομόλογα dim sum» εκτός της ηπειρωτικής Κίνας, όπου μπορούν να υπόκεινται σε λιγότερους περιορισμούς. Τα ομόλογα dim sum, που εκδίδονται κυρίως στο Χονγκ Κονγκ, δίνουν τη δυνατότητα στους ξένους επενδυτές να αποκτούν περιουσιακά στοιχεία σε RMB, αποφεύγοντας τους κινέζικους ελέγχους κεφαλαίων.
- Από το 2011, έχει απελευθερώσει τις ΑΞΕ, μέσω νόμιμα αποκτηθέντων υπεράκτιων yuan (CNH). Επιπλέον, το διασυννοριακό έμβασμα που αναλαμβάνουν οι ξένες επενδυμένες επιχειρήσεις (Foreign Invested Enterprises/ FIEs), δέχτηκε περαιτέρω χαλάρωση, με τους ξένους επενδυτές να μπορούν να το αποστείλουν εκτός της Κίνας σε RMB ή σε όποιο ξένο νόμισμα επιθυμούν.

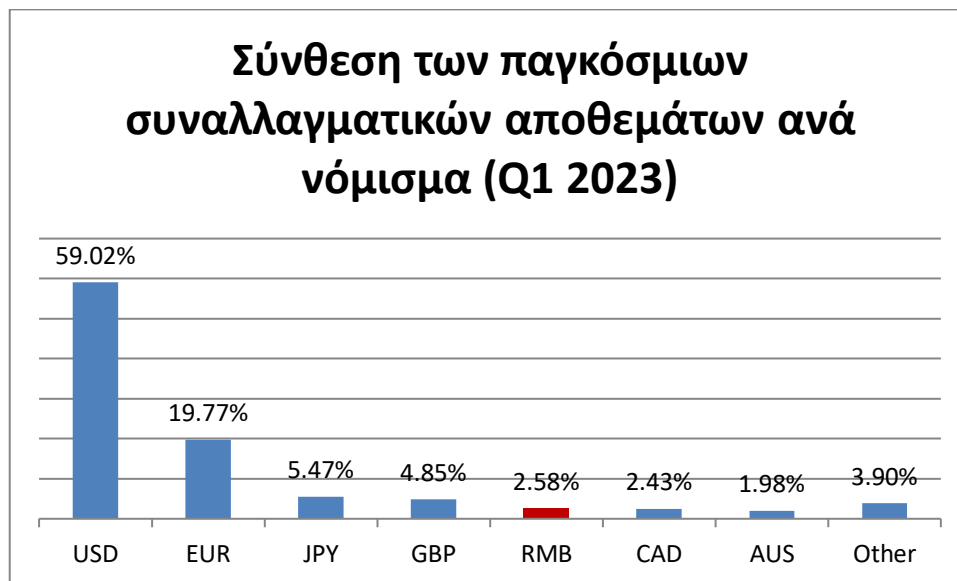
- Ξεκινώντας με τη Shanghai το 2013, έχει δώσει προτεραιότητα στη δημιουργία Ζωνών Ελευθέρων Συναλλαγών (Free Trade Zones/ FTZs). Οι FTZs έχουν σχεδιαστεί για να προσελκύουν ΑΞΕ, μέσω των χαλαρών κανονισμών και των φοροαπαλλαγών που προσφέρουν στις εισαγωγές και εξαγωγές.
- Επιπλέον, επιδιώκει την ευρύτερη διεθνοποίηση του RMB, μέσω της δημιουργίας του «Διασυνοριακού Διατραπεζικού Συστήματος Πληρωμών» (Cross-border Interbank Payment System/ CIPS) το 2015, ως εναλλακτική λύση στο σύστημα SWIFT. Η χρήση του εκτοξεύτηκε μετά το 2019 και ιδίως σε χώρες που εμπλέκονται στο BRI.
- Το BRI, που ξεκίνησε το 2013, έχει σκοπό να αυξήσει την επιρροή και τη διεθνή χρήση του RMB. Σύμφωνα με στατιστικά στοιχεία της PBC, οι διακανονισμοί RMB με τις χώρες που συμμετέχουν στο BRI, έφτασαν το 2021 τα 763,4 δισεκατομμύρια USD.
- Από τα διάφορα στοιχεία που αναφέρθηκαν και συμβάλλουν στη διεθνοποίηση του κινέζικου νομίσματος, αυτό που έχει τραβήξει μεγάλη προσοχή, παρόλο που βρίσκεται σε πιλοτικό στάδιο και οι εφαρμογές του περιορίζονται στην εγχώρια αγορά της Κίνας, είναι το ψηφιακό γυαν (e-CNY). Το ψηφιακό γυαν είναι ένα ψηφιακό νόμισμα που εκδίδεται από την PBC και έχει την ίδια αξία με το τυπικό RMB. Είναι νόμιμο χρήμα, καθώς είναι μια ψηφιοποιημένη έκδοση του φυσικού RMB και οι συναλλαγές που πραγματοποιούνται με αυτό, είναι γρηγορότερες, φθηνότερες και θεωρητικά πιο ασφαλείς από ότι με τις συμβατικές μεθόδους, όπως οι ηλεκτρονικές πληρωμές, ή το e-banking. Πολλοί ειδικοί προειδοποιούν πως το ψηφιακό γυαν θα μπορούσε να αμφισβητήσει το USD ως κατεξοχήν παγκόσμιο αποθεματικό νόμισμα, καθώς όπως και το φυσικό RMB, έχει και διασυνοριακές εφαρμογές. Το project m-Bridge, είναι ένα έργο το οποίο ξεκίνησε από κοινού από τον κόμβο καινοτομίας της Τράπεζας Διεθνών Διακανονισμών (Bank for International Settlements/BIS) και τις κεντρικές τράπεζες της ηπειρωτικής Κίνας, του Χονγκ Κονγκ, της Ταϊλάνδης και των Ηνωμένων Αραβικών Εμιράτων, και στοχεύει στη δημιουργία μια κοινής πλατφόρμας, που θα φιλοξενεί διαφορετικά ψηφιακά νομίσματα, μέσα σε αυτά και το e-CNY, για την πραγματοποίηση αποτελεσματικών, χαμηλού κόστους, διασυνοριακών ψηφιακών πληρωμών. Κατά τη διάρκεια της πιλοτικής εφαρμογής του, το e-CNY, ήταν το πιο ενεργά συναλλασσόμενο νόμισμα και το νόμισμα με τις περισσότερες εκδόσεις. Αναμένεται πως η διασυνοριακή χρήση του ψηφιακού γυαν, έχεις αρκετές δυνατότητες να αυξηθεί σταδιακά τα επόμενα χρόνια.
- Τέλος, ένα πρόσφατο βήμα για τη διεθνοποίηση του RMB, είναι η αυξανόμενη οικονομική σχέση Κίνας-Ρωσίας. Η Κίνα έχει αυξήσει τις εισαγωγές της σε πετρέλαιο από την Ρωσία και οι εξαγωγές της σε αυτή αυξάνονται επίσης με ταχύτατο ρυθμό. Οι ρώσικες εταιρείες, λόγω των κυρώσεων που τους έχουν επιβληθεί από τη Δύση, δεν μπορούν να συναλλάσσονται σε USD, οπότε χρησιμοποιούν το RMB στις εμπορικές συναλλαγές τους, και δανείζονται σε κινέζικο νόμισμα. Επιπλέον, το γυαν αποκτά όλο και μεγαλύτερο μερίδιο στα συναλλαγματικά αποθέματα της Μόσχας.

Η διεθνοποίηση του RMB, αποτελεί μέρος του 13^{ου} πενταετούς σχεδίου (13th five year plan), που εγκρίθηκε από το Εθνικό Λαϊκό Κογκρέσο (People's National Congress) για την περίοδο 2016-2020. Σε αυτό, η κυβέρνηση περιγράφει ρητά τις νομισματικές της φιλοδοξίες και δεσμεύεται «να προωθήσει σταθερά τη διεθνοποίηση του RMB». Η Κίνα, επιθυμεί να καταστήσει το RMB ένα αξιόπιστο μέσο ανταλλαγής, να το καθιερώσει ως παγκόσμιο εμπορικό νόμισμα για αγαθά και υπηρεσίες και να ενισχύσει τη θέση του ως «αποθήκη αξίας». Αυτό σημαίνει, πως θα πρέπει το RMB να γίνει ένα γνήσιο επενδυτικό νόμισμα για την αγορά περιουσιακών στοιχείων, καθώς και ένα εναλλακτικό συναλλαγματικό αποθεματικό έναντι του δολαρίου.

Για να επιτευχθούν τα παραπάνω, πέρα από τις ενέργειες που έχει ήδη ακολουθήσει η Κίνα, πρέπει ουσιαστικά να χαλαρώσει τους ελέγχους των κεφαλαίων, να επιτρέψει στο RMB να γίνει ευκολότερα μετατρέψιμο και να μεταρρυθμίσει δραστικά το χρηματοπιστωτικό της τομέα. Παρόλο που έχει κάνει σημαντικά βήματα στους τομείς αυτούς, τα αποτελέσματα της διεθνοποίησης του νομίσματος είναι ανάμεικτα, μιας και η κινέζικη κυβέρνηση φαίνεται διστακτική σχετικά με τη χαλάρωση των ελέγχων κεφαλαίων, και την πλήρη απελευθέρωση του RMB. Και εδώ είναι που παίρνει υπόσταση το τρίλημμα της παγκόσμιας οικονομίας. Η διεθνοποίηση του RMB μπορεί να δημιουργήσει προκλήσεις, κάνοντας πολύπλοκη τη νομισματική πολιτική της, αφού θα μειωθεί η αποτελεσματικότητα και η ανεξαρτησία της. Όταν το νόμισμα μιας χώρας είναι διεθνές αποθεματικό, είναι πιο δύσκολη η ταυτόχρονη επίτευξη των πολιτικών στόχων της ελεύθερης κίνησης των κεφαλαίων της, της σταθερότητας της συναλλαγματικής της ισοτιμίας και της άσκησης ανεξάρτητης νομισματικής πολιτικής. Σε αυτήν την περίπτωση, η χώρα πρέπει να εγκαταλείψει την εγχώρια νομισματική πολιτική της, προκειμένου να διατηρηθεί η συναλλαγματική ισοτιμία της σε σταθερά επίπεδα. Στην περίπτωση που το RMB γίνει διεθνές αποθεματικό νόμισμα, θα αυξηθεί ο αριθμός των ξένων επενδυτών και των χωρών που θα το διακρατούν, με αποτέλεσμα την ανατίμησή του. Η χώρα θα πάψει ωστόσο να είναι τόσο ανταγωνιστική στον τομέα του εμπορίου. Παράλληλα, πρέπει να ληφθεί υπόψη πως οι μακροοικονομικές πολιτικές μιας χώρας η οποία εκδίδει αποθεματικό νόμισμα, επηρεάζουν σε μεγάλο βαθμό την παγκόσμια οικονομία. Μια χώρα που εκδίδει ένα σημαντικό νόμισμα, έχει την ευθύνη να συμβάλλει στη διατήρηση της σταθερότητας του διεθνούς χρηματοπιστωτικού και νομισματικού συστήματος. Μεταξύ άλλων, θα πρέπει να διαδραματίσει το ρόλο του δανειστή, έχοντας κάποια ευθύνη για την παροχή ρευστότητας σε περίπτωση ανάγκης, παρά τις αρνητικές επιπτώσεις που μπορεί να προκαλέσει αυτή η ενέργεια στην εγχώρια οικονομία της¹⁰².

¹⁰² Elgin Chan και Yang Zi, 'China's Renminbi Internationalization' (S. Rajaratnam School of International Studies (RSIS), National Technological University, Singapore, 28 Δεκέμβριος 2022), <https://www.rsis.edu.sg/rsis-publication/rsis/chinas-renminbi-internationalization/>; 'Renminbi Internationalisation: China's Path to a World Currency?', *iBanFirst* (blog), 17 Μάρτιος 2022, <https://blog.ibanfirst.com/en/renminbi-internationalisation-chinas-path-to-a-world-currency>; Zennon Kapron, 'China's Targeted Renminbi Internationalization Is Feasible', *Forbes*, 1 Δεκέμβριος 2022, <https://www.forbes.com/sites/zennonkapron/2022/12/01/chinas-targeted-renminbi-internationalization-is-feasible/>; Παναγοπούλου Γεωργία, 'Οικονομική Ανάπτυξη της Κίνας: Πορεία και Προοπτικές" (Πανεπιστήμιο Πειραιώς, 2017); Dorothy Neufeld, 'Which Countries Hold the Most U.S. Debt?', *Visual Capitalist*, 24 Μάρτιος 2023, <https://www.visualcapitalist.com/which-countries->

Σίγουρα πάντως έχει υπάρξει μια μέτρια πρόοδος στη διεθνοποίηση του RMB. Το RMB βρίσκεται στην 5^η θέση παγκοσμίως ως επίσημο συναλλαγματικό αποθεματικό (με ποσοστό 2,58%), με βάση στοιχεία του ΔΝΤ (Πίνακας 14)¹⁰³. Επίσης, αποτελεί πλέον το 5^ο πιο ενεργό νόμισμα στις παγκόσμιες πληρωμές. Σύμφωνα με στοιχεία της SWIFT, για το Μάιο του 2023, το δολάριο βρέθηκε στην κορυφή των πιο συχνά χρησιμοποιούμενων νομισμάτων στις παγκόσμιες πληρωμές με μερίδιο 42,6%, έπειτα ακολούθησε το ευρώ (31,7%), μετά η βρετανική λίρα (6,47%), στην 4^η θέση βρέθηκε το ιαπωνικό γεν (3,11%) και στην 5^η θέση το RMB, με ποσοστό 2,54% (Πίνακας 15). Φαίνεται λοιπόν πως το RMB, έχει αρκετό δρόμο να διανύσει προτού βρεθεί στη θέση να αμφισβητήσει τα κυρίαρχα παγκόσμια νομίσματα¹⁰⁴.

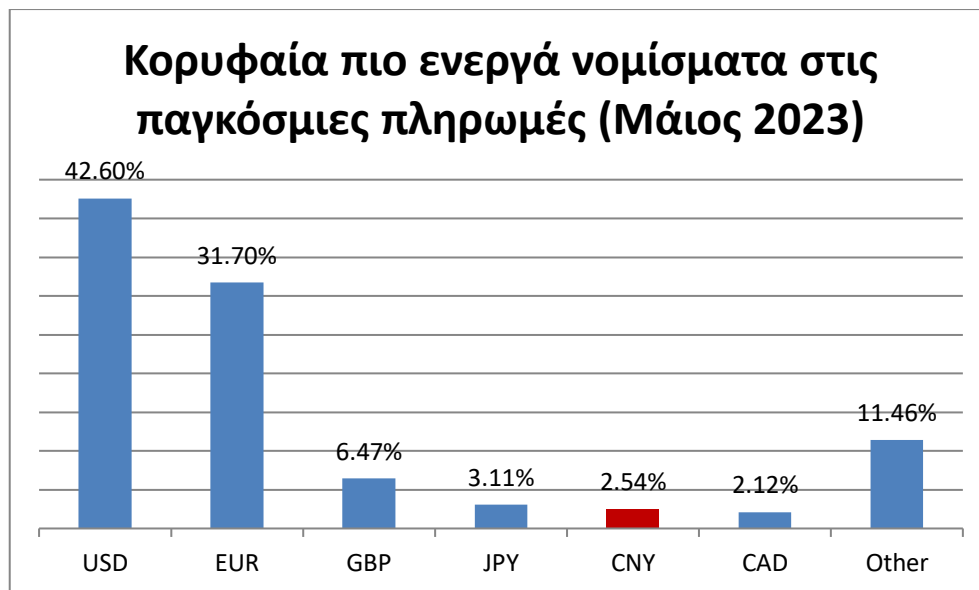

Πίνακας 14. Σύνθεση των παγκόσμιων συναλλαγματικών αποθεμάτων ανά νόμισμα για το 1^ο τρίμηνο του 2023. Το RMB (με κόκκινο χρώμα) βρίσκεται στην 5^η θέση 'παγκοσμίως ως αποθεματικό νόμισμα.
Πηγή: Currency Composition of Official Exchange Reserves (COFER), International Financial Statistics (IFS), IMF (Ιούλιος 2023)

hold-the-most-us-debt/; 'MAJOR FOREIGN HOLDERS OF TREASURY SECURITIES (in billions of dollars)', Department of the Treasury/Federal Reserve Board, 15 Μάρτιος 2023, <https://ticdata.treasury.gov/Publish/mfh.txt>; Thai-Binh Elston, 'China Is Doubling Down on Its Digital Currency - Foreign Policy Research Institute', 2 Ιούνιος 2023, <https://www.fpri.org/article/2023/06/china-is-doubling-down-on-its-digital-currency/>.

¹⁰³ 'Currency Composition of Official Foreign Exchange Reserves (COFER)', International Financial Statistics (IFS), International Monetary Fund (IMF), Ιούλιος 2023, <https://data.imf.org/?sk=e6a5f467-c14b-4aa8-9f6d-5a09ec4e62a4>.

¹⁰⁴ 'RMB Tracker Monthly reporting and statistics on renminbi (RMB) progress towards becoming an international currency', SWIFT, Ιούνιος 2023, www.swift.com.

Πίνακας 15. Κορυφαία πιο ενεργά νομίσματα στις παγκόσμιες πληρωμές. Το RMB (υπεράκτιο Yuan/ CNY στον πίνακα με κόκκινο χρώμα) βρίσκεται στην 5^η θέση των πιο συχνά χρησιμοποιούμενων νομισμάτων στις παγκόσμιες συναλλαγές.
Πηγή: SWIFT RMB Tracker (Μάιος 2023)

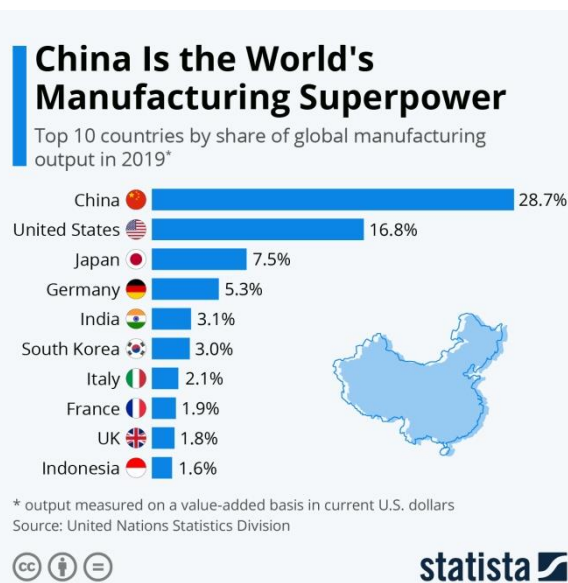
Κεφάλαιο 5. Κίνα: Η μεγαλύτερη μεταποιητική χώρα στον κόσμο

Σύμφωνα με την World Bank, η Κίνα είναι η μεγαλύτερη κατασκευαστική (μεταποιητική) χώρα στον κόσμο και έχει αποκτήσει τη φήμη, του «εργοστάσιο του κόσμου», ύστερα από την προσχώρησή της στον Παγκόσμιο Οργανισμό Εμπορίου (ΠΟΕ) το 2001. Με τη βοήθεια κρατικών επενδύσεων, η Κίνα έχει γίνει από τότε παγκόσμια ηγέτιδα στην κατασκευή χάλυβα, ανταλλακτικών αυτοκινήτων, χημικών, ηλεκτρονικών και ρομποτικής¹⁰⁵, αποτελώντας τις τελευταίες δεκαετίες, ελκυστικό προορισμό για τη μεταποίηση, χάρη στο χαμηλό κόστος εργασίας, το τεχνικά καταρτισμένο εργατικό δυναμικό, τις καλές υποδομές, όπως επίσης, και λόγω του ισχυρού επιχειρηματικού οικοσυστήματός της, των χαμηλών φόρων και δασμών, και των ανταγωνιστικών συναλλαγματικών πρακτικών της¹⁰⁶. Η διεθνής ανταγωνιστικότητα ορισμένων βασικών γραμμών παραγωγής, όπως τα φωτοβολταϊκά, τα οχήματα νέας ενέργειας και τα κινητά smartphone, οδηγούν άλλες μεγάλες οικονομίες στον κόσμο.

¹⁰⁵ Andrew Mullen, 'Everything You Need to Know about China Manufacturing', South China Morning Post, 16 Δεκέμβριος 2020, <https://www.scmp.com/economy/china-economy/article/3114176/china-manufacturing-everything-you-need-know>.

¹⁰⁶ Prableen Bajpai, 'Why China Is 'The World's Factory'', Investopedia, 18 Ιούνιος 2022, <https://www.investopedia.com/articles/investing/102214/why-china-worlds-factory.asp>.

Δικαίως η Κίνα διατηρεί τον τίτλο της μεγαλύτερης μεταποιητικής χώρας στον κόσμο¹⁰⁷,

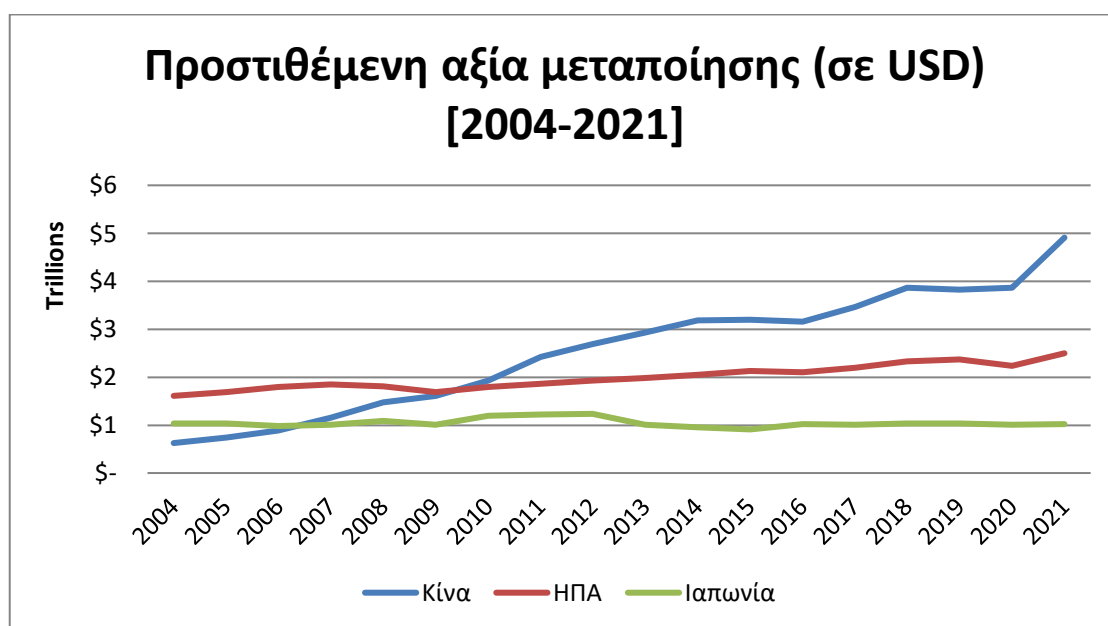

Εικόνα 2. Οι 10 μεγαλύτερες μεταποιητικές χώρες στον κόσμο για το 2019.

Πηγή: Statista (Μάιος 2021)

αφού η συμβολή του κινέζικου μεταποιητικού τομέα στην παγκόσμια μεταποιητική παραγωγή έφτασε σχεδόν στο 30% το 2021, επιδεικνύοντας τον κρίσιμο ρόλο της χώρας στη διασφάλιση των παγκόσμιων βιομηχανικών και εφοδιαστικών αλυσίδων¹⁰⁸. Στην κατάταξη αυτή ανέβηκε σε σύντομο χρονικά διάστημα. Το περιοδικό 'The Economist', ισχυρίζεται ότι το 1990, η Κίνα συνεισέφερε λιγότερο από 3% στην παγκόσμια μεταποιητική παραγωγή¹⁰⁹. Σύμφωνα με στοιχεία της World Bank, χρόνο με το χρόνο, ο κινέζικος μεταποιητικός τομέας πέτυχε ταχεία ανάπτυξη, και η Κίνα έγινε η μεγαλύτερη κατασκευαστική χώρα στον κόσμο το

2010, αντικαθιστώντας τις ΗΠΑ, οι οποίες κυριαρχούσαν στη μεταποίηση από το 1895.

Πίνακας 16. Προστιθέμενη αξία μεταποίησης (σε τρισεκατομμύρια USD) για Κίνα (μπλε γραμμή), ΗΠΑ (κόκκινη γραμμή) και Ιαπωνία (πράσινη γραμμή).

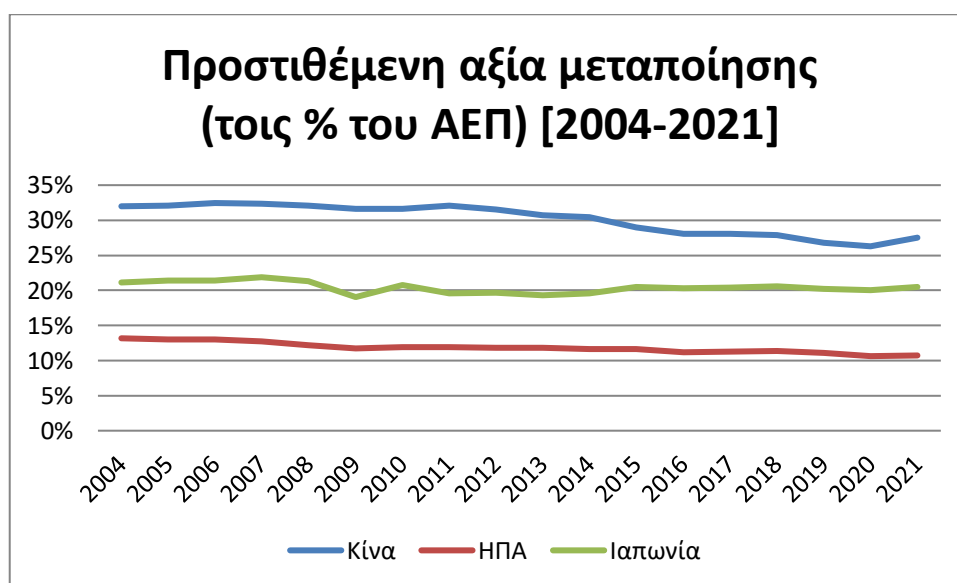
Πηγή: 'World Development Indicators', World Bank (Σεπτέμβριος 2023)

¹⁰⁷ Felix Richter, 'Infographic: China Is the World's Manufacturing Superpower', Statista Infographics, 4 Μάιος 2021, <https://www.statista.com/chart/20858/top-10-countries-by-share-of-global-manufacturing-output/>.

¹⁰⁸ 'Manufacturing sector continues to outperform', China Daily, 4 Αύγουστος 2022, <https://www.chinadaily.com.cn/a/202208/04/WS62eb04b5a310fd2b29e7024b.html>.

¹⁰⁹ 'Top 5 Global Manufacturing Hubs in the Making', International Finance (blog), 2 Σεπτέμβριος 2022, <https://internationalfinance.com/top-5-global-manufacturing-hubs-making/>.

Η World Bank παρέχει δεδομένα για τη μεταποιητική παραγωγή της Κίνας από το 2004. Η μεταποιητική παραγωγή της Κίνας δεν ήταν ούτε η μισή από αυτή που παρήγαγαν οι ΗΠΑ το 2004 (Πίνακας 16)¹¹⁰. Ενώ η αξία της μεταποίησης των ΗΠΑ ήταν 1,61 τρισεκατομμύρια USD για το 2004, η μεταποιητική παραγωγή της Κίνας ήταν 625,55 δισεκατομμύρια USD, ωστόσο πέρασε το όριο του 1 τρισεκατομμυρίου USD το 2007. Το 2021, η αξία της μεταποίησης της Κίνας (4,91 τρισεκατομμύρια USD) ήταν 97% υψηλότερη από την αντίστοιχη των ΗΠΑ (2,5 τρισεκατομμύρια USD). Προφανώς, η μεταποίηση παίζει πολύ σημαντικότερο ρόλο για την κινέζικη οικονομία από ότι για την οικονομία των ΗΠΑ. Για το 2021, η προστιθέμενη αξία της μεταποίησης για την Κίνα ήταν ίση με το 27,55% του ΑΕΠ της, σε σύγκριση με τις ΗΠΑ που η μεταποίηση κατέλαβε το 10,71% του ΑΕΠ τους (Πίνακας 17)¹¹¹. Το ποσοστό της μεταποίησης στο κινέζικο ΑΕΠ, έχει υποχωρήσει τα τελευταία χρόνια, δεν παύει όμως να παραμένει σημαντικός τομέας της οικονομικής ανάπτυξης της Κίνας.

Πίνακας 17. Προστιθέμενη αξία μεταποίησης Κίνας (μπλε γραμμή), ΗΠΑ (κόκκινη γραμμή), Ιαπωνίας (πράσινη γραμμή) (ως τοίς % ποσοστό του ΑΕΠ).

Πηγή: 'World Development Indicators', World Bank (Σεπτέμβριος 2023)

Σχετικά με τον COVID-19, ενώ προήλθε από την Κίνα και σύντομα εξαπλώθηκε σε όλο τον κόσμο, παραμένει γεγονός, ότι η Κίνα ήταν μια από τις λιγότερο πληγείσες χώρες παγκοσμίως. Στα 4,91 τρισεκατομμύρια USD, η Κίνα σημείωσε ένα μετεωρικό άλμα της τάξης του 1 εκατομμυρίου USD στην παραγωγική της δραστηριότητα για το 2021, σε σχέση με το 2020 (3,86 τρισεκατομμύρια USD). Ωστόσο, το 2022, η προστιθέμενη αξία της μεταποίησης για την Κίνα έφτασε τα 4,98 τρισεκατομμύρια USD. Για το 2022, τα στοιχεία για τις ΗΠΑ δεν έχουν δημοσιευτεί από την Παγκόσμια Τράπεζα μέχρι στιγμής. Όπως

¹¹⁰ Santosh Chaubey, 'Year of the Dragon: Why China Remains World's Largest Manufacturing Hub Despite Covid Wave', News18, 6 Ιούλιος 2022, <https://www.news18.com/news/india/year-of-the-dragon-how-china-remains-worlds-largest-manufacturing-hub-despite-covid-surge-5503465.html>.

¹¹¹ 'Manufacturing, value added (current USD)', World Bank, 19 Σεπτέμβριος 2023, <https://databank.worldbank.org/source/world-development-indicators#>; 'Manufacturing, value added (%of GDP)', World Bank, 19 Σεπτέμβριος 2023, <https://databank.worldbank.org/source/world-development-indicators#>.

φαίνεται, ο COVID-19 δεν επηρέασε τη μεταποιητική παραγωγή της Κίνας, αλλά οι μακροπρόθεσμες επιπτώσεις του σε αυτή δεν έχουν πιθανόν φανεί ακόμη¹¹².

Αξίζει ακόμη να αναφερθεί, πως σύμφωνα με τον Παγκόσμιο Δείκτη Ανταγωνιστικότητας για τον κλάδο της Μεταποίησης (Global Manufacturing Competitiveness Index | GMCI) που εξέδωσε η Deloitte για το 2016 (και δείχνει πως η μεταποίηση λειτουργεί ως κινητήρια δύναμη για τις παγκόσμιες οικονομίες), η Κίνα βρέθηκε 1^η στην κατάταξη ως η πιο ανταγωνιστική κατασκευάστρια χώρα στον κόσμο (ανάμεσα σε 40 χώρες), ενώ οι ΗΠΑ έλαβαν τη 2^η θέση (στην 3^η θέση βρέθηκε η Γερμανία) (Πίνακας 18). Ωστόσο, οι προβλέψεις του δείκτη έδειξαν πως οι ΗΠΑ αναμένεται να ξεπεράσουν την Κίνα μετά το 2020 και να αναδειχθούν ως η κορυφαία η πιο ανταγωνιστική οικονομία στον κόσμο. Σε αυτό μεγάλη είναι η συμβολή των υψηλών δαπανών τους σε Έρευνα & Ανάπτυξη (Ε&Α), της παρουσίας στη χώρα κορυφαίων πανεπιστημίων και της επένδυση μεγάλων κεφαλαίων σε προηγμένες τεχνολογίες. Η Κίνα απ' την άλλη, ενώ αναμενόταν πως θα παραμείνει σημαντική μεταποιητική δύναμη, λόγω των επίσης μεγάλων δαπανών της σε Ε&Α, της μετακίνησής της προς την υψηλότερης αξίας προηγμένη μεταποίηση, των πολιτικών της για προώθηση της καινοτομίας και του μεγάλου αριθμού αποφοίτων (σε τομείς της επιστήμης, της τεχνολογίας, της μηχανικής και των μαθηματικών), φάνηκε πως βρίσκεται αντιμέτωπη με αρκετές προκλήσεις, όπως η επιβράδυνση της οικονομίας της, η μείωση της προστιθέμενης αξία της μεταποίησης, η πλεονάζουσα παραγωγική ικανότητα σε αρκετούς κλάδους, η αύξηση του κόστους εργασίας και η ραγδαία γήρανση του πληθυσμού της. Βέβαια, δεν έχει δημοσιευτεί νέα μελέτη από το 2016, που να τοποθετεί την Κίνα ως την δεύτερη πιο ανταγωνιστική μεταποιητική χώρα στον κόσμο¹¹³.

2016 Global Manufacturing Competitiveness Index rankings by country

2016 (Current)			2020 (Projected)		
Rank	Country	Index score (100=High) (10=Low)	Rank	2016 vs 2020	Country Index score (100=High) (10=Low)
1	China	100.0	1	(↑ +1)	United States 100.0
2	United States	99.5	2	(↓ -1)	China 93.5
3	Germany	93.9	3	(↔)	Germany 90.8
4	Japan	80.4	4	(↔)	Japan 78.0
5	South Korea	76.7	5	(↑ +6)	India 77.5
6	United Kingdom	75.8	6	(↓ -1)	South Korea 77.0
7	Taiwan	72.9	7	(↑ +1)	Mexico 75.9
8	Mexico	69.5	8	(↓ -2)	United Kingdom 73.8
9	Canada	68.7	9	(↓ -2)	Taiwan 72.1
10	Singapore	68.4	10	(↓ -1)	Canada 68.1

¹¹² Santosh Chaubey, 'Year of the Dragon'.

¹¹³ Wayne M. Morrison, 'China's Economic Rise: History, Trends, Challenges, and Implications for the United States', 12; '2016 Global Manufacturing Competitiveness Index', Deloitte, ημερομηνία πρόσβασης 21 Οκτώβριος 2022, <https://www2.deloitte.com/global/en/pages/manufacturing/articles/global-manufacturing-competitiveness-index.html>.

11	India	67.2	11	(↓ -1)	Singapore	67.6
12	Switzerland	63.6	12	(↑ +6)	Vietnam	65.5
13	Sweden	62.1	13	(↑ +4)	Malaysia	62.1

Πίνακας 18. Παγκόσμια έρευνα CEO: Κατάταξη των χωρών με βάση τον Παγκόσμιο Δείκτη Ανταγωνιστικότητας για τον κλάδο της Μεταποίησης (Global Manufacturing Competitiveness Index) για το 2016 και πρόβλεψη για το 2020.

Πηγή: Deloitte (Οκτώβριος 2022)

Οι παραπάνω προκλήσεις όμως, και ιδίως η αύξηση του κόστους εργασίας, σε συνδυασμό με τον εμπορικό πόλεμο που έχει εκδηλωθεί μεταξύ Κίνας και ΗΠΑ και την πανδημία COVID-19 (που μέχρι τώρα είδαμε πως δεν έχει επηρεάσει ιδιαίτερα τη μεταποίηση), πιθανόν προμηνύουν πως η Κίνα μπορεί να μην βρίσκεται στην κορυφή της μεταποίησης τα επόμενα χρόνια. Πολλές εταιρίες που βρίσκονταν στην Κίνα, αναλογιζόμενες τις προκλήσεις αυτές, μετεγκαθίστανται σε άλλες χώρες. Πιο συγκεκριμένα, βιομηχανίες χαμηλού κέρδους και έντασης εργασίας, άρχισαν να μετεγκαθίστανται σε χώρες της Νοτιοανατολικής Ασίας (όπως το Βιετνάμ), ενώ μεγάλα τμήματα της βιομηχανίας ένδυσης και υπόδησης, έχουν εγκαταλείψει την Κίνα για φθηνότερες τοποθεσίες (όπως το Μπαγκλαντές). Επίσης, παρ' όλο που η ανάπτυξη των εξαγωγών της Κίνας τροφοδοτήθηκε αρχικά από το εμπόριο μεταποίησης, με τα κινέζικα εργοστάσια να συναρμολογούν εξαρτήματα που έχουν κατασκευαστεί σε άλλες χώρες, πλέον οι βιομηχανίες «εμπορίου μεταποίησης» μετακινούνται σε φθηνότερες τοποθεσίες (όπως το Βιετνάμ και η Ινδία), για την συναρμολόγηση smartphone για παράδειγμα, ενώ τα κινέζικα εργοστάσια στρέφονται στην παραγωγή όλο και περισσότερο δικών τους εξαρτημάτων και αγαθών υψηλής αξίας. Παράλληλα, το ξέσπασμα της πανδημίας, που προκάλεσε διαταραχές στις παγκόσμιες αλυσίδες εφοδιασμού, δημιούργησε σε πολλές πολυεθνικές εταιρίες ανησυχίες για την υπερβολική εξάρτηση από την κινέζικη παραγωγή (από πρώτες ύλες, έως συμβατικές κατασκευές και εγκαταστάσεις παραγωγής), ωθώντας πολλές από αυτές στην αναζήτηση εναλλακτικών τοποθεσιών εγκατάστασης. Τέλος, οι συνεχιζόμενες εμπορικές εντάσεις ΗΠΑ-Κίνας είναι πιθανό να αναδιαμορφώσουν τη μεταποίηση, με τέτοιο τρόπο, που θα οδηγούσε σε περαιτέρω μετεγκατάσταση της παραγωγής στο μέλλον.

Η πολιτική της Κίνας, προκειμένου να αντιμετωπίσει ορισμένες από τις παραπάνω προκλήσεις, περιλαμβάνει τη στρατηγική “Made in China 2025”, σε μια προσπάθεια της να μετατρέψει τη μεταποίηση σε μια υψηλής αξίας, εστιασμένη στην προηγμένη τεχνολογία βιομηχανία και να δημιουργήσει θέσεις εργασίας που θα προσθέτουν μεγαλύτερη αξία. Το εθνικό αυτό σχέδιο στοχεύει στην αντικατάσταση της «παραδοσιακής», χαμηλού περιθωρίου (low-margin) μεταποίησης, με καινοτόμους τομείς, όπως η νέας γενιάς Τεχνολογία Πληροφοριών (IT), η προηγμένη μηχανική, το Διαδίκτυο των Πραγμάτων (Internet of Things) και οι έξυπνες συσκευές, ώστε να ανέβει η χώρα σε υψηλότερη θέση στην αλυσίδα αξίας. Οι προοπτικές της Κίνας για τη μεταποίηση είναι οι εξής: η μεταποίηση υψηλότερης αξίας θα ανθίσει, ενώ η «παραδοσιακή» μεταποίηση έντασης-εργασίας, θα συνεχίσει να μετατοπίζεται σε άλλες φθηνότερες τοποθεσίες. Πολλές κινέζικες μεταποιητικές εταιρίες, μετεγκαθίστανται για να διαφοροποιήσουν τις αλυσίδες εφοδιασμού τους και να διατηρήσουν το κόστος παραγωγής τους σε χαμηλά επίπεδα, δεν εγκαταλείπουν όμως πλήρως τις εγκαταστάσεις τους στην Κίνα, απλώς διαφοροποιούν και

επεκτείνουν τους κόμβους παραγωγής τους σε άλλες χώρες για ασφάλεια εφοδιασμού¹¹⁴.

Κεφάλαιο 6. Άμεσες Ξένες Επενδύσεις (ΑΞΕ)

Οι Άμεσες Ξένες Επενδύσεις (ΑΞΕ) έχουν αποδειχθεί μία από τις επιτυχημένες πτυχές των οικονομικών μεταρρυθμίσεων της Κίνας και συνέβαλαν στο «άνοιγμα» της οικονομίας της στον «έξω κόσμο». Η σταδιακή απελευθέρωση των περιορισμών των ΑΞΕ από το 1979 και κυρίως, η ένταξη της Κίνας στον Παγκόσμιο Οργανισμό Εμπορίου (ΠΟΕ) το 2001, έδωσαν σημαντικό κίνητρο στους ξένους επενδυτές να επενδύσουν στην Κίνα. Από το 1979 μέχρι το τέλος του 2022, η Κίνα έχει προσελκύσει συνολικά ΑΞΕ αξίας 2,8 τρισεκατομμυρίων USD¹¹⁵, αποτελώντας το μεγαλύτερο αποδέκτη ΑΞΕ μεταξύ των αναπτυσσόμενων χωρών. Σε παγκόσμια κλίμακα, από το 2008 έως το 2022, η Κίνα έγινε ο δεύτερος μεγαλύτερος αποδέκτης ΑΞΕ (εκτός από το 2015 και το 2016). Τα μεγάλα ποσά εισερχομένων ΑΞΕ συνεισέφεραν σε μεγάλο βαθμό στην κινέζικη οικονομία, και κυρίως στο σχηματισμό κεφαλαίου, στη δημιουργία θέσεων εργασίας, στην αύξηση των εξαγωγών και στη μεταφορά ξένης τεχνολογίας στη χώρα, συμβάλλοντας στην οικονομική ανάπτυξη και στις διαρθρωτικές αλλαγές που πραγματοποιήθηκαν στην Κίνα. Από την άλλη, το άνοιγμα της οικονομίας της, συνέβαλε σε μεγάλο βαθμό στην εξωστρέφειά της και κυρίως στην αύξηση των εξερχομένων από την Κίνα ΑΞΕ. Το 2016, η αξία των εξερχομένων ΑΞΕ έφτασε στο ιστορικό για την Κίνα όριο των 196,1 δισεκατομμυρίων USD, που είναι το υψηλότερο μέχρι σήμερα και την κατέστησε τη 2^η μεγαλύτερη χώρα σε εξερχόμενες επενδύσεις στον κόσμο. Στον Πίνακα 19 φαίνεται η κατάταξη των 10 κορυφαίων οικονομιών σε εισερχόμενες και εξερχόμενες ΑΞΕ στον κόσμο.

A. 10 κορυφαίες χώρες-υποδοχείς εισερχομένων ΑΞΕ για το 2022 (σε δισεκατομμύρια USD)		B. 10 κορυφαίες χώρες-επενδυτές εξερχομένων ΑΞΕ για το 2022 (σε δισεκατομμύρια USD)	
1.	ΗΠΑ	1.	ΗΠΑ
	285,1		373
2.	Κίνα	2.	Ιαπωνία
	189,1		161,5
3.	Σιγκαπούρη	3.	Κίνα
	141,2		146,5
4.	Χονγκ Κονγκ	4.	Γερμανία
	117,7		143
5.	Βραζιλία	5.	Ηνωμένο Βασίλειο
	86,1		129,6
6.	Αυστραλία	6.	Αυστραλία
	61,6		116,6
7.	Καναδάς	7.	Χονγκ Κονγκ
	52,6		103,6
8.	Ινδία	8.	Καναδάς
	49,3		79,3
9.	Σουηδία	9.	Νότια Κορέα
	46		66,4
10	Βρετανικοί Παρθένοι Νήσοι	10.	Σουηδία
	38,1		62,3

¹¹⁴ Andrew Mullen, 'Everything You Need to Know about China Manufacturing'; Keat Yap και Young Han Koh, 'Manufacturing for Global Businesses: What's next after China?', KEARNEY, ημερομηνία πρόσβασης 22 Οκτώβριος 2022, <https://www.kenarney.com/operations-performance-transformation/article/-/insights/manufacturing-for-global-businesses-what-s-next-after-china>.

¹¹⁵ 'Foreign direct investment: Inward and outward flows and stock, annual', UNCTAD, ημερομηνία πρόσβασης 23 Σεπτέμβριος 2023, <https://unctadstat.unctad.org/wds/TableView/tableView.aspx?ReportId=96740>.

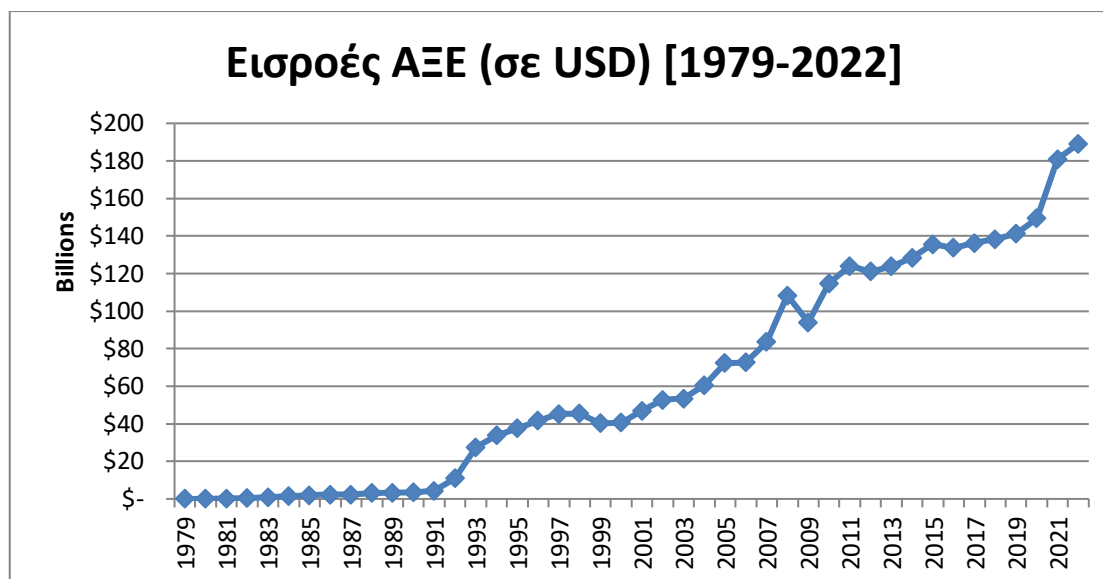
6.1 Εισερχόμενες ΑΞΕ

6.1.1 Η αύξηση των εισερχόμενων ΑΞΕ στην Κίνα

Τις τελευταίες τέσσερις δεκαετίες, η Κίνα έχει προσελκύσει ένα μεγάλο αριθμό εισροών ΑΞΕ. Η αύξηση των εισερχόμενων ΑΞΕ από το 1979 έως σήμερα, μπορεί γενικά να χωριστεί σε τρεις φάσεις, όπως φαίνεται και στον Πίνακα 20: την πειραματική φάση (1979-1991), τη φάση της άνθησης (1992-2001) και τη φάση μετά την ένταξη της Κίνας στον ΠΟΕ (2002-2019). Παρακάτω αναλύονται αυτές οι φάσεις, καθώς επίσης και ο αντίκτυπος που προκλήθηκε στις εισερχόμενες ΑΞΕ από τον COVID-19.

Στο αρχικό στάδιο της πειραματικής φάσης, έπειτα από την ίδρυση των τεσσάρων Ειδικών Οικονομικών Ζωνών (ΕΟΖ) στις επαρχίες Guangdong και Fujian, η οποία συνοδεύτηκε από την εφαρμογή πολιτικών ειδικών κινήτρων για προσέλκυση ΑΞΕ από την κινέζικη κυβέρνηση σε αυτές, οι εισερχόμενες ΑΞΕ στην Κίνα συγκεντρώθηκαν κυρίως σε αυτές τις τέσσερις ΕΟΖ, οι οποίες και απορρόφησαν πάνω από το 70% των συνολικών εισερχομένων ΑΞΕ το 1983. Οι τέσσερις αυτές ΕΟΖ, αρχικά, λειτούργησαν ως πείραμα, προτού εφαρμοστούν παρόμοιες πολιτικές σε άλλες επαρχίες τη χώρας, και η επιλογή τους δεν ήταν τυχαία. Ο κυριότερος λόγος επιλογής τους, ήταν η γεωγραφική τους θέση, δεδομένου ότι βρίσκονται δίπλα στο Χονγκ Κόνγκ, στο Μακάο και στην Ταϊβάν, που αποτέλεσαν τις κυριότερες πηγές εισερχόμενων ΑΞΕ στην Κίνα. Από το 1984 έως το 1991, η κινέζικη κυβέρνηση έκανε σημαντικές προσπάθειες ώστε να προσελκύσει ΑΞΕ, «ανοίγοντας» περισσότερες περιοχές και περιφέρειες για ΑΞΕ¹¹⁶. Η κυβέρνηση εισήγαγε επίσης μια σειρά νόμων και κανονισμών που είχαν σχεδιαστεί προκειμένου να ενθαρρύνουν τις εισροές ΑΞΕ. Ως αποτέλεσμα, από το 1979 μέχρι το 1991 παρουσιάστηκε αύξηση των εισερχόμενων ΑΞΕ στην Κίνα. Ωστόσο, δεδομένου ότι η κυβέρνηση ήταν φειδωλή κατά την εισαγωγή ΑΞΕ στην εγχώρια οικονομία, και οι ξένοι επενδυτές από μεριάς τους, ήταν επίσης επιφυλακτικοί σχετικά με τις επενδύσεις τους στην Κίνα κατά τη διάρκεια της πειραματικής φάσης του «ανοίγματος» της Κίνας στον «έξω» κόσμο. Έτσι, τη συγκεκριμένη περίοδο, η επίδοση της Κίνας στην προσέλκυση ΑΞΕ δεν μπορεί να θεωρηθεί εντυπωσιακή, αφού ο ετήσιος μέσος όρος τους ήταν 1,85 δισεκατομμύρια USD.

¹¹⁶ Όπως το νησί Hainan και 14 παραθαλάσσιες πόλεις σε 10 επαρχίες το 1984, το Δέλτα του ποταμού Yangzi, το Δέλτα του ποταμού Pearl και το Δέλτα του Min Man το 1985, τη Νέα Αναπτυξιακή Ζώνη της Shanghai Pudong και ολόκληρη την παραθαλάσσια περιοχή το 1988.

Πίνακας 20. Εισερχόμενες ΑΞΕ στην Κίνα σε δισεκατομμύρια δολάρια ΗΠΑ.
Πηγή: UNCTAD (Σεπτέμβριος 2023)

Η δεύτερη φάση ξεκίνησε το 1992, μετά την περιοδεία του Deng Xiaoping στις νότιες παράκτιες περιοχές της Κίνας που είχαν «ανοίξει» την οικονομία τους και στις ΕΟΖ. Η περιοδεία του Deng Xiaoping, έθεσε τη βάση για την εφαρμογή των ανοιχτών πολιτικών για ΑΞΕ σε εθνικό επίπεδο, σε σχέση με την προηγουμένως περιορισμένη εφαρμογή τους μόνο σε περιφερειακό επίπεδο. Η κινέζικη κυβέρνηση υιοθέτησε και εφάρμοσε μια σειρά από νέες πολιτικές και κανονισμούς που θα ενθάρρυναν τις εισροές ΑΞΕ, με εκπληκτικά αποτελέσματα. Το 1992 οι εισερχόμενες ΑΞΕ στην Κίνα έφτασαν τα 11,01 δισεκατομμύρια USD, ποσό διπλάσιο σε σχέση με το 1991. Το 1993 οι εισροές ΑΞΕ πάλι διπλασιάστηκαν σε σχέση με το προηγούμενο έτος, φθάνοντας τα 27,52 δισεκατομμύρια USD. Η αύξηση των εισερχόμενων ΑΞΕ συνεχίστηκε μέχρι το 1997, ωστόσο μετά το 1997 παρουσιάστηκε επιβράδυνση των εισροών ΑΞΕ και μείωση τους το 1999 και το 2000, εξαιτίας της ασιατικής χρηματοπιστωτικής κρίσης, που αποδυνάμωσε τις οικονομίες της Ανατολικής και Νοτιοανατολικής Ασίας, οι οποίες και ήταν σημαντικοί επενδυτές για την Κινά.

Η τρίτη φάση ξεκίνησε το 2002 μετά την είσοδο της Κίνας στον ΠΟΕ το 2001. Η εισαγωγή της στον ΠΟΕ πραγματοποιήθηκε σε μια κρίσιμη χρονική στιγμή, που η Κίνα αντιμετώπιζε δυσκολίες στη διατήρηση ενός υψηλού επιπέδου εισροών ΑΞΕ. Αφότου η Κίνα εισήλθε στον ΠΟΕ, εφαρμόζοντας τις δεσμεύσεις της και απελευθερώνοντας σε ακόμη μεγαλύτερο βαθμό το εμπόριο και τις επενδύσεις, οι εισερχόμενες ΑΞΕ της εκδήλωσαν αυξητική τάση. Οι εισροές ΑΞΕ αυξήθηκαν από 46,88 δισεκατομμύρια USD το 2001 σε 108,31 δισεκατομμύρια USD το 2008. Παρ' όλα αυτά, εξαιτίας της παγκόσμιας χρηματοοικονομικής κρίσης, οι εισερχόμενες ΑΞΕ μειώθηκαν στα 94,1 δισεκατομμύρια USD το 2009, πριν ανακάμψουν στα 115 δισεκατομμύρια USD το 2010¹¹⁷. Έκτοτε, συνέχισαν να αυξάνονται φθάνοντας στο ιστορικό υψηλό των 141,2 δισεκατομμυρίων USD το 2019. Η συνεχιζόμενη αύξηση των εισερχόμενων ΑΞΕ στην Κίνα, υποδηλώνει ότι οι ξένοι επενδυτές είχαν

¹¹⁷ Chunlai Chen, 'Introduction: A Critical Assessment', στο *Foreign Direct Investment and the Chinese Economy* (Edward Elgar Publishing, 2017), 1–34, <https://www.elgaronline.com/view/9781785369728/chapter01.xhtml>.

εμπιστοσύνη στις οικονομικές δυνατότητες της χώρας, παρά την επιβράδυνση της οικονομικής της ανάπτυξης.

Το 2020, όπως και το 2021, κατά τη διάρκεια της πανδημίας COVID-19, η Κίνα, παρέμεινε «καυτός» προορισμός για παγκόσμιες επενδύσεις. Το 2021, οι εισερχόμενες ΑΞΕ έφτασαν τα 181 δισεκατομμύρια USD. Τα έγκαιρα μέτρα πρόληψης και ελέγχου του COVID-19, που οδήγησαν σε μετριασμό της πανδημίας στη χώρα, σε αντίθεση με τον υπόλοιπο κόσμο, είχαν θετική επίδραση στις εισροές ΑΞΕ, οι οποίες ήταν μεγαλύτερες από τον παγκόσμιο μέσο όρο¹¹⁸. Επιπλέον, η αποτελεσματική στρατηγική της Κίνας για την αντιμετώπιση της πανδημίας το 2020-2021, βοήθησε στην επιβράδυνση της μετεγκατάστασης μεταποιητικών εταιριών από την Κίνα σε άλλες χώρες της Νότιας και Νοτιοανατολικής Ασίας, που είχε πάρει δυναμική από το 2018, λόγω του εμπορικού πολέμου Κίνας-ΗΠΑ. Οι ξένοι επενδυτές ήθελαν να επωφεληθούν από την σχετική «κανονικότητα» που προσέφερε η ηπειρωτική κινέζικη αγορά, όταν οι αντίπαλες βάσεις παραγωγής στη Νότια και Νοτιοανατολική Ασία αντιμετώπιζαν παρατεταμένα και συχνά διακρατικά «lockdowns».

Βέβαια, η κατάσταση αντιστράφηκε ως επακόλουθο της παραλλαγής Omicron του COVID-19 στις αρχές του 2022, και της πολιτικής «μηδενισμού του COVID» που εφάρμοσε η κινέζικη κυβέρνηση για τον περιορισμό της. Η συγκεκριμένη πολιτική αναδείχθηκε ως μια από τις μεγαλύτερες προκλήσεις για τους ξένους επενδυτές στη χώρα. Οι «δρακόντειοι έλεγχοι κίνησης» στην Κίνα, σε συνδυασμό με το ξαφνικό κλείσιμο εργοστασίων και δικτύων logistics για απροσδιόριστα χρονικά διαστήματα, προσέδωσε επείγοντα χαρακτήρα στις συζητήσεις για το πώς η διαφοροποίηση από την Κίνα, μπορεί να ενισχύσει την ανθεκτικότητα των αλυσίδων εφοδιασμού. Λόγω αυτής της κατάστασης, η μετεγκατάσταση της παραγωγής σε εναλλακτικές αγορές φάνηκε πιο ελκυστική, αφού σε αντίθεση με την Κίνα ο υπόλοιπος κόσμος υιοθέτησε πιο προβλέψιμες πολιτικές για να ζήσει με τον COVID-19. Παρ' όλα αυτά, δεν φαίνεται πως θα συμβεί μια μαζική έξοδος ξένων επιχειρήσεων από την κινέζικη αγορά. Αν και πολλοί επενδυτές χαρτοφυλακίου μείωσαν (πιθανώς προσωρινά) την έκθεσή τους σε κινέζικα χρηματοοικονομικά περιουσιακά στοιχεία, μια παρόμοια υποχώρηση είναι απίθανο να συμβεί στις μη χρηματοοικονομικές ροές. Επίσης, ενώ ορισμένες μεγάλες εταιρείες έχουν εκφράσει πως σχεδιάζουν να μειώσουν τις επενδύσεις τους στην Κίνα σε επόμενο χρόνο, οι περισσότερες φαίνεται πως υιοθετούν μια προσέγγιση «βλέποντας και κάνοντας». Οι ενδιαασμοί αυτοί, οφείλονται στο γεγονός ότι η Κίνα διαθέτει μια εγχώρια αγορά μεγάλης κλίμακας, οι καταναλωτικές δαπάνες των κινέζικων νοικοκυριών παρουσιάζουν ισχυρή αύξηση τα τελευταία χρόνια, ο κατά κεφαλήν πλούτος της θεωρείται μεσαίου έως υψηλού επιπέδου, ενώ αδιαμφισβήτητα διαθέτει βιομηχανικά πάρκα και υποδομές logistics ασυναγώνιστες στην Ασία ή αλλού, τόσο σε μέγεθος, όσο και σε πολυπλοκότητα. Ο βαθμός στον οποίο οι εταιρείες είναι εδραιωμένες στην Κίνα, με πολυετή σχέδια που βασίζονται στη χώρα ως κινητήριο μοχλό ανάπτυξης, καθιστά δύσκολη την απομάκρυνση τους από τη χώρα βραχυπρόθεσμα. Για το 2022, η αξία των εισροών ΑΞΕ στην Κίνα ήταν 189 δισεκατομμύρια δολάρια και οι κινέζικες εισροές ΑΞΕ αυξήθηκαν κατά 5% σε σχέση με το 2021, πολύ μικρότερη αύξηση σε σχέση με το προηγούμενο έτος (που είχαν παρουσιάσει αύξηση της τάξης του 21% σε σχέση με το 2020). Από τα παραπάνω,

¹¹⁸ Jing Fang, Alan Collins, και Shujie Yao, 'On the global COVID-19 pandemic and China's FDI', *Journal of Asian Economics* 74 (Ιούνιος 2021): 8, <https://doi.org/10.1016/j.asieco.2021.101300>.

διαφαίνεται πως παρόλο που οι ξένοι επενδυτές δεν σκοπεύουν να εγκαταλείψουν την Κίνα «για τα καλά», αναμένεται πιθανή υποχώρηση των εισερχόμενων ΑΞΕ τα επόμενα χρόνια¹¹⁹.

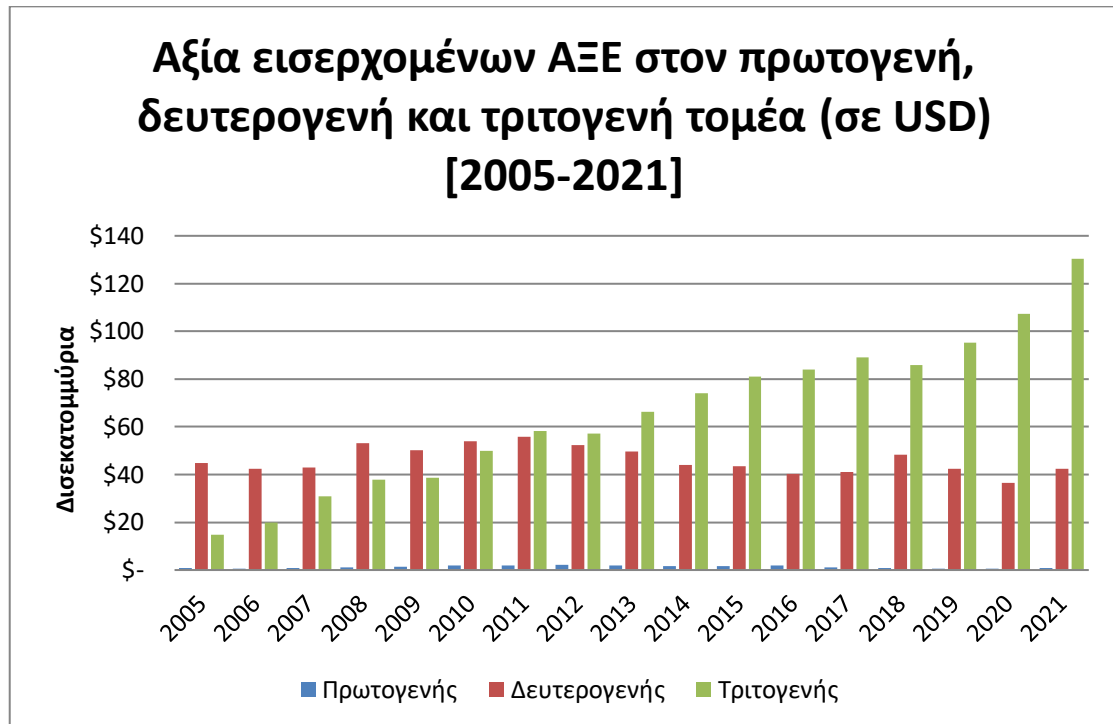
6.1.2 Τομεακή δυναμική των εισερχομένων ΑΞΕ

Η κατανομή των εισερχομένων ΑΞΕ στους τομείς της κινέζικης οικονομίας διαχρονικά, έχει συμβάλει σε μεγάλο βαθμό στην οικονομική ανάπτυξη της χώρας. Βέβαια, και η διάρθρωση της κινέζικης οικονομίας, αποτελεί σημαντικό παράγοντα για τη σύνθεση των εισερχομένων ΑΞΕ. Μέχρι τις αρχές της δεκαετίας του 2010, η πλειονότητα των εισερχομένων ΑΞΕ στην Κίνα, συγκεντρώνονταν στον μεταποιητικό τομέα. Παράλληλα με την δημιουργία θέσεων απασχόλησης και κερδών από φόρους, οι ΑΞΕ στον μεταποιητικό τομέα βοήθησαν την Κίνα να αναδειχθεί σε μια δυναμική οικονομική οντότητα, να συνδεθεί με τα διεθνή δίκτυα παραγωγής και να αποκτήσει μια σημαντική θέση στην παγκόσμια αλυσίδα αξίας. Ωστόσο, οι εισερχόμενες ΑΞΕ έχουν πάψει πια να συγκεντρώνονται με τον παραδοσιακό τρόπο στον μεταποιητικό τομέα, αλλά εστιάζουν περισσότερο σε κλάδους υψηλής τεχνολογίας και σε υπηρεσίες έντασης-γνώσης (knowledge-intensive services). Αυτή η τάση, αποτελεί απόρροια του τρέχοντος επιπέδου της κινέζικης ανάπτυξης, της οικονομικής αναδιάρθρωσης και της πολιτικής καθοδήγησης. Η μαζική εισροή ξένων κατασκευαστών στην Κίνα συνεισέφερε εξαιρετικά στην βιομηχανική της ανάπτυξη. Χάρη σε αυτήν, η κινέζικη τεχνολογία εξελίχθηκε ραγδαία, συμβάλλοντας στη δημιουργία ενός πλήρους βιομηχανικού συστήματος.

Πλέον, η κινέζικη οικονομία εξελίσσεται σε ένα πολύ-τομεακό σύστημα. Πολλοί αναδυόμενοι κλάδοι γίνονται «hotspots» επενδύσεων και υποδοχείς ξένου κεφαλαίου. Μετά το 2010 (Πίνακας 21), οι εισερχόμενες ΑΞΕ έχουν βιώσει μια μετατόπιση από τον μεταποιητικό τομέα στον τομέα των ακινήτων και των υπηρεσιών. Ενώ η Κίνα εξακολουθεί να λαμβάνει σημαντικές ΑΞΕ στον τομέα της μεταποίησης, ο τομέας των υπηρεσιών λαμβάνει το μεγαλύτερο μέρος των εισερχομένων ΑΞΕ και αποτελεί τον κινητήριο μοχλό για την αύξηση των ΑΞΕ. Μπορεί μια σειρά από παράγοντες, όπως η αύξηση του κόστους εργασίας, η ανατίμηση του νομίσματος, η πλεονάζουσα παραγωγική ικανότητα, η αύξηση του εγχώριου ανταγωνισμού και ο εμπορικός πόλεμος ΗΠΑ-Κίνας να προκαλούν αρνητικές συνέπειες στις ροές ΑΞΕ στον μεταποιητικό τομέα, αλλά η αυξανόμενη αγοραστική δύναμη, η καταναλωτική ζήτηση και οι δυνατότητες της κινέζικης αγοράς, έχουν δημιουργήσει νέες προοπτικές για τη λειτουργία ξένων επιχειρήσεων στην Κίνα. Η επιβράδυνση της οικονομίας της Κίνας σε συνδυασμό με το διαρθρωτικό μετασχηματισμό που υφίσταται, υποδεικνύουν στην κινέζικη ηγεσία να συμμορφωθεί σε αυτήν τη «νέα κανονικότητα». Το εμπόριο υπηρεσιών αποτελεί τη νέα αναπτυξιακή δύναμη, πλέον και μελλοντικά. Η κυβέρνηση στοχεύει στην προώθηση των υπηρεσιών παράλληλα με το εμπόριο αγαθών, εφαρμόζοντας πολιτικές κινήτρων για την προσέλκυση ΑΞΕ σε πολλούς κλάδους υπηρεσιών. Η πολιτικές παροχής κινήτρων αποτελούν σημαντικό λόγο για την ταχεία αύξηση των ΑΞΕ στον τομέα των υπηρεσιών. Ούτως ή άλλως, η τεχνολογική πρόοδος, η

¹¹⁹ 'What does zero-covid mean for foreign investment in China?', The Economist Intelligence Unit, 8 Ιούνιος 2022, <https://country.eiu.com/article.aspx?articleid=72172790>.

οικονομική αναδιάρθρωση και η επέκταση της αγοράς, δίνουν στη Κίνα μεγάλο πλεονέκτημα στην προσέλκυση ΑΞΕ, με τον τομέα των υπηρεσιών να συγκεντρώνει το μεγαλύτερο ενδιαφέρον¹²⁰.

Πίνακας 21. Εισερχόμενες ΑΞΕ στους τρεις τομείς της κινέζικης οικονομίας σε δισεκατομμύρια USD.
Σημείωση: Ο πρωτογενής τομέας (μπλε χρώμα) περιλαμβάνει τη φύτευση, τη δασοκομία, την κτηνοτροφία και την αλιεία. Ο μεταποιητικός (δευτερογενής) τομέας (κόκκινο χρώμα) περιλαμβάνει την εξόρυξη, τη μεταποίηση, την παραγωγή και προμήθεια ενέργειας και τις κατασκευές. Ο τομέας των υπηρεσιών (τριτογενής) (πράσινο χρώμα) αναφέρεται σε άλλους κλάδους, εξαιρουμένων του πρωτογενούς και του δευτερογενούς τομέα.

Πηγή: National Bureau of Statistics (Δεκέμβριος 2022)

6.1.3 Προέλευση εισερχομένων ΑΞΕ

Η συντριπτική πλειοψηφία των ΑΞΕ στην Κίνα προέρχεται από τις γειτονικές περιοχές της Ανατολικής και Νότιο-ανατολικής Ασίας, όπως επίσης και από ορισμένα ελεύθερα λιμάνια που λειτουργούν ως υπεράκτια χρηματοοικονομικά κέντρα. Το Χονγκ Κονγκ (Hong Kong) παίζει βασικό ρόλο στην αύξηση των εισροών ΑΞΕ στην Κίνα τις τελευταίες δύο δεκαετίες. Ενώ στα τέλη της δεκαετίας του 1990 και στις αρχές της δεκαετίας του 2000 υπήρξε πτωτική τάση των εισερχομένων ΑΞΕ στην Κίνα από το Χονγκ Κονγκ (λόγω της χρηματοπιστωτικής κρίσης του 1997 που έπληξε τη Νοτιοανατολική Ασία, την Ιαπωνία και τη Νότια Κορέα, προκαλώντας περιφερειακή οικονομική ύφεση που κράτησε αρκετά χρόνια), μπαίνοντας στη δεκαετία του 2010, το ποσοστό των ΑΞΕ που πραγματοποιήθηκαν από το Χονγκ Κονγκ

¹²⁰ Qinchun Zhang, 'Sectoral and Country-Origin Dynamics of FDI in China in 1997-2020', *The Chinese Economy* 56, τχ. 2 (7 Νοέμβριος 2022): 89–103, <https://doi.org/10.1080/10971475.2022.2096808>; 'Foreign Direct Investment Actually Utilized Value', National Bureau of Statistics of China - Annual Data, ημερομηνία πρόσβασης 28 Ιανουάριος 2023, <http://www.stats.gov.cn/english/Statisticaldata/AnnualData/>.

στην Κίνα ως προς τις συνολικές εισερχόμενες ΑΞΕ στην ηπειρωτική χώρα, υπερδιπλασιάστηκε, φθάνοντας το 2021 το 76%, σύμφωνα με στοιχεία του National Bureau of Statistics of China (NBS)¹²¹ (Πίνακας 22). Το Χονγκ Κονγκ αποτελεί ουσιαστικά μια γέφυρα μεταξύ της ηπειρωτικής Κίνας και της υπόλοιπης παγκόσμιας οικονομίας, και χρησιμοποιείται εδώ και καιρό από τις ξένες επιχειρήσεις και τους κρατικούς επενδυτές ως σταθμός για επενδύσεις στη χώρα.

Πίνακας 22. ΑΞΕ που προέρχονται από το Χονγκ Κονγκ σε δισεκατομμύρια USD (ράβδοι) (πρωτεύων άξονας) και το ποσοστό (%) των ΑΞΕ που προέρχονται από το Χονγκ Κονγκ ως προς τις συνολικές εισερχόμενες ΑΞΕ στην Κίνα (γραμμή) (δευτερεύων άξονας).
Πηγή: National Bureau of Statistics of China (Σεπτέμβριος 2023)

Βέβαια, αυτά τα «απίστευτα» δεδομένα ΑΞΕ που προέρχονται από το Χονγκ Κονγκ, οφείλονται σε «επενδύσεις μετ' επιστροφής» (round-tripping investment), που πρακτικά σημαίνει πως το κεφάλαιο αρχικά εξάγεται με τη μορφή εξερχομένων ΑΞΕ και στην συνέχεια εισάγεται πάλι πίσω στην Κίνα με τη μορφή εισερχομένων ΑΞΕ. Σχεδόν όλες οι ΑΞΕ μετ' επιστροφής χρησιμοποιούν το Χονγκ Κονγκ ως αγωγό συναλλαγών. Αποδεικτικό στοιχείο αποτελεί ο τεράστιος αριθμός εισερχομένων ΑΞΕ από το Χονγκ Κονγκ και άλλα ελεύθερα λιμάνια, όπως οι Βρετανικές Παρθένοι Νήσοι (British Virgin Islands) και οι Νήσοι Κέιμαν (Cayman islands), και ο επίσης τεράστιος αριθμός εξερχομένων ΑΞΕ προς αυτές. Αξίζει να σημειωθεί, πως σύμφωνα με επίσημα στατιστικά στοιχεία, η πηγή της επένδυσης υπολογίζεται με βάση τη χώρα στην οποία είναι εγγεγραμμένη η εκάστοτε ιδρυθείσα επιχείρηση, και όχι σε σχέση με τη χώρα από την οποία προέρχονται εν τέλει τα χρήματα. Τα υπεράκτια (offshore) χρηματοπιστωτικά κέντρα (χαρακτηρίζονται και ως φορολογικοί

¹²¹ 'Value of Foreign Direct Investment Actually Utilized by China, Hong Kong, China', National Bureau of Statistics of China - Annual Data, Οκτώβριος 2023, <http://www.stats.gov.cn/english/Statisticaldata/AnnualData/>.

παράδεισοι/ tax haven) κατέχουν εξέχουσα θέση μεταξύ των κορυφαίων σημείων προέλευσης και προορισμού ΑΞΕ και αποτελούνται από το Χονγκ Κονγκ, τη Σιγκαπούρη, τις Βρετανικές Παρθένες Νήσους, τις Νήσους Κέιμαν, την Ολλανδία, το Μακάο και τη Σαμόα. Ειδικότερα το Χονγκ Κονγκ, οι Βρετανικές Παρθένοι Νήσοι και η Σιγκαπούρη βρίσκονται στη λίστα με τους κορυφαίους επενδυτές (Πίνακας 23) στην Κίνα μέχρι το τέλος του 2021, σύμφωνα με τη Συντονισμένη Έρευνα Άμεσων Επενδύσεων του ΔΝΤ (IMF's Coordinated Direct Investment Survey)¹²². Πάντως οι επενδύσεις μετ' επιστροφής αποτελούν εδώ και καιρό αμφιλεγόμενο θέμα συζήτησης στην Κίνα. Έρευνα που πραγματοποιήθηκε από την Κινέζικη Ακαδημία Κοινωνικών Επιστημών (Chinese Academy of Social Sciences) και το Πανεπιστήμιο Nankai, και δημοσιεύτηκε από τη Λαϊκή Τράπεζα της Κίνας (People's Bank of China) το Φεβρουάριο του 2022, εκτιμά πως περίπου το 36,7% των υφιστάμενων ΑΞΕ ήταν στην πραγματικότητα επενδύσεις μετ' επιστροφής που πραγματοποιήθηκαν από επιχειρήσεις της ηπειρωτικής χώρας. Σύμφωνα με την έρευνα, η θέση της Κίνας ως αποδέκτη ΑΞΕ στην παγκόσμια κατάταξη είναι υπερτιμημένη κατά τουλάχιστον 30%. Με αυτόν τον τρόπο, οι εταιρείες της ηπειρωτικής Κίνας, μειώνουν τη φορολογική τους επιβάρυνση, απολαμβάνουν προνομιακά οφέλη και ιδρύουν Οντότητες Ειδικού Σκοπού (Special Purpose Entities/ SPEs) στα υπεράκτια χρηματοπιστωτικά κέντρα, ώστε να απολαμβάνουν πρόσθετα οφέλη από τις εισαγωγές από το εξωτερικό¹²³.

**Οι 10 μεγαλύτεροι επενδυτές ΑΞΕ στην Κίνα μέχρι το τέλος του 2021
(σε εκατομμύρια USD)**

Χώρα	Ποσό	% του συνόλου
Σύνολο	3.577.743	100
Χονγκ Κονγκ	1.945.069	54,37
Βρετανικοί Παρθένοι Νήσοι	446.235	12,47
Ιαπωνία	211.808	5,92
Σιγκαπούρη	168.907	4,72
Γερμανία	97.180	2,72
Νότια Κορέα	96.879	2,71
Ηνωμένες Πολιτείες	90.117	2,52
Νησιά Κέιμαν	88.151	2,46
Ολλανδία	49.580	1,39
Ταϊβάν	46.493	1,3

Πίνακας 23. Οι 10 μεγαλύτεροι επενδυτές ΑΞΕ στην Κίνα μέχρι το τέλος του 2021.
Πηγή: IMF Coordinated Direct Investment Survey (Δεκέμβριος 2022)

¹²² 'Coordinated Direct Investment Survey (CDIS)', International Monetary Fund, ημερομηνία πρόσβασης 13 Δεκέμβριος 2022, <https://data.imf.org/?sk=40313609-F037-48C1-84B1-E1F1CE54D6D5&sid=1482331048410>.

¹²³ Orange Wang, 'How Much Is China's Foreign Direct Investment, Is It Still a Good Destination?', South China Morning Post, 10 Ιούνιος 2022, <https://www.scmp.com/economy/economic-indicators/article/3181037/how-much-chinas-foreign-direct-investment-and-it-still>.

Η προσέλκυση ΑΞΕ και κατ' επέκταση το εξωτερικό εμπόριο της Κίνας επωφελήθηκαν επίσης, από τη βελτίωση των σινο-αμερικάνικων σχέσεων και την απελευθέρωση του εμπορίου στα τέλη της δεκαετίας του 1990. Το μεγαλύτερο διάστημα της προηγούμενης δεκαετίας, οι ΑΞΕ των ΗΠΑ στην Κίνα ήταν περιορισμένες. Το 2000, ο νόμος για τις σχέσεις ΗΠΑ-Κίνας (US-China Relations Act of 2000) αποτέλεσε εφαλτήριο για τη δημιουργία μόνιμων εμπορικών σχέσεων με τις ΗΠΑ και άνοιξε το δρόμο για την είσοδο της Κίνας στον ΠΟΕ το 2001. Το γεγονός αυτό, κινητοποίησε τις πολυεθνικές των ΗΠΑ να εισέλθουν επιθετικά στην Κίνα και επιπλέον προκάλεσε αύξηση των ιαπωνικών και νοτιο-κορεάτικων επενδύσεων. Παρ' όλα αυτά η χρηματοπιστωτική κρίση του 2008 επηρέασε τις παγκόσμιες ροές ΑΞΕ και είχε ως αποτέλεσμα την ξαφνική συρρίκνωση των ΑΞΕ που προέρχονταν από προηγμένες οικονομίες όπως οι ΗΠΑ, η Ιαπωνία και η Νότια Κορέα. Στη Νοτιοανατολική Ασία, η Σιγκαπούρη, συνεισφέρει σε μεγάλο βαθμό στις εισροές ΑΞΕ στην Κίνα την τελευταία δεκαετία. Ως περιφερειακός οικονομικός κόμβος, λειτουργεί ως άξονας για την οικονομική συνεργασία και τα επενδυτικά έργα Κίνας-ASEAN (Ένωση των Χωρών της Νοτιοανατολικής Ασίας). Η Σιγκαπούρη, ήταν η πρώτη χώρα του ASEAN που υπέγραψε Συμφωνία Ελευθέρου Εμπορίου (FTA) με την Κίνα και που υποστήριξε δημόσια το BRI, αλλά και η πρώτη ανεπτυγμένη οικονομία που εντάχθηκε στην Asian Infrastructure Investment Bank. Οι περισσότερες ΑΞΕ από τον ASEAN, εισέρχονται στην Κίνα μέσω της Σιγκαπούρης και αντιπροσωπεύουν πάνω από το 80% του συνόλου των χωρών BRI. Τα τελευταία χρόνια, λόγω των αυξανόμενων εντάσεων Κίνας-ΗΠΑ, η Κίνα έχει στρέψει το ενδιαφέρον της στην Ευρώπη, πετυχαίνοντας σημαντική αύξηση των εισερχομένων ΑΞΕ από την Ευρωπαϊκή Ένωση. Στην Ευρώπη, η Γερμανία είναι ο κύριος εμπορικός εταίρος της Κίνας, καθώς και ο κύριος επενδυτής της ΕΕ. Η οικονομική, εμπορική και βιομηχανική συνεργασία είναι βασικός στόχος των δύο χωρών. Επιπλέον, η κινεζική κυβέρνηση προωθεί τη στρατηγική σύνδεση μεταξύ του «Made in China 2025» και του γερμανικού «Industry 4.0» και παρέχει πολιτική υποστήριξη σε επιχειρήσεις που εντάσσονται στο πεδίο εφαρμογής του βιομηχανικού σχεδίου¹²⁴.

6.1.4 Επιπτώσεις των εισερχομένων ΑΞΕ στην οικονομική ανάπτυξη της Κίνας

Οι εισερχόμενες ΑΞΕ επηρέασαν την οικονομική ανάπτυξη της Κίνας σε ότι αφορά στην οικονομική μεγέθυνση και την παραγωγικότητα, την προώθηση των εξαγωγών και την κατανομή του εισοδήματος.

6.1.4.1 Οικονομική μεγέθυνση και αύξηση της παραγωγικότητας

Οι ΑΞΕ έχουν συμβάλει, σε γενικές γραμμές, θετικά στην οικονομική μεγέθυνση της Κίνας μέσω τεσσάρων καναλιών. Πρώτον, οι εισροές ΑΞΕ αυξάνουν τη ζήτηση ανθρώπινου δυναμικού και δημιουργούν νέες θέσεις εργασίας. Η αύξηση της απασχόλησης, συμβάλλει στην αύξηση της συνολικής παραγωγής, προωθώντας την οικονομική ανάπτυξη. Δεύτερον, οι εισερχόμενες ΑΞΕ αυξάνουν το σχηματισμό του παγίου κεφαλαίου της Κίνας. Μέχρι το 2021, η Κίνα είχε προσελκύσει 2,06 τρισεκατομμύρια USD σε απόθεμα ΑΞΕ, γεγονός που

¹²⁴ Zhang, 'Sectoral and Country-Origin Dynamics of FDI in China in 1997-2020'.

συνέβαλε στον σχηματισμό του παγίου κεφαλαίου της χώρας. Οι ΑΞΕ όχι μόνο βοήθησαν στην αντιμετώπιση της έλλειψης κεφαλαίου, αλλά ενίσχυσαν την οικονομική ανάπτυξη συμπληρώνοντας τις εγχώριες επενδύσεις. Σύμφωνα με τους Whalley και Xin (2010), οι ξένες επιχειρήσεις μπορεί να συνέβαλαν περισσότερο από 40% στην οικονομική ανάπτυξη της Κίνας το 2003 και 2004, και χωρίς τις εισερχόμενες ΑΞΕ, ο συνολικός ρυθμός αύξησης του ΑΕΠ της χώρας μπορεί να ήταν περίπου 3,4 ποσοστιαίες μονάδες χαμηλότερος¹²⁵. Στον Πίνακα 24 φαίνεται η συνεισφορά των εισροών ΑΞΕ στο σχηματισμό του ΑΕΠ. Από το 1991 έως το 2022, οι εισερχόμενες ΑΞΕ συνεισέφεραν κατά 2,55% στο σχηματισμό του κινέζικου ΑΕΠ¹²⁶.

Πίνακας 24. Εισροές ΑΞΕ ως τοις % ποσοστό του κινέζικου ΑΕΠ.
Πηγή: UNCTAD (Σεπτέμβριος 2023)

Τρίτον, οι ΑΞΕ είναι ο σημαντικότερος αγωγός τεχνολογίας στη χώρα. Μέσω της τεχνολογικής προόδου επιταχύνεται και η οικονομική της ανάπτυξη. Η προώθηση της τεχνολογικής καινοτομίας, μπορεί να διευκολύνει την επίτευξη νέων ορόσημων ανάπτυξης. Είναι γνωστό εξάλλου, πως η πηγή για τη διασφάλιση της βιώσιμης ανάπτυξης της οικονομίας μιας χώρας είναι η ικανότητά της να παράγει τεχνολογική καινοτομία. Η τεχνολογική καινοτομία της Κίνας ενισχύεται από το φαινόμενο της υπερχειλίσσης της διεθνούς τεχνολογίας, μέσω της προσέλκυσης ΑΞΕ¹²⁷. Τέταρτον, μέσω της διάχυσης γνώσης και ιδεών που προκαλείται από την είσοδο ξένων επιχειρήσεων στην τοπική κοινωνία, αυξάνεται η παραγωγικότητα και η αποδοτικότητα των εγχώριων επιχειρήσεων. Εμπειρικές μελέτες έχουν δείξει πως οι ΑΞΕ έχουν θετικές επιπτώσεις στην παραγωγικότητα των

¹²⁵ John Whalley και Xian Xin, 'China's FDI and Non-FDI Economies and the Sustainability of Future High Chinese Growth', *China Economic Review* 21, τχ. 1 (Μάρτιος 2010): 123–35, <https://doi.org/10.1016/j.chieco.2009.11.004>.

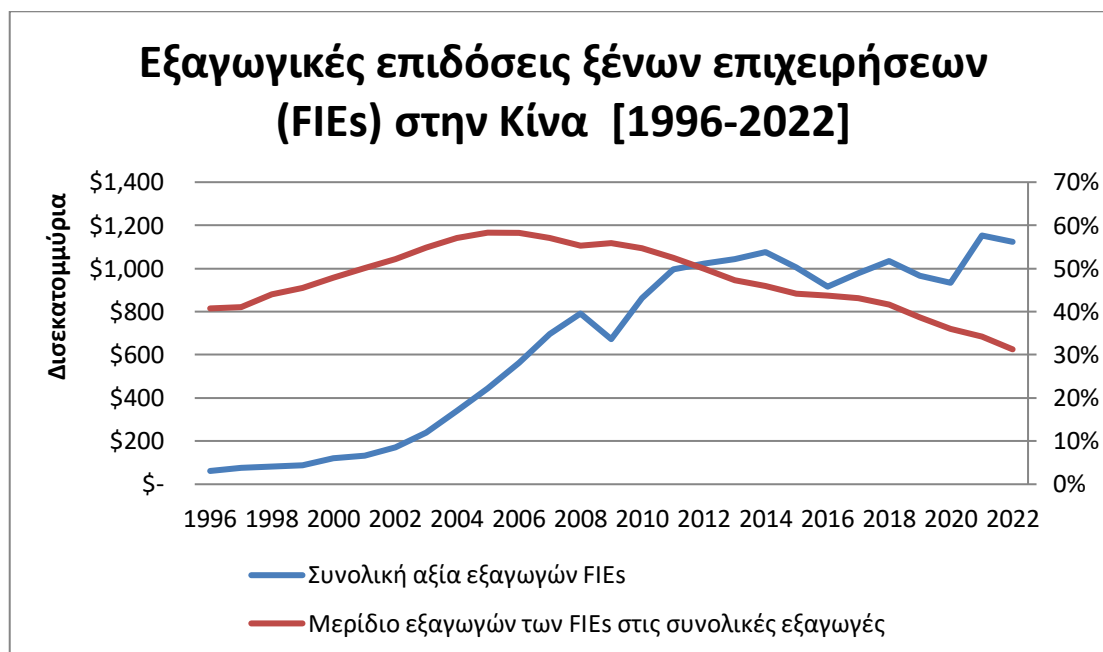
¹²⁶ 'Foreign direct investment: Inward and outward flows and stock, annual'.

¹²⁷ Shihong Zeng και Ya Zhou, 'Foreign Direct Investment's Impact on China's Economic Growth, Technological Innovation and Pollution', *International Journal of Environmental Research and Public Health* 18, τχ. 6 (10 Μάρτιος 2021): 2839, <https://doi.org/10.3390/ijerph18062839>.

εγχώριων επιχειρήσεων του ίδιου κλάδου, όταν βρίσκονται στην ίδια περιοχή¹²⁸.

6.1.4.2 Προώθηση εξαγωγών

Οι ΑΞΕ έπαιξαν σημαντικό ρόλο στην αύξηση των εξαγωγών της Κίνας. Εμπειρικές μελέτες δείχνουν ότι οι ΑΞΕ συμβάλλουν στην προώθηση των εξαγωγών και η σχέση μεταξύ των εισερχομένων ΑΞΕ και του διμερούς εμπορίου είναι συμπληρωματική. Ο Πίνακας 25 παρουσιάζει τις εξαγωγικές επιδόσεις των ξένων επιχειρήσεων (FIEs) στην Κίνα από το 1996 έως το 2022. Οι εξαγωγές των ξένων εταιρειών αυξήθηκαν από 61,5 δισεκατομμύρια USD το 1996 σε 1,07 τρισεκατομμύρια USD το 2014 και σε 1,15 τρισεκατομμύρια USD το 2021. Επιπλέον, στον Πίνακα 25 φαίνεται πως στο διάστημα 1996-2021, οι εξαγωγές των ξένων επιχειρήσεων αποτελούσαν κατά μέσο όρο το 47% των συνολικών εξαγωγών της Κίνας. Το γεγονός αυτό αποδεικνύει πως οι ξένες εταιρείες είναι ένα σημαντικό μέρος της εξαγωγικής δύναμης της Κίνας¹²⁹. Αξίζει να σημειωθεί πως το μεγαλύτερο μέρος των εξαγωγών των ξένων επιχειρήσεων της Κίνας τα προηγούμενα χρόνια προερχόταν από τον μεταποιητικό τομέα. Η έντονη δέσμευση των ξένων επιχειρήσεων στο μεταποιητικό εμπόριο, ιδίως στις παράκτιες περιοχές της χώρας, έπαιξε καθοριστικό ρόλο στην προώθηση του διεθνούς εμπορίου της Κίνας.

Πίνακας 25. Εξαγωγικές επιδόσεις των ξένων επιχειρήσεων (FIEs) στην Κίνα. Η μπλε γραμμή δείχνει τη συνολική αξία των εξαγωγών των ξένων επιχειρήσεων της Κίνας ετησίως (σε USD) (πρωτεύων άξονας) και η κόκκινη γραμμή δείχνει το (%) ποσοστό των εξαγωγών των ξένων επιχειρήσεων στην Κίνα ως προς τις συνολικές εξαγωγές της χώρας (δευτερεύων άξονας).

Πηγή: National Bureau of Statistics of China (Σεπτέμβριος 2023)

¹²⁸ Xinpeng Xu και Yu Sheng, 'Are FDI Spillovers Regional? Firm-Level Evidence from China', *Journal of Asian Economics* 23, τχ. 3 (Ιούνιος 2012): 244–58, <https://doi.org/10.1016/j.asieco.2010.11.009>.

¹²⁹ 'Total Value of Exports of FIEs', National Bureau of Statistics of China - Annual Data, χ.χ., <https://data.stats.gov.cn/english/>; 'Total Value of Exports(USD)(million)', National Bureau of Statistics of China - Annual Data, χ.χ., <https://data.stats.gov.cn/english/>.

Θετικές είναι και οι επιπτώσεις των ΑΞΕ στην Κίνα για τις εξαγωγικές επιδόσεις των εγχώριων επιχειρήσεων. Οι ξένες επιχειρήσεις μπορούν να έχουν θετικό αντίκτυπο στις εξαγωγές των εγχώριων επιχειρήσεων, μέσω τριών βασικών καναλιών. Πρώτον, οι ξένες εταιρείες βοηθούν τις εγχώριες επιχειρήσεις να μειώσουν τα κόστη εξαγωγών τους, μέσω της διάχυσης γνώσης και ταυτόχρονα ενθαρρύνουν τις εγχώριες επιχειρήσεις να εξαγουν περισσότερο. Δεύτερον, μέσω των τεχνολογικών διαρροών οι εγχώριες εταιρείες, αυξάνουν την παραγωγικότητά τους, γεγονός που τις καθιστά πιο ανταγωνιστικές, οπότε αυξάνονται οι εξαγωγές τους. Και τρίτον, οι ξένες επιχειρήσεις μπορούν να ενισχύσουν τους εγχώριους βιομηχανικούς δεσμούς, μέσω της προμήθειας και της αγοράς ενδιάμεσων εμπορευμάτων από τις εγχώριες επιχειρήσεις, οι οποίες όχι μόνο αυξάνουν την παραγωγικότητα των εγχώριων επιχειρήσεων, αλλά και προωθούν την συμμετοχή τους στη διεθνείς αλυσίδες παραγωγής.

6.1.4.3 Κατανομή εισοδήματος

Τα τελευταία 40 χρόνια, η Κίνα έχει πετύχει αξιοσημείωτα αποτελέσματα στην αύξηση του κατά κεφαλήν εισοδήματος και στην βελτίωση του βιοτικού επιπέδου του κινέζικου λαού. Παρ' όλα αυτά, υπάρχει ακόμα μεγάλη εισοδηματική ανισότητα στην χώρα. Με βάση επίσημα στατιστικά στοιχεία του NBS (National Bureau of Statistics of China), ο συντελεστής Gini για το κατά κεφαλήν εισόδημα (Nationwide Gini Coefficient of Per Capita Disposable Income), έφτασε στο 0,49 το 2008, πριν πέσει στο 0,468 το 2020¹³⁰. Οι ΑΞΕ έχουν επηρεάσει την κατανομή του εισοδήματος της Κίνας μέσω της συμβολής τους στην οικονομική ανάπτυξη, μέσω των διαρθρωτικών αλλαγών, και μέσω των επιπτώσεών τους στην απασχόληση και τις μισθολογικές δομές. Σύμφωνα με την υπόθεση της ανεστραμμένης-Υ καμπύλης του Kuznets (Kuznets inverted-U curve hypothesis), η εισοδηματική ανισότητα αυξάνεται στο πρώιμο στάδιο ανάπτυξης της χώρας, αλλά όταν επιτευχθεί ένα συγκεκριμένο σημείο ανάπτυξης, αρχίζει να μειώνεται¹³¹. Εμπειρικά στοιχεία δείχνουν ότι οι ΑΞΕ συμβάλλουν στην οικονομική ανάπτυξη των αναπτυσσόμενων χωρών. Ως αποτέλεσμα, παρόλο που οι ΑΞΕ μπορεί να αυξήσουν αρχικά την εισοδηματική ανισότητα, τα οφέλη τους θα εξαπλωθούν τελικά σε ολόκληρη την οικονομία και μακροπρόθεσμα θα διευκολύνουν την ομοιόμορφη κατανομή του εισοδήματος στις αναπτυσσόμενες χώρες, και το ίδιο συμβαίνει και με την Κίνα.

Επιπλέον, οι ΑΞΕ οδήγησαν στη δημιουργία νέων θέσεων εργασίας, γεγονός που έπαιξε καθοριστικό ρόλο για την Κίνα, η οποία είχε μεγάλο πλεόνασμα εργατικού δυναμικού, και πόσο μάλλον ανειδίκευτου. Η αύξηση της ζήτησης του ανειδίκευτου εργατικού δυναμικού από τις ξένες επιχειρήσεις, οδήγησε σε αύξηση του εισοδήματος των προηγουμένως άνεργων εργαζομένων, αλλά και σε αύξηση των μισθών των ανειδίκευτων εργαζομένων σε σχέση με αυτούς των ειδικευμένων. Το γεγονός αυτό είχε θετικό αντίκτυπο στη μείωση της εισοδηματικής ανισότητας μεταξύ των αστικών και αγροτικών περιοχών της χώρας, αφού το άνοιγμα θέσεων εργασίας, η διάχυση γνώσης και η οικονομική ανάπτυξη των τοπικών

¹³⁰ 'Foreign Direct Investment Actually Utilized Value'.

¹³¹ Simon Kuznets, 'Economic Growth and Income Inequality', *The American Economic Review* 45, τχ. 1 (1955): 1–28.

κοινωνιών στις οποίες ιδρύθηκαν οι ξένες επιχειρήσεις αύξησαν το εισόδημα των αγροτικών νοικοκυριών. Όσο λοιπόν αυξάνονται οι ΑΞΕ, θα μειώνεται και η εισοδηματική ανισότητα. Βέβαια, στις αρνητικές επιπτώσεις μπορεί να τοποθετηθεί η αύξηση του εισοδηματικού χάσματος μεταξύ των παράκτιων περιοχών και των επαρχιών της ενδοχώρας, καθώς αποδεικνύεται πως οι ΑΞΕ είναι άνισα κατανεμημένες, λόγω των ΕΟΖ, με αποτέλεσμα η πλειοψηφία των ανθρώπων που ζουν στις δυτικές περιοχές της Κίνας να ζουν κάτω από το όριο της απόλυτης φτώχειας¹³².

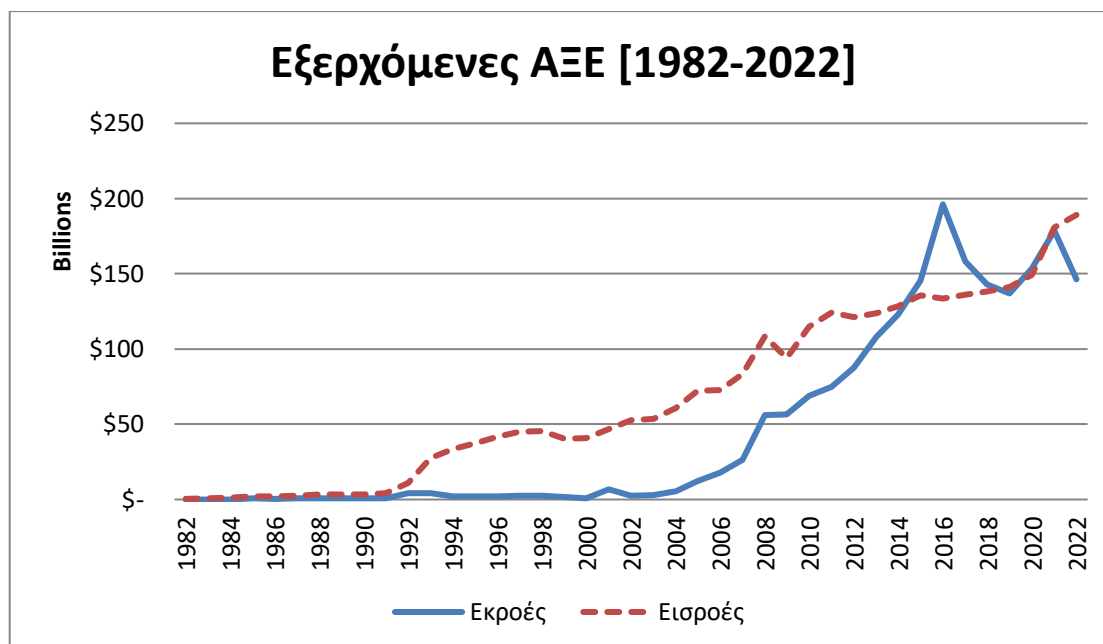
6.2 Εξερχόμενες ΑΞΕ

6.2.1 Η αύξηση των εξερχομένων ΑΞΕ στην Κίνα

Η ταχεία ενσωμάτωση της Κίνας στην παγκόσμια οικονομία τα τελευταία χρόνια, είναι άμεσα συνδεδεμένη με την αύξηση των εξερχομένων ΑΞΕ (Outward FDI | OFDI) της. Οι κινέζικες εξερχόμενες ΑΞΕ κατευθύνονται σε μεγάλο βαθμό από το κράτος, αποσκοπώντας, ως μέρος της ευρύτερης στρατηγικής της χώρας, στην επίτευξη συγκεκριμένων εθνικών στόχων, όπως η διασφάλιση φυσικών πόρων, η απόκτηση στρατηγικών περιουσιακών στοιχείων σε βιομηχανίες «κλειδιά» στους τομείς της υψηλής τεχνολογίας και των υπηρεσιών, και στη δημιουργία εθνικών «κολοσσών»¹³³. Υπήρξαν τέσσερις βασικές φάσεις στην ανάπτυξη των Κινεζικών OFDI από το 1979: η πρώτη φάση από το 1979-1991, που ξεκίνησε το σταδιακό άνοιγμα της Κίνας και η χώρα υιοθέτησε ένα αυστηρό σύστημα εξέτασης για την έγκριση των εξερχομένων ΑΞΕ, η δεύτερη φάση από το 1992-1999, κατά την οποία ξεκίνησε η επέκταση των εξερχομένων ΑΞΕ, με βάση όμως κρατικούς κανονισμούς και ρυθμίσεις, η τρίτη φάση από το 2000-2009, με την υιοθέτηση της πολιτικής «Go Global» και την προσχώρηση της Κίνας στον ΠΟΕ, η τέταρτη φάση από το 2010-2016, όπου ανακοινώθηκε η πρωτοβουλία BRI και οι εκροές ΑΞΕ της Κίνας αυξήθηκαν με μεγάλη ταχύτητα και η πέμπτη φάση από 2017 μέχρι σήμερα. Παρακάτω αναλύονται περαιτέρω αυτές οι φάσεις.

¹³² Chunlai Chen, 'The liberalisation of FDI policies and the impacts of FDI on China's economic development', στο *China's 40 Years of Reform and Development: 1978–2018*, επιμέλ. Ross Garnaut, Ligang Song, και Cai Fang, 1st έκδ. (ANU Press, 2018), 595–617, <https://doi.org/10.22459/CYRD.07.2018.29>.

¹³³ Stephen Goldsmith και Daniel Wagner, 'Think Tank: The Rise of China as an Outward Investor', FDI Intelligence, ημερομηνία πρόσβασης 21 Μάρτιος 2023, <https://www.fdiintelligence.com/content/news/think-tank-the-rise-of-china-as-an-outward-investor-26819>.

Πίνακας 26. Οι κινέζικες εκροές ΑΞΕ σε δισεκατομμύρια USD (μπλε γραμμή). Η κόκκινη διακεκομμένη γραμμή απεικονίζει τις εισροές ΑΞΕ σε δισεκατομμύρια USD.
Πηγή: UNCTAD (Μάρτιος 2023)

Κατά την πρώτη φάση (1979-1991), η εφαρμογή της πολιτικής των μεταρρυθμίσεων και του «ανοίγματος στον έξω κόσμο», είχε τεράστιο αντίκτυπο στις επενδύσεις της Κίνας στο εξωτερικό. Μετά την εισαγωγή των μεταρρυθμίσεων, η κινέζικη κυβέρνηση ξεκίνησε να προωθεί με επιφύλαξη τις επενδύσεις στο εξωτερικό, επιδιώκοντας την εκπλήρωση των εθνικών οικονομικών της στόχων. Το 1979, επετράπη για πρώτη φορά σε κινέζικες εταιρίες να ιδρύσουν επιχειρήσεις εκτός χώρας. Όμως, ο αυστηρός συγκεντρωτικός έλεγχος στις εξερχόμενες ΑΞΕ συνεχίστηκε κατά τη διάρκεια της δεκαετίας του 1980, καθώς η κυβέρνηση φοβόταν την απώλεια του ελέγχου της κρατικής περιουσίας στο εξωτερικό, εξαιτίας του κόστους της εξ αποστάσεως εποπτείας της και της έλλειψης εμπειρίας των κινέζικων επιχειρήσεων στον διεθνή ανταγωνισμό. Εκείνη την περίοδο, μόνο ελάχιστες επιλεγμένες κρατικές επιχειρήσεις έλαβαν άδεια να επεκταθούν έξω από τη χώρα ως «πειραματικές» πολυεθνικές επιχειρήσεις. Μεταξύ του 1984 και του 1990, η διαδικασία υποβολής αιτήσεων για ΑΞΕ στο εξωτερικό ήταν πολύ αυστηρή. Δύο ήταν οι λόγοι για της τόσο μικρής κλίμακας εξερχόμενες ΑΞΕ. Από τη μία, λόγω των ελάχιστων εξαγωγών και του περιορισμένου ξένου συναλλάγματος (Πίνακας 30), η Κίνα έπρεπε να περιορίσει τις ξένες συναλλαγές της στην προμήθεια των απολύτως απαραίτητων υλικών, εξοπλισμού και τεχνολογιών. Από την άλλη, η Κίνα πριν το 1991, εξακολουθούσε να αποτελεί μια κεντρικά σχεδιασμένη οικονομία, οπότε και οι επιχειρήσεις δεν είχαν ιδιαίτερα κίνητρα να επενδύσουν σε ξένες χώρες, αφού οι αναγκαίες για την παραγωγή πρώτες ύλες κατανέμονταν κεντρικά, οι κρατικές επιχειρήσεις δέχονταν μικρή πίεση από την αγορά, με αποτέλεσμα να έχουν ελάχιστα κίνητρα για ξένες επενδύσεις, οι ιδιωτικές επιχειρήσεις βρίσκονταν ακόμη σε πρώιμο στάδιο, και οι συνθήκες παγκοσμιοποίησης ήταν ανεπαρκείς. Οι ετήσιες εκροές ΑΞΕ αυξήθηκαν από σχεδόν μηδενικές το 1979, σε 913 εκατομμύρια USD το 1991. Από το 1986 έως το 1991, εγκρίθηκαν μόνο 891 έργα, με συνολική αξία επένδυσης περίπου 1,2 δισεκατομμύρια USD. Σύμφωνα με τη Διάσκεψη των Ηνωμένων Εθνών για το Εμπόριο και την Ανάπτυξη (2018), από το 1982 έως το 1991, οι κινέζικες εκροές ΑΞΕ

παρουσίασαν πολύ αργή αύξηση και δεν ξεπέρασαν ποτέ το 1 δισεκατομμύριο USD (Πίνακας 26) (τα δεδομένα για τις εκροές ΑΞΕ της Κίνας είναι διαθέσιμα από το 1982¹³⁴).

Μπαίνοντας στη δεκαετία του 1990, τόσο το εμπορικό πλεόνασμα, όσο και οι υψηλές εισροές ΑΞΕ, βοήθησαν την Κίνα να συσσωρεύσει ξένο συνάλλαγμα. Τα συναλλαγματικά της αποθέματα αυξήθηκαν από 21,7 δισεκατομμύρια USD το 1991, σε 154,7 δισεκατομμύρια USD το 1999 (Πίνακας 30). Κατά τη διάρκεια της δεκαετίας του 90', η Κίνα μετατράπηκε σταδιακά από οικονομία με κεντρικό σχεδιασμό, σε μια σοσιαλιστική οικονομία της αγοράς και η αγορά έγινε σημαντικό κανάλι για την κατανομή των πόρων. Οι επιχειρήσεις αντιμετώπιζαν πλέον με τον ανταγωνισμό, έπρεπε να αποκτήσουν αξιόπιστες, χαμηλού κόστους προμήθειες και να εισέλθουν στην παγκόσμια αγορά, αναζητώντας νέες ευκαιρίες, οπότε και οι επενδύσεις εκτός χώρας απέκτησαν μεγάλη σημασία.

Κατά τη δεύτερη φάση (1992-1999), η μέση ροή εξερχομένων ΑΞΕ από το 1992 έως το 1999 ήταν 2,686 δισεκατομμύρια USD (κατά μέσο όρο το 0,8% της παγκόσμιας αγοράς, όπως φαίνεται στον Πίνακα 27), σε σύγκριση με μόνο 537 εκατομμύρια δολάρια USD από το 1982 έως το 1991 (0,4% της παγκόσμιας αγοράς). Ορόσημο για την αποδοχή και την ενθάρρυνση των εξερχομένων ΑΞΕ, αποτέλεσε η περιοδεία του Deng Xiaoping, το 1992, στις νότιες παράκτιες επαρχίες και πόλεις της Κίνας. Ο σκοπός του ταξιδιού αυτού, ήταν να δηλώσει την υποστήριξή του στην πολιτική των μεταρρυθμίσεων και του ανοίγματος, επιβεβαιώνοντας την προσανατολισμένη στις ΑΞΕ και στις εξαγωγές στρατηγική της χώρας. Το αποτέλεσμα ήταν η απελευθέρωση των ΑΞΕ, και έτσι οι εξερχόμενες ΑΞΕ έγιναν και επίσημα μέρος του εθνικού σχεδίου οικονομικής ανάπτυξης της Κίνας και υποστηρίχθηκαν δημόσια από τον Γενικό Γραμματέα του ΚΚΚ, Jiang Zemin (τον Σεπτέμβριο του 1992, στο 14^ο Εθνικό Συνέδριο του ΚΚΚ, δήλωσε επίσημα, πως «πρέπει να ενθαρρυνθούν οι επιχειρήσεις, ώστε να επεκτείνουν τις επενδύσεις τους και τις διακρατικές τους δραστηριότητες στο εξωτερικό»). Επιπλέον, η προετοιμασία της Κίνας για την είσοδό της στον ΠΟΕ, απελευθέρωσε περαιτέρω τα εμπορικά, επενδυτικά και χρηματοπιστωτικά καθεστώτα της χώρας και επιτάχυνε σε μεγάλο βαθμό τις διακρατικές δραστηριότητες των κινέζικων επιχειρήσεων. Όλη αυτή η στήριξη για τις εξερχόμενες ΑΞΕ σε εθνικό επίπεδο, αντικατοπτρίστηκε και σε επαρχιακό και δημοτικό επίπεδο. Τα πρόσφατα ληφθέντα μέτρα απελευθέρωσης των ΑΞΕ, ώθησαν τις τοπικές και επαρχιακές αρχές να συμμετάσχουν όλο και περισσότερο σε διεθνείς επιχειρηματικές δραστηριότητες, οπότε και σημειώθηκε μεγάλη αύξηση των εξερχομένων ΑΞΕ από επιχειρήσεις υπό την εποπτεία τους. Η πρώτη μεγάλη αύξηση των εξερχομένων ΑΞΕ, χρονολογείται στο 1993, όπου οι εκροές ΑΞΕ έφτασαν τα 4,4 δισεκατομμύρια USD (Πίνακας 26). Ωστόσο το 1994, η Κίνα ενοποίησε το σύστημα διπλής συναλλαγματικής ισοτιμίας και υποτίμησε το νόμισμά της (RMB) κατά περίπου 50%, γεγονός που οδήγησε σε 55% μείωση των εκροών ΑΞΕ (από 4,4 δις USD το 1993 σε 2 δις USD το 1994). Σε αυτά προστέθηκε το 1997 και η ασιατική χρηματοπιστωτική κρίση, που είχε ως επακόλουθο την κατάρρευση μεγάλων εταιρειών. Προκειμένου να αποφευχθούν οι πιθανοί κίνδυνοι φυγής κεφαλαίων, η πολιτική για τις εξερχόμενες ΑΞΕ άλλαξε, και η διαδικασία ελέγχου και παρακολούθησης έργων στο εξωτερικό και οι διαδικασίες έγκρισης των ΑΞΕ έγιναν πιο αυστηρές. Κατά συνέπεια, οι εκροές ΑΞΕ της Κίνας

¹³⁴ 'Foreign direct investment: Inward and outward flows and stock, annual'.

παρέμειναν στάσιμες, λίγο πάνω από τα 2,5 δισεκατομμύρια USD το 1997 και το 1998, και ο αριθμός των έργων που εγκρίθηκαν μειώθηκε δραματικά.

Πίνακας 27. Οι κινέζικες εκροές ΑΞΕ ως τοις εκατό (%) ποσοστό των παγκόσμιων εκροών.
Πηγή: UNCTAD (Σεπτέμβριος 2023)

Κατά την τρίτη φάση (2000-2009), παρά την προσωρινή αυστηροποίηση των απαιτήσεων έγκρισης των εξερχομένων ΑΞΕ που είχε προκύψει τα προηγούμενα χρόνια, η είσοδος της Κίνας στον ΠΟΕ το 2001, κινητοποίησε την κυβέρνηση και τις επιχειρήσεις να επενδύσουν στο εξωτερικό, υποχρεώνοντας την Κίνα να ανοίξει σταδιακά τις προστατευόμενες αγορές της. Το 2001, ανακοινώθηκε επίσημα η στρατηγική «Go Global», στο 10^ο Πενταετές Σχέδιο της Κίνας (10th Five Year Plan/ FYP) για το διάστημα 2001-2005, όπου η κυβέρνηση δεσμεύτηκε να θεσπίσει ευνοϊκές πολιτικές και συντονισμένα χρονοδιαγράμματα, ώστε να βοηθήσει τις κινέζικες επιχειρήσεις να επενδύσουν στο εξωτερικό. Η συγκεκριμένη στρατηγική οραματίστηκε στα τέλη της δεκαετίας του 1990, αλλά τέθηκε στην πραγματικότητα σε εφαρμογή το 2004, και έκτοτε, αποτελεί αναπόσπαστο κομμάτι της συνολικής στρατηγικής για την οικονομική ανάπτυξη της χώρας. Η στρατηγική «Go Global», στοχεύει στην ενθάρρυνση των ικανών εγχώριων επιχειρήσεων να επενδύσουν παγκοσμίως, βελτιώνοντας τη διεθνή ανταγωνιστικότητά τους. Στα πλαίσια της στρατηγικής «Go Global» και της προσχώρησης της Κίνας στον ΠΟΕ, η κινεζική κυβέρνηση χαλάρωσε τους ελέγχους συναλλάγματος και διευκόλυνε την κίνηση διεθνών κεφαλαίων, γεγονός που ενθάρρυνε τις επενδύσεις σε ξένες χώρες, συμβάλλοντας ακολούθως στην ανοδική τάση των εκροών ΑΞΕ. Γενικά, η κινεζική κυβέρνηση διατήρησε ενεργό ρόλο στη διαμόρφωση και την κατανομή των ΑΞΕ στο εξωτερικό. Η διαχείρισή τους πραγματοποιούνταν μέσω των δύο κύριων ρυθμιστικών φορέων της χώρας, της Επιτροπής Εθνικής Ανάπτυξης και Μεταρρυθμίσεων (National Development and Reform Commission/ NDRC) που ρυθμίζει την εγχώρια βιομηχανία, και του Υπουργείου Εμπορίου (MOFCOM) που επιβλέπει τις διεθνείς επιχειρηματικές δραστηριότητες των κινεζικών εταιρειών. Το 2008, ως συνέπεια της παγκόσμιας χρηματοπιστωτικής κρίσης, πολλές επιχειρήσεις αναπτυγμένων χωρών ήρθαν

αντιμέτωπες με ελλείψεις κεφαλαίων, λειτουργικές δυσκολίες και τη συρρίκνωση των αγορών, οπότε η υποδοχή των κινέζικων επιχειρήσεων ήταν μια συνετή επιλογή για αυτές. Ενώ οι παγκόσμιες εισροές ΑΞΕ έπεσαν στο 14% το 2008, οι εκροές ΑΞΕ της Κίνας διπλασιάστηκαν φτάνοντας στα 55,9 δισεκατομμύρια USD (Πίνακας 26), σε σχέση με το 2007 (26,5 δις USD). Οι εκροές ΑΞΕ το 2008 αποτελούσαν το 1,2% του κινέζικου ΑΕΠ (οπότε υπήρξε αύξηση σε σχέση με το 2007 που αποτελούσαν το 0,7%) (Πίνακας 28) και το 3,26% της παγκόσμιας αγοράς (Πίνακας 27).

Πίνακας 28. Οι εκροές ΑΞΕ ως τοις εκατό (%) ποσοστό του κινέζικου ΑΕΠ.
Πηγή: UNCTAD (Σεπτέμβριος 2023)

Κατά την τέταρτη φάση (2010-2016), στο 18^ο Εθνικό Συνέδριο του ΚΚΚ (18th National Congress of the Chinese Communist Party) το 2012, προτάθηκε η επιτάχυνση της στρατηγικής «Go Global», προκειμένου να ενισχυθεί η ικανότητα των κινέζικων επιχειρήσεων να λειτουργούν διεθνώς και να δημιουργηθούν κινέζικες πολυεθνικές επιχειρήσεις που θα ενεργούν σε παγκόσμιο επίπεδο. Το 2013, ανακοινώθηκε η πρωτοβουλία BRI, η οποία άνοιξε ακόμα περισσότερο το δρόμο στις κινέζικες εταιρείες να δραστηριοποιηθούν στο εξωτερικό, παρέχοντας τους στρατηγική υποστήριξη. Στα τέλη του 2014, ξεκίνησε η δημιουργία της Ασιατικής Τράπεζας Επενδύσεων και Υποδομών (Asian Infrastructure Investment Bank/ AIIB), για την παροχή κεφαλαίων για τα έργα BRI, και το 2015, η κυβέρνηση πρότεινε την ενσωμάτωση του BRI στην ευρύτερη αναπτυξιακή στρατηγική της χώρας. Γενικά, παρατηρήθηκε χαλάρωση στην επιτήρηση των ΑΞΕ στο εξωτερικό και οι αρμόδιοι κρατικοί φορείς (NDRC, MOFCOM, Foreign Exchange Bureau) εξέδωσαν κανονισμούς που απλοποιούσαν ακόμα πιο πολύ τη διαδικασία έγκρισης και παρακολούθησης των κινέζικων ΑΞΕ σε ξένες χώρες. Επιπλέον, το 2015, το 13^ο Πενταετές Σχέδιο (13th Five Year Plan) για την εθνική οικονομική και κοινωνική ανάπτυξη (για την περίοδο 2016-2020), προσδιόριζε τη μετάβαση της Κίνας σε μια οικονομία υψηλής προστιθέμενης αξίας, δίνοντας βάση στην επίτευξη καινοτομιών και την ανάπτυξη προηγμένων τεχνολογιών μέσω της στενής διεθνούς συνεργασίας, για την αναβάθμιση της βιομηχανίας. Ακόμη, πρότεινε την περαιτέρω χαλάρωση των ελέγχων στις εξερχόμενες ΑΞΕ, την ώθηση των κινέζικων επιχειρήσεων να συμμετάσχουν ενεργά στις παγκόσμιες

δραστηριότητες, την εμβάθυνση της ενσωμάτωσης τους στις παγκόσμιες βιομηχανικές αλυσίδες και την απόκτηση ανταγωνιστικού πλεονεκτήματος από τις κινέζικες επιχειρήσεις στην διεθνή αγορά. Ως αποτέλεσμα των παραπάνω πολιτικών, το 2015, οι εκροές ΑΞΕ αυξήθηκαν ραγδαία και ξεπέρασαν για πρώτη φορά τις εισροές ΑΞΕ, όπως φαίνεται στον Πίνακα 26. Το 2016, η αξία των εξερχομένων ΑΞΕ έφτασε στο ιστορικό για την Κίνα όριο των 196,1 δισεκατομμυρίων USD, που είναι το υψηλότερο μέχρι σήμερα και την κατέστησε τη δεύτερη μεγαλύτερη χώρα σε εξερχόμενες επενδύσεις στον κόσμο, αντιπροσωπεύοντας το 12,3% του παγκόσμιου συνόλου (Πίνακας 27) και συνεισφέροντας στο 1,75% του ΑΕΠ της (Πίνακας 28). Ορισμένοι κλάδοι παρουσίασαν ασυνήθιστα ισχυρή ανάπτυξη. Για παράδειγμα οι εκροές ΑΞΕ στον κλάδο των ξενοδοχείων και της εστίασης αυξήθηκαν κατά 124,8%, οι κλάδοι του αθλητισμού, της ψυχαγωγίας και του πολιτισμού κατά 121,4% και ο κλάδος των ακινήτων κατά 95,8%.

Στο πλαίσιο της αποδυνάμωσης του RMB και των ταχέως συρρικνούμενων συναλλαγματικών αποθεμάτων από τα τέλη του 2015 (Πίνακας 30), η ταχεία και μη ισορροπημένη επέκταση των εκροών ΑΞΕ, προκάλεσε ανησυχία στην κινέζικη κυβέρνηση. Στα τέλη του 2016, η κυβέρνηση ενίσχυσε την εξέταση της αυθεντικότητας των επενδύσεων στο εξωτερικό, εστιάζοντας στις επενδύσεις που σχετίζονταν με τα ακίνητα, τα ξενοδοχεία, τα σινεμά, την ψυχαγωγία και τους αθλητικούς συλλόγους, των οποίων η ανάπτυξη θεωρήθηκε «παράλογη», λόγω της αδύναμης σχέσης τους με την πραγματική οικονομία. Άλλα προβλήματα που προέκυψαν ήταν πως ορισμένες κινέζικες επιχειρήσεις στο εξωτερικό, είχαν χαμηλή επίγνωση της νομικής συμμόρφωσης στις χώρες υποδοχής και χαμηλή αίσθηση της κοινωνικής ευθύνης, βλάπτοντας τη φήμη των κινέζικων επιχειρήσεων και συνεπώς τη διεθνή εικόνα της Κίνας. Επιπλέον, η μεγάλης κλίμακας εξερχόμενες ΑΞΕ επηρέασαν αρνητικά τη σταθερότητα του ισοζυγίου πληρωμών και της συναλλαγματικής ισοτιμίας της Κίνας. Οι κινέζικες επιχειρήσεις, ως «φρέσκες» στον διεθνή επενδυτικό στίβο, σε ορισμένες περιπτώσεις στερούνται επενδυτικής εμπειρίας και δεν έχουν καλή πρόσβαση σε πληροφορίες, γεγονός που οδηγεί σε λάθη στη λήψη αποφάσεων και ως αποτέλεσμα, σε σοβαρές οικονομικές απώλειες. Επίσης, η επέκταση των επενδύσεων στο εξωτερικό, προκάλεσε τη φυγή κεφαλαίων από την Κίνα, η οποία παίρνει διάφορες μορφές. Μερικές επιχειρήσεις μεταφέρουν την έδρα τους σε φορολογικούς παραδείσους και δηλώνουν μικρότερα κέρδη λόγω των τιμών μεταφοράς, άλλες αποκτούν παράνομα συνάλλαγμα, μεταφέρουν τα περιουσιακά τους στοιχεία στο εξωτερικό και εμπλέκονται σε ξέπλυμα χρήματος και άλλες οικειοποιούνται περιουσιακά στοιχεία ξένων χωρών, εκμεταλλευόμενες την αδύναμη επιτήρηση σε αυτές. Οι παράγοντες αυτοί μπορούν, λοιπόν, συχνά να προκαλέσουν αστάθεια στο ισοζύγιο πληρωμών και στη συναλλαγματική ισοτιμία. Έτσι, η κυβέρνηση, έχοντας επίγνωση των παραπάνω κινδύνων, εισήγαγε νέους περιορισμούς, κυρίως με τη μορφή ρυθμίσεων, οι οποίοι αποσκοπούσαν μεν στη βελτίωση της ποιότητας των εξερχομένων ΑΞΕ και στην προώθηση έργων που συμβάλλουν στον οικονομικό μετασχηματισμό της χώρας, αλλά είχαν ως συνέπεια την αντιστροφή των εκροών ΑΞΕ, που σηματοδότησε την αρχή της πέμπτης φάσης ανάπτυξής τους (2017-Σήμερα). Το 2017, οι κινέζικες εξερχόμενες ΑΞΕ παρουσίασαν πτωτική τάση, πέφτοντας στα 158,3 δισεκατομμύρια USD¹³⁵. Η πτωτική αυτή τάση συνεχίστηκε μέχρι το 2019. Πέρα από

¹³⁵ Shaoming Cheng και Roger R. Stough, 'The Pattern and Magnitude of China's Outward FDI in Asia', στο *New Dimensions of Economic Globalization*, στον συλλ. τόμο Ramkishan S Rajan, Rajiv Kumar, και

τις ρυθμίσεις που εφάρμοσε η Κίνα στις εξερχόμενες ΑΞΕ, στη μειούμενη αυτή τάση συνέβαλε και ο αυστηρότερος έλεγχος που άρχισαν να ασκούν οι ξένες κυβερνήσεις στις κινέζικες ΑΞΕ, λόγω της ανησυχίας που προκαλούσαν οι προσπάθειές της να αποκτήσει εταιρείες προηγμένης τεχνολογίας και άλλα περιουσιακά στοιχεία, όπως επίσης και η αντιπαράθεση Κίνας-ΗΠΑ. Οι επενδύσεις σε ΗΠΑ και Ευρώπη μειώθηκαν απότομα, ωστόσο οι επενδύσεις στην Ασία παρέμειναν ισχυρές, κυρίως λόγω των επενδύσεων σε κατασκευές υποδομών που συνδέονται με την πρωτοβουλία BRI. Παρ' όλα αυτά η Κίνα συνέχισε να αποτελεί τη δεύτερη μεγαλύτερη πηγή εκροών ΑΞΕ στον κόσμο¹³⁶. Η αξία των κινέζικων εξερχομένων ΑΞΕ το 2019 ήταν 136,9 δισεκατομμύρια USD, αντιπροσωπεύοντας το 12,18% των παγκόσμιων εκροών ΑΞΕ. Το 2020 και κατά τη διάρκεια της πανδημίας COVID-19, παρατηρήθηκε αύξηση στις εκροές ΑΞΕ της Κίνας, οι οποίες έφτασαν τα 153,7 δισεκατομμύρια USD, αντιπροσωπεύοντας το 19,7% του παγκόσμιου όγκου επενδύσεων (Πίνακας 27), κατατάσσοντας τη χώρα για πρώτη φορά, στην πρώτη θέση παγκοσμίως όσον αφορά στις εξερχόμενες ΑΞΕ¹³⁷. Το 2021, η αύξηση αυτή συνεχίστηκε και οι εξερχόμενες ΑΞΕ έφτασαν στα 178,8 δισεκατομμύρια USD, ωστόσο το 2022 μειώθηκαν στα 146,5 δισεκατομμύρια USD (Πίνακας 26).

Η μελλοντική ανάπτυξη των εξερχομένων ΑΞΕ, εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό από τις κυβερνητικές πολιτικές, καθώς και από την αβέβαιη πορεία της πανδημίας. Οι ΗΠΑ αποκλείουν κινέζικες εταιρείες τεχνολογίας, όπως η Huawei, η Tik Tok και η WeChat, λόγω αυξημένων ανησυχιών για την Κίνα. Οι ευρωπαϊκές κυβερνήσεις εξετάζουν λεπτομερώς τις κινέζικες επενδύσεις, γεγονός που σε συνδυασμό με την επίδραση της πανδημίας, αποτελεί πρόκληση για την ανάπτυξη των εξερχομένων ΑΞΕ. Η κινέζικη κυβέρνηση συνεχίζει επίσης να επιδιώκει τον έλεγχο των δεσμών με το εξωτερικό, στην προσπάθειά της να αποκτήσει καλύτερο έλεγχο της οικονομίας. Βέβαια, οι κινέζικες εταιρείες είναι πρόθυμες να επεκταθούν με την πάροδο του χρόνου. Έτσι, είναι πιθανό η Κίνα να επεκτείνει τις επενδύσεις της σε γειτονικές περιοχές, εστιάζοντας στη δημιουργία βαθύτερης επενδυτικής συνεργασίας με τις χώρες κατά μήκος της διαδρομής BRI, που έχουν ισχυρότερη προθυμία να δεχθούν τις κινέζικες επενδύσεις, σε σχέση με τις ανεπτυγμένες δυτικές χώρες¹³⁸.

6.2.2 Χαρακτηριστικά των εξερχομένων ΑΞΕ

Οι εξερχόμενες ΑΞΕ της Κίνας, όπως και άλλες πτυχές της οικονομικής της μεταρρύθμισης,

Nicola Virgill (WORLD SCIENTIFIC, 2008), 2–5, https://doi.org/10.1142/9789812793119_0005; Theresa Yan και Peter Enderwick, 'EVOLUTION OF CHINA'S OUTWARD FOREIGN DIRECT INVESTMENT REGIME: IMPLICATIONS FOR SOUTHEAST ASIA UNDER THE BELT AND ROAD INITIATIVE', *The Singapore Economic Review* 66, τχ. 01 (Μάρτιος 2021): 11–19, <https://doi.org/10.1142/S0217590819500309>; Bijun Wang και Kailin Gao, 'Forty Years Development of China's Outward Foreign Direct Investment: Retrospect and the Challenges Ahead', *China & World Economy* 27, τχ. 3 (Μάιος 2019): 4-6, 10-11, <https://doi.org/10.1111/cwe.12278>.

¹³⁶ 'Transformation of China's outward direct investment', Mizuho Economic Outlook & Analysis (Mizuho Research Institute, 4 Μάρτιος 2020), 3, <https://www.mizuhogroup.com/information-and-research>.

¹³⁷ 'China ranks No.1 globally in outward FDI for the first time', Global Times, 29 Σεπτέμβριος 2021, <https://www.globaltimes.cn/page/202109/1235451.shtml>.

¹³⁸ Fang, Collins, και Yao, 'On the global COVID-19 pandemic and China's FDI'.

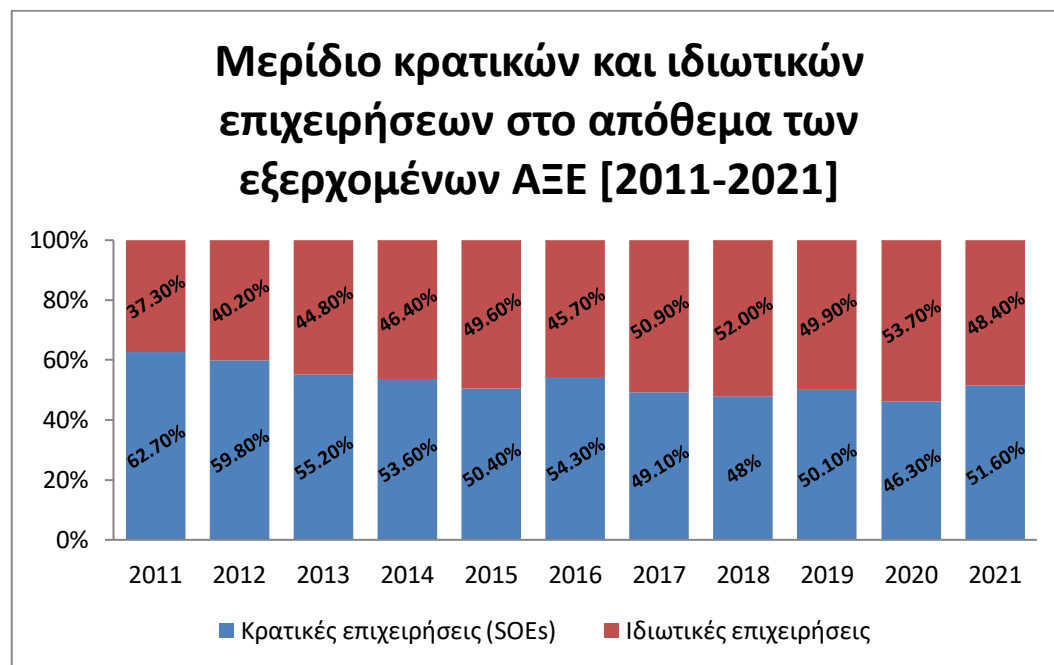
έχουν τα δικά τους χαρακτηριστικά. Οι κινέζικες εταιρείες, χωρίς προφανή πλεονεκτήματα ιδιοκτησίας, επενδύουν όλο και περισσότερο σε αναπτυγμένες χώρες, προκειμένου να ενισχύσουν την επιχειρηματική τους δύναμη. Η είσοδος των κινέζικων επιχειρήσεων στις ξένες οικονομίες πραγματοποιείται μέσω συγχωνεύσεων και εξαγορών (Mergers and Acquisitions/ M&A), επενδύσεων Greenfield (Greenfield Investment), στην περίπτωση που μια εταιρεία, ιδρύει μια νέα οντότητα στο εξωτερικό, και κοινοπραξιών (Joint Ventures), που περιλαμβάνουν τη συνεργασία κινέζικων και ξένων εταιρειών για επενδύσεις σε αγορές του εξωτερικού. Μέχρι το 2008 οι επενδύσεις Greenfield παρουσίαζαν μεγαλύτερη αύξηση από τις συγχωνεύσεις και τις εξαγορές, οι οποίες έκτοτε κυριαρχούν ως στρατηγικής σημασίας τρόπος εισόδου στις ξένες αγορές¹³⁹. Οι συγχωνεύσεις και οι εξαγορές λειτουργούν ως όχημα για τις κινέζικες επενδύσεις στις αναπτυγμένες αγορές. Οι κινέζικες εταιρείες συνήθως αναζητούν «παζάρια» στις αμερικανικές και ευρωπαϊκές αγορές, αγοράζοντας εταιρείες με αναγνωρισμένη επωνυμία, που βρίσκονται όμως σε δεινή οικονομική κατάσταση. Έτσι, η Κίνα δεν χρειάζεται να ξοδέψει δεκαετίες για τη δημιουργία εκ νέου επωνυμιών, αφού μπορεί απλώς να αποκτήσει υπάρχοντα γνωστά εμπορικά σήματα. Η κυβέρνηση σε πολλές περιπτώσεις χρηματοδοτεί κινέζικες εταιρείες, ωθώντας τις να προβούν σε συγχωνεύσεις και εξαγορές, όταν κρίνει πως θα λειτουργήσουν προς συμφέρον της οικονομικής ανάπτυξης της χώρας. Παραδείγματα, μεταξύ άλλων, αποτελούν, η εξαγορά της επωνυμίας της βρετανικής αυτοκινητοβιομηχανίας MG Rover, από την κινέζικη εταιρεία Nanjing Automotive, το 2005, και η εξαγορά από την Geely Automotive, που αποτελεί μια από τις μεγαλύτερες εταιρείες αυτοκινήτων της Κίνας, της μονάδας Volvo, της Ford Motor το 2010, σε μια συμφωνία 1,8 δισεκατομμυρίων USD. Η τάση αυτή για διασυνοριακές συγχωνεύσεις και εξαγορές καθοδηγείται, όπως και γενικά οι εξερχόμενες ΑΞΕ, από το αυξανόμενο επίπεδο εγχώριου και διεθνούς ανταγωνισμού που αντιμετωπίζουν οι κινέζικες εταιρείες. Δεδομένου ότι οι ξένες εταιρείες ελέγχουν το μεγαλύτερο μέρος της πνευματικής ιδιοκτησίας της Κίνας και κατέχουν μεγάλο ποσοστό των τεχνολογικών εξαγωγών της, οι κινέζικες εταιρείες έχουν συνειδητοποιήσει πως δεν μπορούν να είναι ανταγωνιστικές μόνο χάρη στο χαμηλό κόστος, οπότε στοχεύουν σε εξαγορές στο εξωτερικό ώστε να ενισχύσουν την έρευνα, την αναγνώριση της επωνυμίας και την ανάπτυξή τους¹⁴⁰.

Ένα ακόμη σημαντικό χαρακτηριστικό, αποτελεί ο αυξημένος ρόλος που διαδραματίζει η κινέζικη κυβέρνηση στις εξερχόμενες ΑΞΕ, ιδίως στις δραστηριότητες που σχετίζονται με στρατηγικές και βαριές βιομηχανίες. Μεγάλο μέρος των κινέζικων εξερχομένων ΑΞΕ πραγματοποιείται από κρατικές επιχειρήσεις (SOEs). Οι κρατικές επιχειρήσεις που διαχειρίζονται από την κυβέρνηση, γενικά απολαμβάνουν προνόμια, όπως κρατικές επιδοτήσεις, οικονομική υποστήριξη, ευνοϊκά δάνεια, κλπ., με την προϋπόθεση πως επιτυγχάνουν συγκεκριμένους στρατηγικούς στόχους που υποδεικνύονται από τις κρατικές

¹³⁹ Margit Molnar, Ting Yan, και Yusha Li, 'China's Outward Direct Investment and Its Impact on the Domestic Economy', OECD Economics Department Working Papers (Paris: OECD Publishing, 5 Οκτώβριος 2021), 10, <https://doi.org/10.1787/1b1eaa9d-en>.

¹⁴⁰ Nargiza Salidjanova, 'Going out: an overview of China's outward foreign direct investment', USCC Staff Research Report (Washington, D.C.: U.S.-China Economic and Security Review Commission, 30 Μάρτιος 2011), 8–9, <https://www.uscc.gov/research/going-out-overview-chinas-outward-foreign-direct-investment>.

αρχές¹⁴¹. Το 2011 οι κρατικές επιχειρήσεις κατείχαν το 62,7% των αποθεμάτων εξερχομένων ΑΞΕ, ενώ οι ιδιωτικές επιχειρήσεις το 37,3% (Πίνακας 29). Αξιοσημείωτη είναι αλλαγή στο μοτίβο των εξερχομένων επενδύσεων τα τελευταία χρόνια, καθώς παρατηρείται ολοένα και μεγαλύτερος αριθμός ιδιωτικών επιχειρήσεων να αναπτύσσουν δραστηριότητα στο εξωτερικό. Επίσημα στοιχεία των αποθεμάτων εξερχομένων ΑΞΕ δείχνουν, ότι το 2017, οι ιδιωτικές επιχειρήσεις ξεπέρασαν για πρώτη φορά τις κρατικές επιχειρήσεις στις επενδύσεις στο εξωτερικό, με μερίδιο 50,9%. Το 2020 οι ιδιωτικές επιχειρήσεις κατείχαν το 53,7% των αποθεμάτων εξερχομένων ΑΞΕ, ενώ οι κρατικές επιχειρήσεις το 46,3%¹⁴² (Πίνακας 29). Βέβαια, παρά την αύξηση του αριθμού των ιδιωτικών επιχειρήσεων που συμμετέχουν σε επενδύσεις στο εξωτερικό, οι κρατικές επιχειρήσεις δεν έχουν πάψει να διαδραματίζουν σημαντικό ρόλο στις εξερχόμενες ΑΞΕ. Το γεγονός αυτό, μπορεί ίσως, να αιτιολογήσει το γεγονός ότι η Κίνα ως νέα αναδυόμενη αγορά, βρίσκεται αντιμέτωπη με τον παγκόσμιο ανταγωνισμό, δικαιολογώντας σε κάποιο βαθμό τις παρεμβάσεις της κυβέρνησης, που στοχεύουν στην προστασία και την στήριξη των κινέζικων επιχειρήσεων που δραστηριοποιούνται στο εξωτερικό¹⁴³.

Πίνακας 29. Μερίδιο κρατικών και ιδιωτικών επιχειρήσεων στο απόθεμα των κινέζικων εξερχομένων ΑΞΕ.
Πηγή: Statista (Νοέμβριος 2022)

¹⁴¹ Chih-Hai YANG, Mei-Chun CHENG, και Chun-Hung LIN, 'WHAT DRIVES CHINA'S OUTWARD DIRECT INVESTMENT?', *Acta Oeconomica* 65, τχ. 3 (2015): 435.

¹⁴² Margit Molnar, Ting Yan, και Yusha Li, 'China's Outward Direct Investment and Its Impact on the Domestic Economy', 6; 'Share of State-Owned and Private Enterprises in Outward FDI Stock from China between 2011 and 2021', Statista, Νοοβέριος 2022, <https://www.statista.com/statistics/730083/china-share-of-state-owned-and-private-enterprises-in-outward-fdi-stock/>.

¹⁴³ Li Shen κ.ά., 'Outward FDI and Entrepreneurship: The Case of China', *Sustainability* 12, τχ. 13 (28 Ιούνιος 2020): 3, <https://doi.org/10.3390/su12135234>.

6.2.3 Παράγοντες που τις καθορίζουν τις κινέζικες εξερχόμενες ΑΞΕ

Οι παράγοντες που καθορίζουν τις εξερχόμενες ΑΞΕ της Κίνας, μπορούν να διακριθούν σε παράγοντες ώθησης (push factors) και παράγοντες έλξης (pull factors). Οι παράγοντες ώθησης, σχετίζονται με τα κίνητρα που ωθούν τη χώρα προέλευσης των ΑΞΕ να επενδύσει στο εξωτερικό, ενώ οι παράγοντες έλξης, σχετίζονται με το οικονομικό, πολιτικό και κοινωνικό περιβάλλον των χωρών υποδοχής που προσελκύουν τις επενδύσεις των χωρών προέλευσης¹⁴⁴.

6.2.3.1 Παράγοντες ώθησης

- Συσσώρευση συναλλαγματικών αποθεμάτων

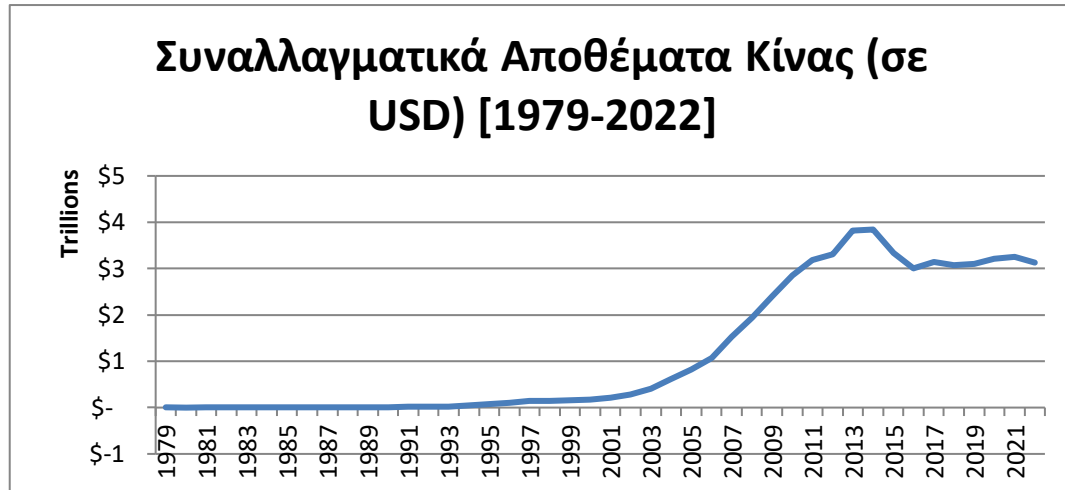
Ένας σημαντικός παράγοντας που καθορίζει τις εξερχόμενες επενδύσεις της Κίνας, είναι η μαζική συσσώρευση συναλλαγματικών αποθεμάτων. Μέχρι τα τέλη του 2022, η κεντρική τράπεζα της Κίνας είχε στην κατοχή της περίπου 3,1 τρισεκατομμύρια USD (Πίνακας 30) σε συναλλαγματικά αποθέματα¹⁴⁵. Η Κίνα αποτελεί κατά βάση μια οικονομία που βασίζεται στις εξαγωγές. Εμπορικά στοιχεία του Γραφείου Απογραφής των ΗΠΑ (US Census Bureau) δείχνουν το μεγάλο εμπορικό πλεόνασμα της Κίνας με τις ΗΠΑ από το 1985 (η Κίνα εξάγει περισσότερο στις ΗΠΑ από ότι εισάγει από αυτές). Λόγω της εμπορικής ανισορροπίας μεταξύ των δύο χωρών, η Κίνα λαμβάνει πλεόνασμα δολαρίων ΗΠΑ. Οι κινέζικες εταιρείες και οι εργαζόμενοι τους, πρέπει ωστόσο να πληρώνονται σε τοπικό νόμισμα (yuan ή RMB), οπότε η κεντρική τράπεζα της Κίνας αγοράζει τα διαθέσιμα πλεονάζοντα USD και δίνει τα απαιτούμενα yuan. Η κεντρική τράπεζα της Κίνας μπορεί να τυπώνει όσα yuan χρειάζονται και παρεμβαίνει ώστε να δημιουργεί «σπανιότητα» του δολαρίου ΗΠΑ, για να διατηρείται υποτιμημένο το κινέζικο νόμισμα σε σχέση με το δολάριο. Το γεγονός αυτό επιτρέπει στην Κίνα, η οποία βασίζεται στην ανάπτυξη με βάση τις εξαγωγές, να προσφέρει χαμηλότερες τιμές όταν εξάγει, καθιστώντας τα προϊόντα της ανταγωνιστικά στις παγκόσμιες αγορές. Η παρέμβαση αυτή, οδηγεί σε τεράστια συσσώρευση USD, με τη μορφή συναλλαγματικών αποθεμάτων. Μεγάλο μέρος αυτών των αποθεμάτων επενδύεται σε Τίτλους του Υπουργείου Οικονομικών των ΗΠΑ (US Treasury Securities), οι οποίοι αποτελούν έναν σχετικά ασφαλή επενδυτικό προορισμό, αλλά είναι χαμηλής απόδοσης περιουσιακά στοιχεία¹⁴⁶. Βέβαια, η κινέζικη κυβέρνηση, σε μια προσπάθεια να διαφοροποιηθεί από τις επενδύσεις των συναλλαγματικών αποθεμάτων της στα χαμηλού κινδύνου και χαμηλής απόδοσης ομόλογα του δημοσίου των ΗΠΑ και να επιδιώξει πιο κερδοφόρες αποδόσεις, αποφάσισε να δημιουργήσει ένα κρατικό επενδυτικό ταμείο (sovereign wealth fund | SVF),

¹⁴⁴ Sin Yee Lee κ.ά., 'THE PUSH AND PULL FACTORS OF CHINA'S OUTWARD FOREIGN DIRECT INVESTMENT IN BRI COUNTRIES', *Technological and Economic Development of Economy* 28, τχ. 3 (30 Μάρτιος 2022): 615, <https://doi.org/10.3846/tede.2022.15907>.

¹⁴⁵ 'SAFE Releases Data on China's Foreign Exchange Reserves at the End of December 2022', State Administration of Foreign Exchange (SAFE), 1 Ιούλιος 2023, <https://www.safe.gov.cn/en/2023/0107/2038.html>.

¹⁴⁶ Shobhit Seth, 'Why China Buys U.S. Debt With Treasury Bonds', Investopedia, 23 Οκτώβριος 2022, <https://www.investopedia.com/articles/investing/040115/reasons-why-china-buys-us-treasury-bonds.asp>.

την China Investment Corporation (CIC), την οποία εγκαινίασε τον Σεπτέμβριο του 2007. Η CIC χρηματοδοτήθηκε αρχικά με 200 δισεκατομμύρια USD¹⁴⁷ και σήμερα αποτελεί ένα από τα μεγαλύτερα κρατικά επενδυτικά ταμεία στον κόσμο φτάνοντας τα 1,35 τρισεκατομμύρια USD¹⁴⁸.

Πίνακας 30. Κινέζικα συναλλαγματικά αποθέματα¹⁴⁹.
Πηγή: National Bureau of Statistics of China (Απρίλιος 2023)

- Πρόσβαση σε πρώτες ύλες και ενέργεια

Η ταχεία οικονομική ανάπτυξη της Κίνας, έχει κάνει επιτακτική την ανάγκη διασφάλισης πρόσβασης σε υπερπόντιους ενεργειακούς πόρους και πρώτες ύλες. Τα τελευταία 35 χρόνια η Κίνα μετατράπηκε από το μεγαλύτερο εξαγωγέα πετρελαίου στην Ανατολική Ασία, σε έναν από τους τρεις μεγαλύτερους εισαγωγείς πετρελαίου στον κόσμο, το 2017¹⁵⁰. Παρόμοια αύξηση παρατηρήθηκε και στη ζήτηση αλουμινίου, χαλκού, νικελίου, σιδηρομεταλλεύματος και άλλων φυσικών πόρων. Οι εξερχόμενες ΑΞΕ των μεγάλων κινέζικων ενεργειακών εταιρειών που στοχεύουν στην αναζήτηση φυσικών πόρων, συνδέονται με την εθνική ατζέντα ενεργειακής ασφάλειας της κυβέρνησης που επιδιώκει να εξασφαλίσει περιουσιακά στοιχεία και συμφωνίες προμήθειας ενεργειακών πόρων στο εξωτερικό. Έτσι, οι κινέζικες αρχές προσεγγίζουν «επιθετικά» τις κυβερνήσεις των ξένων χωρών υποδοχής, ενισχύοντας τις διμερείς εμπορικές συνθήκες μεταξύ τους, χορηγώντας βοήθεια σε αυτές και παρέχοντας τις απαραίτητες υποδομές μεταφοράς και επικοινωνίας.

¹⁴⁷ Michael F. Martin, 'China's Sovereign Wealth Fund: Developments and Policy Implications', Congressional Research Service (CRS) Report for Congress, 23 Σεπτέμβριος 2010, <https://ecommons.cornell.edu/handle/1813/77767>.

¹⁴⁸ James Chen, 'China Investment Corporation (CIC) Definition', Investopedia, 25 Νοέμβριος 2022, <https://www.investopedia.com/terms/c/china-inv-corp.asp>.

¹⁴⁹ 'Foreign Exchange Reserves (USD 100 million)', National Bureau of Statistics of China - Annual Data, χ.χ., <https://data.stats.gov.cn/english/>.

¹⁵⁰ 'Top 20 Oil Importing Countries in 2023', Yahoo Finance, 28 Ιανουάριος 2023, <https://finance.yahoo.com/news/top-20-oil-importing-countries-174751106.html>.

- Πρόσβαση σε προηγμένες τεχνολογίες, δημιουργία διεθνών εμπορικών σημάτων, απόκτηση τεχνογνωσίας και δημιουργία κέντρων Έρευνας και Ανάπτυξης (E&A)

Σημαντικά κίνητρα για τις κινέζικες επενδύσεις στο εξωτερικό αποτελούν η πρόσβαση σε γνώση και E&A για την ανάπτυξη νέων τεχνολογιών. Τα κίνητρα αυτά βρίσκονται κυρίως πίσω από την αύξηση των κινέζικων ΑΞΕ που κατευθύνονται προς τις αναπτυσσόμενες χώρες και περιλαμβάνουν την πρόσβαση σε προηγμένη τεχνολογία και άλλα στρατηγικά στοιχεία, όπως εμπορικά σήματα (brand names) και αγοραστικό κοινό. Η φιλοδοξία για επενδύσεις στο εξωτερικό αποτελεί σημαντικό παράγοντα, προκειμένου οι κινέζικες εταιρείες να δημιουργήσουν ή να αποκτήσουν διεθνή επωνυμία και να εξελίξουν την ανάπτυξη των προϊόντων τους. Οι κινέζικες εταιρείες ενθαρρύνονται να εισέλθουν σε κοινοπραξίες (joint ventures) ή να αγοράσουν ξένες εταιρείες, μέσω των οποίων μπορούν να απορροφήσουν τεχνολογίες αιχμής και έτσι να «υπερπηθήσουν» πολλά στάδια ανάπτυξης. Πολλές συγχωνεύσεις, έχουν επίσης σχεδιαστεί για να βοηθήσουν τις κινέζικες εταιρείες, να εξελίξουν τις διαδικασίες παραγωγής τους και να αποκτήσουν διοικητική τεχνογνωσία. Παράδειγμα αποτελεί η εξαγορά της IBM από τη Lenovo το 2005, κατά την οποία η δεύτερη μπόρεσε να αποκτήσει διοικητική και εμπορική εμπειρία στο διεθνές μάρκετινγκ και τη διαφήμιση, ιδίως στις ΗΠΑ, λόγω της επωνυμίας παγκόσμιας κλάσης που απέκτησε. Η στρατηγική απόκτησης ξένης τεχνολογίας, παίρνει και την μορφή ίδρυσης κέντρων E&A σε αναπτυσσόμενες χώρες, όπως στην Ευρώπη (Huawei Technologies, Haier, ZTE Corporation), στις ΗΠΑ (Guangdong Glanz Group Co, Konka) ή στην Ιαπωνία (Kelon).

- Πρόσβαση σε νέες αγορές

Ένα κίνητρο για επενδύσεις στο εξωτερικό, είναι η αναζήτηση νέων αγορών. Η πλεονάζουσα εγχώρια παραγωγική ικανότητα της Κίνας έρχεται σε αντίθεση με τη χαμηλή εγχώρια ζήτηση σε ορισμένους κλάδους, με αποτέλεσμα πολλές κινέζικες επιχειρήσεις να αναζητούν ευκαιρίες ανάπτυξης στο εξωτερικό. Επιπλέον, η ανάγκη διασφάλισης πρόσβασης σε ξένες αγορές, ωθεί τις κινέζικες εταιρείες, να εξυπηρετούν τις αγορές στις οποίες εξάγουν, επεκτείνοντας την παρουσία τους σε αυτές, με την πραγματοποίηση ΑΞΕ. Σε αγορές όπου η Κίνα έχει μεγάλα εμπορικά πλεονάσματα, οι ΑΞΕ αποτελούν εναλλακτικό μέσο για τον εφοδιασμό τους. Στα πλαίσια αυτής της στρατηγικής, οι κινέζικες εταιρείες αγοράζουν ακόμη τοπικά δίκτυα διανομής.

- Μείωση κόστους παραγωγής

Άλλος ένας παράγοντας ώθησης των κινέζικων εταιρειών να επενδύσουν στο εξωτερικό, είναι η αύξηση των μισθών στην Κίνα, οι οποία έχει προκαλέσει ανησυχία στις διεθνείς επιχειρηματικές κοινότητες, καθώς επηρεάζει το κόστος παραγωγής. Οι κινέζικες εταιρείες, προκειμένου να μην χάσουν τις εξαγωγές σε μεταποιητικά προϊόντα, επενδύουν σε άλλες χώρες (πχ στις χώρες BRI), όπου το κόστος εργασίας είναι χαμηλότερο, μειώνοντας έτσι το κόστος παραγωγής των προϊόντων τους.

- Απόκτηση διεθνούς ανταγωνιστικού πλεονεκτήματος

Ο ανταγωνισμός που προκλήθηκε στις εγχώριες επιχειρήσεις από τις ξένες επιχειρήσεις που δημιουργήθηκαν στην Κίνα ενθάρρυνε την ταχεία επέκταση των κινέζικων ΑΞΕ στο εξωτερικό. Από τη μία, η αύξηση των εισερχομένων ΑΞΕ, προξένησε έντονο ανταγωνισμό στην εγχώρια αγορά και ώθησε τις κινέζικες εταιρείες να πάνε στο εξωτερικό, υιοθετώντας μια στρατηγική διαφοροποίησης για τη δημιουργία εσόδων και τη μεταφορά «ώριμων» βιομηχανιών σε χώρες χαμηλού εισοδήματος (π.χ. παραγωγή συσκευών αναπαραγωγής βίντεο στη Νοτιο-ανατολική Ασία). Από την άλλη, η έκθεση στις διεθνείς δραστηριότητες, έχει παίξει σημαντικό ρόλο στην ενθάρρυνση των κινέζικων εταιρειών να επιχειρήσουν στο εξωτερικό, αφού πλεονεκτήματα, όπως η διάχυση γνώσης και η εμπειρία που αποκτούν, που σχετίζονται με τις αλληλεπιδράσεις με το διεθνές περιβάλλον, γίνονται γρήγορα φανερά στις κινέζικες επιχειρήσεις. Γενικά, όσο πιο πολύ ενσωματώνεται η Κίνα στην παγκόσμια οικονομία και εντείνεται ο διεθνής ανταγωνισμός μέσω εισαγωγών και εισερχομένων ΑΞΕ σε αυτή, τόσο περισσότερες κινέζικες εταιρείες επεκτείνονται στο εξωτερικό, προκειμένου να αποκτήσουν ένα χαρτοφυλάκιο περιουσιακών στοιχείων στο που τις βοηθάει να βελτιώνουν τη διεθνή ανταγωνιστικότητά τους.

- Παράκαμψη διεθνών εμπορικών φραγμών

Ένα ακόμη κίνητρο για κινέζικες επενδύσεις στο εξωτερικό είναι η παράκαμψη των διεθνών εμπορικών φραγμών. Οι κινέζικες εταιρείες επιθυμούν με αυτόν τον τρόπο να αποφύγουν ποσοστώσεις, δασμούς κι άλλα εμπόδια στα κινέζικα προϊόντα. Πριν την ένταξη τις Κίνας στον ΠΟΕ, η προσπάθεια αποφυγής εμπορικών εμποδίων, αποτελούσε επιτακτική ανάγκη, κινητοποιώντας όλο και πιο πολλές εταιρείες να επενδύσουν στο εξωτερικό. Την περίοδο εκείνη τα προϊόντα κλωστοϋφαντουργίας, ένδυσης και υπόδησης είχαν περιορισμένη πρόσβαση στην αγορά των ΗΠΑ, οπότε οι εταιρείες παραγωγής τους, πραγματοποιούσαν επενδύσεις στην Αυστραλία και στη συνέχεια εξήγαγαν προϊόντα «Made in Australia» στις ΗΠΑ, ώστε να αποφευχθούν οι αμερικάνικες ποσοστώσεις σε αυτά τα προϊόντα των παραγωγών εκτός ΠΟΕ. Παρόλο που η προσχώρηση στον ΠΟΕ, οδήγησε σε μείωση των δασμών και των ποσοστώσεων στις κινέζικες εξαγωγές, οι κινέζικες εταιρείες συνέχισαν να ανοίγουν εργοστάσια σε χώρες που έχουν ανεμπόδιστη πρόσβαση στις αμερικάνικες και ευρωπαϊκές αγορές. Παράδειγμα, αποτελεί η αγορά της γερμανικής εταιρείας κατασκευής τηλεοράσεων Schneider από την κινέζικη κατασκευάστρια TCL και η διατήρηση της παραγωγής της στην Ευρώπη, έτσι ώστε να αποφευχθούν οι ευρωπαϊκές ποσοστώσεις στις εισαγωγές κινέζικων τηλεοράσεων¹⁵¹.

¹⁵¹ Sandra Poncet, 'Inward and outward FDI in China' (Panthéon-Sorbonne-Economie, Université Paris 1 CNRS and CEPII, Απρίλιος 2007), 11–13, <https://citeseerx.ist.psu.edu/document?repid=rep1&type=pdf&doi=200b680873c5b574acf876bb1f728a432e2a5b94>; Nargiza Salidjanova, 'Going out: an overview of China's outward foreign direct investment', 6–11; Lee κ.ά., 'THE PUSH AND PULL FACTORS OF CHINA'S OUTWARD FOREIGN DIRECT INVESTMENT IN BRI COUNTRIES', 613.

6.2.3.2 Παράγοντες έλξης

Σχετικά με τους παράγοντες έλξης που καθορίζουν ποιες χώρες είναι κατάλληλες για τις κινέζικες επενδύσεις, η Κίνα, όταν πρόκειται για επενδύσεις που αφορούν τον τομέα της ενέργειας, εστιάζει κυρίως σε χώρες λιγότερο αναπτυγμένες από αυτή, που διαθέτουν άφθονους φυσικούς πόρους και μη ανεπτυγμένη τεχνολογία, ώστε μέσω των επενδύσεων σε αυτές να διασφαλίσει την ενεργειακή της ασφάλεια. Επιπλέον, αναπτυσσόμενες χώρες που δεν διαθέτουν τεχνολογικούς πόρους, επιλέγονται από τους κινέζους επενδυτές, καθώς ευνοούν την επέκταση των μεταποιητικών εξαγωγών της. Οι χώρες αυτές εισάγοντας τεχνολογία και προϊόντα από την Κίνα, έχουν τη δυνατότητα να βελτιώσουν γρήγορα το τεχνικό τους επίπεδο. Βέβαια, όταν πρόκειται για επενδύσεις σε αναπτυγμένες χώρες, ο τεχνολογικός παράγοντας έχει τεράστια σημασία, όπως φάνηκε και παραπάνω στην ανάλυση των παραγόντων ώθησης.

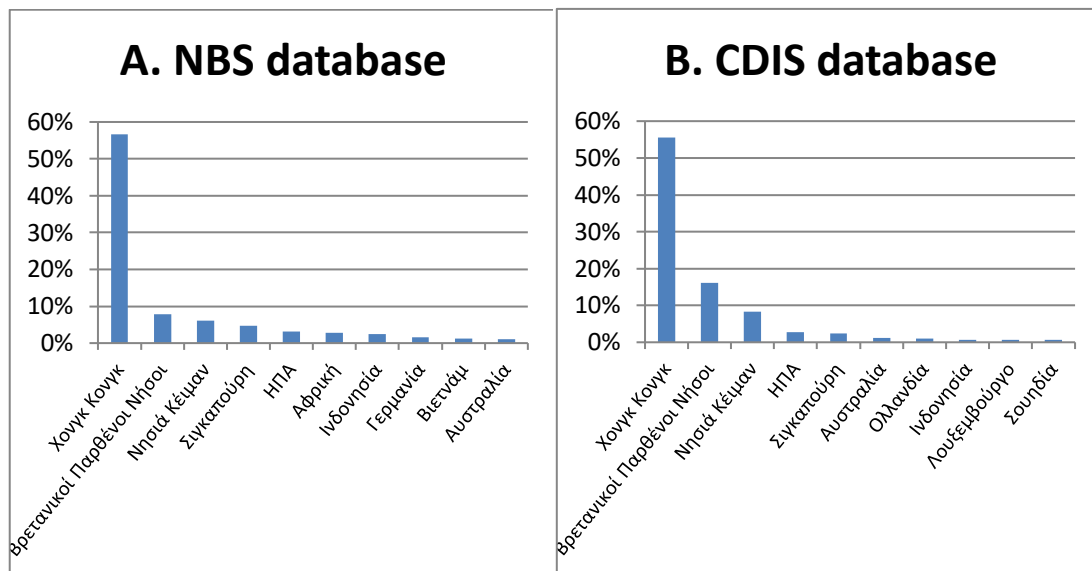
Σημαντικά κριτήρια επιλογής χωρών για την πραγματοποίηση κινέζικων επενδύσεων, αποτελούν η αστάθεια του πολιτικού περιβάλλοντος της χώρας υποδοχής και η κακή υποδομή της εφοδιαστικής αλυσίδας της. Παρατηρείται πως οι χώρες με άφθονους φυσικούς πόρους, που τείνουν να συνδέονται με κακή θεσμική ποιότητα σε νόμους, ατομικά δικαιώματα και κυβερνητικές ρυθμίσεις, παρέχουν στους ξένους επενδυτές δικαιώματα απόκτησης ορυκτών πόρων σε χαμηλή τιμή, κεντρίζοντας έτσι το ενδιαφέρον των κινέζων επενδυτών. Γενικά, οι πολιτικοί παράγοντες της χώρας υποδοχής των κινέζικων ΑΞΕ, επηρεάζουν σε μεγάλο βαθμό τις εξερχόμενες ΑΞΕ της Κίνας, οι οποίες κατευθύνονται πολύ συχνά σε χώρες με κακή θεσμική διακυβέρνηση. Το γεγονός επίσης πως η πλειοψηφία των κινέζικων ΑΞΕ πραγματοποιείται από κρατικές επιχειρήσεις, οι οποίες τείνουν να έχουν έντονη προτίμηση στους πολιτικούς κινδύνους, σε σύγκριση με τις ιδιωτικές επιχειρήσεις, κατευθύνει τις εκροές ΑΞΕ προς χώρες όπου το επίπεδο πολιτικών κινδύνων είναι υψηλό. Επιπλέον, η σχετική έλλειψη εμπειρίας των κινεζικών επιχειρήσεων σε επενδύσεις στο εξωτερικό, θα μπορούσε να θεωρηθεί ως ένας ακόμη λόγος για επενδύσεις σε χώρες με υψηλούς πολιτικούς κινδύνους, σε σύγκριση με άλλους πιο έμπειρους επενδυτές. Τέλος, οι χώρες με υποανάπτυκτες υποδομές logistics, είναι ιδιαίτερα ελκυστικές για τις κινέζικες επενδύσεις, καθώς πέρα από τα εμπορικά πλεονεκτήματα που εξασφαλίζει η Κίνα, αποκτά και επιρροή σε αυτές, διασφαλίζοντας τα ευρύτερα στρατηγικά της συμφέροντα. Τα κίνητρα αυτά, σχετίζονται σε μεγάλο βαθμό με τη στρατηγική για επενδύσεις στις χώρες BRI. Πάντως, όταν πρόκειται για επενδύσεις σε ανεπτυγμένες χώρες, η σταθερότητα του πολιτικού περιβάλλοντος, το μέγεθος και η ανάπτυξη της οικονομίας της χώρας υποδοχής, και το κατά πόσο ανοιχτή είναι η χώρα στο εμπόριο, παίζουν σημαντικό ρόλο για τους κινέζους επενδυτές¹⁵².

6.2.4 Χώρες-προορισμοί των εξερχομένων ΑΞΕ

Σύμφωνα με επίσημα στατιστικά στοιχεία που έχουν δημοσιευτεί τόσο από το Εθνικό

¹⁵² Yanfeng Liu κ.ά., 'The Determinants of China's Outward Foreign Direct Investment: A Vector Error Correction Model Analysis of Coastal and Landlocked Countries', *Economic Change and Restructuring* 56, τχ. 1 (Φεβρουάριος 2023): 29–56, <https://doi.org/10.1007/s10644-022-09407-2>.

Γραφείο Στατιστικής της Κίνας (National Bureau of Statistics of China | NBS), όσο και από τη Συντονισμένη Έρευνα Άμεσων Επενδύσεων του ΔΝΤ (IMF's Coordinated Direct Investment Survey | CDIS), ο κύριος προορισμός των ΑΞΕ της Κίνας είναι το Χονγκ Κονγκ (Πίνακας 31 και Πίνακας 32). Μετά το Χονγκ Κονγκ, ακολουθούν οι φορολογικοί παράδεισοι, Βρετανικοί Παρθένοι Νήσοι και Νησιά Κέιμαν.

Πίνακας 31. Κατανομή των κινέζικων εκροών ΑΞΕ στους 10 τοπ προορισμούς (ως τοις % ποσοστό των συνολικών εκροών ΑΞΕ), σύμφωνα με στατιστικά στοιχεία: Α. από τη βάση δεδομένων του National Bureau of Statistics of China, και Β. από την Coordinated Direct Investment Survey του International Monetary Fund. Πηγές: IMF Coordinated Direct Investment Survey (Δεκέμβριος 2022) και National Bureau of Statistics of China (Απρίλιος 2023)

Με βάση τα στοιχεία του NBS (όπως φαίνεται στον Πίνακα 31 Α.), μετά τους Βρετανικούς Παρθένους Νήσους και τα Νησιά Κέιμαν, ακολουθούν η Σιγκαπούρη, έπειτα οι ΗΠΑ, η Αφρική, η Ινδονησία, η Γερμανία, το Βιετνάμ και η Αυστραλία. Τα δεδομένα του NBS, δείχνουν τον άμεσο προορισμό των εκροών ΑΞΕ. Στην περίπτωση των φορολογικών παραδείσων, ενώ παρουσιάζονται ως άμεσος προορισμός για τις κινέζικες ΑΞΕ, λειτουργούν ως ενδιάμεσος, καθώς μεγάλο μέρος των επενδύσεων επιστρέφει στην Κίνα, ή μετεπενδύεται σε άλλες χώρες. Η κατάταξη των χωρών-προορισμών με βάση τα δεδομένα της CDIS του ΔΝΤ, είναι κάπως διαφορετική (Πίνακας 31 Β.). Μετά το Χονγκ Κονγκ, τους Βρετανικούς Παρθένους Νήσους και τα Νησιά Κέιμαν, παίρνουν θέση οι ΗΠΑ, ξεπερνώντας αυτή τη φορά τη Σιγκαπούρη που τις ακολουθεί, και έπειτα ακολουθούν η Αυστραλία (που προηγουμένως με δεδομένα του NBS ήταν στην 10^η θέση), η Ολλανδία, η Ινδονησία, το Λουξεμβούργο και η Σουηδία. Η CDIS συλλέγει επίσης δεδομένα άμεσων επενδύσεων από την άμεση ομόλογη οικονομία-προορισμό, αν και οι φορολογικοί παράδεισοι δεν αποτελούν ως επί των πλείστων προορισμό¹⁵³.

¹⁵³ Margit Molnar, Ting Yan, και Yusha Li, 'China's Outward Direct Investment and Its Impact on the Domestic Economy', 32.

**Οι 10 τοπ προορισμοί για τις εξερχόμενες ΑΞΕ της Κίνας μέχρι το τέλος του 2021
(σε εκατομμύρια USD)**

Χώρα	Ποσό	% του συνόλου
Σύνολο	2.785.150	100
Χονγκ Κονγκ	1.549.658	55,64
Βρετανικοί Παρθένοι Νήσοι	447.477	16,07
Νησιά Κέιμαν	229.525	8,24
Ηνωμένες Πολιτείες	77.172	2,77
Σιγκαπούρη	67.202	2,41
Αυστραλία	34.430	1,24
Ολλανδία	28.488	1,02
Ινδονησία	20.080	0,72
Λουξεμβούργο	18.131	0,65
Σουηδία	17.032	0,61

Πίνακας 32. Οι τοπ 10 χώρες υποδοχής των εξερχομένων ΑΞΕ της Κίνας μέχρι το τέλος του 2021.
Πηγή: IMF Coordinated Direct Investment Survey (Δεκέμβριος 2022)

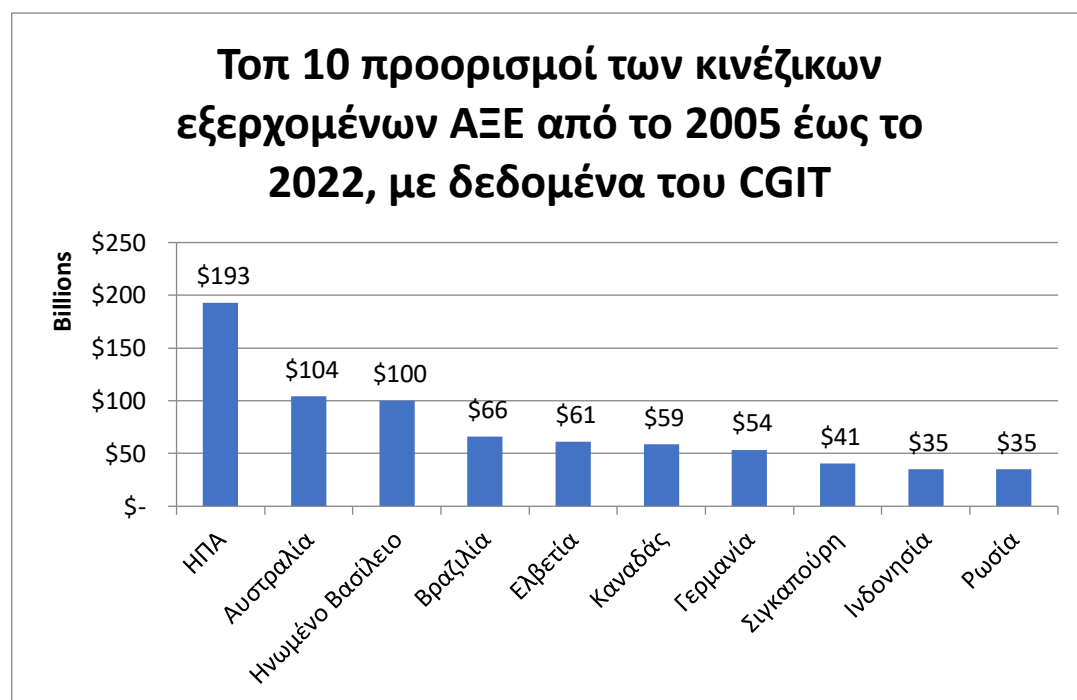
Όπως φαίνεται στον Πίνακα 32, για το 2021, το Χονγκ Κονγκ καταλαμβάνει το 55,64% του συνόλου των εκροών ΑΞΕ, οι Βρετανικοί Παρθένοι Νήσοι το 16,07% και τα Νησιά Κέιμαν το 8,24%. Οι τρεις αυτοί προορισμοί μαζί, καταλαμβάνουν το 79,95% των συνολικών εκροών ΑΞΕ της Κίνας, γεγονός που δείχνει ότι αν και γεωγραφικά διασκορπισμένο, σημαντικό μέρος των εκροών της συγκεντρώνεται σε λίγες χώρες. Εξαιτίας της κατοχής του μεγαλύτερου μεριδίου των εξερχομένων ΑΞΕ της Κίνας από το Χονγκ Κόνγκ και τους φορολογικούς παραδείσους, απ' όπου και τα χρήματα κατευθύνονται σε έργα σε όλον τον κόσμο, η πραγματική κατανομή τους είναι άγνωστη. Επιπλέον, η πρακτική των «επενδύσεων μετ' επιστροφής» (round-tripping investment), που αναφέρθηκε στην ενότητα

6.1.3 Προέλευση εισερχομένων ΑΞΕτην οποία πολλές κινέζικες επιχειρήσεις εφαρμόζουν για να «σταθμεύσουν» μεγάλο μέρος των συναλλαγματικών τους διαθεσίμων στο Χονγκ Κόνγκ ή στους φορολογικούς παραδείσους, και αργότερα να τα διοχετεύσουν είτε σε ξένες χώρες ως ΑΞΕ, είτε να τα «ανακυκλώσουν» πίσω στην Κίνα ως «νέες ΑΞΕ», περιπλέκει περισσότερο τα πράγματα, και δικαιολογεί εν μέρει το μεγάλο μερίδιο των κινέζικων ΑΞΕ που δέχονται αυτοί οι προορισμοί. Η εκτίμηση του πραγματικού όγκου των επενδύσεων μετ' επιστροφής, είναι πολύ δύσκολη, κυρίως επειδή οι επενδυτές που «ανακυκλώνουν» τα κεφάλαιά τους με αυτόν τον τρόπο, δεν αναφέρουν πάντα στις αρχές τις δραστηριότητές τους¹⁵⁴.

Προκειμένου να καλυφθούν αυτές οι ελλείψεις των κινέζικων στατιστικών για τις εξερχόμενες ΑΞΕ, είναι απαραίτητο να αναλυθούν οι εκροές ΑΞΕ κάνοντας χρήση στατιστικών του ιδιωτικού τομέα, που συγκεντρώνονται από δεδομένα εταιρειών για

¹⁵⁴ Nargiza Salidjanova, 'Going out: an overview of China's outward foreign direct investment', 14–16, 19–20.

επενδύσεις συγκεκριμένου μεγέθους ή μεγαλύτερου, και έχουν το πλεονέκτημα ότι αντικατοπτρίζουν τους τελικούς προορισμούς των επενδύσεων των κινέζικων εταιρειών. Ο China Global Investment Tracker (CGIT), είναι μια βάση δεδομένων των εξωγενών επενδύσεων της Κίνας, που παρέχεται από το American Enterprise Institute (AEI), και αποτελεί το πιο πλήρες δημόσιο αρχείο για τις επενδύσεις και τις κατασκευές της χώρας σε όλον τον κόσμο, αφού παρακολουθεί τις πραγματικές ροές (από τη μητρική εταιρεία στον τελικό προορισμό) των κινέζικων επενδύσεων παγκοσμίως, και περιλαμβάνει από το 2005 μέχρι το 2022, περισσότερες από 4.300 συναλλαγές. Τα στατιστικά στοιχεία του CGIT διαφέρουν σημαντικά από τα κρατικά στατιστικά στοιχεία και θεωρούνται πιο χρήσιμα από τα δεύτερα για τον γρήγορο εντοπισμό των τάσεων των εξερχομένων κινέζικων ΑΞΕ. Ο CGIT παρακολουθεί τις συναλλαγές επενδύσεων άνω των 95 εκατομμυρίων USD και παρέχει τεκμήρια των συναλλαγών και πρόσθετες πληροφορίες, όπως ποιες είναι οι εμπλεκόμενες στις συναλλαγές μητρικές εταιρείες, κάτι που το NBS δεν κάνει. Τα στοιχεία CGIT για τους κορυφαίους προορισμούς των συνολικών κινεζικών εξερχομένων επενδύσεων από το 2005 έως το 2022 περιλαμβάνουν τις ΗΠΑ, την Αυστραλία, το Ηνωμένο Βασίλειο, τη Βραζιλία, την Ελβετία, τον Καναδά, τη Γερμανία, τη Σιγκαπούρη, την Ινδονησία και τη Ρωσία, όπως φαίνεται στον Πίνακα 33¹⁵⁵.

Πίνακας 33. Οι τοπ 10 προορισμοί των κινέζικων εξερχομένων ΑΞΕ από το 2005 έως το 2022, σύμφωνα με εκτιμήσεις που προκύπτουν από τη βάση δεδομένων του China Global Investment Tracker (CGIT) του American Enterprise Institute.

Πηγή: American Enterprise Institute-AEI (Μάιος 2023)

¹⁵⁵ 'Transformation of China's outward direct investment', 5; 'Does China Dominate Global Investment?', ChinaPower Project, ημερομηνία πρόσβασης 25 Μάιος 2023, <https://chinapower.csis.org/china-foreign-direct-investment/>; 'China Global Investment Tracker', American Enterprise Institute - AEI (blog), ημερομηνία πρόσβασης 25 Μάιος 2023, <https://www.aei.org/china-global-investment-tracker/>.

Παρατηρώντας πάντως τις τάσεις των κινέζικων εξερχομένων ΑΞΕ ανά περιοχή, φαίνεται πως τα τελευταία χρόνια οι επενδύσεις της Κίνας στις ΗΠΑ και στην Ευρώπη έχουν συρρικνωθεί, ενώ οι επενδύσεις στην Ασία παραμένουν σταθερές. Θεωρείται πως οι μειώσεις αυτές, οφείλονται σε μεγάλο βαθμό στους αυστηρότερους ελέγχους που επιβάλλονται στις εισερχόμενες ΑΞΕ, από ΗΠΑ και Ευρώπη. Επίσης το Υπουργείο Εμπορίου (MOFCOM) της Κίνας, σε έκθεσή του για τις εξερχόμενες ΑΞΕ επεσήμανε πως «από το 2017, προηγμένες οικονομίες, όπως οι ΗΠΑ, το Ηνωμένο Βασίλειο, η Γαλλία, η Γερμανία, η Ιταλία και η Ιαπωνία, αυστηροποίησαν περαιτέρω την εποπτεία και τον έλεγχο στις επενδύσεις από ξένες εταιρείες, γεγονός που έχει οδηγήσει τις κινέζικες εταιρείες στον περιορισμό των επενδύσεών τους σε αυτές τις περιοχές.

Πιο συγκεκριμένα, οι ΗΠΑ έχουν ενισχύσει τους ελέγχους στις εισερχόμενες από ξένες χώρες επενδύσεις κυρίως σε επιχειρήσεις που σχετίζονται με σημαντικές τεχνολογίες, υποδομές και ευαίσθητες προσωπικές πληροφορίες (οι επιχειρήσεις αυτές καλούνται «TID businesses», από τα αρχικά γράμματα των Technology, Infrastructure και Data), και σε ορισμένα ακίνητα (real estate) (συμπεριλαμβανομένων των αεροδρομίων, λιμανιών και ακινήτων κοντά σε στρατιωτικές εγκαταστάσεις). Παρ' όλο που οι έλεγχοι αυτοί δεν στοχεύουν σε συγκεκριμένες χώρες, πολλοί πιστεύουν πως οι επενδύσεις της Κίνας, μέσω των οποίων επιδιώκει να αποκτήσει προηγμένες τεχνολογίες, είναι ο βασικός λόγος επιβολής τους. Ως αποτέλεσμα, πολλές κινέζικες εταιρείες έχουν αποσύρει τα επενδυτικά τους έργα από τις ΗΠΑ, ως επί το πλείστον σε εταιρείες προηγμένων τεχνολογιών, όπως κατασκευαστές ημιαγωγών και βιομηχανίες που ασχολούνται με ευαίσθητα προσωπικά δεδομένα (πχ. ψηφιακούς χάρτες, υπηρεσίες μεταφοράς χρημάτων κλπ.). Στην Ευρώπη, οι κανονισμοί για τις εισερχόμενες ΑΞΕ έχουν ενισχυθεί από την άποψη της ασφάλειας σε εθνικό και ευρωπαϊκό επίπεδο. Η Γερμανία ήταν από τις πρώτες χώρες που αναθεώρησε τους κανονισμούς και ενίσχυσε τον έλεγχο στις εξαγορές γερμανικών, από ξένες εταιρείες.

Στην Ασία, παρά την μείωση σε ΗΠΑ και Ευρώπη, οι επενδύσεις παραμένουν σταθερές. Η Νότια, η Νοτιοανατολική (Ινδονησία, Καμπότζης, Φιλιππίνες και Ινδία) και η Δυτική Ασία (Τουρκία, Πακιστάν και Ιράκ) αποτελούν σημαντικούς επενδυτικούς προορισμούς για τους Κινέζους, ιδίως στους κλάδους των μεταφορών, των logistics, των μετάλλων, της τεχνολογίας, αλλά και της ψυχαγωγίας. Το μεγαλύτερο μέρος των επενδυτικών σχεδίων στην Ασία και κυρίως αυτά που σχετίζονται με την κατασκευή υποδομών για μεταφορές και επικοινωνία, εργοστασίων επεξεργασίας μετάλλων, αυτοκινητοβιομηχανιών, κλπ., συνδέονται με την πρωτοβουλία BRI. Άλλα επενδυτικά σχέδια, όπως πχ. η κατασκευή εργοστασίων στην Ινδία, ως απάντηση στην αυξανόμενη ζήτηση χάλυβα και smartphones, στοχεύουν στην απόκτηση μεριδίου των αναπτυσσόμενων αγορών. Κινέζοι κατασκευαστές smartphones (Xiaomi, OPPO, Vivo) έχουν καταφέρει την επέκταση των μεριδίων τους στην ινδική αγορά, όπως επίσης η Tencent και άλλοι μεγάλοι πάροχοι υπηρεσιών διαδικτύου, επενδύουν σε τοπικές startup, προκειμένου να κερδίσουν τις αγορές της Νοτιοανατολικής Ασίας¹⁵⁶. Τέλος, αξίζει να αναφερθεί πως τόσο η Αφρική, όσο και η Λατινική Αμερική λαμβάνουν επίσης αξιόλογο αριθμό επενδύσεων από την Κίνα, στην προσπάθεια της τελευταίας να εξασφαλίσει ενέργεια και εμπορεύματα. Και σε αυτές τις περιοχές, στα

¹⁵⁶ 'Transformation of China's outward direct investment', 8–12.

πλαίσια του BRI, κινέζικες εταιρείες επενδύουν στην κατασκευή υποδομών σιδηροδρόμων, λιμανιών, κλπ.

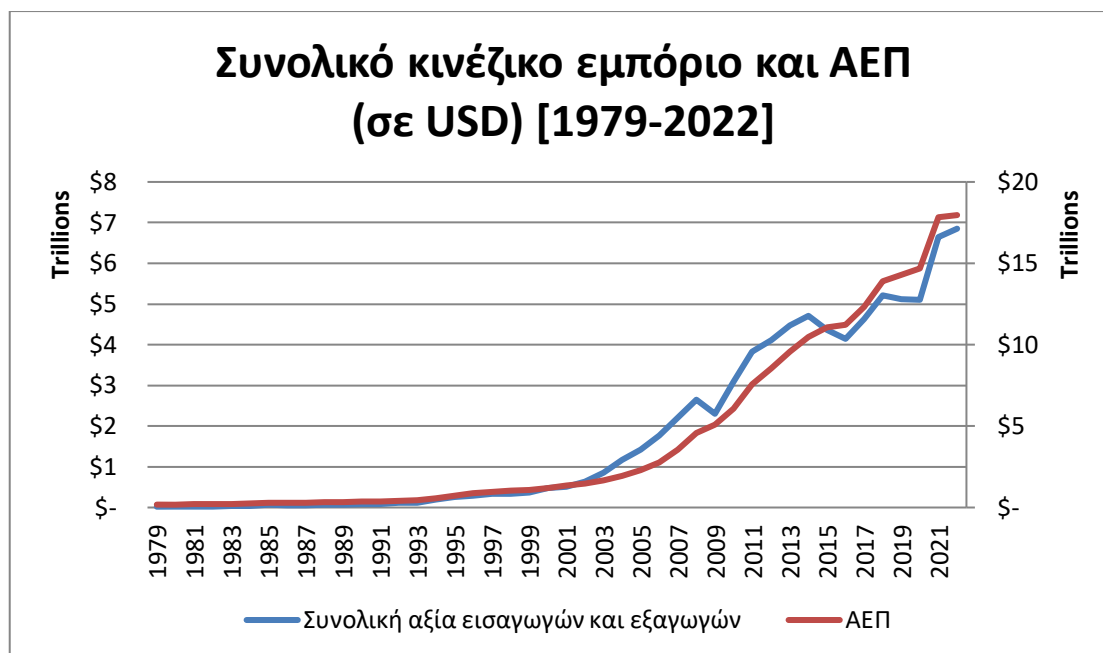
Προκειμένου, πάντως, να καταλάβει κάποιος προς τα πού ρέουν τα χρήματα της Κίνας, πρέπει να ακολουθήσει την κινέζικη πολιτική, η οποία όπως αναφέρθηκε παραπάνω, προσανατολίζεται στην εξασφάλιση εμπορευμάτων, τροφίμων, ενεργειακών πόρων και στη διασφάλιση μελλοντικών εμπορικών οδών. Επιπλέον, η δέσμευση της χώρας στο BRI, είναι ξεκάθαρη και υποστηρίζεται από θεσμικές δομές που έχει ιδρύσει. Τέτοια είναι ο Οργανισμός Συνεργασίας της Σαγκάης (Shanghai Cooperation Organisation/ SCO), μια οντότητα που περιλαμβάνει την Κίνα, τη Ρωσία και την Ινδία, καθώς και αρκετές χώρες της Κεντρικής Ασίας ως μέλη. Οι τρεις αυτές χώρες αποτελούν επίσης τους μεγαλύτερους μετόχους της Asian Infrastructure Investment Bank (AIIB). Η Κίνα κατέχει ακόμη, κεντρική θέση στη Νέα Αναπτυξιακή Τράπεζα (New Development Bank), που έχει ιδρυθεί από τα μέλη του οργανισμού BRICS, την Κίνα, την Ινδία και τη Ρωσία, με τη προσθήκη της Βραζιλίας και της Νότιας Αφρικής, και αρχικό κεφάλαιο τα 50 δισεκατομμύρια USD. Οι κινήσεις αυτές αποτελούν ένδειξη της πολιτικής εξερχομένων ΑΞΕ της Κίνας, οι οποίες επικεντρώνονται κατά βάση σε Ασία, Αφρική και Λατινική Αμερική και ευθυγραμμίζονται με την επίτευξη των στρατηγικών στόχων της χώρας¹⁵⁷.

Κεφάλαιο 7. Εμπόριο

Το μεγαλύτερο μέρος της ραγδαίας οικονομικής ανάπτυξης της Κίνας τις τελευταίες δεκαετίες αποδίδεται αναμφισβήτητα στο διεθνές της εμπόριο, και ιδίως στις εξαγωγές. Όπως φαίνεται και στον Πίνακα 34, η ανάπτυξη του διεθνούς εμπορίου και του ΑΕΠ είναι παράλληλη. Η ανάδειξη της Κίνας σε έναν από τους μεγαλύτερους παίκτες του παγκόσμιου εμπορίου, αποτελεί σημαντική εξέλιξη για το παγκόσμιο εμπορικό σύστημα. Στα τέλη της δεκαετίας του 1970, η Κίνα καταλάμβανε την 32^η θέση στην κατάταξη όλων των εθνών για το παγκόσμιο εμπόριο, ως συνέπεια της στρατηγικής της υποκατάστασης των εισαγωγών που ακολουθούσε. Τριάντα χρόνια αργότερα έγινε ο μεγαλύτερος εξαγωγέας στον κόσμο. Η ταχεία αυτή ανάπτυξη της χώρας στον τομέα του εμπορίου, οφείλεται σε μεγάλο βαθμό στην απορρόφηση ΑΞΕ και στην εφαρμογή πιο ενθαρρυντικών πολιτικών για το εξωτερικό εμπόριο, στα πλαίσια της προσπάθειας ενσωμάτωσής της στην παγκόσμια οικονομία¹⁵⁸.

¹⁵⁷ 'Chasing China's Outbound Direct Investment', China Briefing News, 1 Νοέμβριος 2016, <https://www.china-briefing.com/news/chasing-chinas-outbound-direct-investment/>.

¹⁵⁸ Guoqiang Long, 'China's Sustainable Trade Strategy: An overview' (International Institute for Sustainable Development, Μάιος 2010), <https://www.iisd.org/>.

Πίνακας 34. Συνολικό εμπόριο Κίνας (μπλε γραμμή, πρωτεύων άξονας) και κινέζικο ΑΕΠ (κόκκινη γραμμή, δευτερεύων άξονας) σε τρισεκατομμύρια USD. Το συνολικό εμπόριο προκύπτει από το άθροισμα της συνολικής αξίας των εισαγωγών και των εξαγωγών αγαθών και υπηρεσιών.
Πηγή: 'World Development Indicators', World Bank (Ιούλιος 2023)

7.1 Εμπόριο εμπορευμάτων

Πριν από το 1979, η Κίνα ήταν μια κεντρικά σχεδιασμένη οικονομία χωρίς καμία ουσιαστική αλληλεπίδραση με τις οικονομίες του υπόλοιπου κόσμου. Οι οικονομικές της δραστηριότητες, περιορίζονταν στο εμπόριο σχεδόν αποκλειστικά με κομμουνιστικές χώρες. Επιπλέον, οι εμπορικές της δραστηριότητες πραγματοποιούνταν από κρατικές επιχειρήσεις που δεν είχαν κανέναν ανταγωνισμό και συνεπώς κανένα κίνητρο να είναι πιο αποδοτικές. Γενικά, η Κίνα ήταν μια αυτάρκης χώρα, η οποία λειτουργούσε βάσει πολιτικών προστατευτισμού και υποκατάστασης των εισαγωγών, που στόχευαν στη βελτίωση της εξαγωγικής της δομής, στην ενίσχυση της εγχώριας βιομηχανίας και της οικονομίας της συνολικά¹⁵⁹.

Από το 1979, στα πλαίσια της μεταρρύθμισης και του «ανοίγματος» και της επιδίωξης εγκαθίδρυσης μιας σοσιαλιστικής οικονομίας της αγοράς, η Κίνα άρχισε να επιδιώκει την σταδιακή απελευθέρωση του εμπορίου της. Την περίοδο εκείνη οι εισαγωγές και οι εξαγωγές εμπορευμάτων καταλάμβαναν λιγότερο από το 1% του παγκόσμιου εμπορίου (Πίνακας 35). Για την ενθάρρυνση του μηχανισμού της αγοράς και της αποτελεσματικότερης κατανομής των πόρων, τη δεκαετία του 1980, η κινέζικη κυβέρνηση ακύρωσε τη λίστα υποκατάστασης των εισαγωγών και μείωσε τους περιορισμούς στις

¹⁵⁹ Juan Nascimbene, 'Economic Growth, International Trade and China' (University of Chicago Law School, 2018), 19, https://chicagounbound.uchicago.edu/international_immersion_program_papers/89.

εισαγωγές και στις εξαγωγές, γεγονός που συνέβαλε στην ίδρυση κοινών επιχειρήσεων (joint ventures) και στην εισαγωγή νέων τεχνολογιών στην Κίνα.

Πίνακας 35. Κινέζικες εισαγωγές (κόκκινη γραμμή) και εξαγωγές (μπλε γραμμή) εμπορευμάτων ως τοις % ποσοστό του παγκόσμιου εμπορίου.

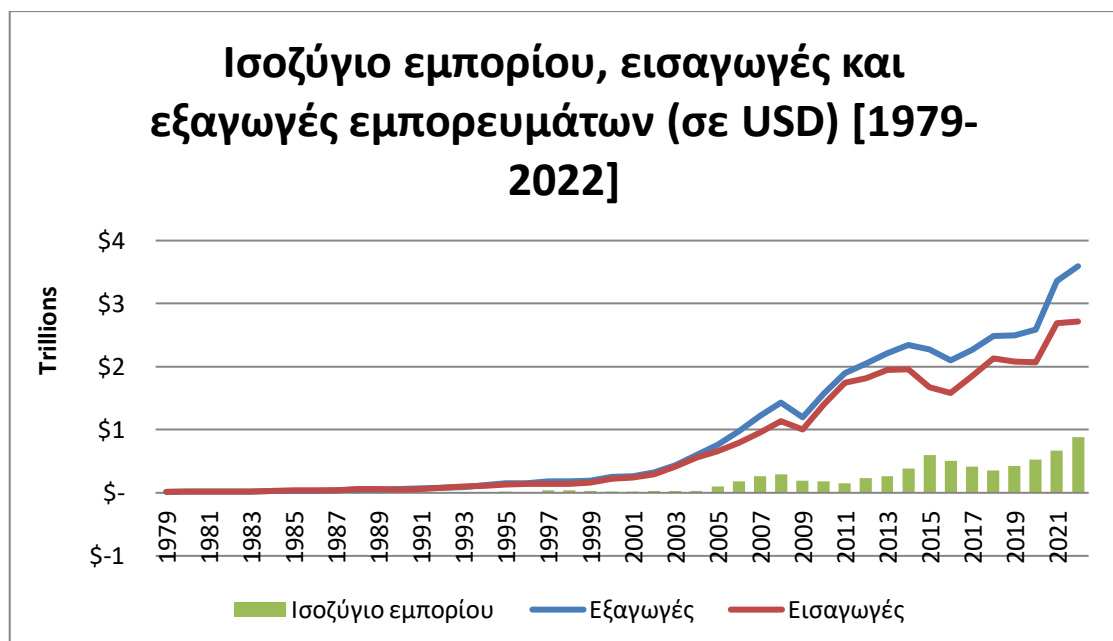
Πηγή: UNCTAD (Ιούλιος 2023)

Το 1986, προκειμένου να ενισχυθεί και να εξασφαλιστεί η πρόσβαση στις ξένες αγορές για την αύξηση των εξαγωγών, η Κίνα αιτήθηκε να ενταχθεί στη Γενική Συμφωνία Δασμών και Εμπορίου (General Agreement on Tariffs and Trade/ GATT). Ωστόσο, η διαδικασία προσχώρησής της εκτροχιάστηκε και πέρασαν 15 χρόνια προτού να καταφέρει να συνδεθεί επίσημα στο πολυμερές εμπορικό σύστημα. Κατά τη διάρκεια αυτών των ετών το μερίδιό της στο παγκόσμιο εμπόριο αυξήθηκε σταδιακά, αλλά η συμμετοχή της στην παγκόσμια οικονομία παρέμεινε πιο κάτω από τις δυνατότητές της.

Η είσοδος στη δεκαετία του 2000, σηματοδοτήθηκε από δύο αλληλένδετα γεγονότα που συνέβαλαν στην καθιέρωση της Κίνας ως την κατασκευαστική δύναμη που είναι σήμερα και στην εκτόξευση των εξαγωγών της. Αυτά τα δύο γεγονότα ήταν η εμφάνιση των Παγκόσμιων Αλυσίδων Αξίας (Global Value Chains/ GVCs) και η ένταξη της χώρας στον ΠΟΕ. Η πρόοδος στους τομείς της εφοδιαστικής, των μεταφορών, όπως επίσης της τεχνολογίας των πληροφοριών και της επικοινωνίας, επέτρεψαν τον καταμερισμό της παραγωγής σε ολόκληρο τον κόσμο, αλλά κυρίως σε χώρες που θα αποτελούσαν αξιόπιστους εταίρους χαμηλού κόστους, όπως η Κίνα. Επιπλέον ο ΠΟΕ, που ιδρύθηκε το 1995, παρείχε ένα πιο δομημένο ρυθμιστικό περιβάλλον για το διεθνές εμπόριο, έναν διεθνή μηχανισμό επίλυσης διαφορών, και χαμηλότερο κόστος διασυνοριακών συναλλαγών, λόγω των χαμηλότερων δασμών και του περιορισμού της χρήσης ορισμένων μη δασμολογικών φραγμών.

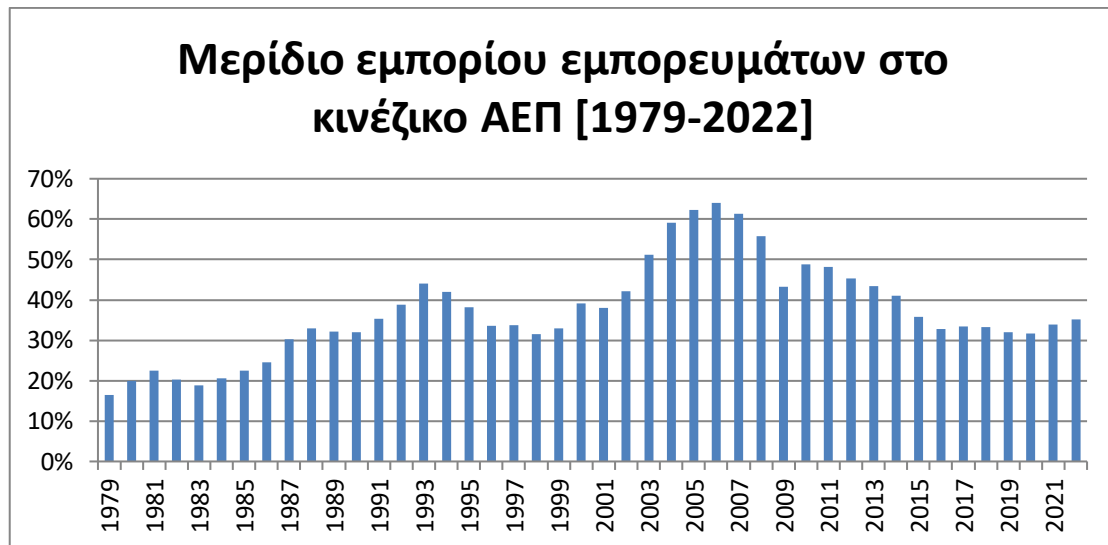
Προκειμένου η Κίνα να ανταποκριθεί στις απαιτήσεις για να γίνει μέλος στον ΠΟΕ, έπρεπε να τροποποιήσει και να βελτιώσει τους διοικητικούς κανονισμούς και τους νόμους της, και ιδίως αυτούς που σχετίζονταν με το εξωτερικό εμπόριο και την οικονομική συνεργασία, όπως ο νόμος περί εμπορικών σημάτων (Trademark Law) και ο νόμος για κοινοπραξίες κινέζικων και ξένων επιχειρήσεων (Law on Joint Ventures on Chinese and Foreign Investment), να καταργήσει ή να αναθεωρήσει όσους δεν ανταποκρίνονταν στις απαιτήσεις του ΠΟΕ και να μειώσει περαιτέρω τους εμπορικούς της φραγμούς. Η ένταξη της Κίνας στον ΠΟΕ, που πραγματοποιήθηκε το 2001, επέτρεψε στις Παγκόσμιες Αλυσίδες Αξίας να αξιοποιήσουν τις δυνατότητες της χώρας ως παραγωγικής δύναμης, επιτρέποντάς της να επεκτείνει τις εξαγωγές της στον υπόλοιπο κόσμο, συμβάλλοντας στην ενίσχυση και τη βελτίωση του πολυμερούς εμπορικού συστήματος και συνεπώς στην προώθηση της παγκόσμιας οικονομικής ανάπτυξης. Έκτοτε, μέχρι το 2010, η Κίνα κατάφερε να εδραιωθεί ως πρωταθλήτης στις εξαγωγές παγκοσμίως. Η άνοδος αυτή, αποτέλεσε αντικείμενο θαυμασμού από μερικούς, όπως επίσης αμφισβητήθηκε από άλλους, λόγω των ανησυχιών και της διαμάχης που προκλήθηκαν από τη χρήση κρατικών επιχορηγήσεων, των ποσοστώσεων, των μέτρων για τις εξαγωγές, των δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας και της διαχείρισης της συναλλαγματικής ισοτιμίας.

Μέχρι το 2008 η αύξηση των εισαγωγών και των εξαγωγών στην Κίνα ήταν εκθετική. Οι κινέζικες εξαγωγές εμπορευμάτων (merchandise exports) αυξήθηκαν από 13,6 δισεκατομμύρια USD το 1979, σε 1,43 τρισεκατομμύρια USD το 2008, ενώ οι εισαγωγές (merchandise imports) αυξήθηκαν από 15,6 δισεκατομμύρια USD σε 1,13 τρισεκατομμύρια USD στο ίδιο χρονικό διάστημα (Πίνακας 36). Αξίζει να αναφερθεί πως μέχρι τα τέλη της δεκαετίας του 1990, οι εισαγωγές εμπορευμάτων ξεπερνούσαν τις εξαγωγές, γεγονός που αντανakλάται στο αρνητικό εμπορικό ισοζύγιο, όπως φαίνεται και στον Πίνακα 36.

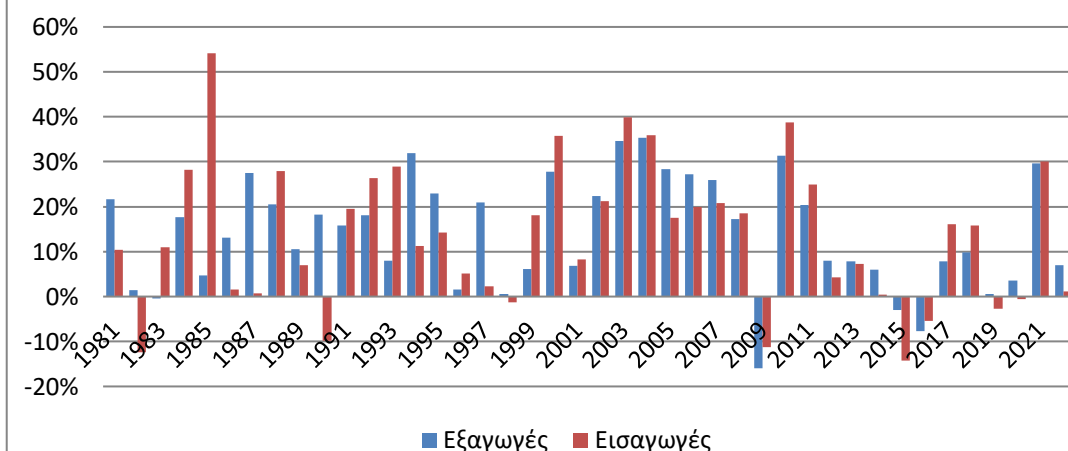
Πίνακας 36. Ισοζύγιο εμπορίου (merchandise trade balance) [πράσινες στήλες], εισαγωγές (merchandise imports) [κόκκινη γραμμή] και εξαγωγές (merchandise exports) [μπλε γραμμή] σε τρισεκατομμύρια USD. Πηγή: UNCTAD (Ιούλιος 2023)

Από το 2001 που η Κίνα εισήλθε στον ΠΟΕ, μέχρι το 2008, ο ρυθμός αύξησης των κινέζικων εξαγωγών εμπορευμάτων ήταν κατά μέσο όρο 24,74% και των εισαγωγών 22,75% (Πίνακας 38). Οι εξαγωγές εμπορευμάτων αυξήθηκαν ταχύτερα και ξεπέρασαν τις εισαγωγές, οπότε αυξήθηκε και το πλεόνασμα του εμπορικού ισοζυγίου, που το 2008 έφτασε τα 298 δισεκατομμύρια USD. Ένας ενδιαφέρων δείκτης που δείχνει τον αντίκτυπο του διεθνούς εμπορίου στο κινέζικο μοντέλο ανάπτυξης, είναι αυτός του εμπορίου εμπορευμάτων (merchandise trade) ως τοις % ποσοστό του ΑΕΠ. Όπως φαίνεται στον Πίνακα 37, στο διάστημα μεταξύ της δεκαετίας του 1990 και του 2006, το εμπόριο εμπορευμάτων, έφτασε να καταλαμβάνει μέχρι και το 64% του κινέζικου ΑΕΠ (το 2006). Ωστόσο από εκείνο το έτος και μετά η εξάρτηση του ΑΕΠ από το εμπόριο άρχισε να μειώνεται.

Πίνακας 37. Εμπόριο εμπορευμάτων (merchandise trade) ως τις % ποσοστό του κινέζικου ΑΕΠ.
Πηγή: 'World Development Indicators', World Bank (Ιούλιος 2023)

Ρυθμός αύξησης εισαγωγών και εξαγωγών εμπορευμάτων [1981-2022]

Πίνακας 38. Ρυθμός αύξησης των κινέζικων εισαγωγών (κόκκινες στήλες) και εξαγωγών (μπλε στήλες) εμπορευμάτων.

Πηγή: UNCTAD (Ιούλιος 2023)

Η παγκόσμια χρηματοπιστωτική κρίση του 2008, που είχε ως επακόλουθο την επιβράδυνση της οικονομικής ανάπτυξης και την σταδιακή κλιμάκωση των εντάσεων του εμπορίου παγκοσμίως, αποτέλεσε σημείο καμπής όσον αφορά τις οικονομικές πολιτικές που υιοθέτησε η Κίνα. Έκτοτε, η οικονομική της ανάπτυξη άρχισε να μετατοπίζεται όλο και περισσότερο προς την κατανάλωση και τις επενδύσεις. Από το 2008 και έπειτα το μερίδιο του εμπορίου εμπορευμάτων στο κινέζικο ΑΕΠ άρχισε να μειώνεται (Πίνακας 37). Παρ' όλα αυτά, η συνεισφορά του στην οικονομική ανάπτυξη της χώρας παραμένει μεγάλη μέχρι και σήμερα. Η Μεγάλη Ύφεση, μείωσε τη ζήτηση σε όλον τον κόσμο για εξαγωγές εμπορευμάτων από την Κίνα. Παρόλο που και η ίδια επηρεάστηκε από τη Μεγάλη Ύφεση, η οικονομία της δεν υπέφερε σε τόσο μεγάλο βαθμό όσο άλλες οικονομίες, επομένως οι εισαγωγές της δεν υποχώρησαν τόσο πολύ. Το 2009, ο ρυθμός αύξησης των εξαγωγών και των εισαγωγών εμπορευμάτων ήταν αρνητικός (-16% για τις εξαγωγές και -11% για τις εισαγωγές, όπως φαίνεται και στον Πίνακα 38), οπότε και η αξία των εξαγωγών έπεσε στα 1,2 τρισεκατομμύρια USD και των εισαγωγών στο 1 τρισεκατομμύριο USD (Πίνακας 36). Παρ' όλα αυτά, κατάφερε να ξεπεράσει τη Γερμανία και να γίνει ο μεγαλύτερος εξαγωγέας και ο δεύτερος μεγαλύτερος εισαγωγέας εμπορευμάτων στον κόσμο, μετά τις ΗΠΑ. Επιπλέον, η Κίνα είχε διατηρήσει σταθερή τη συναλλαγματική ισοτιμία του RMB μεταξύ 1995 και 2005. Όμως υπό την πίεση των εμπορικών της εταίρων επέτρεψε την ανατίμηση του νομίσματος της, γεγονός που έκανε τις εισαγωγές φθηνότερες και τις εξαγωγές πιο ακριβές. Έτσι, όπως φαίνεται και στον Πίνακα 36, τα χρόνια που ακολούθησαν τη χρηματοπιστωτική κρίση, το κινέζικο εμπορικό πλεόνασμα μειώθηκε και το 2011 έφτασε τα 154,9 δισεκατομμύρια USD.

Το κινέζικο εμπόριο ανέκαμψε το 2010 και το 2011, με αύξηση των εξαγωγών κατά μέσο όρο 25,8% και των εισαγωγών κατά 31,8%. Ωστόσο από τότε η ανάπτυξη του εμπορίου εμπορευμάτων επιβραδύνθηκε απότομα. Από το 2012 έως το 2014, οι εξαγωγές και

εισαγωγές αυξήθηκαν με μέσο ρυθμό 7,3% και 4%, αντίστοιχα. Το 2014, η αξία των πρώτων έφτασε τα 2,3 τρισεκατομμύρια USD και των δεύτερων τα 1,96 τρισεκατομμύρια USD. Το εμπορικό πλεόνασμα από το 2012 μέχρι το 2015 αυξήθηκε ετησίως, φτάνοντας τα 594 δισεκατομμύρια USD το 2015, και μέχρι το 2018, έπεσε στα 351 δισεκατομμύρια USD. Το 2015 και το 2016, ο ρυθμός αύξησης των εισαγωγών και των εξαγωγών ήταν αρνητικός. Οι εξαγωγές μειώθηκαν κατά μέσο όρο 5,34% και οι εισαγωγές κατά 9,87%, που ήταν απόρροια μιας υποτονικής παγκόσμιας οικονομίας και μιας πτώσης στις τιμές των εμπορευμάτων (όπως το πετρέλαιο και τα μεταλλεύματα). Το 2016, οι εξαγωγές έπεσαν στα 2,1 τρισεκατομμύρια USD και οι εισαγωγές στα 1,6 τρισεκατομμύρια USD. Παρ' όλα αυτά, το διάστημα 2017-2018, οι εξαγωγές αυξήθηκαν κατά μέσο όρο 8,9% και οι εισαγωγές κατά 16%.

Από το 2018, οι ΗΠΑ υπό την ηγεσία του Ντόναλντ Τραμπ, ξεκίνησαν έναν εμπορικό πόλεμο με την Κίνα, ο οποίος έκτοτε συνεχώς κλιμακώνεται και έχει επηρεάσει αναμφίβολα τόσο τις ΗΠΑ, όσο και την Κίνα, καθώς και ολόκληρη την παγκόσμια οικονομία. Το 2019, οι εξαγωγές αυξήθηκαν μόλις κατά 0,5%, στα 2,5 τρισεκατομμύρια USD και οι εισαγωγές μειώθηκαν κατά 2,7% σε σχέση με το προηγούμενο έτος, πέφτοντας στα 2,08 τρισεκατομμύρια USD (από 2,14 τρισεκατομμύρια USD το 2018). Η αναλογία εμπορίου/ΑΕΠ για τα έτη 2018-2019 ήταν περίπου 32,7% (Πίνακας 37). Η Κίνα προσπαθούσε να διατηρήσει την ανάπτυξη του εξωτερικού εμπορίου της, αλλά άρχισε να δίνει μεγαλύτερη βάση στην εγχώρια οικονομική κυκλοφορία, υιοθετώντας τη στρατηγική διπλής κυκλοφορίας (dual circulation strategy), ώστε η οικονομική της ανάπτυξη να παραμείνει σταθερή.

Όταν ξέσπασε η πανδημία COVID-19 το κινέζικο εξωτερικό εμπόριο βίωσε μια μεγάλη διακύμανση, από μεγάλες απώλειες, σε απότομες αυξήσεις το 2020-2021. Το 2020, οι εξαγωγές αυξήθηκαν κατά 3,6% στα 2,6 τρισεκατομμύρια USD, ενώ οι εισαγωγές μειώθηκαν κατά 0,6% πέφτοντας στα 2,06 τρισεκατομμύρια USD. Το 2021, η εμπορική ανάκαμψη της Κίνας ήταν εντυπωσιακή. Οι εξαγωγές εμπορευμάτων αυξήθηκαν κατά 29,66% φτάνοντας τα 3,36 τρισεκατομμύρια USD και οι εισαγωγές κατά 30,05%, αγγίζοντας τα 3,69 τρισεκατομμύρια USD. Η αύξηση του εμπορίου εμπορευμάτων συνεχίστηκε και το 2022, με μικρότερο βέβαια ρυθμό.

Σε γενικές γραμμές το κινέζικο εμπόριο και κυρίως οι εξαγωγές, απέδειξαν την εξαιρετική τους ανθεκτικότητα, τόσο στο κλίμα του συνεχούς ρεύματος καταγγελιών, αλλά και των εμπορικών εντάσεων με τις ΗΠΑ και της κλιμάκωσης των σχέσεων με την Ευρωπαϊκή Ένωση (το Μάρτιο του 2021, η ΕΕ εξέδωσε τις πρώτες κυρώσεις κατά της Κίνας από το 1989). Είναι αλήθεια, πως η σημασία της Κίνας στην παγκόσμια παραγωγή στους περισσότερους τομείς (από όργανα ακριβείας και βιομηχανικά μηχανήματα, μέχρι υπολογιστές και smartphone) αυξάνεται συνεχώς τις τελευταίες δύο δεκαετίες. Η πανδημία COVID-19 απέδειξε ακόμη περισσότερο το βασικό ρόλο που διαδραματίζει η Κίνα στην παγκόσμια οικονομία. Στις αρχές του 2020, όταν οι μολύνσεις από τον COVID-19 αυξάνονταν σε όλη τη χώρα, οι διαδικασίες παραγωγής παγκοσμίως σταμάτησαν ή επιβραδύνθηκαν, εξαιτίας των διαταραχών που αντιμετώπιζαν οι Κινέζοι προμηθευτές. Επίσης, τα υψηλά επίπεδα ανθεκτικότητας στις εξαγωγές επέτρεψαν στην Κίνα, πέρα από την ταχεία ανάκαμψη των εξαγωγών, και την κερδοφορία σε διάφορους εξαγωγικούς τομείς, ακόμα και όταν στον

υπόλοιπο κόσμο γνώριζαν πτώση. Ως αποτέλεσμα, το μερίδιο της Κίνας στο παγκόσμιο εμπόριο εμπορευμάτων αυξήθηκε στα χρόνια μετά την πανδημία σε σχεδόν 15% για τις εξαγωγές και 11% για τις εισαγωγές (Πίνακας 35), ενώ συνεχίζει να διατηρεί την πρωτοκαθεδρία στις εξαγωγές και την 2^η θέση στις εισαγωγές εμπορευμάτων (Πίνακας 39)¹⁶⁰.

Α. Οι 10 κορυφαίοι εισαγωγείς εμπορευμάτων παγκοσμίως (τιμές σε δισεκατομμύρια USD) για το 2022			Β. Οι 10 κορυφαίοι εξαγωγείς εμπορευμάτων παγκοσμίως (τιμές σε δισεκατομμύρια USD) για το 2022		
1.	ΗΠΑ	3376	1.	Κίνα	3594
2.	Κίνα	2716	2.	ΗΠΑ	2065
3.	Γερμανία	1751	3.	Γερμανία	1655
4.	Ολλανδία	899	4.	Ολλανδία	966
5.	Ιαπωνία	897	5.	Ιαπωνία	747
6.	Ηνωμένο Βασίλειο	824	6.	Νότια Κορέα	684
7.	Γαλλία	818	7.	Ιταλία	657
8.	Νότια Κορέα	731	8.	Βέλγιο	633
9.	Ινδία	723	9.	Γαλλία	618
10.	Ιταλία	689	10.	Χονγκ Κονγκ	610

Πίνακας 39. Α. Οι 10 κορυφαίοι εισαγωγείς εμπορευμάτων στον κόσμο και Β. Οι 10 κορυφαίοι εξαγωγείς εμπορευμάτων στον κόσμο για το 2022.

Πηγή: UNCTAD (Αύγουστος 2023)

7.2 Εμπόριο υπηρεσιών

Στην προηγούμενη ενότητα, έγινε φανερή η μεγάλη συνεισφορά του εμπορίου εμπορευμάτων στην κινέζικη οικονομική ανάπτυξη. Είναι όμως σημαντικό να ληφθεί υπόψη και η αξία του εμπορίου υπηρεσιών, μιας και τα τελευταία χρόνια, συμβάλλει σε όλο και μεγαλύτερο βαθμό στην οικονομική ανάπτυξη της χώρας. Η κινέζικη κυβέρνηση, στο 13^ο Πενταετές Πλάνο για το 2016-2020 (13th Five-Year Plan), αναγνώρισε την ανάγκη της εκ νέου εξισορρόπησης (re-balancing) της ανάπτυξης μακριά από τις βιομηχανικές εξαγωγές, αλλά με προσανατολισμό στην κατανάλωση και στον τομέα των υπηρεσιών. Το 2022, η Κίνα βρέθηκε στην 2^η θέση παγκοσμίως στις εισαγωγές και στην 3^η θέση στις εξαγωγές υπηρεσιών, ανάμεσα στις κορυφαίες 10 χώρες-εμπόρους υπηρεσιών, γεγονός που δείχνει τον ολοένα και αυξανόμενο ρόλο της στην εμπορία υπηρεσιών στον παγκόσμιο χάρτη.

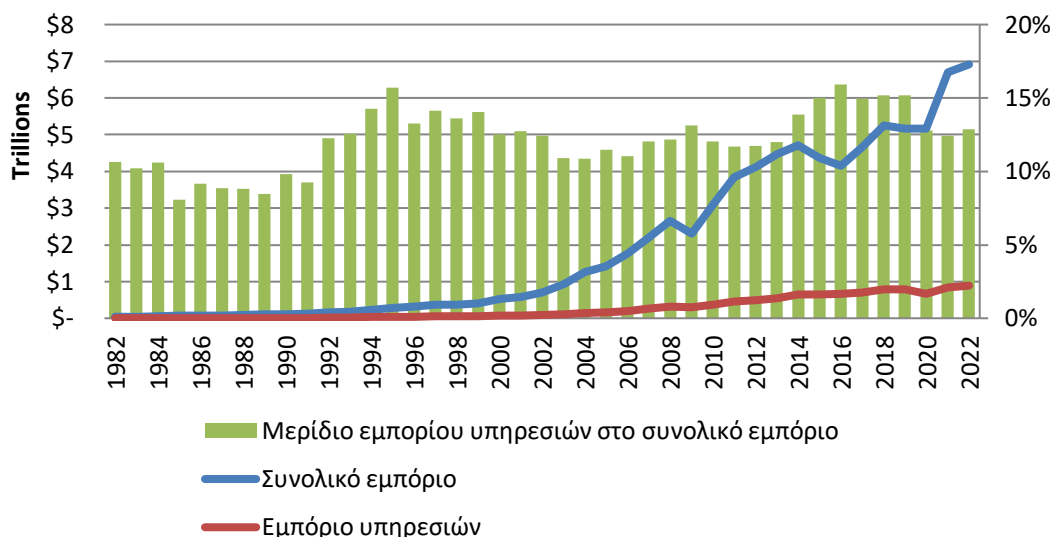
¹⁶⁰ Juan Nascimbene, 16–22; Alessandro Nicita και Carlos Razo, ‘China: The Rise of a Trade Titan’, UNCTAD, 27 Απρίλιος 2021, <https://unctad.org/news/china-rise-trade-titan>; Guglielmo Maria Caporale, Anamaria Sova, και Robert Sova, ‘Trade Flows and Trade Specialisation: The Case of China’, *China Economic Review* 34 (Ιούλιος 2015): 262, <https://doi.org/10.1016/j.chieco.2015.03.010>; Wayne M. Morrison, ‘China’s Economic Rise: History, Trends, Challenges, and Implications for the United States’, 19–21; Timothy Taylor, ‘China’s vanishing trade surplus’, *Milken Institute Review*, 4 Μάιος 2020, <https://www.milkenreview.org/articles/chinas-vanishing-trade-surplus>; Jing Fang, Jinghua Ou, και Shujie Yao, ‘On COVID-19 Pandemic and China’s Foreign Trade’, *The World Economy* 45, τχ. 11 (Νοέμβριος 2022): 3513–15, <https://doi.org/10.1111/twec.13269>.

Α. Οι 10 κορυφαίοι εισαγωγείς υπηρεσιών παγκοσμίως (τιμές σε δισεκατομμύρια USD) για το 2022			Β. Οι 10 κορυφαίοι εξαγωγείς υπηρεσιών παγκοσμίως (τιμές σε δισεκατομμύρια USD) για το 2022		
1.	ΗΠΑ	929	1.	ΗΠΑ	697
2.	Ηνωμένο Βασίλειο	494	2.	Κίνα	465
3.	Κίνα	424	3.	Γερμανία	459
4.	Γερμανία	412	4.	Ιρλανδία	373
5.	Ιρλανδία	355	5.	Ηνωμένο Βασίλειο	317
6.	Γαλλία	337	6.	Γαλλία	286
7.	Ινδία	309	7.	Ολλανδία	264
8.	Σιγκαπούρη	291	8.	Σιγκαπούρη	259
9.	Ολλανδία	272	9.	Ινδία	250
10.	Ισπανία	168	10.	Ιαπωνία	210

Πίνακας 40. Α. Οι 10 κορυφαίοι εισαγωγείς υπηρεσιών στον κόσμο και Β. Οι 10 κορυφαίοι εξαγωγείς υπηρεσιών στον κόσμο για το 2022.
Πηγή: UNCTAD (Αύγουστος 2023)

Όπως φαίνεται στον Πίνακα 41, το εμπόριο υπηρεσιών έχει αυξηθεί σχετικά γρήγορα, από 4,5 δισεκατομμύρια το 1982, σε 889 δισεκατομμύρια το 2022, και η μεγαλύτερη αύξηση συνέβη από το 2005 και μετά. Το μερίδιό του στο συνολικό κινέζικο εμπόριο (αγαθών και υπηρεσιών), δεν έχει παρουσιάσει μεγάλες μεταβολές ανά τα χρόνια και από το 2005 μέχρι το 2022 κυμαίνεται στο 13%, ενώ είναι συγκριτικά μικρότερο από αυτό που καταλαμβάνει το εμπόριο εμπορευμάτων, το οποίο αποτελεί περισσότερο από το 80% του συνολικού κινέζικου εμπορίου. Για το ίδιο χρονικό διάστημα, η συνεισφορά του εμπορίου υπηρεσιών στο κινέζικο ΑΕΠ ήταν κατά μέσο όρο 5,85%, σε σχέση με αυτήν του εμπορίου εμπορευμάτων που ήταν κατά μέσο όρο 43,4% (Πίνακας 42). Στο σύνολο του παγκόσμιου εμπορίου υπηρεσιών, το κινέζικο εμπόριο υπηρεσιών για την περίοδο 2005-2022, καταλάμβανε μόνο το 5% κατά μέσο όρο. Το γεγονός αυτό πιθανόν οφείλεται στους αυστηρούς περιορισμούς που επέβαλε η Κίνα στο εμπόριο υπηρεσιών.

Εμπόριο υπηρεσιών, συνολικό εμπόριο (σε USD) και μερίδιο του εμπορίου υπηρεσιών στο συνολικό εμπόριο (%) [1982-2022]

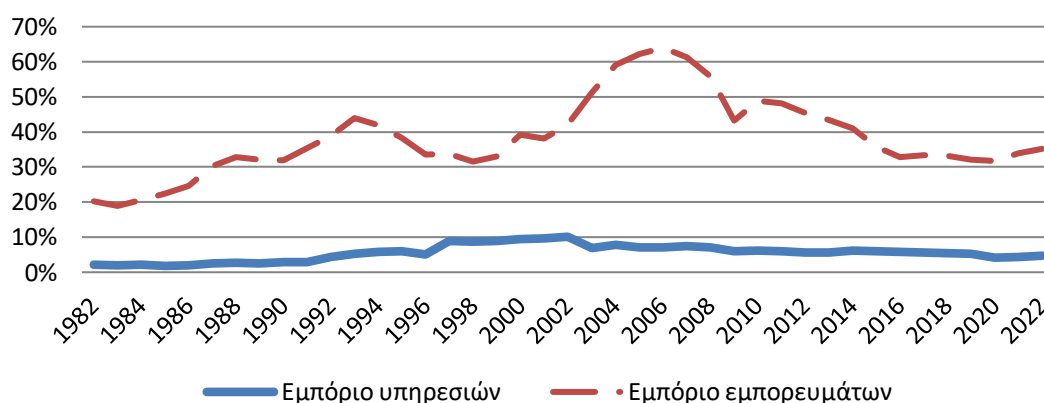

Πίνακας 41. Συνολικό κινέζικο εμπόριο αγαθών και υπηρεσιών (μπλε γραμμή), συνολικό εμπόριο υπηρεσιών (κόκκινη γραμμή) [πρωτεύων άξονας] και μερίδιο του εμπορίου υπηρεσιών στο συνολικό εμπόριο αγαθών και υπηρεσιών της Κίνας (τοίς % ποσοστό) (πράσινες στήλες) [δευτερεύων άξονας].

Σημείωση: Τα δεδομένα μέχρι το 2004 βασίζονται στην 5^η έκδοση του Εγχειριδίου Ισοζυγίου Πληρωμών του ΔΝΤ (BPM5) και από το 2005 στην 6^η έκδοση (BPM6).

Πηγή: UNCTAD (Ιούλιος 2023)

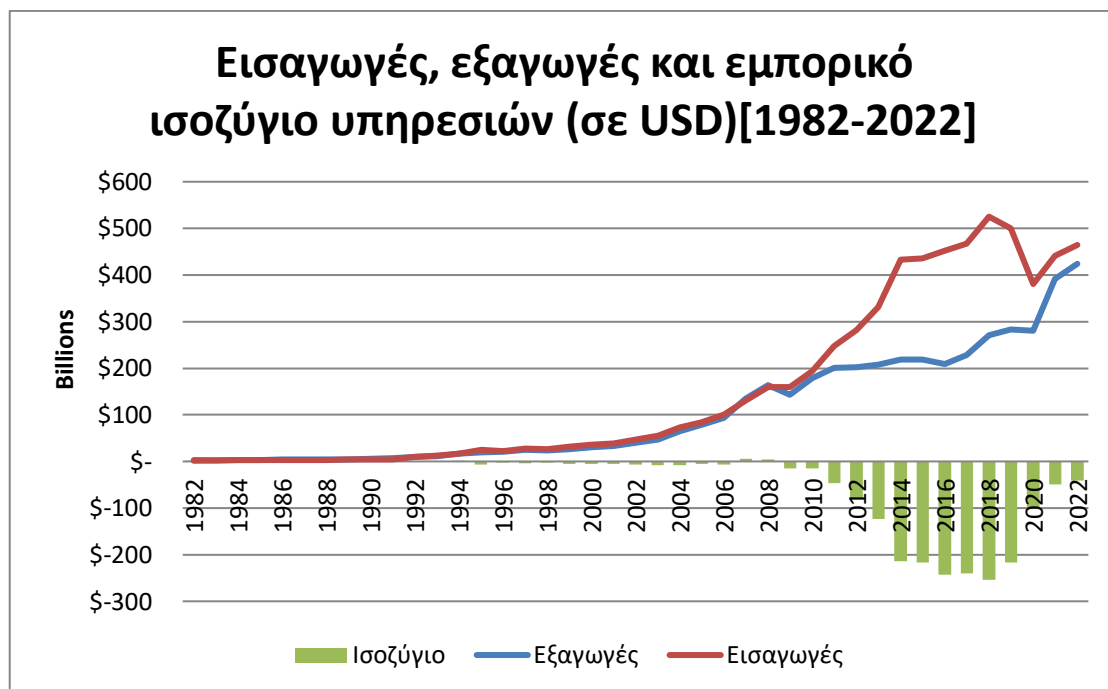
Μερίδιο εμπορίου υπηρεσιών στο κινέζικο ΑΕΠ (%) [1982-2022]

Πίνακας 42. Μερίδιο κινέζικου εμπορίου υπηρεσιών (τοίς % ποσοστό) στο ΑΕΠ της Κίνας (μπλε γραμμή). Η κόκκινη διακεκομμένη γραμμή απεικονίζει το μερίδιο του εμπορίου εμπορευμάτων στο κινέζικο ΑΕΠ, για ευκολότερη σύγκριση.

Πηγή: 'World Development Indicators', World Bank (Ιούλιος 2023)

Σύμφωνα με στατιστικά στοιχεία της UNCTAD, από το 2005 μέχρι 2022 το παγκόσμιο εμπόριο υπηρεσιών αυξήθηκε σταδιακά από 5,3 τρισεκατομμύρια USD σε 11,7 τρισεκατομμύρια USD. Για την περίοδο αυτή, ο ρυθμός αύξησης των παγκόσμιων εξαγωγών υπηρεσιών ήταν μεγαλύτερος από τον αντίστοιχο των εισαγωγών, με αποτέλεσμα το εμπορικό πλεόνασμα του τομέα των υπηρεσιών. Σε αντίθεση όμως με το παγκόσμιο σύνολο, το εμπορικό ισοζύγιο της Κίνας στον τομέα των υπηρεσιών από το 1995 βρίσκεται σε έλλειμμα. Μέχρι το 2009, το έλλειμμα αυτό ήταν σε γενικές γραμμές σταθερό. Ωστόσο, από το 2009 άρχισε να αυξάνεται ραγδαία από 15,3 δισεκατομμύρια USD, σε 217 δισεκατομμύρια USD το 2019¹⁶¹, και έπειτα μειώθηκε το 2022 στα 41 δισεκατομμύρια USD, όπως φαίνεται και στον Πίνακα 43.

Πίνακας 43. Εισαγωγές (κόκκινη γραμμή), εξαγωγές (μπλε γραμμή) και εμπορικό ισοζύγιο (πράσινες στήλες) υπηρεσιών.

Σημείωση: Τα δεδομένα μέχρι το 2004 βασίζονται στην 5^η έκδοση του Εγχειριδίου Ισοζυγίου Πληρωμών του ΔΝΤ (BPM5) και από το 2005 στην 6^η έκδοση (BPM6).

Πηγή: UNCTAD (Ιούλιος 2023)

Πιο συγκεκριμένα, η αξία των κινέζικων εισαγωγών υπηρεσιών, το 2005 ήταν 84 δισεκατομμύρια USD, ενώ των εξαγωγών 78,4 δισεκατομμύρια USD. Μέχρι το 2019, η αξία των εισαγωγών αυξήθηκε στα 500,7 δισεκατομμύρια USD, ενώ των εξαγωγών στα 381 δισεκατομμύρια USD. Με το ξέσπασμα της πανδημίας COVID-19, οι εισαγωγές υπηρεσιών, παρουσίασαν απότομη πτώση, πέφτοντας στα 381 δισεκατομμύρια USD το 2020, και μέχρι το 2022 άρχισαν να ανακάμπτουν, φτάνοντας στα 465 δισεκατομμύρια USD, χωρίς βέβαια να ξεπεράσουν τα προ πανδημίας επίπεδα. Η πτώση στις εξαγωγές υπηρεσιών ήταν πολύ πιο μικρή, αφού η αξία τους το 2020, έπεσε στα 281 δισεκατομμύρια USD. Μέχρι το 2022,

¹⁶¹ Hang Hang Dong, Chen Chen Yong, και Sook Lu Yong, 'The Determinants of China's Services Trade', *The Chinese Economy* 56, τχ. 3 (4 Μάιος 2023): 182–84, <https://doi.org/10.1080/10971475.2022.2132701>.

παρουσίασαν ωστόσο αξιοσημείωτη αύξηση, ξεπερνώντας τα 424 δισεκατομμύρια USD, γεγονός που συνέβαλλε στη μείωση τους εμπορικού ελλείμματος στον τομέα των υπηρεσιών και κατ' επέκταση στη βελτίωση της δομής του. Πάντως, σε αντίθεση με το εμπόριο εμπορευμάτων, το κινέζικο εμπόριο υπηρεσιών, αποδείχθηκε πιο ανθεκτικό απέναντι στις προκλήσεις της πανδημίας και δεν επλήγη τόσο σοβαρά από αυτήν, καθώς πέρα από τις τουριστικές υπηρεσίες και τις υπηρεσίες μεταφορών που αντιμετώπισαν την μεγαλύτερη μείωση, οι υπόλοιποι τομείς υπηρεσιών, και ιδίως οι έντασης-γνώσης, παρουσίασαν αύξηση¹⁶².

7.3 Στρατηγική διπλής κυκλοφορίας

Από το 1990 επικρατούσε τόσο στις αναπτυγμένες, όσο και στις αναπτυσσόμενες χώρες, η άποψη πως όσο περισσότερο ήταν το εμπόριο, τόσο το καλύτερο, αφού η αποτελεσματικότητα και τα γεωστρατηγικά οφέλη της βαθιάς οικονομικής ενσωμάτωσης θεωρήθηκε πως υπερτερούσαν των ενδεχόμενων εξαρθρώσεων που μπορούσαν να προκύψουν. Ο συγχρονισμός της Κίνας κατά τη διάρκεια αυτής της περιόδου ήταν ιδανικός, καθώς οι εξαγωγές της αυξήθηκαν ακριβώς τη στιγμή που οι μεγάλες αγορές της Δύσης ήταν πιο φιλόξενες για να απορροφήσουν τις κινέζικες εξαγωγές και επενδύσεις. Σήμερα όμως, τα πράγματα για την Κίνα έχουν αλλάξει. Πρώτον, υπάρχει μια ολοένα και αυξανόμενη πεποίθηση, ότι η Δύση υποτίμησε τις αρνητικές συνέπειες που συνόδευσαν την ενσωμάτωση της Κίνας στο παγκόσμιο εμπορικό σύστημα. Δεύτερον, υπάρχει πλέον η επιθυμία τόσο από τις ΗΠΑ και την Ευρωπαϊκή Ένωση, όσο και από την Αυστραλία και την Ιαπωνία, να αντιμετωπίσουν την Κίνα και να προσπαθήσουν να επαναρυθμίσουν τους όρους της εμπορικής τους σχέσης μαζί της. Τρίτον, η πανδημία COVID-19 επισήμανε τους κινδύνους και τα τρωτά σημεία της βαθιάς εμπορικής ενσωμάτωσης, ωθώντας τις χώρες να μειώσουν την εξάρτησή τους από άλλες οικονομίες. Φαίνεται λοιπόν πως το εμπορικό τοπίο για την Κίνα έχει γίνει λιγότερο ευνοϊκό, σε σχέση με τις προηγούμενες δύο δεκαετίες. Η υιοθέτηση της στρατηγικής διπλής κυκλοφορίας (dual circulation strategy), αποτελεί ένα μήνυμα από την κινέζικη ηγεσία, ότι στοχεύει να αντιμετωπίσει τη νέα πραγματικότητα.

Οι αναφερόμενες κυκλοφορίες είναι η «εξωτερική κυκλοφορία», η παραγωγή δηλαδή για τις εξαγωγές και η «εσωτερική κυκλοφορία», η παραγωγή για την εγχώρια κατανάλωση. Ενώ η Κίνα τις προηγούμενες δεκαετίες επικεντρώθηκε στην εξωτερική κυκλοφορία, με τη συγκεκριμένη στρατηγική, θα δίνει μεγαλύτερη έμφαση στην εσωτερική κυκλοφορία, δίχως όμως να εγκαταλείψει την πρώτη στην οποία και βασίστηκε η ανάπτυξή της μέχρι τώρα. Ουσιαστικά με τη νέα αυτή στρατηγική επιδιώκει να συνεχίσει να δραστηριοποιείται παγκοσμίως στο εμπόριο, τα χρηματοοικονομικά και την τεχνολογία, σύμφωνα όμως με τα συμφέροντά της, ενισχύοντας ταυτόχρονα την εγχώρια ζήτηση, την παραγωγή και τις

¹⁶² 'China's trade in services a new vista to watch', China Daily, 17 Ιανουάριος 2021, [//global.chinadaily.com.cn/a/202101/17/WS60037986a31024ad0baa315e.html](http://global.chinadaily.com.cn/a/202101/17/WS60037986a31024ad0baa315e.html); Xinyu Hu, 'The Impact and Implications of COVID-19 on China's Service Trade:', στο *Proceedings of the Second International Symposium on Management and Social Sciences (ISMSS 2020)* (The Second International Symposium on Management and Social Sciences (ISMSS 2020), Nanchang, China: Atlantis Press, 2020), 233, <https://doi.org/10.2991/assehr.k.201202.121>.

τεχνολογικές της δυνατότητες, προκειμένου να μην είναι ευάλωτη στις παγκόσμιες διαταραχές και να γίνει πιο αυτοδύναμη.

Οι προκλήσεις με τις οποίες η Κίνα θα βρεθεί αντιμέτωπη, με την υιοθέτηση αυτής της στρατηγικής και κατ' επέκταση με τη μετάβαση από το επιτυχημένο μέχρι τώρα μοντέλο ανάπτυξης που βασίζεται στις εξαγωγές, σε ένα που βασίζεται στην εγχώρια ζήτηση, είναι αρκετές. Η τόνωση της εγχώριας ζήτησης, θα έχει αντίκτυπο στην αύξηση των μισθών και στην υποβάθμιση της εξαγωγικής ανταγωνιστικότητας της Κίνας, γεγονός που απαιτεί την επανεξισορρόπηση της οικονομίας της¹⁶³.

7.4 Κορυφαίοι εμπορικοί εταίροι

Όπως είδαμε παραπάνω η Κίνα αποτελεί έναν από τους σημαντικότερους παίκτες στο παγκόσμιο εμπόριο, ασκώντας τεράστια επιρροή ως ο μεγαλύτερος εξαγωγέας αγαθών στον κόσμο. Το δίκτυο των εμπορικών εταίρων της περιλαμβάνει πάνω από 200 χώρες, ενώ διατηρεί σημαντικές οικονομικές σχέσεις τόσο με συμμάχους, όσο και με αντιπάλους της. Στον Πίνακα 44, παρουσιάζονται επίσημα εμπορικά δεδομένα από τη Γενική Διοίκηση Τελωνείων της Κίνας (General Administration of Customs of the People's Republic of China) για τους κορυφαίους εμπορικούς της εταίρους, για το 2022. Κορυφαίος προορισμός των κινέζικων εξαγωγών ήταν για το 2022 οι ΗΠΑ, η αξία των οποίων ανήλθε στα 581,8 δισεκατομμύρια USD, παρά τον εμπορικό πόλεμο που έχει ξεσπάσει ανάμεσα στις δύο χώρες. Έπειτα, ακολουθεί το Χονγκ Κονγκ, το οποίο εισήγαγε αγαθά αξίας 297,5 δισεκατομμυρίων από την Κίνα, η Ιαπωνία (172,9 δισεκατομμύρια USD), το Βιετνάμ (147 δισεκατομμύρια USD), κλπ. Όσον αφορά στις εισαγωγές, η κορυφαία πηγή για τις κινέζικες εισαγωγές ήταν για το 2022 η Ταϊβάν, από την οποία η Κίνα εισήγαγε αγαθά αξίας 238,1 δισεκατομμυρίων δολαρίων. Δεύτερη στην κατάταξη χώρα προέλευσης των κινέζικων εισαγωγών βρέθηκε η Νότια Κορέα, απ' όπου η Κίνα εισήγαγε αγαθά αξίας 199,7 δισεκατομμυρίων δολαρίων. Στην 3η θέση των κορυφαίων εξαγωγέων στην Κίνα βρέθηκε η Ιαπωνία (184,5 δισεκατομμύρια USD), ενώ οι ΗΠΑ κατέλαβαν την 4^η θέση (177,6 δισεκατομμύρια USD).

¹⁶³ Stephen Olson, 'China's Dual Circulation Strategy is a Step Towards Sustainable Trade', *Washington International Trade Association* (blog), 13 Σεπτέμβριος 2020, <https://www.wita.org/blogs/chinas-sustainable-trade/>.

Α. Χώρες-προορισμοί εξαγωγών για το 2022 (σε δισεκατομμύρια USD)			Β. Χώρες προέλευσης εισαγωγών για το 2022 (σε δισεκατομμύρια USD)		
1.	ΗΠΑ	581,8	1.	Ταϊβάν	238,1
2.	Χονγκ Κονγκ	297,5	2.	Νότια Κορέα	199,7
3.	Ιαπωνία	172,9	3.	Ιαπωνία	184,5
4.	Νότια Κορέα	162,6	4.	ΗΠΑ	177,6
5.	Βιετνάμ	147	5.	Αυστραλία	142,1
6.	Ινδία	118,5	6.	Ρωσία	114,1
7.	Ολλανδία	117,7	7.	Γερμανία	111,4
8.	Γερμανία	116,2	8.	Μαλαισία	109,9
9.	Μαλαισία	93,7	6.	Βραζιλία	109,5
10.	Ταϊβάν	81,6	10.	Βιετνάμ	88
11.	Ηνωμένο Βασίλειο	81,5	11.	Ινδονησία	77,8
12.	Σιγκαπούρη	81,2	12.	Ταϊλάνδη	56,5
13.	Αυστραλία	78,8	13.	Καναδάς	42,4
14.	Ταϊλάνδη	78,5	14.	Γαλλία	35,6
15.	Ρωσία	76,1	15.	Σιγκαπούρη	34
16.	Ινδονησία	71,3	16.	Νότια Αφρική	32,5
17.	Φιλιππίνες	64,7	17.	Ιταλία	27
18.	Βραζιλία	62	18.	Φιλιππίνες	23
19.	Καναδάς	53,7	19.	Ηνωμένο Βασίλειο	21,8
20.	Ιταλία	50,9	20.	Ινδία	17,5
21.	Γαλλία	45,7	21.	Νέα Ζηλανδία	16
22.	Νότια Αφρική	24,2	22.	Ολλανδία	12,5
23.	Νέα Ζηλανδία	9,2	23.	Χονγκ Κονγκ	7,8

Πίνακας 44. Κορυφαίοι εμπορικοί εταίροι Κίνας για το 2022. Στον πίνακα Α. παρουσιάζονται οι τοπ προορισμοί των κινέζικων εξαγωγών και στον Β. οι τοπ πηγές των κινέζικων εισαγωγών.
Πηγή: General Administration of Customs of the People's Republic of China (Αύγουστος 2022)

Στον Πίνακα 45 παρουσιάζεται το εμπορικό ισοζύγιο της Κίνας με τους κορυφαίους εμπορικούς εταίρους της. Αξίζει να σημειωθεί, πως τα εμπορικά στοιχεία της Κίνας, διαφέρουν από τα αντίστοιχα πολλών εμπορικών εταίρων της. Οι διαφορές αυτές προκύπτουν από τον τρόπο με τον οποίο υπολογίζεται το κινέζικο εμπόριο μέσω του Χονγκ Κονγκ στα επίσημα κινέζικα εμπορικά στοιχεία. Η Κίνα θεωρεί ένα μεγάλο μέρος των εξαγωγών της μέσω του Χονγκ Κονγκ, ως κινέζικες εξαγωγές στο Χονγκ Κονγκ για στατιστικούς σκοπούς, ενώ πολλές χώρες που εισάγουν κινέζικα προϊόντα από το Χονγκ Κονγκ, αποδίδουν γενικά την προέλευσή τους στην Κίνα, επίσης για στατιστικούς λόγους.

Η Κίνα, είχε το 2022 μεμονωμένα εμπορικά πλεονάσματα με τη συντριπτική πλειοψηφία των εμπορικών εταίρων της, μέσα στους οποίους συμπεριλαμβάνονται πολλές από τις μεγαλύτερες οικονομίες του κόσμου, όπως οι ΗΠΑ και η Ινδία με πλεόνασμα 404,1 δισεκατομμυρίων USD και 101 δισεκατομμυρίων USD, αντίστοιχα. Το μεγαλύτερο μέρος του εμπορικού ελλείμματος της χώρας προκύπτει από τα ελλείμματα που διατηρεί με τις μεγάλες ασιατικές οικονομίες. Όπως φαίνεται στον Πίνακα 45, η χώρα με την οποία η Κίνα διατηρεί το μεγαλύτερο εμπορικό έλλειμμα είναι η Ταϊβάν, και είναι κυρίως αποτέλεσμα των εισαγωγών στην Κίνα ολοκληρωμένων ηλεκτρικών κυκλωμάτων. Η Κίνα, έχει επίσης

ελλείμματα με την Ιαπωνία (11,6 δισεκατομμύρια USD) και τη Νότια Κορέα (37 δισεκατομμύρια USD), τη 2^η και την 4^η αντίστοιχα μεγαλύτερη οικονομία της περιοχής, κυρίως λόγω των εισαγωγών ηλεκτρονικών και μηχανημάτων. Τα υπόλοιπα εμπορικά ελλείμματα σχετίζονται με την κάλυψη στρατηγικών αναγκών. Παράδειγμα αποτελούν τα ελλείμματα με τις χώρες-παραγωγούς πετρελαίου, όπως η Ρωσία και η Σαουδική Αραβία. Εμπορικό έλλειμμα διατηρεί και με την Αυστραλία, που είναι βασικός προμηθευτής ακατέργαστων αγαθών, όπως ο σίδηρος, ο χρυσός, το λίθιο και το υγροποιημένο αέριο πετρελαίου (LPG).

Οι εμπορικές σχέσεις της Κίνας, δεν περιορίζονται αποκλειστικά στους οικονομικούς, αλλά σχετίζονται και με ιστορικούς στρατηγικούς, γεωπολιτικούς και στρατηγικούς παράγοντες. Για παράδειγμα, ο ρόλος που παίζει η Ταϊβάν στην αγορά ημιαγωγών, την καθιστά πολύτιμο εμπορικό εταίρο, αλλά ταυτόχρονα και αμφιλεγόμενο αντίπαλο. Ως γνωστόν, η Κίνα θεωρεί πως η Ταϊβάν αποτελεί μέρος της επικράτειάς της, ενώ η Ταϊβάν λειτουργεί ως ξεχωριστή, αυτοδιοικούμενη οντότητα. Ομοίως, οι αυξανόμενες επενδύσεις υποδομών σε διάφορα μέρη της Ασίας και της Αφρικής, ήδη αρχίζουν να αντικατοπτρίζουν τα αυξανόμενα εμπορικά ισοζύγια με αναπτυσσόμενες χώρες, οι οποίες πρόκειται να γίνουν σημαντικοί εμπορικοί εταίροι της Κίνας μελλοντικά¹⁶⁴.

Εμπορικό ισοζύγιο Κίνας με τους κορυφαίους εμπορικούς εταίρους της για το 2022 (σε δισεκατομμύρια USD)

ΗΠΑ	404,1
Χονγκ Κονγκ	289,7
Ολλανδία	105,2
Ινδία	101
Ηνωμένο Βασίλειο	59,7
Βιετνάμ	59
Σιγκαπούρη	47,2
Φιλιππίνες	41,6
Ιταλία	24
Ταϊλάνδη	22
Καναδάς	11,3
Γαλλία	10,1
Γερμανία	4,8
Ινδονησία	-6,5
Νέα Ζηλανδία	-6,8
Νότια Αφρική	-8,3
Ιαπωνία	-11,6
Μαλαισία	-16,2
Νότια Κορέα	-37
Ρωσία	-38

¹⁶⁴ Truman Du, 'Visualizing All of China's Trade Partners', Visual Capitalist, 24 Αύγουστος 2023, <https://www.visualcapitalist.com/cp/china-trade-partners/>; 'General Administration of Customs People's Republic of China', ημερομηνία πρόσβασης 18 Σεπτέμβριος 2023, <http://english.customs.gov.cn/>; Wayne M. Morrison, 'China's Economic Rise: History, Trends, Challenges, and Implications for the United States', 22.

Βραζιλία	-47,6
Αυστραλία	-63,3
Ταϊβάν	-156,5

Πίνακας 45. Εμπορικό ισοζύγιο με τους κορυφαίους εμπορικούς εταίρους της Κίνας για το 2022.

Πηγή: General Administration of Customs of the People's Republic of China (Αύγουστος 2022)

Κεφάλαιο 8. Belt and Road Initiative

Το κέντρο της παγκόσμιας οικονομίας μεταφέρεται σταδιακά προς τις χώρες τις Μεσογείου και της Ανατολής, από όπου διέρχεται ο σύγχρονος Δρόμος του Μεταξιού, δηλαδή στις χώρες Κίνα, Ινδία, Πακιστάν, Ιράν, και στις χώρες της πρώην Σοβιετικής Ένωσης Κιργιστάν, Καζακστάν, Αζερμπαϊτζάν, Ουζμπεκιστάν, Τουρκμενιστάν, Τατζικιστάν κ.λπ. Προς την κατεύθυνση αυτή είχε εκστρατεύσει ο Μέγας Αλέξανδρος. Από τους αρχαίους Δρόμους του Μεταξιού αναδείχθηκαν αυτοκρατορίες που οδηγήθηκαν στην άνοδο, αλλά και στην πτώση, και καθόρισαν τη ροή των ιδεών, αλλά και προϊόντων, από την Ανατολή ως τη Δύση. Οι χώρες αυτές από την αρχαιότητα συμμετείχαν ενεργά στη διαμόρφωση της παγκόσμιας ιστορίας, συνδέοντας την Ανατολή με τη Δύση, όπου διαφορετικές γλώσσες, ήθη και έθιμα, ανταγωνίζονται μέχρι σήμερα.

Σήμερα, οι σύγχρονοι Δρόμοι του Μεταξιού, είναι κομμάτι της φιλόδοξης κινέζικης πρωτοβουλίας του Δρόμου του Μεταξιού (BRI/ Belt and Road Initiative), και αποσκοπούν στην αναζωογόνηση και την επέκταση των αρχαίων αυτών δρόμων, ώστε να ανοιχθούν νέοι δρόμοι για το εμπόριο και την ανάπτυξη, μέσα από σημαντικές επενδύσεις του δημόσιου και ιδιωτικού τομέα, μέσω της ενίσχυσης των διπλωματικών και οικονομικών δεσμών μεταξύ των χωρών, κατά μήκος και πέρα των αρχαίων δρόμων, και με τη χρήση της ψηφιακής τεχνολογίας¹⁶⁵.

Η κινέζικη πρωτοβουλία του Δρόμου του Μεταξιού (Belt and Road Initiative/ BRI), είναι λοιπόν, ένα από τα πιο φιλόδοξα έργα υποδομών που έχουν σχεδιαστεί την σύγχρονη εποχή. Αποτελεί ένα τεράστιο συνονθύλευμα αναπτυξιακών και επενδυτικών πρωτοβουλιών, το οποίο ξεκίνησε το 2013 από τον Πρόεδρο Xi Jinping, και οραματίστηκε αρχικά για τη σύνδεση της Ανατολικής Ασίας με την Ευρώπη, μέσω φυσικών υποδομών, ενώ μια δεκαετία αργότερα, επεκτάθηκε ώστε να συμπεριλαμβάνει την Αφρική, την Ωκεανία και τη Λατινική Αμερική, αυξάνοντας σημαντικά την οικονομική και πολιτική επιρροή της Κίνας. Είναι ένα μεγάλο έργο, που στοχεύει στη βελτίωση της περιφερειακής συνεργασίας, μέσω της διευκόλυνσης της συνδεσιμότητας των χωρών που βρίσκονται στον αρχαίο Δρόμο του μεταξιού, και όχι μόνο. Το σχέδιο έχει δύο άξονες: τη Χερσαία Οικονομική Ζώνη του Δρόμου του Μεταξιού (overland Silk Road Economic Belt) και τον Θαλάσσιο Δρόμο του Μεταξιού του 21^{ου} αιώνα (21st Century Maritime Silk Road). Πέρα από αυτούς τους δύο βασικούς πυλώνες του BRI, έχουν εκφραστεί και άλλοι, όπως ο Ψηφιακός Δρόμος του Μεταξιού, ο Πολικός Δρόμος του μεταξιού, ο Δρόμος του Μεταξιού της Υγείας,

¹⁶⁵ Κωνσταντίνος Ζοπουνίδης και Γιώργος Ατσαλάκης, 'Η αναβίωση του Δρόμου του Μεταξιού', ΤΟ ΒΗΜΑ, 16 Οκτώβριος 2017, <https://www.tovima.gr/2017/10/16/world/i-anabiwsi-toy-dromoy-toy-metaksiou/>.

ο Δρόμος του Μεταξιού του Διαστήματος και ο Πράσινος Δρόμος του Μεταξιού. Στην αρχή, αφορούσε 64 οικονομίες, έκτοτε όμως, το πεδίο εφαρμογής της έχει διευρυνθεί και περιλαμβάνει 149 χώρες (μαζί με την Κίνα)¹⁶⁶.

8.1 Στόχοι της πρωτοβουλίας Belt and Road

Παρακάτω, παρουσιάζονται μερικοί από τους στόχους που επιθυμεί να εκπληρώσει η Κίνα, μέσω της πρωτοβουλίας Belt and Road, και οι οποίοι θα συμβάλλουν σε μεγάλο βαθμό στη στρατηγική της ανάπτυξης.

- Διεκδίκηση παγκόσμιας ηγετικής θέσης στην οικονομία και στις διεθνείς σχέσεις.

Η ανάδυση της Κίνας ως νέου κέντρου δύναμης και η ολοκλήρωση της εποχής «ηγεμονίας» των ΗΠΑ, βασίζεται στη συνεχή αύξηση του ρόλου της πρώτης, στην ανάπτυξη της παγκόσμιας οικονομίας. Το BRI, μπορεί να θεωρηθεί προϊόν της ταχείας κινέζικης οικονομικής ανάπτυξης και της ανάδειξής της ως παγκόσμιας δύναμης. Οι φιλοδοξίες οικονομικής και εξωτερικής πολιτικής της Κίνας έχουν ξεπεράσει εδώ και καιρό την περιοχή της Ασίας, κάτι που επιβεβαιώνεται και από το περιεχόμενο των επίσημων στρατηγικών της. Έτσι και το BRI, αποτελεί, στοιχείο της μακροπρόθεσμης στρατηγικής της να διεκδικήσει παγκόσμια ηγετική θέση στην οικονομία, να επεκτείνει την επιρροή της και να αναδιαμορφώσει τη διεθνή τάξη, με τρόπο που αντανάκλα τα συμφέροντα της.

- Προώθηση της «πολιτικής του ανοίγματος» και ανάπτυξη σχέσεων με περιφερειακούς εταίρους.

Μεταξύ άλλων, το BRI στοχεύει στη βελτίωση των σχέσεων με άλλες χώρες της περιοχής και στη δημιουργία μιας θετικής εικόνας γι' αυτήν στις γείτονες χώρες. Οι αξιωματούχοι της Λ.Δ.Κ. προσπαθούν να πείσουν τους εταίρους τους, πως η περιφερειακή ηγεσία, δεν θα μετατραπεί αργότερα σε περιφερειακή κυριαρχία. Η λεγόμενη κινέζικη «διπλωματία γειτονίας» (neighborhood diplomacy), βασίζεται στη συμπερίληψη, στις αρχές κερδοφορίας win-win, καθώς και στην απόρριψη του σχηματισμού σφαιρών επιρροής. Επιπλέον, τα χαρακτηριστικά του BRI συνδέονται, προφανώς, με την έννοια του «ανοίγματος» της Κίνας στον έξω κόσμο.

- Τόνωση της οικονομίας κατά τη μετάβαση στο νέο μοντέλο οικονομικής ανάπτυξης και μείωσης της εισοδηματικής ανισότητας.

Όπως φάνηκε στις προηγούμενες ενότητες, η σπουδαία οικονομική ανάπτυξη της Κίνας, ήταν σε μεγάλο βαθμό αποτέλεσμα του οικονομικού μετασχηματισμού της, στα τέλη της δεκαετίας του 1970. Η εισαγωγή της στρατηγικής «Go Global» το 2000, συνέβαλε στην εκτόξευση των εξαγωγών κεφαλαίων και εμπορευμάτων από την Κίνα σε όλο τον κόσμο, καθιστώντας της τη βάση για την οικονομική της ανάπτυξη. Σημαντικές προκλήσεις που

¹⁶⁶ James McBride, Noah Berman, και Andrew Chatzky, 'China's Massive Belt and Road Initiative', Council on Foreign Relations, 2 Φεβρουάριος 2023, <https://www.cfr.org/backgrounder/chinas-massive-belt-and-road-initiative>; Shannon Tiezzi, 'How China's Belt and Road Took Over the World', The Diplomat, 9 Δεκέμβριος 2023, <https://thediplomat.com/2023/09/how-chinas-belt-and-road-took-over-the-world/>.

προέκυψαν από το εξαγωγικό αυτό μοντέλο ανάπτυξης, είναι η αύξηση σε μεγάλο βαθμό της εισοδηματικής ανισότητας, μεταξύ των ανατολικών παράκτιων περιοχών της Κίνας, που αποτέλεσαν τα κύρια βιομηχανικά κέντρα, και της ενδοχώρας, καθώς και η ταχεία αύξηση του κόστους εργασίας στις βιομηχανικές περιοχές, με συνέπεια την απώλεια του ανταγωνιστικού πλεονεκτήματος των τιμών των κινέζικων αγαθών, και τη μετεγκατάσταση βιομηχανιών έντασης εργασίας από τις παράκτιες περιοχές, σε χώρες της Νότιας και Νοτιοανατολικής Ασίας. Επιπλέον, η επιβράδυνση της οικονομικής ανάπτυξης μετά το 2010, έκανε επιτακτική την ανάγκη μετάβασης από το μοντέλο ανάπτυξης που βασιζόταν στους εξωτερικούς παράγοντες (εξωτερική ζήτηση για κινέζικα αγαθά), σε ένα νέο που βασίζεται σε εσωτερικούς (εγχώρια ζήτηση). Το BRI, μπορεί να είναι η απάντηση σε αυτές τις προκλήσεις που αντιμετωπίζει η κινέζικη οικονομία. Συγκεκριμένα, στοχεύει στη μείωση της εισοδηματικής ανισότητας, με την ανάπτυξη νέων βιομηχανικών κέντρων κατά μήκος της Χερσαίας Οικονομικής Ζώνης του Μεταξιού, η οποία διασχίζει τις επαρχίες του εσωτερικού της χώρας, που το κόστος εργασίας είναι σχετικά χαμηλό, αλλά και με την τόνωση της εγχώριας ζήτησης σε αυτές. Η δημιουργία έργων ανάπτυξης στα πλαίσια του BRI στις χώρες-εταίρους της Κίνας, μπορεί επίσης να τονώσει έμμεσα και την εξωτερική ζήτηση για κινέζικα αγαθά και υπηρεσίες από αυτές.

- Λύση του προβλήματος της πλεονάζουσας παραγωγικής ικανότητας.

Το πρόβλημα της πλεονάζουσας παραγωγικής ικανότητας στην Κίνα, είναι ως επί το πλείστον συνέπεια της επιδείνωσης της παγκόσμιας οικονομικής κατάστασης και της εμφάνισης των αρνητικών επιπτώσεων της λεγόμενης πολιτικής τόνωσης, και της υπερβολικής ανάπτυξης έργων υποδομής στην Κίνα. Η επιταχυνόμενη αύξηση της παραγωγής σε συνθήκες συνεχούς επιβράδυνσης της ζήτησης, οδήγησε σε σταθερή πτώση του δείκτη τιμών χονδρικής, από τις αρχές του 2012. Το υψηλότερο επίπεδο υπερπαραγωγής παρατηρήθηκε στις βιομηχανίες τσιμέντου, αλουμινίου, χάλυβα και κατασκευής μεταλλικού εξοπλισμού. Υπό αυτές τις συνθήκες, είναι επιτακτική ανάγκη να βρεθούν ξένες αγορές που να έχουν τη δυνατότητα να δεχθούν την πλεονάζουσα παραγωγή της Κίνας, όπως επίσης και τις επενδύσεις της σε μεγάλα έργα υποδομής, και κυρίως αυτά που σχετίζονται με τις μεταφορές. Αυτός είναι και ο λόγος που το BRI, θεωρείται από τους οικονομολόγους ένας μηχανισμός που θα αποσυμπιέσει τις υπερφουσκωμένες κινέζικες αγορές. Η κατασκευή έργων μεγάλης κλίμακας στα πλαίσια της Χερσαίας Οικονομικής Ζώνης του Μεταξιού και του Θαλάσσιου Δρόμου του Μεταξιού, θα επιτρέψει την εξαγωγή του πλεονάσματος αγαθών και θα συμβάλει στην αξιοποίηση της πλεονάζουσας παραγωγικής ικανότητας της Κίνας.

- Ανάπτυξη του εξωτερικού εμπορίου μέσω δημιουργίας νέων και εκσυγχρονισμού των ήδη υπαρχόντων υποδομών και διαμόρφωση ολοκληρωμένων συστημάτων μεταφορών.

Τα έργα της Χερσαίας Οικονομικής Ζώνης και του Θαλάσσιου Δρόμου του Μεταξιού στοχεύουν στην ανάπτυξη της δυναμικής του εξωτερικού εμπορίου της Κίνας, οπότε και κρίνεται απαραίτητος ο εκσυγχρονισμός των χερσαίων και υδάτινων μεταφορών τόσο στην Κίνα, όσο και στις χώρες-εταίρους της στην Κεντρική, Νοτιο-ανατολική και Νότια Ασία. Είναι γνωστό, πως τα 2/3 του όγκου μεταφορών παγκοσμίως, μεταφέρονται μέσω θαλάσσιων

φορτίων, ενώ λαμβάνοντας υπόψη μόνο το εμπόριο Κίνας-Ευρωπαϊκής Ένωσης, τα θαλάσσια φορτία αντιπροσωπεύουν το 96% του όγκου μεταφορών. Μακροπρόθεσμα και υπό ορισμένες προϋποθέσεις, οι χερσαίες διαδρομές του BRI, μπορούν να αποτελέσουν ουσιαστική εναλλακτική των θαλάσσιων εμπορικών δρόμων που συνδέουν την Ευρώπη με την Ανατολική Ασία. Το σημαντικό πλεονέκτημα των σιδηροδρομικών και οδικών μεταφορών είναι η ταχύτητα παράδοσης των εμπορευμάτων, ενώ των θαλάσσιων το χαμηλό κόστος (το κόστος της θαλάσσιας μεταφοράς των εμπορευματοκιβωτίων είναι 15-40% χαμηλότερο). Βέβαια, η μεταφορά εμπορευμάτων με τις υφιστάμενες σιδηροδρομικές γραμμές των Δρόμων του Μεταξιού, από την Κίνα στη Δυτική Ευρώπη, διαρκεί από 12 έως 18 ημέρες, ενώ η θαλάσσια μεταφορά τους, από 30 έως 40 ημέρες. Ως εκ τούτου, μια διαφοροποιημένη προσέγγιση είναι προτιμότερη, η χρήση δηλαδή διαφορετικών μέσων και οδών μεταφοράς, ανάλογα με τα χαρακτηριστικά του φορτίου (μέγεθος, βάρος, συνθήκες αποθήκευσης, κ.λπ.) και της τοποθεσίας των αγορών (εγγύτητα των λιμανιών ή των περιοχών της ενδοχώρας). Οι υποδομές μεταφορών στην Κίνα αναπτύσσονται πολύ πιο γρήγορα από τις γειτονικές χώρες. Από το 2009, η Κίνα κατέχει το 2^ο μεγαλύτερο σε μήκος λειτουργικό σιδηροδρομικό δίκτυο στον κόσμο, μετά της ΗΠΑ. Το 2022, το συνολικό μήκος των σιδηροδρομικών γραμμών που βρίσκονται σε λειτουργία στην Κίνα, έφτασε τα 155.000 χιλιόμετρα. Όσον αφορά στο σιδηροδρομικό δίκτυο υψηλής ταχύτητας (high speed railway), το οποίο φτάνει σε μήκος τα 42.000 χιλιόμετρα, βρίσκεται στην 1^η θέση παγκοσμίως. Με αυτοκινητοδρόμους μήκους 169.100 χιλιομέτρων για το 2021, κατατάσσεται επίσης στην 1^η θέση στον κόσμο, ενώ ανάμεσα στα 10 μεγαλύτερα λιμάνια του κόσμου, τα 7 βρίσκονται στην Κίνα¹⁶⁷. Οι χώρες-εταίροι τις Κίνας, είναι δύσκολο να συμβαδίσουν με την ταχύτητα εκσυγχρονισμού των κινέζικων υποδομών. Η πλεονάζουσα παραγωγική ικανότητα της Κίνας, θα μπορούσε να συμβάλλει αποτελεσματικά στην ανάπτυξη επενδυτικών δραστηριοτήτων στον τομέα των μεταφορών στις χώρες της Κεντρικής, Νότιας και Νοτιο-ανατολικής Ασίας. Αξίζει επίσης να αναφερθεί πως τα έργα της Χερσαίας Οικονομικής Ζώνης του Μεταξιού, θα μπορούσαν να μειώσουν σε μεγάλο βαθμό την εξάρτηση από περιορισμένο αριθμό οδών εφοδιασμού. Πάνω από το 80% των εισαγωγών πετρελαίου της Κίνας και το 85% των εισαγωγών της γενικότερα, μεταφέρεται διαμέσου του στενού της Malacca, στα ανοιχτά των ακτών της Σιγκαπούρης, η οποία είναι σημαντικός σύμμαχος των ΗΠΑ. Το BRI είναι αναπόσπαστο μέρος των προσπαθειών της Κίνας να δημιουργήσει δικούς της, ασφαλέστερους εμπορικούς δρόμους. Η μεταφόρτωση του πετρελαίου από τη Μέση Ανατολή, μέσω του πρόσφατα εκσυγχρονισμένου από την Κίνα, λιμανιού του Πακιστάν, Gwadar, αποτελεί μια καλή εναλλακτική. Η χρήση του σιδηροδρόμου και ενός αγωγού

¹⁶⁷ 'China Plans to Open 3,000 Km of New Railway Lines in 2023', RailTech.com, 5 Ιανουάριος 2023, <https://www.railtech.com/infrastructure/2023/01/05/china-plans-to-open-3000-km-of-new-railway-lines-in-2023/>; 'Length of Railroad Network of Selected Countries around the World in 2021 (in Kilometers)', Statista, ημερομηνία πρόσβασης 7 Οκτώβριος 2023, <https://www.statista.com/statistics/264657/ranking-of-the-top-20-countries-by-length-of-railroad-network/>; 'Transport Infrastructure in China', Statista, 3 Φεβρουάριος 2023, <https://www.statista.com/topics/1516/transport-infrastructure-in-china/>; Ray Haber, 'China Ranks First in the World with 161 Thousand Kilometers of Highway Network Length', RayHaber | RailyNews, 24 Αύγουστος 2021, <https://railynews.com/2021/08/China-ranks-first-in-the-world-with-its-highway-network-length-of-161-thousand-kilometers./>; 'The Top 50 Container Ports.', World Shipping Council, ημερομηνία πρόσβασης 7 Οκτώβριος 2023, <https://www.worldshipping.org/top-50-ports>.

πετρελαίου από το Gwadar στο Kashgar, θα μπορούσε να μειώσει κατά ένα τεράστιο ποσοστό την απόσταση και κατ' επέκταση το χρόνο μεταφοράς των εμπορευμάτων¹⁶⁸.

- Προμήθεια πρώτων υλών.

Το BRI είναι σημαντικό για τις κινέζικες εισαγωγές πρώτων υλών, αν αναλογιστεί κανείς τη μεγάλη εξάρτηση της Κίνας από τις μεγάλου όγκου εισαγωγές πετρελαίου, άνθρακα, σιδηρομεταλλεύματος, κ.λπ. Η Κίνα είναι ο μεγαλύτερος παραγωγός χάλυβα στον κόσμο, ωστόσο το εγχώριο σιδηρομετάλλευμα είναι κακής ποιότητας, οπότε αναγκάζεται να το εισάγει, αποτελώντας ταυτόχρονα το μεγαλύτερο εισαγωγέα σιδηρομεταλλεύματος παγκοσμίως. Επίσης, προκειμένου να ανταπεξέλθει στις τεράστιες ενεργειακές ανάγκες της βιομηχανίας της, εισάγει πάνω από το 70% των αναγκών της σε πετρέλαιο και περίπου το 40% των αναγκών της σε φυσικό αέριο, γεγονός που την καθιστά τον μεγαλύτερο εισαγωγέα πετρελαίου και φυσικού αερίου στον κόσμο. Ιδίως το φυσικό αέριο, που έχει αποκτήσει μεγαλύτερη σημασία, συμβάλλοντας στη μείωση της εξάρτησης της χώρας από τον άνθρακα, και κατ' επέκταση του αποτυπώματός της, μπορεί να μεταφερθεί με αγωγούς, είτε από ξηράς, είτε δια θαλάσσης και η Κίνα χρησιμοποιεί και τους δύο. Όπως αναφέρθηκε και παραπάνω, το μεγαλύτερο μέρος των θαλάσσιων μεταφορών πραγματοποιείται από το στενό της Malacca και από τη θάλασσα της Νότιας Κίνας. Η αύξηση των πολιτικών εντάσεων με τις ΗΠΑ και άλλες χώρες, έχει οδηγήσει την Κίνα στο συμπέρασμα πως το φυσικό αέριο μπορεί να θεωρηθεί ευάλωτο σε μια πιθανή σύγκρουση. Οι χερσαίες μεταφορές κρίνονται λιγότερο ευάλωτες και το BRI μπορεί να αποτελέσει μια εξαιρετική εναλλακτική των θαλάσσιων μεταφορών. Οι νέοι αγωγοί που σχεδιάζονται από τη Σιβηρία στην Κίνα, καθώς και το λιμάνι Gwadar στο Πακιστάν, θα δώσει τη δυνατότητα στην Κίνα να μεταφέρει πετρέλαιο και άλλες πρώτες ύλες από την Αφρική και τη Μέση Ανατολή, χωρίς να διασχίζει ο Στενό της Malacca¹⁶⁹.

- Συνεισφορά στη διαδικασία περιφερειακής νομισματικής ολοκλήρωσης και στη διεθνοποίηση του RMB.

Καθώς η οικονομική δύναμη της Κίνας μεγαλώνει, η φιλοδοξία διεθνοποίησης του RMB είναι φυσικό επόμενο. Η συμβολή του BRI στην προώθηση της περιφερειακής οικονομικής ανάπτυξης, μέσω διεθνών οργανισμών και φορέων και στη βελτίωση του εμπορίου και της οικονομικής συνεργασίας μεταξύ της Κίνας και των γειτονικών χωρών, έχει ως αποτέλεσμα την διεύρυνση της κυκλοφορίας του RMB, μεταξύ των χωρών της Πρωτοβουλίας Belt and Road. Επιπλέον, το BRI ενθαρρύνει τη χρήση του RMB, ως νομίσματος διακανονισμού σε όλο και περισσότερα έργα, επεκτείνοντάς την στη διεθνή αγορά, ενώ η Κίνα, πραγματοποιώντας επενδύσεις σε RMB στις χώρες του BRI, με αποτέλεσμα την αύξηση της ρευστότητάς του στο εξωτερικό. Μέσω της περαιτέρω εμβάθυνσης της συνεργασίας μεταξύ των χωρών του BRI, η διεθνοποίηση του RMB θα μπορούσε να επιταχυνθεί και μέσω της

¹⁶⁸ Mikhail Lobanov και Jelena Zvezdanovic Lobanova, 'Aims and objectives of the 'One Belt, One Road' initiative', 2016, 86–107.

¹⁶⁹ Fredrik Sjöholm, 'The Belt and Road Initiative: Economic Causes and Effects', Working Paper (Stockholm, Sweden: Research Institute of Industrial Economics (IFN), 2022), 9–10.

συστηματική χρήσης του στα έργα BRI, θα μπορούσε να γίνει αποθεματικό νόμισμα όλων των χωρών της πρωτοβουλίας Belt and Road¹⁷⁰.

8.2 Οι 6 οικονομικοί διάδρομοι του BRI

Η πρωτοβουλία Belt and Road περιλαμβάνει τους ακόλουθους 6 διεθνείς οικονομικούς διαδρόμους, οι οποίοι καλύπτουν ένα μεγάλο κομμάτι του κόσμου, πλούσιο σε ενέργεια και πόρους:

1. Οικονομικός Διάδρομος Κίνας-Μογγολίας-Ρωσίας (China-Mongolia-Russia Economic Corridor/ CMREC)

Ο Οικονομικός Διάδρομος Κίνας-Μογγολίας-Ρωσίας, στοχεύει στην ευθυγράμμιση του BRI της Κίνας, με την πρόταση της Ρωσίας για το πρόγραμμα της Ευρασιατικής Ένωσης και του Sterpe Road της Μογγολίας. Δημιουργεί μια πλατφόρμα για την εκμετάλλευση της δύναμης και των τριών μερών, προκειμένου να επεκταθούν οι αναπτυξιακές ευκαιρίες προς όφελος όλων των χωρών, να προωθηθεί η περιφερειακή οικονομική ολοκλήρωση και να ενισχυθεί η συλλογική τους ανταγωνιστικότητα στη διεθνή αγορά.

Προβλέπονται επτά βασικοί τομείς συνεργασίας: υποδομές μεταφορών και συνδεσιμότητα, κατασκευή λιμένων, υπηρεσίες τελωνειακής και συνοριακής επιθεώρησης και καραντίνας, βιομηχανική ικανότητα και επενδύσεις, εμπόριο, πολιτιστικές ανταλλαγές, προστασία του περιβάλλοντος και συνεργασία. Οι μεταφορές είναι το βασικό σημείο εστίασης.

2. Νέα Ευρασιατική Χερσαία Γέφυρα (New Eurasian Land Bridge/ NELB)

Η Νέα Ευρασιατική Χερσαία Γέφυρα, είναι μια διεθνής διάβαση που συνδέει τον Ειρηνικό και τον Ατλαντικό. Η χερσαία αυτή γέφυρα οδηγεί από τις παράκτιες πόλεις της Κίνας Lianyungang και Rizhao, στο Ρότερνταμ της Ολλανδίας και στην Αμβέρσα του Βελγίου. Η σιδηροδρομική σύνδεση μήκους 10.800 χιλιομέτρων διέρχεται από το Καζακστάν, τη Ρωσία, τη Λευκορωσία, την Πολωνία και τη Γερμανία και εξυπηρετεί περισσότερες από 30 χώρες και περιοχές.

Η NELB, που εγκαινιάστηκε στις αρχές της δεκαετίας του 90, αποκτά νέα δυναμική από το BRI, καθώς διευκολύνει σημαντικά το εμπόριο και άλλες ανταλλαγές, μεταξύ των χωρών που βρίσκονται κατά μήκος του διαδρόμου, και μεταξύ της Ασίας και της Ευρώπης. Μέχρι σήμερα, έχουν τεθεί σε λειτουργία πολλές διηπειρωτικές σιδηροδρομικές διαδρομές, οι οποίες αναδεικνύουν τις δυνατότητες του BRI. Αυτές περιλαμβάνουν τον σιδηρόδρομο Chongqing-Xinjiang-Europe (καταλήγει στο Duisburg της Γερμανίας μέσω της Πολωνίας), τον σιδηρόδρομο Chengdu-Xinjiang-Europe (καταλήγει στην Πολωνία) και τον σιδηρόδρομο Yiwu-Xinjiang-Europe (καταλήγει στη Μαδρίτη). Η κατασκευή σχετικών αυτοκινητοδρόμων, γραμμών μεταφοράς ηλεκτρικής ενέργειας και λιμένων προχωρά με σταθερό ρυθμό.

¹⁷⁰ Kuan Lu, 'RMB Internationalization Based on the Perspective of the Belt and Road', Advances in Economics, Business and Management Research (Proceedings of the 2022 7th International Conference on Financial Innovation and Economic Development: Atlantis Press, 2022).

3. Οικονομικός Διάδρομος Κίνας-Κεντρικής Ασίας-Δυτικής Ασίας (China-Central Asia-West Asia Economic Corridor/ CCWAEC)

Ο Οικονομικός Διάδρομος Κίνας-Κεντρικής Ασίας-Δυτικής Ασίας συνδέει την Κίνα και την Αραβική Χερσόνησο. Η τεράστια περιοχή που καλύπτει ακολουθεί σε γενικές γραμμές τα χνάρια του αρχαίου Δρόμου του Μεταξιού. Ο διάδρομος αρχίζει από το Xinjiang της Κίνας και διασχίζει την Κεντρική Ασία πριν φτάσει στον Περσικό Κόλπο, τη Μεσόγειο Θάλασσα και την Αραβική Χερσόνησο. Περνάει από 5 χώρες της Κεντρικής Ασίας (Καζακιστάν, Κιργιστάν, Τατζικιστάν, Ουζμπεκιστάν και Τουρκμενιστάν) και 17 χώρες και περιοχές της Δυτικής Ασίας (συμπεριλαμβανομένου του Ιράν, της Σαουδικής Αραβίας και της Τουρκίας). Αποτελεί βασικό στοιχείο της Οικονομικής Ζώνης του BRI.

Η Κεντρική και η Δυτική Ασία είναι πλούσιες σε πόρους, αλλά πολλοί παράγοντες, όπως οι καθυστερημένες υποδομές και η έλλειψη κεφαλαίων, εμποδίζουν την τοπική ανάπτυξη. Το CCWAEC στοχεύει να διευκολύνει την οικονομική και εμπορική συνεργασία, καθώς και τη ροή κεφαλαίων σε αυτές τις περιοχές, ενισχύοντας την τοπική οικονομική και κοινωνική ανάπτυξη.

4. Οικονομικός Διάδρομος Χερσονήσου Κίνας-Ινδοκίνας (China-Indochina Peninsula Economic Corridor/ CICPEC)

Η Κίνα και η χερσόνησος της Ινδοκίνας συνδέονται από ξηρά και θάλασσα, με στενούς γεωγραφικούς και πολιτιστικούς δεσμούς. Η χερσόνησος της Ινδοκίνας είναι ένας σημαντικός σύνδεσμος του BRI. Ο Οικονομικός Διάδρομος Χερσονήσου Κίνας-Ινδοκίνας εκτείνεται από το Δέλτα του Ποταμού Pearl της Κίνας δυτικά κατά μήκος του αυτοκινητόδρομου ταχείας κυκλοφορίας Nanchong-Guang'an και του σιδηροδρόμου υψηλής ταχύτητας Nanning-Guangzhou μέσω Nanning και Pingxiang έως το Ανόι και τη Σιγκαπούρη. Αυτή η χερσαία γέφυρα συνδέει την Κίνα με τη χερσόνησο της Ινδοκίνας και διασχίζει την καρδιά του Βιετνάμ, του Λάος, της Καμπότζης, της Ταϊλάνδης, της Μιανμάρ και της Μαλαισίας και αναμένεται να ενδυναμώσει τη συνεργασία της Κίνας με τις χώρες του ASEAN.

Το έργο CICPEC στοχεύει στην καλύτερη σύνδεση των πόλεων αυτής της περιοχής με ένα δίκτυο σιδηροδρόμων και αυτοκινητοδρόμων, για τη διευκόλυνση της ροής ανθρώπων, αγαθών, κεφαλαίων και πληροφοριών. Αποσκοπεί στη δημιουργία νέων ευκαιριών στρατηγικής συνεργασίας, όπως επίσης και νέων οδών περιφερειακής ανάπτυξης, βοηθώντας στην επίτευξη κοινής ευημερίας στη χερσόνησο και ενισχύοντας την κοινότητα Κίνας-ASEAN.

5. Οικονομικός Διάδρομος Κίνας-Πακιστάν (China-Pakistan Economic Corridor/ CPEC)

Ο Οικονομικός Διάδρομος Κίνας-Πακιστάν αποτελεί έναν διάδρομο μήκους 3.000 χιλιομέτρων, που ξεκινά από το Kashi της Κίνας και καταλήγει στο Gwadar του Πακιστάν και συνδέει την Οικονομική Ζώνη του BRI στο βορρά, και τον Θαλάσσιο Δρόμο του Μεταξιού του 21^{ου} αιώνα, στο νότο. Είναι ένα εμπορικό δίκτυο εθνικών οδών, σιδηροδρόμων, αγωγών και οπτικών ινών, και αποτελεί εμβληματικό έργο του BRI.

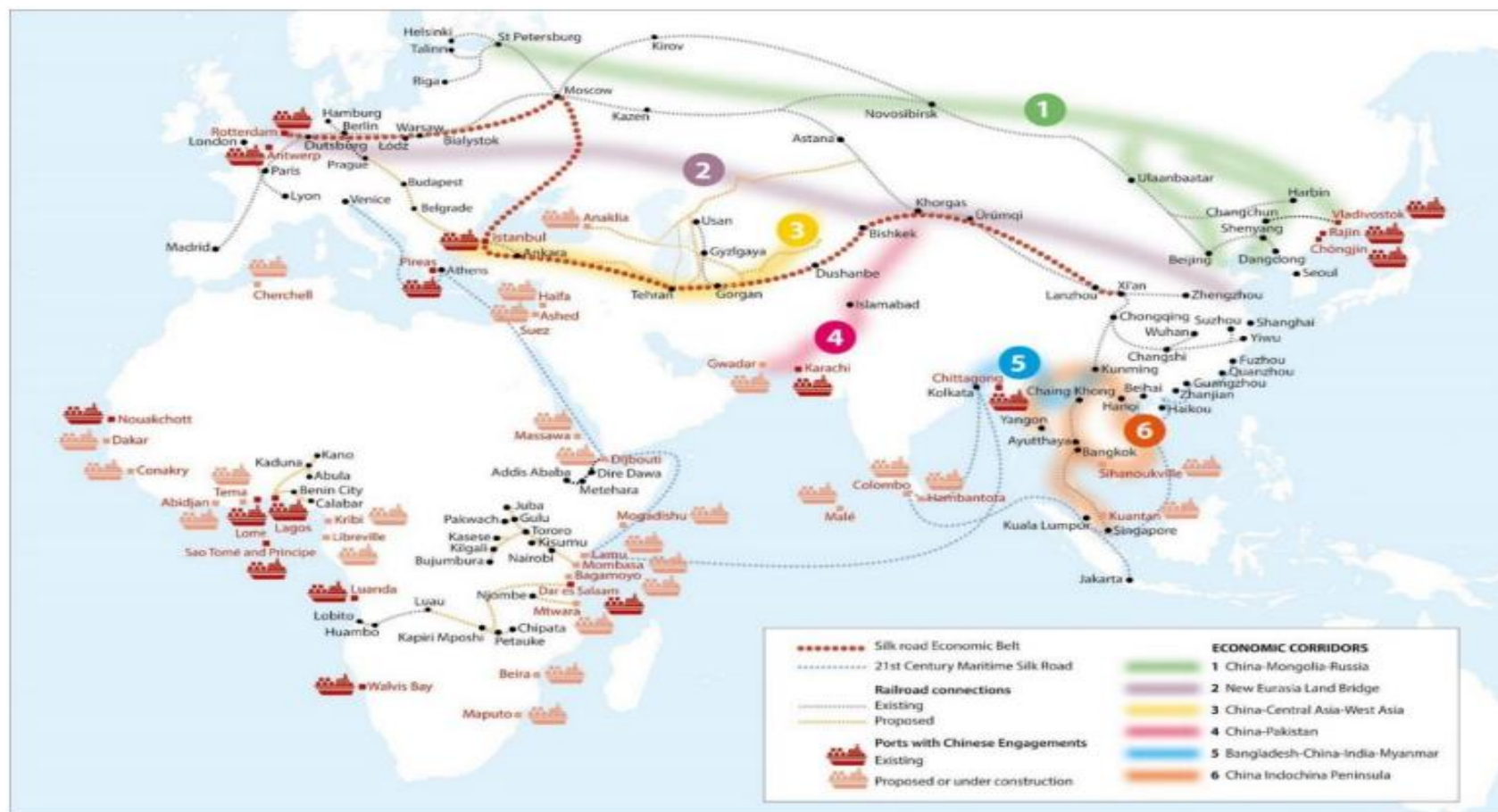
Η Κίνα και το Πακιστάν ανέπτυξαν ένα μακροπρόθεσμο σχέδιο για την κατασκευή εγκαταστάσεων μεταφοράς και ηλεκτρικής ενέργειας κατά μήκος του διαδρόμου τον Απρίλιο του 2015. Αυτές οι εγκαταστάσεις αναμένεται να ωθήσουν την έναρξη άλλων μεγάλων έργων υποδομής, ενέργειας, εξοικονόμησης νερού, και πληροφοριών και επικοινωνιών, συμπεριλαμβανομένων βιομηχανικών πάρκων και ζωνών ελεύθερων συναλλαγών. Η επένδυση στον CPEC, φτάνει τα 62 δισεκατομμύρια USD και η κατασκευή του έχει προγραμματιστεί να ολοκληρωθεί έως το 2030.

Ο CPEC έχει σχεδιαστεί για να ενισχύσει τις διμερείς ανταλλαγές και τη συνεργασία στις μεταφορές, την ενέργεια και τη ναυτιλία, ενισχύοντας τη συνδεσιμότητα μεταξύ των δύο χωρών και προωθώντας την κοινή ανάπτυξη. Επιπλέον, θα συμβάλει στην ενίσχυση της συνδεσιμότητας σε ολόκληρη τη Νότια Ασία και στην συνεργασία σε οικονομικούς και ενεργειακούς τομείς μεταξύ των χωρών της Νότιας και Κεντρικής Ασίας, της Βόρειας Αφρικής και των χωρών κατά μήκος του Περσικού Κόλπου, διαμορφώνοντας έτσι μια οικονομική ακτίνα που θα οφελήσει σχεδόν 3 δισεκατομμύρια ανθρώπους.

6. Οικονομικός Διάδρομος Μπαγκλαντές-Κίνας-Ινδίας-Μιανμάρ (Bangladesh-China-India-Myanmar Economic Corridor/ BCIMEC)

Ο Οικονομικός Διάδρομος Μπαγκλαντές-Κίνας-Ινδίας-Μιανμάρ στοχεύει στη σύνδεση των δύο τεράστιων αγορών, της Κίνας και της Ινδίας και στην ενίσχυση της περιφερειακής συνδεσιμότητας. Εκτός από τα οφέλη για τις τέσσερις άμεσα εμπλεκόμενες χώρες, ο διάδρομος αναμένεται επίσης να τονώσει την ανάπτυξη στη Νότια, Νοτιοανατολική και Ανατολική Ασία. Ωστόσο, είναι πιθανό να κινηθεί πιο αργά, λόγω της δυσπιστίας σε θέματα ασφάλειας μεταξύ Ινδίας και Κίνας¹⁷¹.

¹⁷¹ 'What are six economic corridors under Belt and Road Initiative?', The State Council Information Office, The People's Republic of China, 4 Αύγουστος 2020, http://english.scio.gov.cn/beltandroad/2020-08/04/content_76345602.htm.

Εικόνα 3. Belt and Road Initiative¹⁷².
Πηγή: OECD (2018)

¹⁷² 'China's Belt and Road Initiative in the Global Trade, Investment and Finance Landscape', OECD Business and Financial Outlook 2018 (OECD, 2018), 10–11.

8.3 Επιπτώσεις του BRI

Το BRI έχει έρθει αντιμέτωπο με αρκετές προκλήσεις και επικρίσεις, συμπεριλαμβανομένων ανησυχιών σχετικά με τη βιωσιμότητα χρέους, τις περιβαλλοντικές και κοινωνικές επιπτώσεις και τις γεωπολιτικές επιπτώσεις του.

- Βιωσιμότητα χρέους.

Μια από τις σημαντικότερες ανησυχίες που σχετίζονται με το BRI, είναι η πιθανότητα εξάρτησης από την Κίνα, χωρών-εταίρων οι οποίες έχουν υπερχρεωθεί σε αυτή για τη δημιουργία υποδομών. Καθώς πολλά έργα του BRI χρηματοδοτούνται μέσω δανείων από κινέζικες τράπεζες, ορισμένες χώρες έχουν έρθει αντιμέτωπες με μη βιώσιμα επίπεδα χρέους (παγίδα χρέους). Η χώρα-έταίρος πρέπει να «διασωθεί» από τον πιστωτή της (την Κίνα), με όρους που την αναγκάζουν να αποδεχτεί τον κινέζικο έλεγχο στις εγχώριες και ξένες πολιτικές της. Η αδυναμία αποπληρωμής του χρέους, οδηγεί σε ανησυχίες για πιθανή απώλεια κυριαρχίας υποδομών ζωτικής σημασίας για τη χρεωμένη χώρα. Η κατάσταση αυτή μπορεί να χαρακτηριστεί με τον όρο «διπλωματία παγίδας χρέους» (debt trap diplomacy), ο οποίος προήλθε το 2017, περιγράφοντας μια συμφωνία κατά την οποία το Πεκίνο θα λάμβανε μίσθωση 99 ετών από το λιμάνι Hambantota της Σρι Λάνκα, καθώς η δεύτερη έμεινε πίσω στην αποπληρωμή του χρέους της. Σύμφωνα με δημοσιεύσεις της Παγκόσμιας Τράπεζας, το 2019, ανάμεσα σε 43 χώρες του BRI, για τις οποίες υπάρχουν διαθέσιμα λεπτομερή δεδομένα, οι 12, αντιμετωπίζουν ήδη υψηλά επίπεδα χρέους, ενώ μεσοπρόθεσμα είναι πιθανή η επιδείνωση της βιωσιμότητας του χρέους τους. Μετά την πανδημία COVID-19 και τη ρωσική εισβολή στην Ουκρανία, που συντάραξαν τις παγκόσμιες αγορές, ένας αυξανόμενος αριθμός χωρών χαμηλού εισοδήματος δυσκολεύτηκε να αποπληρώσει δάνεια που σχετίζονται με το BRI, προκαλώντας ένα κύμα κρίσεων χρέους και νέες επικρίσεις για το BRI. Για παράδειγμα στο Πακιστάν, οι εισαγωγές που απαιτήθηκαν για την κατασκευή υποδομών στα πλαίσια του CPEC, συνέβαλαν στη διεύρυνση του δημοσιονομικού ελλείμματος της χώρας, με αποτέλεσμα τη διάσωση του από το ΔΝΤ. Ακόμη, στη Ghana και στη Zambia, τα υψηλά επίπεδα χρέους, που εν μέρει αποτελούνταν από δάνεια που σχετίζονταν με το BRI, οδήγησαν τις χώρες σε χρεοκοπία.

- Κακή διαχείριση κινδύνου και έλλειψη προσοχής στη λεπτομέρεια κατά τη συναψη συμφωνιών στα πλαίσια του BRI.

Όταν ανακοινώθηκε η πρωτοβουλία Belt and Road, οι κινεζικές εταιρείες, και ιδίως εκείνες που εμπλέκονταν στη βιομηχανική παραγωγή, άδραξαν την ευκαιρία να υπογράψουν συμφωνίες σε διάφορα έργα που σχετίζονταν με το BRI, και τα οποία θεωρήθηκαν ως λύση στο ζήτημα της πλεονάζουσας παραγωγικής ικανότητας που αντιμετώπισαν μετά την παγκόσμια χρηματοπιστωτική κρίση του 2008. Πέρα από τη ρητή κυβερνητική ενθάρρυνση των κινέζικων εταιρειών να μειώσουν τα διαρθρωτικά ζητήματα που σχετίζονταν με τις προμήθειες, εξάγοντας το πλεόνασμα σε αναπτυσσόμενες χώρες, η συμμετοχή στο BRI τροφοδοτήθηκε περαιτέρω από τις σιωπηρές πιέσεις που ασκήθηκαν από τη σοσιαλιστική δομή της οικονομίας της αγοράς της Κίνας. Ενώ οι κρατικές επιχειρήσεις (SOEs) είχαν εντολή να εκτελούν έργα που ευθυγραμμίζονταν με τους κρατικούς στόχους, όπως το BRI, οι ιδιωτικές εταιρείες αναγκάστηκαν να κάνουν το ίδιο για να διατηρήσουν καλές σχέσεις

με την κυβέρνηση, καθώς και κάποιο βαθμό λειτουργικής αυτονομίας. Οι εταιρείες που συμμετείχαν στα έργα BRI, ήταν τόσο πρόθυμες να δουν τα κέρδη από αυτά τα έργα (είτε πολιτικά, οικονομικά ή οικονομικά), που έσπευσαν να συνάψουν συμφωνίες χωρίς επαρκή προγραμματισμό. Έτσι, τα περισσότερα έργα ολοκληρώθηκαν ως ανεξάρτητες επιχειρήσεις, χωρίς ενδελεχή έρευνα και ελέγχους σχετικά με το πως διαφορετικά «κομμάτια» υποδομής, θα πρέπει να ταιριάζουν μεταξύ τους, ώστε να λειτουργήσουν αποτελεσματικά. Για παράδειγμα, τα αυτόνομα λιμάνια που κατασκευάστηκαν, είναι πρακτικά άχρηστα, χωρίς τη σύνδεση με δρόμους και σιδηροδρόμους για τη μεταφορά των εμπορευμάτων από εκεί, στην ενδοχώρα. Τα μη βιώσιμα αυτά έργα, βύθισαν τόσο τις κινεζικές εταιρείες, όσο και τις χώρες-εταίρους του BRI σε χρέος δισεκατομμυρίων δολαρίων και σε μια σειρά παρατεταμένων διαπραγματεύσεων για την αναδιάρθρωση αυτού του χρέους.

- Περιβαλλοντικές και κοινωνικές επιπτώσεις.

Το BRI έχει επικριθεί για τις πιθανές αρνητικές περιβαλλοντικές και κοινωνικές του επιπτώσεις. Αρκετοί είναι αυτοί που συνδέουν το BRI, με την κλιματική αλλαγή. Οι μεταφορές υποδομών του BRI, εκτιμάται από την Παγκόσμια Τράπεζα πως αυξάνουν τις εκπομπές διοξειδίου του άνθρακα παγκοσμίως κατά 0,3%, αλλά και κατά 7%, ή παραπάνω σε μερικές χώρες, όπου οι κατασκευές πραγματοποιούνται σε τομείς με υψηλότερες εκπομπές. Αξίζει να αναφερθεί, πως ενώ η Κίνα το 2021 δεσμεύτηκε να σταματήσει την κατασκευή σταθμών ηλεκτροπαραγωγής με καύση άνθρακα στις χώρες του εξωτερικού, οι επενδύσεις σε μη ανανεώσιμες πηγές ενέργειας, αποτελούν σχεδόν το ήμισυ του συνόλου των δαπανών του BRI. Παραμένει ωστόσο ασαφές, αν η δέσμευση αυτή ισχύει για τα έργα που βρίσκονται ήδη σε εξέλιξη, ή μόνο για τα νέα έργα, όπως επίσης και αν θα περιορίσει τη χρηματοδότηση των σταθμών ηλεκτροπαραγωγής με καύση άνθρακα, πέρα από την κατασκευή τους. Επιπλέον, ορισμένα έργα BRI έχουν συσχετιστεί με την καταστροφή οικοτόπων, ή τον εκτοπισμό τοπικών κοινοτήτων, εγείροντας ανησυχίες σχετικά με τη συμμόρφωση των κινέζικων τακτικών με τους στόχους βιώσιμης ανάπτυξης.

- Γεωπολιτικές επιπτώσεις.

Το BRI έχει γίνει αντικείμενο κριτικής για τις γεωπολιτικές του επιπτώσεις. Οι επικριτές του υποστηρίζουν πως αποτελεί εργαλείο, προκειμένου η Κίνα να επεκτείνει τη σφαίρα επιρροής της, ιδίως στην περιοχή Ασίας-Ειρηνικού, αμφισβητώντας την προϋπάρχουσα παγκόσμια τάξη υπό την ηγεσία των ΗΠΑ. Το γεγονός αυτό, έχει οδηγήσει σε εντάσεις μεταξύ της Κίνας και των ΗΠΑ, καθώς και άλλων περιφερειακών δυνάμεων, που βλέπουν το BRI με καχυποψία¹⁷³.

¹⁷³ Michael Megarit, 'Origins, Objectives, and Outcomes of the Belt and Road Initiative', *Michael Megarit* (blog), 5 Απρίλιος 2023, <https://michaelmegarit.com/blog/origins-objectives-and-outcomes-of-the-belt-and-road-initiative/>; 'Belt and Road Economics: Opportunities and Risks of Transport Corridors', World Bank, 18 Ιούνιος 2019, <https://www.worldbank.org/en/topic/regional-integration/publication/belt-and-road-economics-opportunities-and-risks-of-transport-corridors>; James McBride, Noah Berman, και Andrew Chatzky, 'China's Massive Belt and Road Initiative'; Nadia Clark, 'The Rise and Fall of the BRI', Council on Foreign Relations, 6 Απρίλιος 2023, <https://www.cfr.org/blog/rise-and-fall-bri>.

Κεφάλαιο 9. Σύγκριση Κίνας με άλλες βιομηχανικές χώρες

Στα προηγούμενα κεφάλαια, πραγματοποιήθηκε η παρουσίαση της στρατηγικής ανάπτυξης της Κίνας, μέσω της ανάλυσης της οικονομικής της ανάπτυξης από την περίοδο που ξεκίνησαν οι μεταρρυθμίσεις και το «άνοιγμά» της στον έξω κόσμο το 1979, μέχρι και σήμερα, καθώς και μέσω της πιο διεξοδικής ανάλυσης των κυριότερων οικονομικών μεγεθών (όπως το νόμισμα, η μεταποίηση, οι ΑΞΕ, το εμπόριο, κ.λπ.) που συνέβαλλαν σε αυτήν την ανάπτυξη και στην εξύψωσή της ως μια από τις μεγαλύτερες οικονομίες στην παγκόσμια σκηνή. Σε αυτό το κεφάλαιο, θα πραγματοποιηθεί, μια σύγκριση της ανάπτυξης της Κίνας με άλλες βιομηχανικές χώρες και πιο συγκεκριμένα με τις χώρες της Ομάδας των 20 (G20). Αρχικά, για τη σύγκριση αυτή, θα γίνει μια συνοπτική παρουσίαση στατιστικών στοιχείων, προκειμένου να γίνει μια αρχική μελέτη σχετικά με το που βρίσκεται η Κίνα στην κατάταξη των G20, παρατηρώντας μεμονωμένα ενδεικτικούς δείκτες ανάπτυξης για όλες τις χώρες, από το 2000 μέχρι το 2022, και έπειτα, για το δείγμα των χωρών G20, θα χρησιμοποιηθεί η πολυκριτήρια μέθοδος PROMETHEE II, για την κατάταξη ανά έτος, των χωρών και τον εντοπισμό της θέσης της Κίνας σε αυτήν την κατάταξη, λαμβάνοντας τους παραπάνω δείκτες ως κριτήρια, για το χρονικό διάστημα 2000-2022.

9.1 Παρουσίαση δείγματος και στατιστικών δεδομένων

9.1.1 Οι χώρες της Ομάδας των 20 (G20)

Το G20 (Group of Twenty) είναι το κορυφαίο φόρουμ για την οικονομική συνεργασία, διαδραματίζοντας σημαντικό ρόλο στη διαμόρφωση και την ενδυνάμωση της παγκόσμιας αρχιτεκτονικής και διακυβέρνησης, όσον αφορά μεγάλα διεθνή οικονομικά ζητήματα. Αποτελείται από 19 χώρες (Αργεντινή, Αυστραλία, Βραζιλία, Καναδά, Κίνα, Γαλλία, Γερμανία, Ινδία, Ινδονησία, Ιταλία, Ιαπωνία, Νότια Κορέα, Μεξικό, Ρωσία, Σαουδική Αραβία, Νότια Αφρική, Τουρκία, Ηνωμένο Βασίλειο και ΗΠΑ), μερικές από τις οποίες είναι οι μεγαλύτερες οικονομίες στον κόσμο, καθώς και την Ευρωπαϊκή Ένωση.

Ιδρύθηκε το 1999, στον απόηχο της ασιατικής χρηματοπιστωτικής κρίσης, ως ένα μπλοκ που θα συγκέντρωνε τις πιο σημαντικές βιομηχανικές και αναπτυσσόμενες οικονομίες, προκειμένου να συζητήσουν ζητήματα που σχετίζονται με τη διεθνή οικονομική και χρηματοπιστωτική σταθερότητα. Αρχικά, δημιουργήθηκε για να ενώσει του Υπουργούς Οικονομικών και τους Διοικητές των Κεντρικών Τραπεζών χωρών, ωστόσο μια δεκαετία αργότερα, στο αποκορύφωμα της παγκόσμιας οικονομικής κρίσης, συμμετείχαν στο φόρουμ και αρχηγοί κρατών και κυβερνήσεων. Η ετήσια σύνοδος του G20, έχει εξελιχθεί σε ένα σημαντικό φόρουμ συζήτησης καίριων οικονομικών, καθώς και άλλων ζητημάτων που απασχολούν την παγκόσμια κοινότητα. Οι διμερείς συναντήσεις στα πλαίσια της συνόδου κορυφής του, έχουν οδηγήσει κατά καιρούς σε εξαιρετικής σημασίας διεθνείς συμφωνίες, ενώ ένα από τα πιο εντυπωσιακά επιτεύγματα του group ήταν η σθεναρή του απάντηση στην οικονομική κρίση του 2008. Το 2008 και το 2009, τα κράτη του G20 συμφώνησαν να δαπανήσουν 4 τρισεκατομμύρια δολάρια σε μέτρα για να αναζωογονήσουν τις οικονομίες

τους, απέρριψαν τους εμπορικούς φραγμούς και εφάρμοσαν εκτεταμένες μεταρρυθμίσεις στο χρηματοπιστωτικό σύστημα. Έκτοτε, πολλοί παρατηρητές επισημαίνουν πως το G20 αγωνίστηκε να επιτύχει παρόμοια επίτευξη στόχων που σχετίζονταν με το συντονισμό των νομισματικών και δημοσιονομικών πολιτικών, την επίτευξη υψηλότερης ανάπτυξης και την εξάλειψη της διαφθοράς και της φοροδιαφυγής.

Η σημασία του G20 για το παγκόσμιο οικονομικό σύστημα είναι μεγάλη, αφού τα έθνη από τα οποία αποτελείται, όλα μαζί αντιπροσωπεύουν περίπου το 80% της παγκόσμιας οικονομικής παραγωγής, σχεδόν το 75% των παγκόσμιων εξαγωγών και περίπου το 60% του παγκόσμιου πληθυσμού. Τα στοιχεία αυτά έχουν παραμείνει σχετικά σταθερά, ενώ τα αντίστοιχα ποσοστά για τις χώρες-μέλη της Ομάδας των 7 (Group of Seven | G7), μιας μικρότερης ομάδας προηγμένων δημοκρατιών, έχουν συρρικνωθεί, καθώς οι μεγαλύτερες αναδυόμενες αγορές καταλαμβάνουν ένα σχετικά μεγαλύτερο μερίδιο της παγκόσμιας οικονομίας¹⁷⁴.

9.1.2 Μελέτη δεικτών ανάπτυξης των G20 χωρών

Όπως φάνηκε και στα προηγούμενα κεφάλαια, η οικονομία της Κίνας, μετά το «άνοιγμά» της στον έξω κόσμο, αναπτύχθηκε με ραγδαίους ρυθμούς, λαμβάνοντας τον τίτλο της 2^{ης} μεγαλύτερης οικονομίας στον κόσμο και αποσύρροντας από τη φτώχεια σχεδόν 800 εκατομμύρια ανθρώπους. Το πολυπληθές και χαμηλόμισθο εργατικό δυναμικό, σε συνδυασμό με τη μεγάλη όγκου εισροή Άμεσων Ξένων Επενδύσεων στην Κίνα, συνέβαλαν στο να γίνει παγκόσμια μεταποιητική υπερδύναμη, γεγονός που ώθησε την διεθνή της εξωστρέφεια και την κατέστησε το μεγαλύτερο εμπορικό έθνος παγκοσμίως.

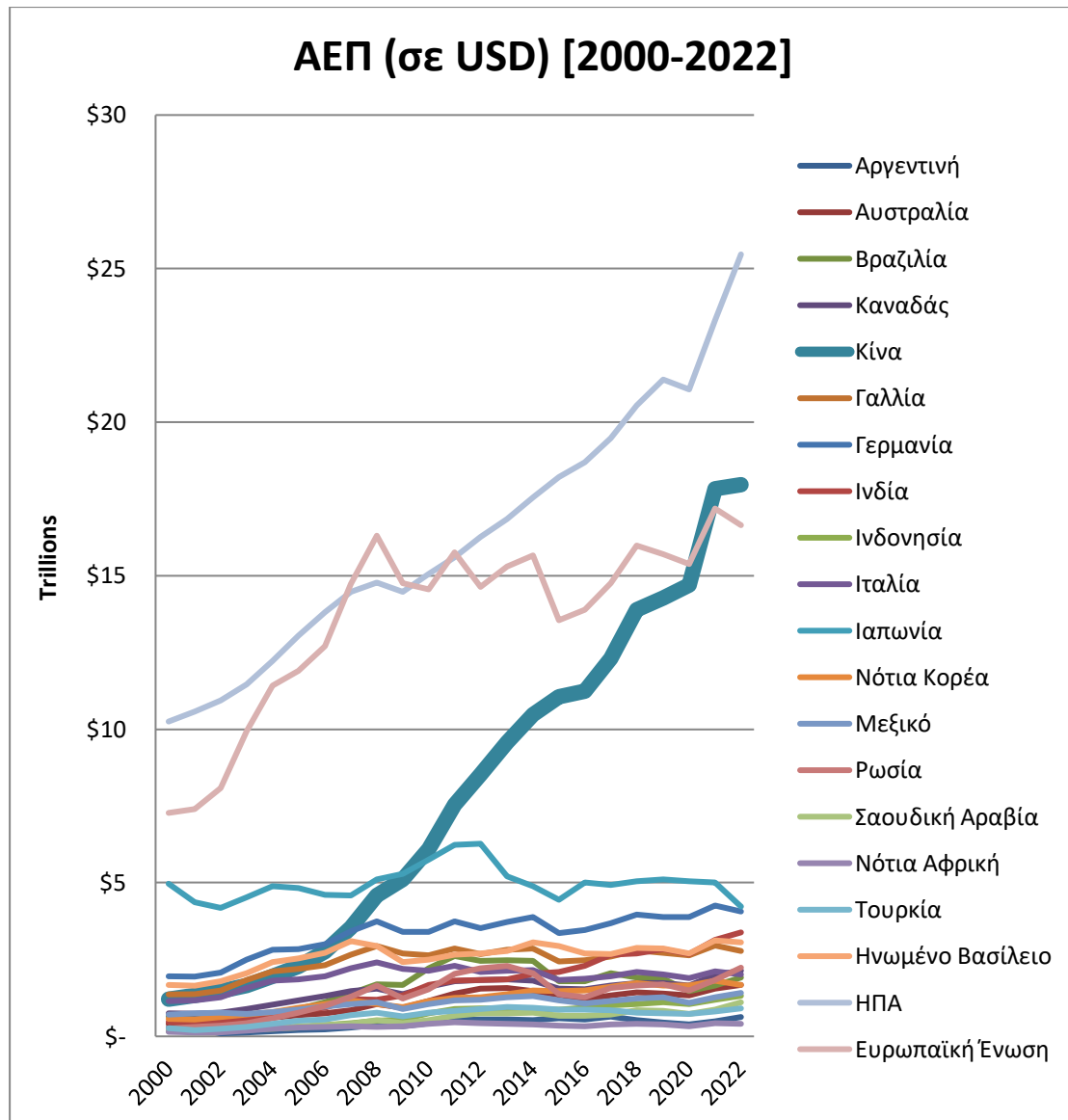
Προκειμένου να σχηματιστεί μια αρχική άποψη, σχετικά με το που βρίσκεται η Κίνα, συγκριτικά με τις χώρες G20, επιλέχθηκαν να μελετηθούν επτά οικονομικοί δείκτες ανάπτυξης για το χρονικό διάστημα 2000-2022, όπως έχουν δημοσιευτεί στη βάση δεδομένων της Παγκόσμιας Τράπεζας (World Development Indicators), που έχουν σχέση με την οικονομική ανάπτυξη, το εισόδημα, το εμπόριο, τις ΑΞΕ και την εργασία, και οι οποίοι αποτελούν χαρακτηριστικά μεγέθη της κινέζικης οικονομίας. Οι δείκτες αυτοί παρουσιάζονται παρακάτω.

9.1.2.1 ΑΕΠ

Το ΑΕΠ σε τιμές αγοραστή είναι το άθροισμα της ακαθάριστης προστιθέμενης αξίας όλων των παραγωγών κατοίκων μιας οικονομίας, συν τυχόν φόρους προϊόντων, μείον τυχόν επιδοτήσεις που δεν περιλαμβάνονται στην αξία των προϊόντων. Υπολογίζεται χωρίς να γίνονται αφαιρέσεις της απόσβεσης κατασκευασμένων περιουσιακών στοιχείων, ή της εξάντλησης και υποβάθμισης των φυσικών πόρων.

¹⁷⁴ James McBride, Anshu Siripurapu, και Noah Berman, 'What Does the G20 Do?', Council on Foreign Relations, 29 Αύγουστος 2023, <https://www.cfr.org/backgrounder/what-does-g20-do>.

Όπως φαίνεται στον Πίνακα 46, η Κίνα το 2000 βρισκόταν στην 7^η θέση ανάμεσα στις χώρες της Ομάδας των 20, ενώ τις δύο πρώτες θέσεις κατείχαν η ΗΠΑ και η Ευρωπαϊκή Ένωση. Μέχρι το 2008, έφτασε στην 4^η θέση, που μέχρι τότε κατείχε η Γερμανία, ενώ το 2010 έγινε η 3^η μεγαλύτερη οικονομία του κόσμου, εκτοπίζοντας την Ιαπωνία. Την 3^η θέση διατήρησε μέχρι το 2020, και το 2021, παρά την πανδημία COVID-19, ξεπέρασε την Ευρωπαϊκή Ένωση και βρέθηκε στην 2^η θέση πίσω από τις ΗΠΑ, την οποία διατηρεί μέχρι σήμερα.

Πίνακας 46. ΑΕΠ (σε τρέχοντα USD).

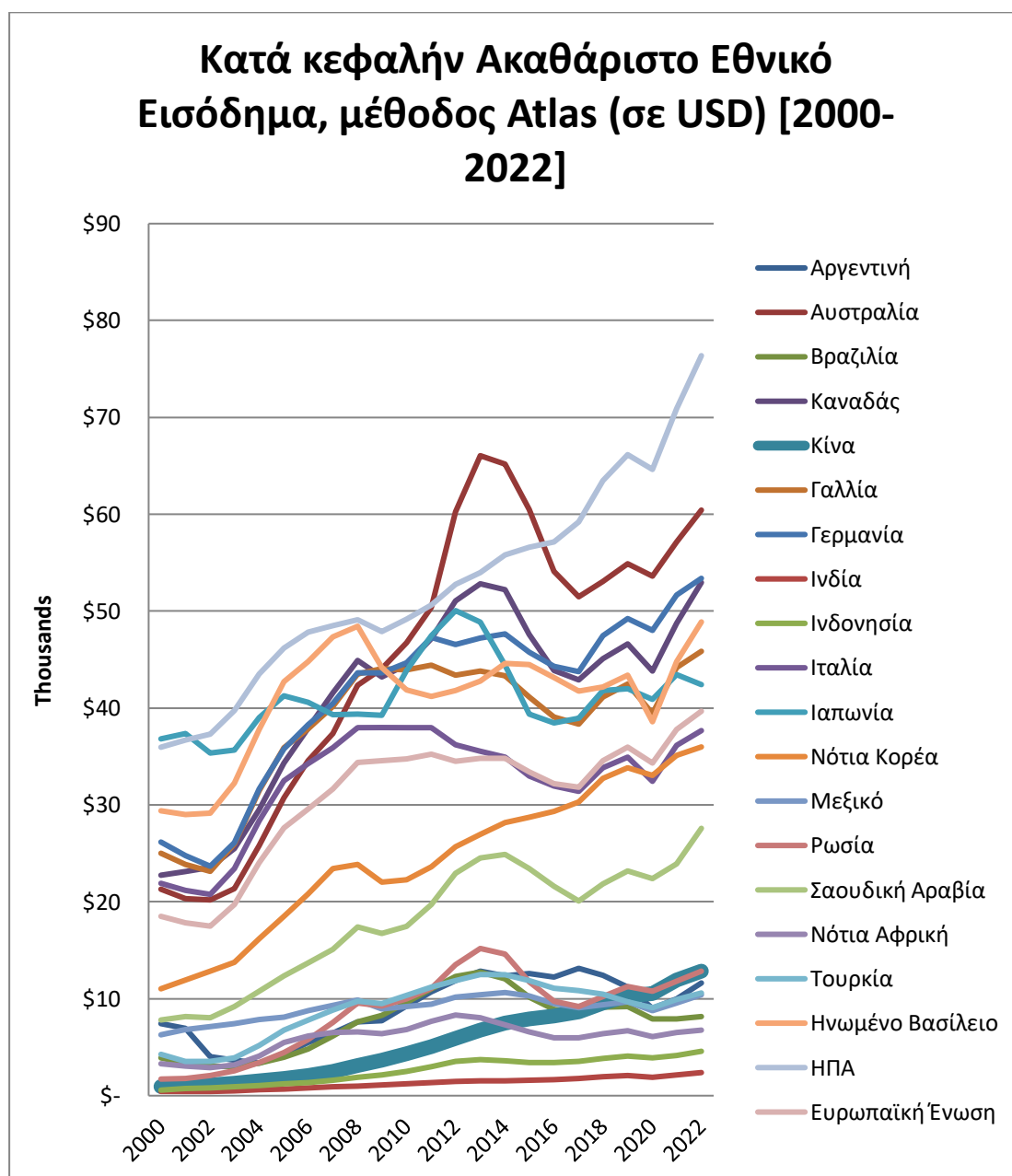
Σημείωση: Το ΑΕΠ της Κίνας από το 2000 έως το 2022, φαίνεται στον πίνακα με μπλε έντονη γραμμή.

Πηγή: 'World Development Indicators', World Bank (Ιούλιος 2023)

9.1.2.2 Κατά κεφαλήν Ακαθάριστο Εθνικό Εισόδημα

Το κατά κεφαλήν ΑΕΕ (πρώην κατά κεφαλήν Ακαθάριστο Εθνικό Προϊόν) είναι το ακαθάριστο εθνικό εισόδημα, που έχει μετατραπεί σε USD, με χρήση της μεθόδου Atlas της Παγκόσμιας Τράπεζας, διαιρεμένο με τον πληθυσμό στα μέσα του έτους. Το ΑΕΕ είναι το

άθροισμα της προστιθέμενης αξίας όλων των παραγωγικών κατοίκων, συν τους φόρους προϊόντων (μείον των επιδοτήσεων) που δεν περιλαμβάνονται στην αποτίμηση της παραγωγής, συν τα καθαρά έσοδα πρωτογενούς εισοδήματος από το εξωτερικό.

Πίνακας 47. Κατά κεφαλήν Ακαθάριστο Εθνικό Εισόδημα, μέθοδος Atlas (σε τρέχοντα USD).

Σημείωση: Το κατά κεφαλήν ΑΕΕ της Κίνας για το χρονικό διάστημα 2000-2022, φαίνεται στον πίνακα με μπλε έντονη γραμμή.

Πηγή: 'World Development Indicators', World Bank (Ιούλιος 2023)

Ο συγκεκριμένος δείκτης παρουσιάζει μεγάλο ενδιαφέρον καθώς η Κίνα παρόλο που αποτελεί μια από τις μεγαλύτερες οικονομίες του κόσμου, βρίσκεται εξαιρετικά χαμηλά στην κατάταξη των χωρών του G20. Πιο συγκεκριμένα, από το 2000 μέχρι το 2013, βρισκόταν στην 18^η θέση, πιο κάτω ακόμα και από τη Βραζιλία και τη Νότια Αφρική. Από το 2014 μέχρι το 2020 έφτασε στη 13^η θέση, και τα έτη 2021 και 2022 ανέβηκε στη 12^η θέση. Παρόλο που όπως φάνηκε και στην ενότητα 2.5 Αλλαγές στο μοτίβο ανάπτυξης, η Κίνα αποτελεί χώρα ανώτερου-μεσαίου εισοδήματος, και είναι πολύ πιθανόν σύντομα, να

ενταχθεί στις χώρες ανώτερου εισοδήματος, η εισοδηματική ανισότητα που επικρατεί στο εσωτερικό της, συνδυασμένη με το μεγάλο μέγεθος του κινέζικου πληθυσμού και την σε πολλές περιπτώσεις προβληματική οικονομική δομή της χώρας, είναι βασικοί λόγοι για τους οποίους το κατά κεφαλήν ΑΕΕ της είναι αρκετά χαμηλό.

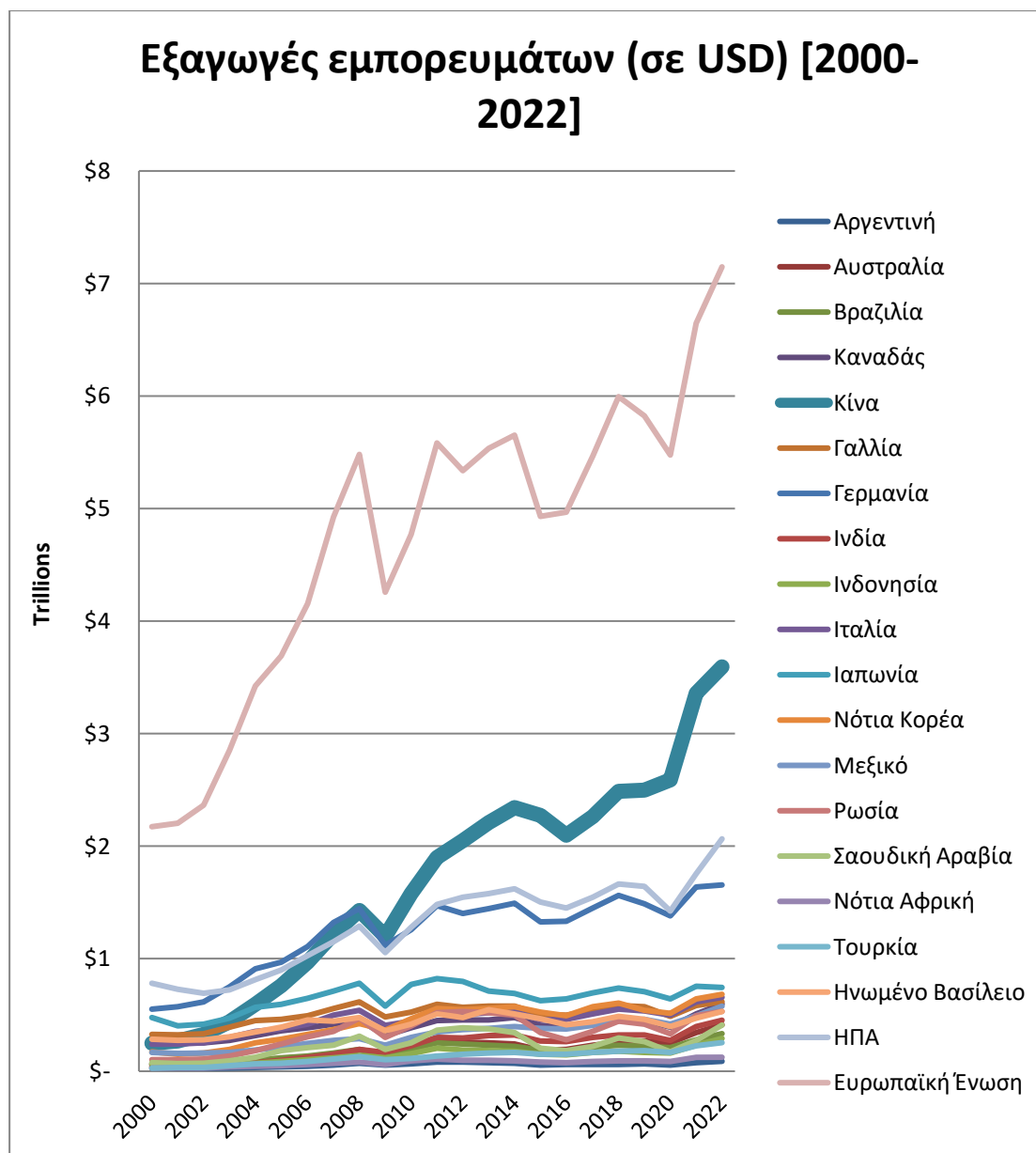
Μπορεί το κατά κεφαλήν ΑΕΕ της να υπερ-δεκαπλασιάστηκε από το 2000 (940 USD) μέχρι το 2022 (12.850 USD), παρ' όλα αυτά, εξακολουθεί να θεωρείται πολύ χαμηλό, αν αναλογιστεί κανείς το μέγεθος της κινέζικης οικονομίας. Επίσης, θεωρείται πολύ χαμηλότερο από τις μεγαλύτερες οικονομίες του κόσμου, όπως οι ΗΠΑ, που από το 2016 διαθέτει το μεγαλύτερο κατά κεφαλήν ΑΕΕ ανάμεσα στις G20 χώρες, και το οποίο για το 2022 ήταν 76.370 USD, αλλά και η Ευρωπαϊκή Ένωση, που παρόλο που βρίσκεται στην 8^η θέση, το κατά κεφαλήν ΑΕΕ της (στα 39.676 USD) είναι σχεδόν τριπλάσιο από της Κίνας. Στον Πίνακα 47, φαίνεται επιπλέον πως η Αυστραλία έχει εξαιρετικά υψηλό κατά κεφαλήν ΑΕΕ καταλαμβάνοντας την 2^η θέση ανάμεσα στις G20 χώρες από το 2016, ενώ ακολουθούν η Γερμανία, ο Καναδάς και το Ηνωμένο Βασίλειο που βρίσκονται στην κορυφαία πεντάδα για το 2022. Πάντως, παρά το χαμηλό κατά κεφαλήν ΑΕΕ της, η Κίνα, βρίσκεται σε υψηλότερο επίπεδο από τις χώρες BRICS, που ανήκουν στο G20. Από το 2022 η Κίνα ηγήθηκε της Ρωσίας (12.830 USD), της Βραζιλίας (8.140 USD), της Νότιας Αφρικής (6.780 USD) και της Ινδίας (2380 USD)¹⁷⁵.

9.1.2.3 Εξαγωγές εμπορευμάτων

Καθώς οι χώρες της Ομάδας των 20 αποτελούν κατεξοχήν βιομηχανικές χώρες, οι εξαγωγές εμπορευμάτων έχουν θεμελιώδη σημασία για την οικονομία της εκάστοτε χώρας, που περιλαμβάνεται σε αυτή. Οι εξαγωγές εμπορευμάτων δείχνουν τη free on board αξία των αγαθών που παρέχονται από μία χώρα, στον υπόλοιπο κόσμο σε τρέχοντα USD. Όπως φάνηκε στην ενότητα 7.1 Εμπόριο εμπορευμάτων η Κίνα είναι μια χώρα με ξεκάθαρα εξαγωγικό προσανατολισμό και από το 2009, διατηρεί τον τίτλο του κορυφαίου εξαγωγέα εμπορευμάτων στον κόσμο, αφήνοντας στην 2^η θέση τις ΗΠΑ.

Λαμβάνοντας ωστόσο ως δείγμα το G20, όπως γίνεται εμφανές και στον Πίνακα 48, τη 1^η θέση στις εξαγωγές εμπορευμάτων λαμβάνει η Ευρωπαϊκή Ένωση για όλο το διάστημα 2000-2022. Η Κίνα από το 2000 που καταλάμβανε την 8^η θέση μεταξύ των χωρών G20, έφτασε σταδιακά το 2009 στην 2^η θέση, την οποία καταλαμβάνει μέχρι σήμερα. Από το 2010 μέχρι το 2022, στην 3^η θέση ακολουθούν οι ΗΠΑ, στην 4^η η Γερμανία και στην 5^η η Ιαπωνία.

¹⁷⁵ Jacques Schrag, 'How Well-off Is China's Middle Class?', *China Power* (blog), 26 Απρίλιος 2017, <https://chinapower.csis.org/china-middle-class/>.

Πίνακας 48. Εξαγωγές εμπορευμάτων (σε τρέχοντα USD).

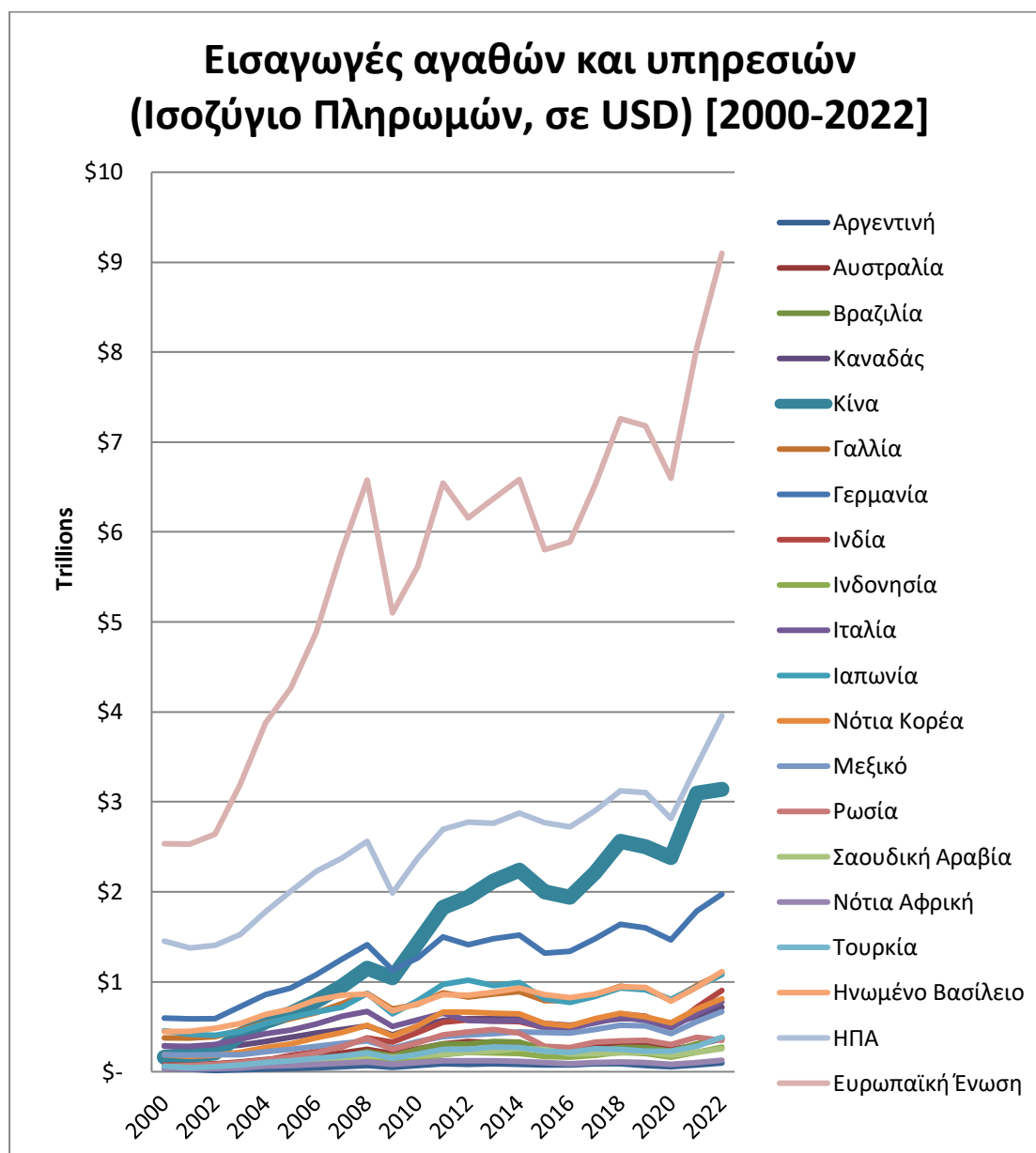
Σημείωση: Οι εξαγωγές εμπορευμάτων της Κίνας για το χρονικό διάστημα 2000-2022, φαίνονται στον πίνακα με μπλε έντονη γραμμή.

Πηγή: 'World Development Indicators', World Bank (Ιούλιος 2023)

9.1.2.4 Εισαγωγές αγαθών και υπηρεσιών (Ισοζύγιο Πληρωμών)

Οι εισαγωγές αγαθών και υπηρεσιών αποτελούνται από όλες τις συναλλαγές μεταξύ των κατοίκων μιας χώρας και του υπόλοιπου κόσμου, οι οποίες περιλαμβάνουν αλλαγή ιδιοκτησίας από μη κατοίκους σε κατοίκους γενικών εμπορευμάτων, μη νομισματικού χρυσού και υπηρεσιών. Η Κίνα αποτελεί το 2^ο μεγαλύτερο εισαγωγέα αγαθών και υπηρεσιών στον κόσμο, μετά τις ΗΠΑ. Παρ' όλα αυτά λαμβάνοντας σαν δείγμα την Ομάδα των 20, στην οποία ανήκει και η Ευρωπαϊκή Ένωση, που για όλο το διάστημα 2000-2022 καταλαμβάνει την 1^η θέση, η κατάταξη της Κίνας και των υπόλοιπων χωρών, βρίσκεται μια θέση πίσω. Έτσι λοιπόν, όπως φαίνεται στον Πίνακα 49, η Κίνα παρουσιάζει μια αρκετά

θεαματική άνοδο από το 2000 έως το 2022, αφού από την 11^η θέση το 2000 φτάνει στην 3^η θέση μέχρι το 2010, ξεπερνώντας τη Γερμανία, το Ηνωμένο Βασίλειο, την Ιαπωνία και τη Γαλλία. Σταθερά, οι Ηνωμένες Πολιτείες στο χρονικό διάστημα 2000-2022 βρίσκονται στην 2^η θέση, πίσω από την Ευρωπαϊκή Ένωση.

Πίνακας 49. Εισαγωγές αγαθών και υπηρεσιών (Ισοζύγιο Πληρωμών, σε τρέχοντα USD).

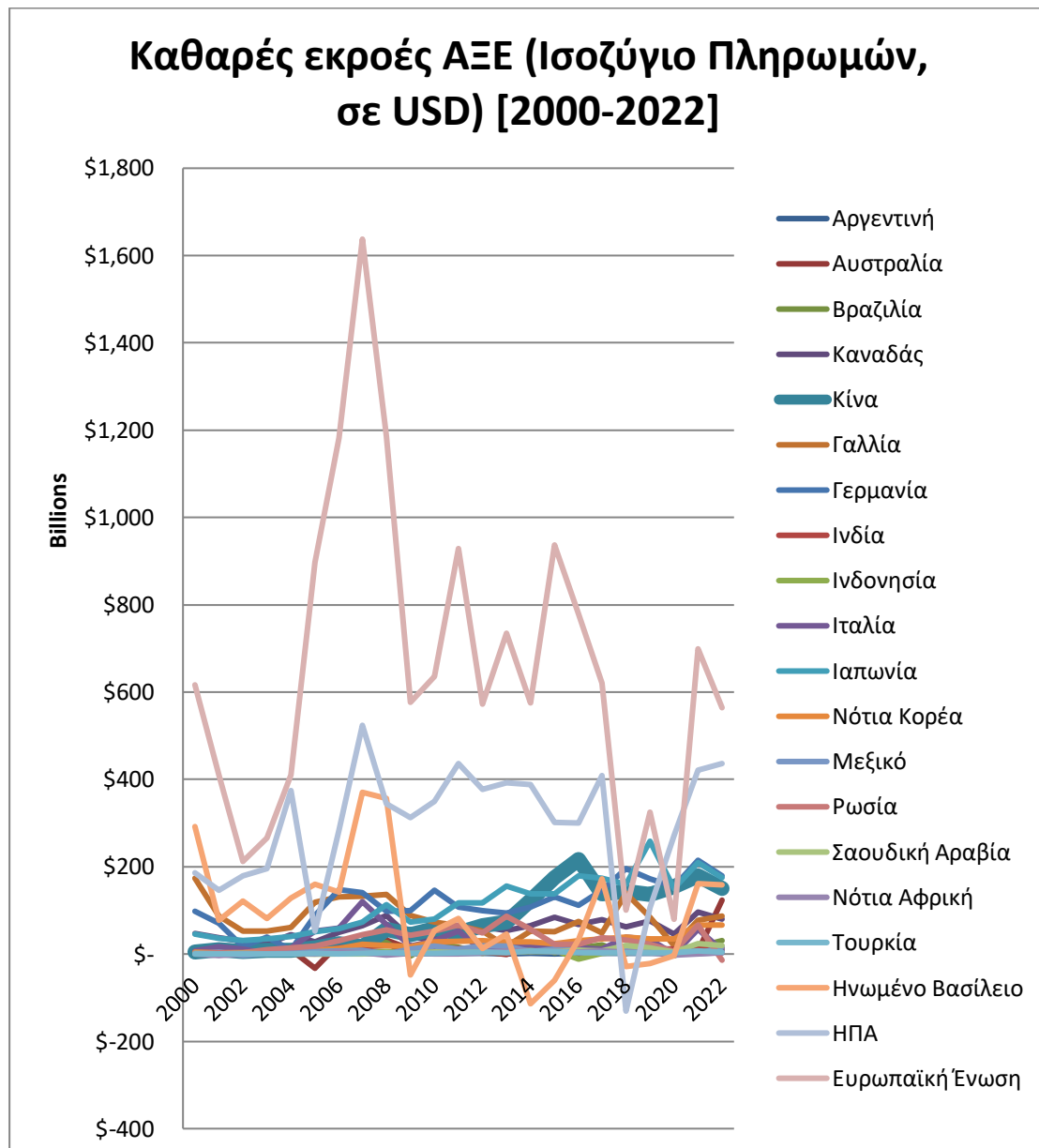
Σημείωση: Οι εισαγωγές αγαθών και υπηρεσιών της Κίνας για το χρονικό διάστημα 2000-2022, φαίνονται στον πίνακα με μπλε έντονη γραμμή.

Πηγή: 'World Development Indicators', World Bank (Ιούλιος 2023)

9.1.2.5 Καθαρές εκροές ΑΞΕ (Ισοζύγιο Πληρωμών)

Οι καθαρές εκροές ΑΞΕ είναι η αξία των εξερχομένων άμεσων επενδύσεων που πραγματοποιούνται από τους κατοίκους της αναφερόμενης οικονομίας σε εξωτερικές οικονομίες. Οι τιμές των καθαρών εκροών ΑΞΕ, όπως προκύπτουν από το ισοζύγιο

πληρωμών, διαφέρουν από αυτές των εξερχομένων ΑΞΕ που παρουσιάστηκαν στην ενότητα 6.2.1 Η αύξηση των εξερχομένων ΑΞΕ στην Κίνα. Όπως φαίνεται στον Πίνακα 50, οι εκροές ΑΞΕ παρουσιάζουν για το σύνολο τόσο των ετών, όσο και των μελών του G20 μεγάλες διακυμάνσεις, γεγονός που δυσκολεύει τη σύγκρισή τους. Παρ' όλα αυτά φαίνεται πως για το χρονικό διάστημα 2000-2022 στην 1^η θέση βρίσκεται η Ευρωπαϊκή Ένωση, με εξαίρεση τα έτη 2018 και 2020, που πέφτει στην 5^η θέση. Από την άλλη οι ΗΠΑ ως ξένος επενδυτής, βρίσκονται κατά κύριο λόγο στην 2^η θέση, ωστόσο οι εκροές ΑΞΕ από τις ΗΠΑ παρουσιάζουν αξιοσημείωτη πτώση το 2018, εκτοπίζοντας την στην τελευταία θέση της κατάταξης των G20 χωρών.

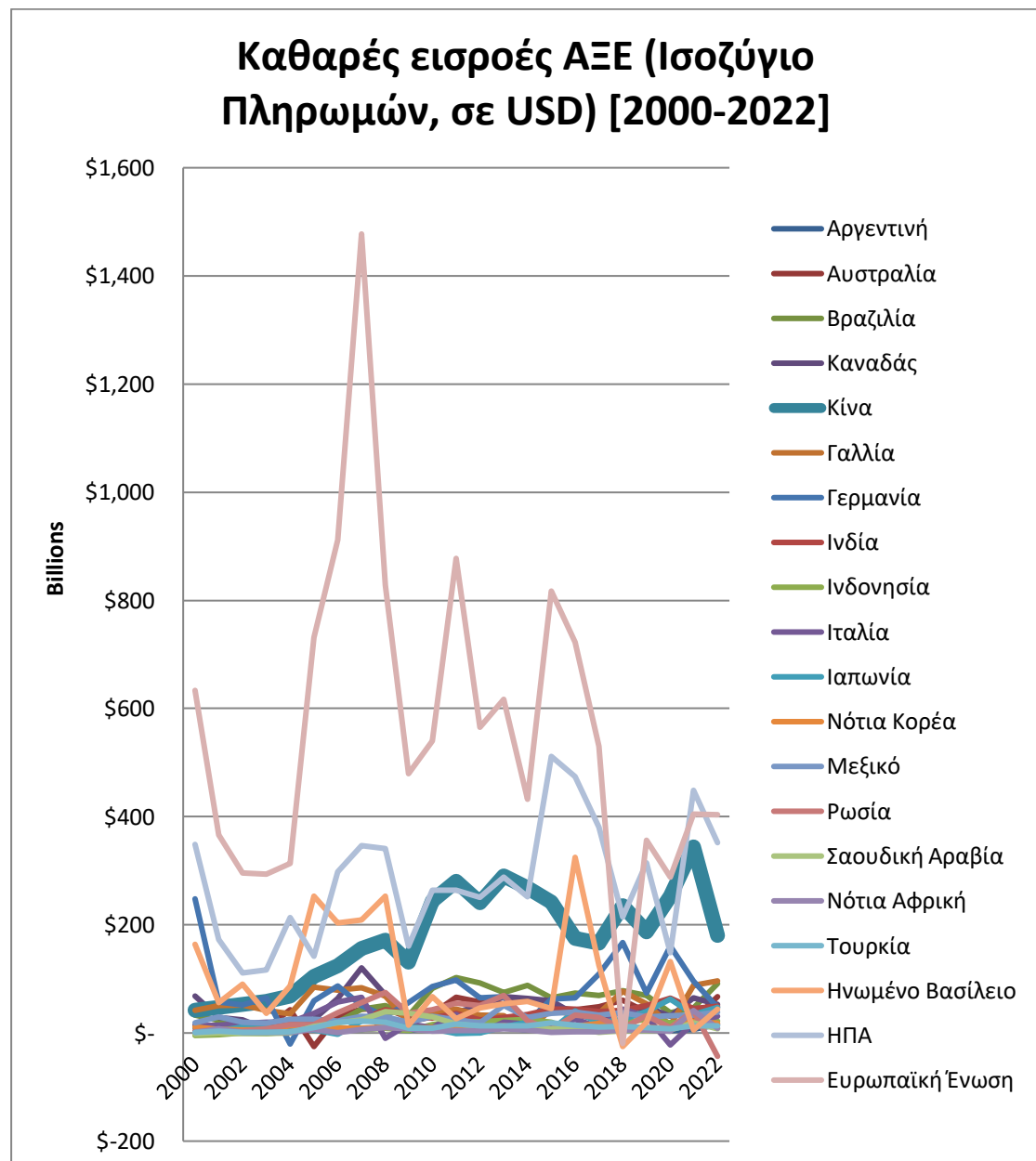
Πίνακας 50. Άμεσες Ξένες Επενδύσεις, καθαρές εκροές (Ισοζύγιο Πληρωμών, σε τρέχοντα USD).

Σημείωση: Οι εκροές ΑΞΕ της Κίνας για το χρονικό διάστημα 2000-2022, φαίνονται στον πίνακα με μπλε έντονη γραμμή.

Πηγή: 'World Development Indicators', World Bank (Ιούλιος 2023)

Από το 2000 έως το 2007, η Κίνα μετατοπίζεται μεταξύ της 10^{ης}, 11^{ης} και της 12^{ης} θέσης, μέχρι το 2010 φτάνει στην 6^η θέση, ωστόσο το 2011 πέφτει πάλι στην 10^η θέση της κατάταξης των G20 χωρών. Από το 2012 μέχρι 2022, όπως βλέπουμε στον Πίνακα 50 μετατοπίζεται μεταξύ της 6^{ης} και της 3^{ης} θέσης, όπως και οι μεγάλες οικονομίες: Ιαπωνία, Γερμανία, Γαλλία και Ηνωμένο Βασίλειο, ωστόσο οι ανακατατάξεις μεταξύ των χωρών είναι μεγάλες και δεν βοηθάνε στην απόκτηση μιας πιο ξεκάθαρης άποψης για την Κίνα. Σε γενικές γραμμές, εμφανίζει ανοδική πορεία σε σχέση με τις υπόλοιπες χώρες.

9.1.2.6 Καθαρές εισροές ΑΞΕ (Ισοζύγιο Πληρωμών)

Πίνακας 51. Άμεσες Ξένες Επενδύσεις, καθαρές εισροές (Ισοζύγιο Πληρωμών, σε τρέχοντα USD).

Σημείωση: Οι εισροές ΑΞΕ της Κίνας για το χρονικό διάστημα 2000-2022, φαίνονται στον πίνακα με μπλε έντονη γραμμή.

Πηγή: 'World Development Indicators', World Bank (Ιούλιος 2023)

Οι καθαρές εισροές ΑΞΕ είναι η αξία των εισερχόμενων άμεσων επενδύσεων που πραγματοποιούνται από επενδυτές που δεν είναι κάτοικοι στην αναφερόμενη οικονομία. Οι τιμές των καθαρών εισροών ΑΞΕ, όπως προκύπτουν από το ισοζύγιο πληρωμών, διαφέρουν από αυτές των εισερχομένων ΑΞΕ που παρουσιάστηκαν στην ενότητα 6.1 Εισερχόμενες ΑΞΕ

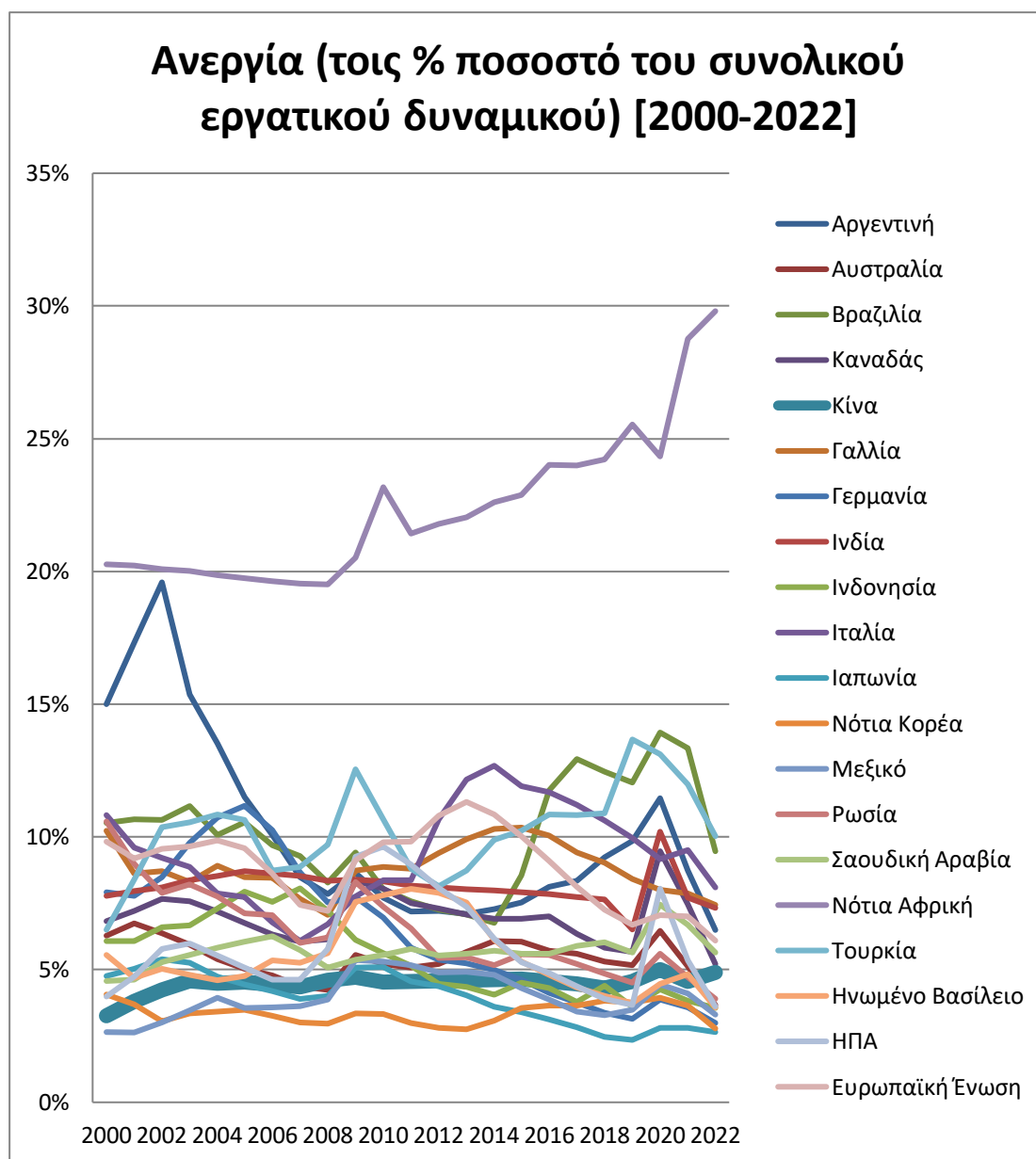
6.1.1 Η αύξηση των εισερχόμενων ΑΞΕ στην Κίνα. Όπως φαίνεται στον Πίνακα 51, και οι καθαρές εισροές ΑΞΕ, όπως και οι εκροές παρουσιάζουν για το σύνολο τόσο των ετών, όσο και των μελών του G20 μεγάλες αυξομειώσεις, γεγονός που δυσκολεύει τη σύγκριση μεταξύ τους. Και εδώ, η Ευρωπαϊκή Ένωση καταλαμβάνει για το χρονικό διάστημα 2000-2022 την 1^η θέση, με εξαίρεση τα έτη 2018 (που πέφτει στην 19^η θέση) και 2021 (που πέφτει στην 2^η θέση). Ως επί το πλείστον, για το διάστημα 2000-2022, οι ΗΠΑ βρίσκονται στην 2^η θέση (πέρα από τα έτη 2005, 2011, 2013 και 2014 που πέφτουν στην 3^η θέση, το 2020 στην 4^η και το 2021 που ανεβαίνουν στην 1^η θέση). Η Κίνα, τα έτη 2000-2001 βρισκόταν στην 6^η θέση της κατάταξης των G20 χωρών, ενώ από το 2002 μέχρι το 2008 καταλάμβανε την 4^η θέση (πίσω από το Ηνωμένο Βασίλειο). Από το 2009 μέχρι το 2022, γενικά βρισκόταν μεταξύ 2^{ης} και 3^{ης} θέσης, με εξαίρεση το 2008 που βρέθηκε στην 1^η θέση.

9.1.2.7 Ανεργία

Η ανεργία αναφέρεται στο μερίδιο του εργατικού δυναμικού που βρίσκεται χωρίς εργασία αλλά είναι διαθέσιμο και σε αναζήτηση εργασίας. Αποτελεί ένα σοβαρό οικονομικό και κοινωνικό πρόβλημα για τις πληγείσες χώρες, ενώ το υψηλό ποσοστό ανεργίας έχει δυσμενείς οικονομικές και κοινωνικές συνέπειες για το κοινωνικό σύνολο. Παρατηρώντας τον Πίνακα 52, φαίνεται πως σε γενικές γραμμές η κατάσταση της αγοράς εργασίας για το χρονικό διάστημα 2000-2022, είναι αρκετά καλή για μεγάλο αριθμό χωρών του G20. Σε 6 από αυτές, το ποσοστό ανεργίας διατηρείται σχεδόν κάτω από 6% για το διάστημα 2000-2022. Η πλειοψηφία των χωρών διατηρεί ποσοστά ανεργίας της τάξης του 10%, ενώ στη χειρότερη με διαφορά θέση ανάμεσα στις G20 χώρες βρίσκεται για όλα τα χρόνια η Νότια Αφρική, με ποσοστά ανεργίας που αυξάνονται συνεχώς, φτάνοντας ακόμη και το 30%. Τα μικρότερα ποσοστά ανεργίας εμφανίζονται στη Νότια Κορέα και στην Ιαπωνία (3-4%) και έπειτα στο Μεξικό και στην Κίνα (3-5%). Πιο συγκεκριμένα ο μέσος όρος του ποσοστού ανεργίας για την Κίνα, για το χρονικό διάστημα 2000-2022 είναι της τάξης του 4%, πολύ καλύτερος από άλλες μεγαλύτερες οικονομίες, όπως οι ΗΠΑ (6%) και οι Ευρωπαϊκή Ένωση (9%).

Παραδόξως, σύμφωνα με την Παγκόσμια Τράπεζα, τα χαμηλά ποσοστά ανεργίας μπορούν να συγκαλύψουν σε μεγάλο βαθμό τη φτώχεια μιας χώρας, ενώ τα υψηλά ποσοστά ανεργίας μπορεί να κάνουν την εμφάνισή τους σε χώρες με υψηλό επίπεδο οικονομικής ανάπτυξης και χαμηλά ποσοστά φτώχειας. Σε χώρες χωρίς επιδόματα ανεργίας ή πρόνοιας, οι κάτοικοι ζουν απασχολούμενοι κάτω από άσχημες συνθήκες εργασίας, ενώ σε χώρες με καλά ανεπτυγμένα δίκτυα ασφαλείας, μπορούν να αντέξουν οικονομικά την αναμονή μέχρι την εύρεση της κατάλληλης ή της επιθυμητής θέσης εργασίας. Βέβαια, η υψηλή και διαρκής

ανεργία, υποδηλώνει πως υπάρχει σοβαρή αναποτελεσματικότητα στην κατανομή των πόρων μιας χώρας¹⁷⁶.

Πίνακας 52. Συνολική ανεργία (τις % ποσοστό του συνολικού εργατικού δυναμικού) (μοντελοποιημένη εκτίμηση της Διεθνούς Οργάνωσης Εργασίας-ILO).

Σημείωση: Τα ποσοστά ανεργίας της Κίνας για το χρονικό διάστημα 2000-2022, φαίνονται στον πίνακα με μπλε έντονη γραμμή.

Πηγή: 'World Development Indicators', World Bank (Ιούλιος 2023)

¹⁷⁶ Dr. Susana Garcia Diez και Daniel O'Donnell, 'G20 in Figures' (Summit of the G20 states in Hamburg 2017, Federal Statistical Office (Destatis), 2017), <https://www.destatis.de/>; 'World Bank Group - International Development, Poverty, & Sustainability', World Bank, ημερομηνία πρόσβασης 2 Οκτώβριος 2023, <https://www.worldbank.org/en/home>.

9.2 Ανάλυση δεδομένων με την πολυκριτήρια μέθοδο PROMETHEE

Στην ενότητα 9.1 Παρουσίαση δείγματος και στατιστικών δεδομένων μελετήθηκαν οι επτά οικονομικοί δείκτες που σχετίζονται με το ΑΕΠ, το κατά κεφαλήν ΑΕΕ, τις εξαγωγές εμπορευμάτων, τις εισαγωγές αγαθών και υπηρεσιών, τις καθαρές εκροές και εισροές ΑΞΕ και την ανεργία, για το σύνολο των μελών του G20, στο χρονικό διάστημα 2000-2022, οπότε και αποκτήθηκε μια αρχική εικόνα για την κατάταξή τους ανά δείκτη, όπως και για τη θέση της Κίνας σε αυτήν την κατάταξη. Προκειμένου να αποκτηθεί μια πιο ξεκάθαρη και συνολική εικόνα για το που βρίσκεται η οικονομία της Κίνας ανάμεσα στις χώρες του G20, κάθε έτος, από το 2000 έως το 2022, κρίνεται αναγκαία η σύνθεση όλων των παραπάνω δεικτών (κριτηρίων), για την κατάταξη και ταξινόμηση των χωρών (εναλλακτικών). Η διαδικασία αυτή, αν αναλογιστεί κανείς το πόσο αντικρουόμενα είναι τα παραπάνω κριτήρια, κρίνεται εξαιρετικά πολύπλοκη, οπότε για την εξαγωγή συμπερασμάτων, καθίσταται αναγκαία η χρησιμοποίηση μιας πολυκριτήριας μεθόδου ανάλυσης αποφάσεων. Η πολυκριτήρια ανάλυση που επιλέχθηκε για την κατάταξη των χωρών της Ομάδας των 20, είναι η PROMETHEE II. Παρακάτω, θα γίνει μια αρκετά σύντομη αναφορά στην θεωρία της πολυκριτήριας ανάλυσης, έπειτα θα γίνει η θεωρητική παρουσίαση της μεθόδου PROMETHEE II, και τέλος θα παρουσιαστούν τα αποτελέσματα που θα προκύψουν από τη χρησιμοποίησή της για τα δεδομένα της ενότητας 9.1 Παρουσίαση δείγματος και στατιστικών δεδομένων.

9.2.1 Πολυκριτήρια ανάλυση αποφάσεων

Η πολυκριτήρια ανάλυση αποφάσεων (Multicriteria Decision Aid, MCDA, ή Multicriteria Decision Making, MCDM), αποτελεί έναν διαρκώς εξελισσόμενο κλάδο της επιχειρησιακής έρευνας (operations research), ο οποίος έχει γνωρίσει ιδιαίτερη άνθηση τα τελευταία χρόνια, τόσο σε θεωρητικό, όσο και σε πρακτικό επίπεδο. Βασικός λόγος της ανάπτυξης και διάδοσης της πολυκριτήριας ανάλυσης σε τόσο μεγάλο βαθμό, ήταν η απλή διαπίστωση της δυσκολίας επίλυσης πολύπλοκων προβλημάτων λήψης αποφάσεων, μέσω μιας μονόπλευρης και μονοδιάστατης ανάλυσης. Η πολυκριτήρια ανάλυση αποφάσεων έχει συνεισφέρει σε σημαντικό βαθμό στην επίλυση προβλημάτων διαφόρων κλάδων, όπως ο τραπεζικός και ο επενδυτικός (αξιολόγηση της αποδοτικότητας και της βιωσιμότητας των επιχειρήσεων, επιλογή και αξιολόγηση επενδυτικών έργων, εκτίμηση κινδύνου πτώχευσης και πιστωτικού κινδύνου επιχειρήσεων, αξιολόγηση επενδύσεων σε κεφάλαιο υψηλού επιχειρηματικού κινδύνου), ο βιομηχανικός, η κατανομή πόρων, η ιατρική και η υγεία, ο τουρισμός, και το μάνατζμεντ.

Ο Κ. Ζοπουνίδης (1999) ορίζει την πολυκριτήρια ανάλυση ως ένα σύνολο μεθόδων που επιτρέπουν την σύνθεση πολλών κριτηρίων εκτίμησης, έτσι ώστε να γίνει δυνατή η επιλογή, η κατάταξη, η ταξινόμηση και η περιγραφή ενός συνόλου εναλλακτικών ενεργειών. Ο αντικειμενικός σκοπός της ανάλυσης είναι να παρέχει στον αποφασίζοντα τα εργαλεία που θα τον βοηθήσουν στην επίλυση προβλημάτων όπου ένας αριθμός πολλαπλών και μερικές φορές αντικρουόμενων κριτηρίων πρέπει να ληφθεί υπόψη.

Στόχος της πολυκριτήριας ανάλυσης αποφάσεων είναι η εξέταση όλων των δεδομένων παραμέτρων και των κριτηρίων ενός προβλήματος που επηρεάζουν τη λήψη της κατάλληλης απόφασης. Ωστόσο, κατά τη διάρκεια αυτής της εξέτασης, παρουσιάζεται ένα πρόβλημα, το οποίο εμποδίζει τους αποφασίζοντες να ολοκληρώσουν τη λήψη της απόφασής τους, και το οποίο σχετίζεται με τον τρόπο που μπορεί να γίνει η σύνθεση όλων των παραμέτρων, ώστε να εξασφαλιστεί η λήψη ορθολογικών αποφάσεων. Η κύρια διαφορά όμως της πολυκριτήριας ανάλυσης από τις υπόλοιπες μεθοδολογίες, δεν είναι η απλή σύνθεση των πολλαπλών διαστάσεων ενός προβλήματος, αλλά η πραγματοποίηση της σύνθεσης αυτής, υπό το πρίσμα της πολιτικής λήψης των αποφάσεων και του συστήματος προτιμήσεων και αξιών, το οποίο συνειδητά, ή ασυνείδητα χρησιμοποιεί ο αποφασίζων. Με άλλα λόγια, με την πολυκριτήρια ανάλυση ο αποφασίζων και οι προτιμήσεις του συμβάλουν στην διαδικασία ανάπτυξης, χωρίς όμως να προσδίδεται στον αποφασίζοντα ένας παθητικός ρόλος, ο οποίος διαφορετικά θα τον περιόριζε από την παρακολούθηση και εφαρμογή των αποτελεσμάτων μαθηματικών υποδειγμάτων. Η πολυκριτήρια ανάλυση εντοπίζει τις ικανοποιητικές λύσεις μέσα από την ανταγωνιστική φύση των κριτηρίων και την μοντελοποίηση των προτιμήσεων του αποφασίζοντα¹⁷⁷.

Κατά τον Roy (1985), υπάρχουν τρεις κατηγορίες μεθόδων πολυκριτήριας ανάλυσης:

1. Οι μέθοδοι σύνθεσης κριτηρίων (unique synthesis criterion approach), στις οποίες δεν λαμβάνεται υπόψη η ασυγκρισιμότητα (incomparability) μεταξύ των εναλλακτικών δραστηριοτήτων.
2. Οι μέθοδοι σύνθεσης υπεροχής (outranking synthesis approach) στις οποίες λαμβάνεται υπόψη η ασυγκρισιμότητα μεταξύ των εναλλακτικών δραστηριοτήτων.
3. Οι αλληλεπιδραστικές μέθοδοι εκτίμησης (interactive local judgment approach) με επαναληπτικές διαδικασίες δοκιμής-σφάλματος¹⁷⁸.

Εναλλακτικά, οι μέθοδοι της πολυκριτήριας ανάλυσης μπορούν να διακριθούν στις παρακάτω τέσσερις κατηγορίες:

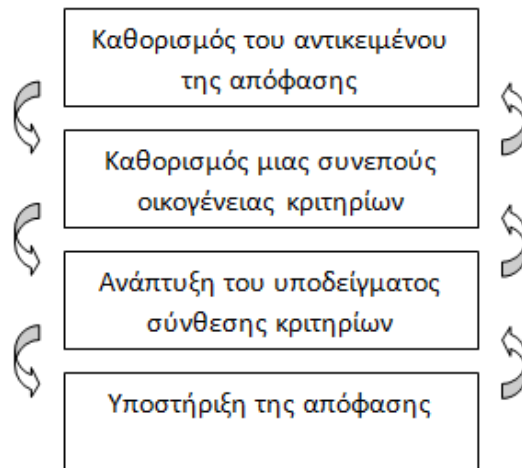
1. Πολυκριτήριος Μαθηματικός Προγραμματισμός (Multiobjective Mathematical Programming).
2. Θεωρία Πολυκριτήριας Χρησιμότητας (Multiattribute Utility Theory).
3. Θεωρία των σχέσεων υπεροχής (Outranking Relations).
4. Αναλυτική-Συνθετική Προσέγγιση (Preference Disaggregation Approach)¹⁷⁹.

Η διαδικασία της ανάλυσης των προβλημάτων λήψης αποφάσεων περιλαμβάνει τέσσερα στάδια, κατά τα οποία μπορεί να υπάρχει και ανάδραση αν αυτό είναι αναγκαίο. Το γενικό μεθοδολογικό πλαίσιο το οποίο περιγράφει αυτή τη διαδικασία φαίνεται παρακάτω¹⁸⁰.

¹⁷⁷ Ευάγγελος Γρηγορούδης κ.ά., *Πολυκριτήρια ανάλυση αποφάσεων με μεθοδολογικές προσεγγίσεις και εφαρμογές* (ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΝΕΩΝ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΩΝ, 2005); Μιχάλης Δούμπος, 'Πολυκριτήρια συστήματα αποφάσεων' (Σχολή Μηχανικών Παραγωγής και Διοίκησης-Πολυτεχνείο Κρήτης, 2009); C. Zopounidis, 'Multicriteria Decision Aid in Financial Management', *European Journal of Operational Research* 119, τχ. 2 (Δεκέμβριος 1999): 404–15, [https://doi.org/10.1016/S0377-2217\(99\)00142-3](https://doi.org/10.1016/S0377-2217(99)00142-3).

¹⁷⁸ Bernard Roy, *Methodologie Multicritere d'Aide a la Decision* (Paris: Economica, 1985).

¹⁷⁹ Panos M. Pardalos, Yannis Siskos, και Constantin Zopounidis, επιμ., *Advances in Multicriteria Analysis*, τ. 5, *Nonconvex Optimization and Its Applications* (Boston, MA: Springer US, 1995), <https://doi.org/10.1007/978-1-4757-2383-0>.

9.2.2 Η πολυκριτήρια μέθοδος PROMETHEE

Η μέθοδος PROMETHEE ανήκει στη θεωρία των σχέσεων υπεροχής και προτάθηκε για πρώτη φορά από τον Brans, το 1982. Ακολούθησαν και άλλες δημοσιεύσεις τις μεθόδου, με σπουδαιότερες των Brans και Vincke, το 1985 και των Brans, Vincke και Mareschal, το 1986. Παρακάτω θα πραγματοποιηθεί μια συνοπτική παρουσίαση της μεθόδου.

Οι βασικές αρχές που διαχωρίζουν τη μέθοδο PROMETHEE από άλλες μεθόδους της ίδιας κατηγορίας, όπως τις μεθόδους ELECTRE, είναι οι ακόλουθες:

1. η επέκταση στην έννοια των κριτηρίων
2. η εκτιμώμενη σχέση υπεροχής
3. η εκμετάλλευση της σχέσης υπεροχής

Σχετικά με την αρχή της επέκτασης της έννοιας των κριτηρίων, προτείνονται στον αποφασίζοντα νέες συναρτήσεις κριτηρίων όπως, κριτήριο τελείως αυστηρό (αυστηρή προτίμηση), κριτήριο αυστηρό αλλά με περιοχή αδιαφορίας, κριτήριο με γραμμική προτίμηση, κριτήριο με περιοχές προτίμησης, κ.λπ. Στη μέθοδο PROMETHEE η εκτιμώμενη σχέση υπεροχής είναι λιγότερο ευαίσθητη σε μικρές τροποποιήσεις, οπότε είναι ευκολότερη η ερμηνεία της. Η εκμετάλλευση της σχέσης υπεροχής στη μέθοδο PROMETHEE πραγματοποιείται κυρίως όταν οι εναλλακτικές λύσεις πρέπει να ταξινομηθούν από την καλύτερη προς την χειρότερη. Προτείνονται δύο μέθοδοι PROMETHEE, η μέθοδος PROMETHEE I, η οποία πραγματοποιεί μια μερική ταξινόμηση των εναλλακτικών λύσεων (partial ranking of the actions) και η PROMETHEE II, η οποία πραγματοποιεί μια πλήρη ταξινόμηση των εναλλακτικών λύσεων (complete ranking of the actions).

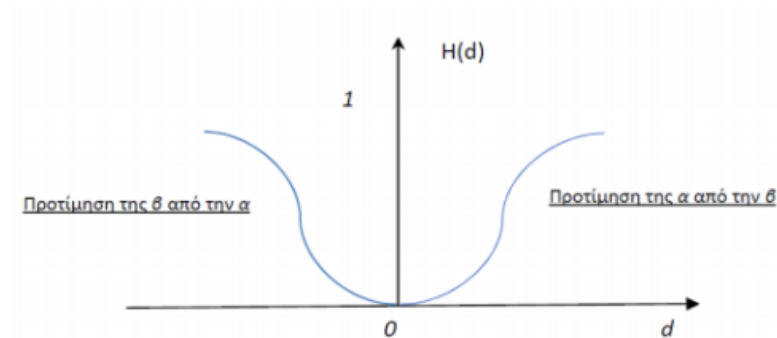
Οι Brans et al. (1986) θεωρούν έξι τύπους γενικών κριτηρίων, τα οποία παρατηρούνται συνήθως σε πολλές πρακτικές περιπτώσεις. Εάν $H(d)$ είναι μια συνάρτηση, η οποία

¹⁸⁰ Ευάγγελος Γρηγορούδης κ.ά., Πολυκριτήρια ανάλυση αποφάσεων με μεθοδολογικές προσεγγίσεις και εφαρμογές.

συνδέεται άμεσα με τη συνάρτηση προτίμησης P , τότε για δύο εναλλακτικές λύσεις a, b ισχύει:

$$H(d) = \begin{cases} P(a, b), & d \geq 0 \\ P(b, a), & d \leq 0 \end{cases}$$

Η Εικόνα 4 παρουσιάζει τη συνάρτηση $H(d)$.

Εικόνα 4. Η συνάρτηση $H(d)$.

Πηγή: Κωνσταντίνος Ζοπουνίδης, *Βασικές Αρχές Χρηματοοικονομικού Μάνατζμεντ* (Εκδόσεις Κλειδάριθμος, 2013)

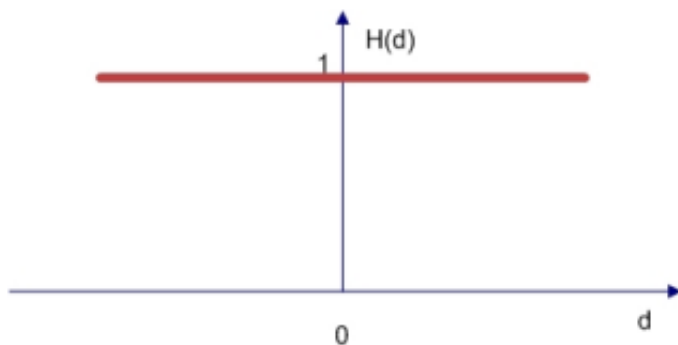
Με βάση τη συνάρτηση $H(d)$ παρουσιάζονται παρακάτω οι έξι τύποι γενικών κριτηρίων, οι οποίοι καλύπτουν στις περισσότερες πρακτικές περιπτώσεις τον τρόπο με τον οποίο ο αποφασίζων εκφράζει τις προτιμήσεις του, καθώς και οι συναρτήσεις τους:

1. Σύνηθες κριτήριο (Usual Criterion)

Σύμφωνα με αυτό το κριτήριο, ο αποφασίζων θεωρεί ότι υπάρχει αδιαφορία μεταξύ δύο εναλλακτικών ενεργειών a και b , αν και μόνο αν $f(a) = f(b)$. Σε οποιαδήποτε άλλη περίπτωση, ο αποφασίζων θεωρεί ότι υπάρχει σαφής προτίμηση για την ενέργεια με την μεγαλύτερη εκτίμηση. Η συνάρτηση $H(d)$ ορίζεται στην περίπτωση αυτή σύμφωνα με τον τύπο:

$$H(d) = \begin{cases} 0, & \text{αν } d = 0 \\ 1, & \text{αν } d \neq 0 \end{cases}$$

Η γραφική παράσταση της $H(d)$ φαίνεται στην Εικόνα 5.

Εικόνα 5. Το σύνηθες κριτήριο.

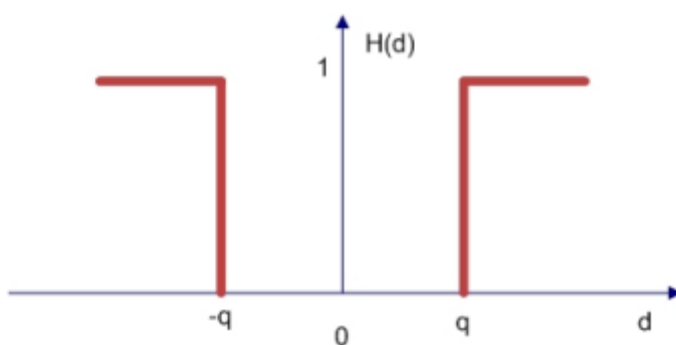
Πηγή: Κωνσταντίνος Ζοπουνίδης, *Βασικές Αρχές Χρηματοοικονομικού Μάνατζμεντ* (Εκδόσεις Κλειδάριθμος, 2013)

2. Σχεδόν κριτήριο (Quasi-criterion)

Σύμφωνα με το γενικευμένο αυτό κριτήριο, ο αποφασίζων θεωρεί πως υπάρχει αδιαφορία μεταξύ δύο εναλλακτικών ενεργειών, όταν η διαφορά των εκτιμήσεών τους δεν υπερβαίνει ένα όριο αδιαφορίας q , διαφορετικά υπάρχει σαφής προτίμηση. Για τη χρησιμοποίηση αυτού του γενικευμένου κριτηρίου, θα πρέπει να καθοριστεί το όριο αδιαφορίας, το οποίο αναπαριστά τη μέγιστη τιμή της διαφοράς των εκτιμήσεων των δύο συγκρινόμενων ενεργειών, κάτω από την οποία ο αποφασίζων θεωρεί ότι υπάρχει αδιαφορία μεταξύ των ενεργειών αυτών. Ο τύπος την συνάρτησης $H(d)$ είναι ο εξής:

$$H(d) = \begin{cases} 0, & \text{αν } -q \leq d \leq q \\ 1, & \text{αν } d < -q \text{ ή } d > q \end{cases}$$

Η γραφική παράσταση της $H(d)$ φαίνεται στην Εικόνα 6.

Εικόνα 6. Το σχεδόν κριτήριο.

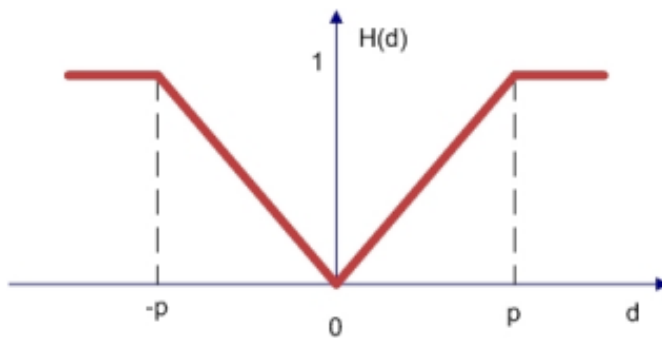
Πηγή: Κωνσταντίνος Ζοπουνίδης, *Βασικές Αρχές Χρηματοοικονομικού Μάνατζμεντ* (Εκδόσεις Κλειδάριθμος, 2013)

3. Κριτήριο με γραμμική προτίμηση (Criterion with linear preference)

Ο αποφασίζων κάνοντας χρήση του συγκεκριμένου κριτηρίου, θεωρεί ότι αφού η διαφορά d είναι μικρότερη από ένα όριο προτίμησης p , τότε η προτίμηση του αυξάνει γραμμικά με το d . Αν η διαφορά d γίνει μεγαλύτερη από το όριο προτίμησης p , τότε υπάρχει σαφής προτίμηση. Στην περίπτωση που χρησιμοποιηθεί αυτό το κριτήριο θα πρέπει να καθοριστεί το όριο προτίμησης p , το οποίο αναπαριστά την ελάχιστη τιμή της διαφοράς d , πάνω από την οποία ο αποφασίζων θεωρεί ότι υπάρχει σαφής προτίμηση για μια από τις δύο συγκρινόμενες εναλλακτικές ενέργειες. Ο τύπος της $H(d)$ είναι:

$$H(d) = \begin{cases} d/p, & \text{αν } -p \leq d \leq p \\ 1, & \text{αν } d < -p \text{ ή } d > p \end{cases}$$

Η γραφική παράσταση της $H(d)$ φαίνεται στην Εικόνα 7.

Εικόνα 7. Το κριτήριο γραμμικής προτίμησης.

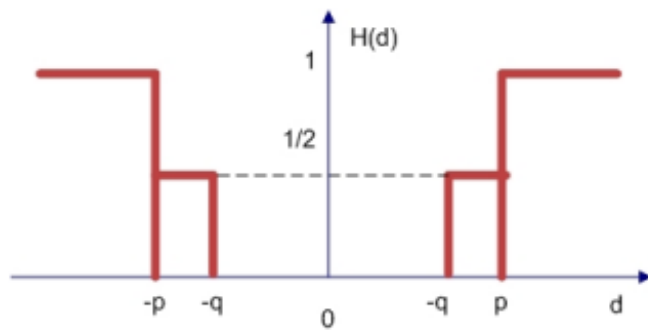
Πηγή: Κωνσταντίνος Ζοπουνίδης, *Βασικές Αρχές Χρηματοοικονομικού Μάνατζμεντ* (Εκδόσεις Κλειδάριθμος, 2013)

4. Κριτήριο επιπέδου (Level criterion)

Σε αυτό το γενικευμένο κριτήριο χρησιμοποιείται τόσο το όριο αδιαφορίας, όσο και το όριο προτίμησης. Εφόσον η τιμή της διαφοράς d βρίσκεται μεταξύ του ορίου αδιαφορίας q και του ορίου προτίμησης p , τότε υπάρχει ελαφρά προτίμηση ($H(d) = 1/2$). Στις υπόλοιπες περιπτώσεις, ισχύουν οι παρατηρήσεις που έγιναν στα προηγούμενα δύο γενικευμένα κριτήρια. Όταν δηλαδή η διαφορά d είναι μικρότερη του ορίου αδιαφορίας, τότε υπάρχει αδιαφορία μεταξύ των συγκρινόμενων εναλλακτικών ενεργειών, ενώ όταν η διαφορά d είναι μεγαλύτερη από το όριο προτίμησης, τότε υπάρχει σαφής προτίμηση. Ο τύπος της συνάρτησης $H(d)$ είναι:

$$H(d) = \begin{cases} 0, & \text{αν } |d| \leq q \\ 1/2, & \text{αν } q < |d| \leq p \\ 1, & \text{αν } p < |d| \end{cases}$$

Η γραφική παράσταση της συνάρτησης $H(d)$ φαίνεται στην Εικόνα 8.

Εικόνα 8. Το κριτήριο επιπέδου.

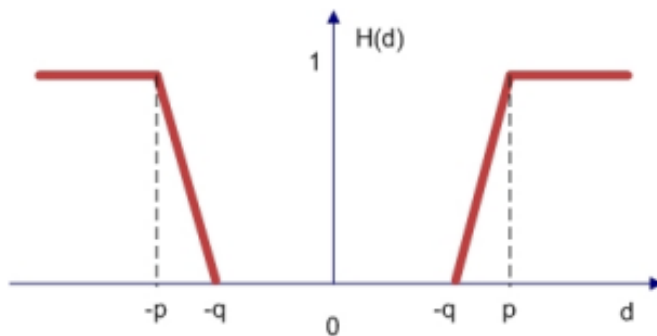
Πηγή: Κωνσταντίνος Ζοπουνίδης, *Βασικές Αρχές Χρηματοοικονομικού Μάνατζμεντ* (Εκδόσεις Κλειδάριθμος, 2013)

5. Κριτήριο με γραμμική προτίμηση και αδιάφορη περιοχή (Criterion with linear preference & indifference area)

Ο αποφασίζων σε αυτήν την περίπτωση θεωρεί ότι η προτίμηση του αυξάνει γραμμικά από την αδιαφορία στη σαφή προτίμηση, όταν η διαφορά d βρίσκεται μεταξύ του ορίου αδιαφορίας και του ορίου προτίμησης. Ο τύπος της $H(d)$ είναι:

$$H(d) = \begin{cases} 0, & |d| \leq q \\ (|d| - q) / (p - q), & \text{αν } q < |d| \leq p \\ 1, & \text{αν } p < |d| \end{cases}$$

Η γραφική παράσταση της $H(d)$ φαίνεται στην Εικόνα 9.

Εικόνα 9. Το κριτήριο με γραμμική προτίμηση και αδιάφορη περιοχή.

Πηγή: Κωνσταντίνος Ζοπουνίδης, *Βασικές Αρχές Χρηματοοικονομικού Μάνατζμεντ* (Εκδόσεις Κλειδάριθμος, 2013)

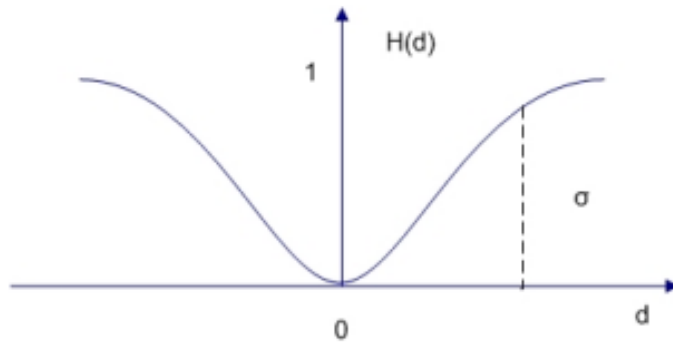
6. Κριτήριο του Gauss (Gaussian criterion)

Σύμφωνα με το γενικευμένο αυτό κριτήριο, οι προτιμήσεις του αποφασίζοντα περιγράφονται από την παρακάτω σχέση:

$$H(d) = 1 - e^{(-d^2/2\sigma^2)}$$

Η παράμετρος σ αναπαριστά την απόσταση από τον κάθετο άξονα, στην οποία η καμπύλη προτίμησης αλλάζει κλίση και μπορεί εύκολα να καθοριστεί, χρησιμοποιώντας τους πίνακες της κανονικής κατανομής.

Η γραφική παράσταση της $H(d)$ φαίνεται στην Εικόνα 10.

Εικόνα 10. Το κριτήριο του Gauss.

Πηγή: Κωνσταντίνος Ζοπουνίδης, *Βασικές Αρχές Χρηματοοικονομικού Μάνατζμεντ* (Εκδόσεις Κλειδάριθμος, 2013)

Προτού παρουσιαστεί, ο πολυκριτήριος δείκτης προτίμησης, χρήζει αναγκαίος ο υπολογισμός του βάρους π_i κάθε κριτηρίου $f_i (i = 1, \dots, k)$. Ο ακριβής προσδιορισμός των βαρών των κριτηρίων στην εφαρμογή της μεθόδου PROMETHEE είναι ιδιαίτερα πολύπλοκος. Ιδανικά, θα έπρεπε οι συντελεστές στάθμισης σε ένα μοντέλο αξιών να μπορούν να αποτυπώσουν ποσοτικά τις παραχωρήσεις που είναι διατεθειμένος να κάνει ο αποφασίζοντας. Επειδή όμως υπάρχει η δυσκολία καθορισμού τους, χρησιμοποιούνται τα βάρη των κριτηρίων, τα οποία καθορίζονται από τον αποφασίζοντα προσεγγιστικά για την εκτίμηση των βαρών.

Μία χαρακτηριστική μεθοδολογία που έχει αναπτυχθεί και βασίζεται στην παραπάνω λογική είναι ο προσδιορισμός της σημαντικότητας των κριτηρίων ανάλογα με τον τρόπο με τον οποίο κατατάσσονται. Εάν θεωρηθεί ότι γνωρίζουμε την κατάταξη των κριτηρίων με βάση τη σημαντικότητά τους, αλλά χωρίς να υπάρχει καμία επιπλέον πληροφορία για τα ακριβή τους βάρη, τότε αυτά μπορούν να θεωρηθούν ότι προκύπτουν από την ομοιόμορφη κατανομή έτσι ώστε $\pi_1, \pi_2, \dots, \pi_k \geq 0$ και $\sum_{i=1}^k \pi_i = 1$, όπου ως π_i συμβολίζεται το βάρος του i -οστού κατά σειρά σημαντικότητας κριτηρίου.

Στη συνέχεια, προτείνεται ο πολυκριτήριος δείκτης προτίμησης, ο οποίος προσδιορίζει την εκτιμώμενη σχέση υπεροχής, και υπολογίζεται από την ακόλουθη εξίσωση:

$$\Pi(a, b) = \frac{\sum_{i=1}^k \pi_i P_i(a, b)}{\sum_{i=1}^k \pi_i}$$

Όπου π_i είναι το βάρος του κάθε κριτηρίου $f_i (i = 1, \dots, k)$, $\Pi(a, b)$ αντιπροσωπεύει την ένταση προτίμησης του αποφασίζοντα για την εναλλακτική λύση a έναντι της εναλλακτικής

λύσης b , όταν θεωρούνται ταυτόχρονα όλα τα κριτήρια απόφασης. Μεταβάλλεται μεταξύ των τιμών 0 και 1 και ισχύει:

- $\Pi(a, b) \approx 0$, που σημαίνει αδύνατη προτίμηση της εναλλακτικής λύσης a έναντι της b για όλα τα κριτήρια,
- $\Pi(a, b) \approx 1$, που σημαίνει ισχυρή προτίμηση της εναλλακτικής λύσης a έναντι της b για όλα τα κριτήρια.

Σε ότι αφορά την εκμετάλλευση της σχέσης υπεροχής για την ταξινόμηση των εναλλακτικών λύσεων ορίζονται δύο ροές, η εξερχόμενη (ροή εξόδου) με μαθηματική μορφή:

$$\Phi^+(a) = \sum_{b \in K} \Pi(a, b), K = \text{το σύνολο των εναλλακτικών λύσεων}$$

Και η εισερχόμενη (ροή εισόδου) με μαθηματική μορφή:

$$\Phi^-(a) = \sum_{b \in K} \Pi(b, a)$$

Οι δύο αυτές ροές υποδηλώνουν μια πρώτη ταξινόμηση για κάθε εναλλακτική λύση. Η μεγαλύτερη εξερχόμενη ροή $\Phi^+(a)$, δηλώνει ότι η εναλλακτική a υπερέχει των άλλων εναλλακτικών λύσεων του συνόλου K , ενώ η μικρότερη εισερχόμενη ροή $\Phi^-(a)$, δηλώνει ότι η εναλλακτική λύση a κυριαρχείται από τις άλλες εναλλακτικές λύσεις. Κατά συνέπεια, λαμβάνεται μια μερική κατάταξη των εναλλακτικών με βάση τις τιμές των $\Phi^+(a)$ και $\Phi^-(a)$. Με την κατάταξη αυτή, ολοκληρώνεται η μέθοδος PROMETHEE I, η οποία δείχνει τυχόν αδυναμίες σύγκρισης που υπάρχουν μεταξύ διαφορετικών ενεργειών και προέρχονται από αντικρουόμενα κριτήρια.

Αφαιρώντας τη ροή εισόδου από τη ροή εξόδου, υπολογίζεται η καθαρή ροή:

$$\Phi(a) = \Phi^+(a) - \Phi^-(a)$$

Μέσω της καθαρής ροής είναι δυνατή η πλήρης κατάταξη των εναλλακτικών ενεργειών. Η χρήση της καθαρής ροής από τη μέθοδο PROMETHEE II, γίνεται για να εξαχθεί μια πλήρης κατάταξη των εναλλακτικών.

Μια επιπλέον σημαντική πληροφορία, είναι να υπάρχει ένας δείκτης προτίμησης μιας ενέργειας a , ως προς όλες τις υπόλοιπες εναλλακτικές ενέργειες, εξετάζοντας ένα συγκεκριμένο κριτήριο j . Η πληροφορία αυτή δίνεται από τη μονοκριτήρια ροή (unicriterion flow) $\Phi_j(a)$, η οποία υπολογίζεται ως εξής:

$$\Phi_j(a) = \sum_{b \in K} [P_j(a, b) - P_j(b, a)]$$

Όταν η ροή αυτή είναι ένας μεγάλος θετικός αριθμός, τότε, η ενέργεια a υπερέχει όλων των υπόλοιπων εναλλακτικών ενεργειών όταν εξετάζεται μόνο το κριτήριο j . Στην αντίθετη περίπτωση, όταν η τιμή της ροής αυτής είναι ένας μεγάλος αρνητικός αριθμός, τότε όλες οι υπόλοιπες εναλλακτικές ενέργειες υπερέχουν της ενέργειας a , όταν εξετάζεται το κριτήριο j .

Κάνοντας χρήση των καθαρών ροών, η μέθοδος PROMETHEE II δίνει την πλήρη κατάταξη των εναλλακτικών ενεργειών του συνόλου K , από την καλύτερη προς τη χειρότερη. Έτσι, βάσει των υπολογισμένων καθαρών ροών όλων των εναλλακτικών ενεργειών, για δύο εναλλακτικές ενέργειες a και b υπάρχουν οι ακόλουθες σχέσεις υπεροχής:

aPb (a υπερέρχει b) αν $\Phi(a) > \Phi(b)$,

aIb (a, b είναι αδιάφορες μεταξύ τους) αν $\Phi(a) = \Phi(b)$

Τέλος, πρέπει να αναφερθεί ότι η εκτιμώμενη σχέση υπεροχής παρουσιάζεται από ένα εκτιμώμενο γράφημα υπεροχής (valued outranking graph) το οποίο εμφανίζει την ταξινόμηση όλων των εναλλακτικών λύσεων.

9.2.3 Εφαρμογή της μεθόδου PROMETHEE II

Συνοπτικά λοιπόν, τα κριτήρια που χρησιμοποιήθηκαν είναι οι δείκτες ανάπτυξης της Παγκόσμιας Τράπεζας και φαίνονται παρακάτω:

1. ΑΕΠ (σε τρέχοντα USD)
2. Κατά κεφαλήν Ακαθάριστο Εθνικό Εισόδημα, μέθοδος Atlas (σε τρέχοντα USD)
3. Εξαγωγές εμπορευμάτων (σε τρέχοντα USD)
4. Εισαγωγές αγαθών και υπηρεσιών (Ισοζύγιο Πληρωμών, σε τρέχοντα USD)
5. Καθαρές εκροές Άμεσων Ξένων Επενδύσεων (Ισοζύγιο Πληρωμών, σε τρέχοντα USD)
6. Καθαρές εισροές Άμεσων Ξένων Επενδύσεων (Ισοζύγιο Πληρωμών, σε τρέχοντα USD)
7. Συνολική Ανεργία (τοις % ποσοστό του συνολικού εργατικού δυναμικού)(μοντελοποιημένη εκτίμηση της Διεθνούς Οργάνωσης Εργασίας)

Οι εναλλακτικές λύσεις που χρησιμοποιήθηκαν ήταν οι χώρες της Ομάδας των 20 (G20): Αργεντινή, Αυστραλία, Βραζιλία, Καναδά, Κίνα, Γαλλία, Γερμανία, Ινδία, Ινδονησία, Ιταλία, Ιαπωνία, Νότια Κορέα, Μεξικό, Ρωσία, Σαουδική Αραβία, Νότια Αφρική, Τουρκία, Ηνωμένο Βασίλειο, ΗΠΑ και Ευρωπαϊκή ένωση.

Η ανάλυση των δεδομένων πραγματοποιήθηκε στο Microsoft Excel, με χρήση κατάλληλης μακροεντολής.

Από τους έξι τύπους γενικών κριτηρίων για τη συνάρτηση $H(d)$, χρησιμοποιήθηκε το κριτήριο του Gauss (Gaussian criterion).

Σε όλους τους δείκτες, δόθηκε η ίδια βαρύτητα, ώστε να αποδοθεί μια γενικότερη εικόνα της κατάταξης των χωρών. Τα βάρη που χρησιμοποιήθηκαν είναι τα εξής:

π_1	π_2	π_3	π_4	π_5	π_6	π_7
0,14286	0,14286	0,14286	0,14286	0,14286	0,14286	0,14286

Ειδικότερα:

- π_1 : το βάρος του ΑΕΠ
- π_2 : το βάρος του κατά κεφαλήν ΑΕΕ
- π_3 : το βάρος των εξαγωγών εμπορευμάτων
- π_4 : το βάρος των εισαγωγών αγαθών και υπηρεσιών
- π_5 : το βάρος των καθαρών εκροών ΑΞΕ
- π_6 : το βάρος των καθαρών εισροών ΑΞΕ
- π_7 : το βάρος της συνολικής ανεργίας

9.2.4 Αποτελέσματα μεθόδου PROMETHEE II

Στους πίνακες Πίνακας 53, Πίνακας 54 και Πίνακας 55 παρουσιάζονται τα αποτελέσματα (ολικές ροές) και οι κατατάξεις των χωρών για κάθε έτος, όπως προέκυψαν από την εφαρμογή της μεθόδου PROMETHEE II¹⁸¹.

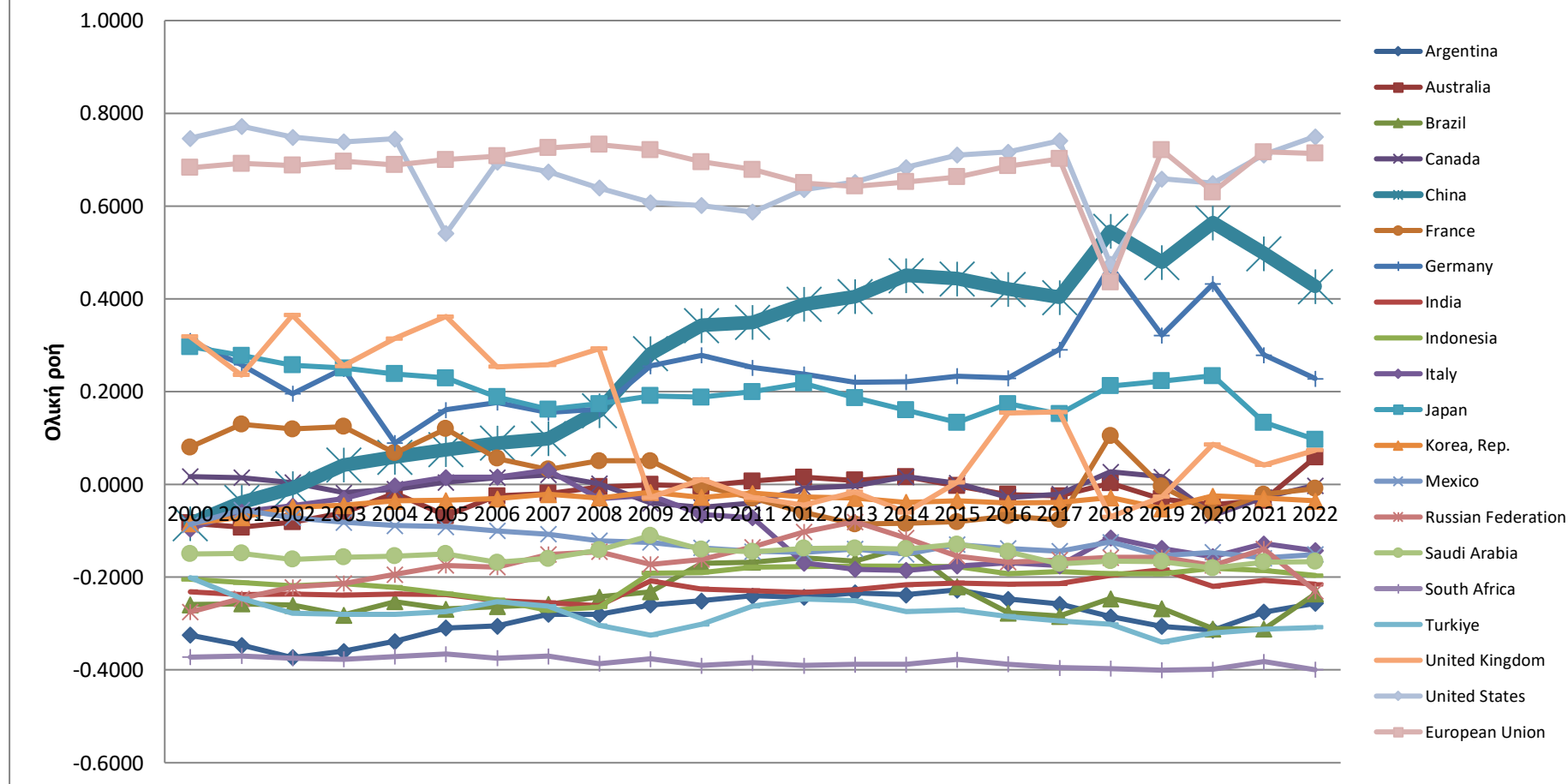
¹⁸¹ J.P. Brans, Ph. Vincke, και B. Mareschal, 'How to Select and How to Rank Projects: The Promethee Method', *European Journal of Operational Research* 24, τχ. 2 (Φεβρουάριος 1986): 228–38, [https://doi.org/10.1016/0377-2217\(86\)90044-5](https://doi.org/10.1016/0377-2217(86)90044-5); J. P. Brans και Ph. Vincke, 'A Preference Ranking Organisation Method: (The PROMETHEE Method for Multiple Criteria Decision-Making)', *Management Science* 31, τχ. 6 (1985): 647–56; Jean-Pierre Brans και Bertrand Mareschal, 'Promethee Methods', στο *Multiple Criteria Decision Analysis: State of the Art Surveys*, επιμέλ. JosÉ Figueira, Salvatore Greco, και Matthias Ehrgott, International Series in Operations Research & Management Science (New York, NY: Springer, 2005), 163–86, https://doi.org/10.1007/0-387-23081-5_5; J. F. Le Teno και B. Mareschal, 'An interval version of PROMETHEE for the comparison of building products' design with ill-defined data on environmental quality', *European Journal of Operational Research* 109, τχ. 2 (1 Σεπτέμβριος 1998): 522–29, [https://doi.org/10.1016/S0377-2217\(98\)00074-5](https://doi.org/10.1016/S0377-2217(98)00074-5); Κωνσταντίνος Ζοπουνίδης, *Βασικές Αρχές Χρηματοοικονομικού Μάνατζμεντ*, Διοίκηση και Χρηματοοικονομική (Εκδόσεις Κλειδάριθμος, 2013).

	Ολικές Ροές																						
	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Αργεντινή	-0,3248	-0,3463	-0,3733	-0,3596	-0,3385	-0,3095	-0,3052	-0,2799	-0,2803	-0,2597	-0,2509	-0,2401	-0,2433	-0,2337	-0,2379	-0,2273	-0,2472	-0,2576	-0,2851	-0,3061	-0,3142	-0,2749	-0,2563
Αυστραλία	-0,0832	-0,0921	-0,0808	-0,0616	-0,0189	-0,0674	-0,0250	-0,0195	-0,0055	-0,0008	-0,0038	0,0070	0,0151	0,0087	0,0165	-0,0031	-0,0218	-0,0250	0,0031	-0,0315	-0,0432	-0,0341	0,0583
Βραζιλία	-0,2593	-0,2573	-0,2603	-0,2815	-0,2526	-0,2685	-0,2631	-0,2582	-0,2425	-0,2310	-0,1704	-0,1674	-0,1588	-0,1650	-0,1348	-0,2200	-0,2768	-0,2838	-0,2461	-0,2676	-0,3110	-0,3120	-0,2359
Καναδάς	0,0170	0,0147	0,0042	-0,0178	-0,0099	0,0045	0,0148	0,0204	0,0017	-0,0405	-0,0493	-0,0400	-0,0083	-0,0036	0,0165	0,0027	-0,0277	-0,0208	0,0273	0,0163	-0,0668	-0,0280	-0,0023
Κίνα	-0,0842	-0,0386	-0,0083	0,0421	0,0589	0,0748	0,0891	0,0989	0,1588	0,2818	0,3426	0,3496	0,3883	0,4048	0,4505	0,4436	0,4207	0,4030	0,5460	0,4787	0,5643	0,4977	0,4266
Γαλλία	0,0803	0,1296	0,1192	0,1249	0,0680	0,1197	0,0560	0,0325	0,0507	0,0510	-0,0039	-0,0297	-0,0596	-0,0852	-0,0841	-0,0804	-0,0682	-0,0761	0,1054	-0,0040	-0,0607	-0,0212	-0,0092
Γερμανία	0,3100	0,2581	0,1956	0,2494	0,0894	0,1610	0,1768	0,1551	0,1623	0,2556	0,2783	0,2521	0,2377	0,2200	0,2210	0,2338	0,2296	0,2910	0,4713	0,3217	0,4320	0,2791	0,2282
Ινδία	-0,2314	-0,2380	-0,2361	-0,2386	-0,2363	-0,2381	-0,2507	-0,2552	-0,2614	-0,2084	-0,2251	-0,2287	-0,2323	-0,2273	-0,2165	-0,2122	-0,2156	-0,2139	-0,1961	-0,1838	-0,2200	-0,2071	-0,2154
Ινδονησία	-0,2046	-0,2118	-0,2180	-0,2140	-0,2220	-0,2353	-0,2493	-0,2715	-0,2646	-0,1912	-0,1900	-0,1783	-0,1768	-0,1764	-0,1763	-0,1767	-0,1925	-0,1879	-0,1923	-0,1926	-0,1802	-0,1857	-0,1964
Ιταλία	-0,0958	-0,0594	-0,0461	-0,0308	-0,0022	0,0154	0,0161	0,0308	-0,0305	-0,0232	-0,0653	-0,0717	-0,1691	-0,1827	-0,1855	-0,1755	-0,1694	-0,1753	-0,1147	-0,1377	-0,1557	-0,1278	-0,1423
Ιαπωνία	0,2969	0,2776	0,2573	0,2504	0,2384	0,2293	0,1888	0,1617	0,1741	0,1907	0,1881	0,1996	0,2184	0,1869	0,1602	0,1333	0,1739	0,1522	0,2123	0,2230	0,2344	0,1336	0,0971
Νότια Κορέα	-0,0843	-0,0711	-0,0490	-0,0449	-0,0353	-0,0342	-0,0305	-0,0214	-0,0289	-0,0167	-0,0279	-0,0191	-0,0266	-0,0298	-0,0387	-0,0347	-0,0406	-0,0386	-0,0284	-0,0521	-0,0252	-0,0297	-0,0355
Μεξικό	-0,0863	-0,0550	-0,0715	-0,0818	-0,0887	-0,0914	-0,1001	-0,1073	-0,1214	-0,1251	-0,1366	-0,1443	-0,1466	-0,1391	-0,1502	-0,1295	-0,1379	-0,1438	-0,1241	-0,1541	-0,1462	-0,1584	-0,1509
Ρωσία	-0,2751	-0,2463	-0,2210	-0,2137	-0,1938	-0,1744	-0,1784	-0,1511	-0,1448	-0,1724	-0,1614	-0,1348	-0,1023	-0,0804	-0,1156	-0,1545	-0,1676	-0,1628	-0,1571	-0,1573	-0,1744	-0,1391	-0,2293
Σαουδική Αραβία	-0,1496	-0,1487	-0,1614	-0,1569	-0,1547	-0,1498	-0,1678	-0,1596	-0,1413	-0,1100	-0,1402	-0,1452	-0,1381	-0,1371	-0,1388	-0,1292	-0,1448	-0,1709	-0,1648	-0,1660	-0,1803	-0,1676	-0,1660
Νότια Αφρική	-0,3721	-0,3696	-0,3745	-0,3767	-0,3707	-0,3655	-0,3744	-0,3705	-0,3863	-0,3759	-0,3903	-0,3842	-0,3906	-0,3881	-0,3883	-0,3775	-0,3873	-0,3948	-0,3967	-0,4004	-0,3985	-0,3819	-0,3995
Τουρκία	-0,2011	-0,2460	-0,2774	-0,2797	-0,2797	-0,2738	-0,2535	-0,2624	-0,3042	-0,3246	-0,3018	-0,2624	-0,2475	-0,2507	-0,2739	-0,2700	-0,2845	-0,2939	-0,3014	-0,3400	-0,3198	-0,3121	-0,3083
Ηνωμένο Βασίλειο	0,3188	0,2360	0,3647	0,2554	0,3147	0,3619	0,2536	0,2578	0,2927	-0,0287	0,0108	-0,0287	-0,0450	-0,0160	-0,0602	0,0045	0,1540	0,1559	-0,0699	-0,0267	0,0864	0,0418	0,0739
ΗΠΑ	0,7461	0,7721	0,7488	0,7386	0,7450	0,5408	0,6945	0,6740	0,6390	0,6080	0,6015	0,5872	0,6356	0,6517	0,6838	0,7101	0,7167	0,7408	0,4754	0,6590	0,6491	0,7109	0,7496
Ευρωπαϊκή Ένωση	0,6828	0,6920	0,6880	0,6968	0,6891	0,7004	0,7081	0,7254	0,7324	0,7212	0,6954	0,6790	0,6497	0,6430	0,6524	0,6626	0,6868	0,7022	0,4359	0,7211	0,6303	0,7165	0,7136

Πίνακας 53. Αποτελέσματα PROMETHEE II.

Σημείωση: Στον πίνακα φαίνονται οι ολικές ροές κάθε χώρας από την εφαρμογή της μεθόδου PROMETHEE II ξεχωριστά για κάθε έτος από το 2000 έως το 2022.

Γραφική αναπαράσταση αποτελεσμάτων PROMETHEE II

Πίνακας 54. Γραφική αναπαράσταση αποτελεσμάτων PROMETHEE II. Σημείωση: Η κατάταξη της Κίνας για κάθε έτος του χρονικού διαστήματος 2000-2022, αποτυπώνεται στον πίνακα με μπλε έντονη γραμμή.

	Κατάταξη χωρών ανά έτος																						
	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Αργεντινή	19	19	19	19	19	19	19	19	18	18	18	18	18	18	18	18	17	17	18	18	18	17	18
Αυστραλία	8	12	12	11	10	11	10	10	9	7	7	6	6	6	7	8	7	8	8	9	8	10	7
Βραζιλία	17	18	17	18	17	17	18	16	15	17	15	15	14	14	12	17	18	18	17	17	17	18	17
Καναδάς	7	7	7	8	9	9	9	9	8	11	10	10	7	7	6	7	8	7	7	6	10	8	8
Κίνα	9	8	8	7	7	7	6	6	6	3	3	3	3	3	3	3	3	3	1	3	3	3	3
Γαλλία	6	6	6	6	6	6	7	7	7	6	8	9	10	11	10	10	10	10	6	7	9	7	9
Γερμανία	4	4	5	5	5	5	5	5	5	4	4	4	4	4	4	4	4	4	3	4	4	4	4
Ινδία	16	15	16	16	16	16	16	15	16	16	17	17	17	17	17	16	16	16	16	15	16	16	15
Ινδονησία	15	14	14	15	15	15	15	18	17	15	16	16	16	15	15	15	15	15	15	16	14	15	14
Ιταλία	12	10	9	9	8	8	8	8	11	9	11	11	15	16	16	14	14	14	11	11	12	11	11
Ιαπωνία	5	3	4	4	4	4	4	4	4	5	5	5	5	5	5	5	5	6	5	5	5	5	5
Νότια Κορέα	10	11	10	10	11	10	11	11	10	8	9	7	8	9	8	9	9	9	9	10	7	9	10
Μεξικό	11	9	11	12	12	12	12	12	12	13	12	13	13	13	14	12	11	11	12	12	11	13	12
Ρωσία	18	17	15	14	14	14	14	13	14	14	14	12	11	10	11	13	13	12	13	13	13	12	16
Σαουδική Αραβία	13	13	13	13	13	13	13	14	13	12	13	14	12	12	13	11	12	13	14	14	15	14	13
Νότια Αφρική	20	20	20	20	20	20	20	20	20	20	20	20	20	20	20	20	20	20	20	20	20	20	20
Τουρκία	14	16	18	17	18	18	17	17	19	19	19	19	19	19	19	19	19	19	19	19	19	19	19
Ηνωμένο Βασίλειο	3	5	3	3	3	3	3	3	3	10	6	8	9	8	9	6	6	5	10	8	6	6	6
ΗΠΑ	1	1	1	1	1	2	2	2	2	2	2	2	2	1	1	1	1	1	2	2	1	2	1
Ευρωπαϊκή Ένωση	2	2	2	2	2	1	1	1	1	1	1	1	1	2	2	2	2	2	4	1	2	1	2

Πίνακας 55. Κατάταξη των χωρών της Ομάδας των 20 ανά έτος.

Σημείωση: Οι χώρες με τις μεγαλύτερες ολικές ροές βρίσκονται υψηλότερα στην κατάταξη (με πράσινο χρώμα), ενώ με τις χαμηλότερες ολικές ροές χαμηλότερα (κόκκινο χρώμα).

Αξίζει να σημειωθεί, πως οι οικονομίες των χωρών που βρίσκονται χαμηλότερα στην κατάταξη που προέκυψε από την PROMETHEE II, δεν βρίσκονται στην πραγματικότητα απαραίτητα σε κακή κατάσταση, απλά η αξιολόγησή τους βάσει των συγκεκριμένων κριτηρίων που επιλέχθηκαν δεν είναι τόσο καλή.

Εξετάζοντας λοιπόν τον Πίνακα 55, βλέπουμε ότι η οικονομία της Κίνας το 2000 βρισκόταν στην 9^η θέση στην κατάταξη των χωρών του G20. Μέχρι το 2002 ανέβηκε στην 8^η θέση, στη συνέχεια, μέχρι το 2005 ανέβηκε στην 7^η θέση και μέχρι το 2008 ανέβηκε στην 6^η θέση της κατάταξης. Το 2009 κατέλαβε την 3^η θέση την οποία διατηρεί μέχρι και σήμερα, με εξαίρεση το 2018 που ξεπέρασε όλες τις χώρες και βρέθηκε στην 1^η θέση.

Μεταξύ 1^{ης} και 2^{ης} θέσης, βλέπουμε πως για όλο το χρονικό διάστημα 2000-2022 εναλλάσσονται οι ΗΠΑ και η Ευρωπαϊκή Ένωση (εξαίρεση για την Ευρωπαϊκή Ένωση αποτελεί το έτος 2008, που έπεσε στην 4^η θέση). Στην 3^η θέση, βρισκόταν μέχρι το 2008, το Ηνωμένο Βασίλειο, ωστόσο όπως φάνηκε παραπάνω τη θέση αυτή ως επί το πλείστον κατέλαβε η Κίνα τα υπόλοιπα χρόνια μέχρι το 2022. Την 4^η θέση μέχρι το 2008 καταλάμβανε η Ιαπωνία, ενώ από το 2009 έπεσε στην 5^η θέση και πίσω από την Κίνα στην 4^η θέση βρέθηκε η Γερμανία μέχρι το 2022. Η χειρότερη αξιολόγηση από την PROMETHEE II, αποδόθηκε για το σύνολο των 22 ετών στις χώρες: Νότια Αφρική (στην 20^η θέση), Τουρκία, Αργεντινή και Βραζιλία, όπως φαίνεται και στον Πίνακα 55.

Τέλος, παρατηρώντας τον Πίνακα 54, φαίνεται πως η Κίνα, διατήρησε από το 2000-2022 μια σταθερά ανοδική πορεία στην αξιολόγηση της PROMETHEE II σε σύγκριση με τις υπόλοιπες χώρες, γεγονός που συνάδει με την πραγματική εικόνα της ανόδου της κινέζικης οικονομίας στην παγκόσμια κατάταξη.

Κεφάλαιο 10. Συμπεράσματα

Πριν το 1979, η Κίνα αποτελούσε μια κεντρικά σχεδιασμένη οικονομία, «κλειστή» στον υπόλοιπο κόσμο, με μέτρια ανάπτυξη. Μετά το 1979, που ξεκίνησε η περίοδος των μεταρρυθμίσεων και του «ανοίγματος» της στον έξω κόσμο, άρχισε σταδιακά η αύξηση του ρόλου των μηχανισμών της αγοράς και μειώθηκε ο κυβερνητικός έλεγχος στην οικονομία της, ενώ η εξωστρέφειά της αυξήθηκε ταχύτατα. Το αποτέλεσμα: μέσα σε τέσσερις δεκαετίες η Κίνα έγινε μια οικονομική υπερδύναμη, με το ΑΕΠ της να αυξάνεται ετησίως κατά μέσο όρο με ρυθμό 9%.

Οι κύριοι οδηγοί της οικονομικής της ανάπτυξης, είναι η ευνοϊκή δημογραφική της δομή, τα υψηλά επίπεδα αποταμιεύσεων που διατηρεί για την πραγματοποίηση επενδύσεων και η αύξηση της Συνολικής Παραγωγικότητας Συντελεστών (TFP). Η δημογραφική δομή της, φάνηκε πως συμβαδίζει με όλα τα στάδια της οικονομικής της ανάπτυξης. Κατά την 1^η δεκαετία του 21^{ου} αιώνα, όταν καταγράφηκε η μεγαλύτερη οικονομική ανάπτυξη στην ιστορία για τη χώρα, η οποία προήλθε κυρίως από τις εξαγωγές, ο μεγάλος αριθμός πληθυσμού σε ηλικία εργασίας, ήταν σημαντικός συνεισφέρων στην τεράστια προσφορά χαμηλόμισθου εργατικού δυναμικού, που χρησίμευσε στην καθοδηγούμενη από τις

εξαγωγές εκβιομηχάνισή της. Τα τελευταία χρόνια, όμως η οικονομία της Κίνας επιβραδύνεται, καθώς το πλεονάζον φθινό εργάτικό δυναμικό που προήλθε από τις αγροτικές περιοχές, απορροφήθηκε πλήρως από τον τομέα της μεταποίησης στις αστικές περιοχές, και έτσι οι μισθοί άρχισαν να αυξάνονται. Παρ' όλα αυτά η οικονομική ανάπτυξη της χώρας έχει αρχίσει να βασίζεται περισσότερο στην εγχώρια κατανάλωση, οπότε και οι νέοι με τους υψηλότερους μισθούς, καταναλώνουν περισσότερο συνεισφέροντας σε αυτήν. Βέβαια, ο κινέζικος πληθυσμός γηράσκει και συρρικνώνεται, ως αποτέλεσμα της πολιτικής του ενός παιδιού που εφάρμοσε η κινέζικη κυβέρνηση στα τέλη της δεκαετίας του 70'. Οι αρνητικές συνέπειες αυτής της πολιτικής δεν έχουν φανεί ακόμα, ωστόσο αποτελούν μεγάλη πρόκληση για την κινέζικη οικονομική ανάπτυξη.

Ο σχηματισμός κεφαλαίου, ή αλλιώς οι επενδύσεις, διαδραμάτισαν κυρίαρχο ρόλο στην οικονομική ανάπτυξη της Κίνας και χρηματοδοτήθηκαν από τα εξαιρετικά υψηλά ποσοστά αποταμίευσης της. Μετά το 1994, οι αποταμιεύσεις ήταν σταθερά μεγαλύτερες από το σχηματισμό κεφαλαίου, ενώ η διαφορά έγινε φανερά μεγαλύτερη το διάστημα 2004-2010. Το γεγονός αυτό οδήγησε στη συσσώρευση ενός σημαντικού ποσού συναλλαγματικών διαθεσίμων από την Κίνα και στη δημιουργία ενός μεγάλου πλεονάσματος στο ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών της, το οποίο και θεωρήθηκε υπεύθυνο για τις παγκόσμιες εμπορικές ανισορροπίες. Καθώς, όμως σταδιακά οι εξαγωγές παύουν να είναι κύριος μοχλός οικονομικής ανάπτυξης και η αποβιομηχάνιση παίρνει σάρκα και οστά, το ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών μειώνεται, όπως και οι αποταμιεύσεις (παραμένουν ωστόσο υψηλότερες από μεγάλες οικονομίες), οπότε η κατάσταση φαίνεται πως έρχεται σε μια ισορροπία.

Η συνεισφορά της TFP στην κινέζικη οικονομική ανάπτυξη είναι επίσης σημαντική. Βάσει ερευνών, η μέση αύξηση της TFP από το 1997 μέχρι το 2007, συνεισέφερε κατά 77,7% στην ανάπτυξη της κινέζικης οικονομίας, ενώ η εμβάθυνση κεφαλαίου κατά 0,51%, γεγονός που δείχνει πως ο κύριος παράγοντας πίσω από την ταχεία οικονομική ανάπτυξη της Κίνας δεν ήταν οι επενδύσεις, αλλά η TFP. Για το διάστημα αυτό, οι πηγές αύξησης της TFP μπορούν να αποδοθούν στην ανακατανομή κεφαλαίου και εργασίας από τομείς χαμηλής, σε τομείς υψηλότερης αποδοτικότητας, όπως από το γεωργικό στο μη-γεωργικό τομέα και από τον κρατικό στο μη-κρατικό, στην απελευθέρωση του εσωτερικού και του εξωτερικού εμπορίου, που οδήγησε σε μείωση στα κόστη εμπορίου και μετανάστευσης, όπως επίσης και στην εισαγωγή εξελιγμένων τεχνολογιών από άλλες βιομηχανικές χώρες. Ωστόσο, μετά το 2008, η ανάπτυξη της TFP μειώθηκε, ενώ το μερίδιο της εμβάθυνσης κεφαλαίου στην ανάπτυξη της οικονομίας της Κίνας αυξήθηκε. Πρώτον, ορισμένοι από τους παράγοντες που οδήγησαν στην αύξηση της TFP τις προηγούμενες δεκαετίες, δεν είναι τόσο σημαντικοί για την ανάπτυξη της χώρας, καθώς το μοντέλο ανάπτυξής της αλλάζει. Το μερίδιο του τομέα των υπηρεσιών, ξεπέρασε το 2012 αυτό του δευτερογενούς τομέα της βιομηχανίας, οπότε η ανακατανομή των πόρων από τον παραγωγικό βιομηχανικό κλάδο με εξαγωγικό προσανατολισμό, στον μη παραγωγικό κλάδο των υπηρεσιών, είναι πιθανό να ασκήσει πτωτική πίεση στην TFP και κατ' επέκταση στην οικονομική ανάπτυξη. Δεύτερον, η σταθερή μείωση των μεριδίων του γεωργικού και του κρατικού τομέα στην απασχόληση και στην οικονομική ανάπτυξη της Κίνας, οδηγεί στην ελάττωση της ανακατανομής εργάτικού δυναμικού και κεφαλαίου από αυτούς τους τομείς, που ήταν κινητήριες δυνάμεις της TFP τις προηγούμενες δεκαετίες. Τρίτον, καθώς η Κίνα πλησιάζει τα «τεχνολογικά σύνορα», το

πλεονέκτημά της να τα φτάσει θα γίνεται όλο και μικρότερο και η TFP και η οικονομική της ανάπτυξη θα εξαρτώνται περισσότερο από τις εγχώριες καινοτομίες.

Φαίνεται λοιπόν, πως το μοτίβο ανάπτυξης της Κίνας αλλάζει, αφού μετά από δεκαετίες εκβιομηχάνισης και εξαγωγών, η χώρα οδηγείται στην αποβιομηχάνιση και στην κατανάλωση. Η βιομηχανική αναβάθμιση όμως, δεν παύει να είναι απαραίτητη, αρκεί να καθοδηγείται από την καινοτομία, προκειμένου η Κίνα γίνει οικονομία υψηλού εισοδήματος και να μην πέσει στην παγίδα μεσαίου εισοδήματος, όπως άλλες αναπτυσσόμενες χώρες, όταν βρέθηκαν στο ίδιο επίπεδο ανάπτυξης με αυτή.

Όσον αφορά το μέγεθος της κινέζικης οικονομίας, με βάση τη Συναλλαγματική Ισοτιμία Αγοράς (MER), η αξία του Κινέζικου ΑΕΠ, έφτασε το 2022 τα 17,96 τρισεκατομμύρια USD, πίσω ακριβώς από τις ΗΠΑ, αποτελώντας τη 2^η μεγαλύτερη οικονομία στον πλανήτη. Στην πραγματικότητα όμως, για κάθε δολάριο, οι Κινέζοι μπορούν να αγοράσουν στη χώρα τους προϊόντα, ή οτιδήποτε άλλο, σε μεγαλύτερη ποσότητα, γεγονός που δείχνει ότι η Παγκόσμια Τράπεζα, έχει υποτιμήσει την αγοραστική δύναμη του κινέζικου νομίσματος και κατά συνέπεια την κινέζικη οικονομία. Έτσι, με βάση την Ισοτιμία Αγοραστικής Δύναμης (PPP), η αξία του ΑΕΠ της Κίνας αυξάνεται στα 30,33 τρισεκατομμύρια USD, ξεπερνώντας τις ΗΠΑ, ως η μεγαλύτερη οικονομία στον κόσμο. Βέβαια, αξίζει να σημειωθεί πως το κινέζικο κατά κεφαλήν ΑΕΠ σε όρους PPP, αποτελεί το 28% του αντίστοιχου των ΗΠΑ, γεγονός που δείχνει, πως ακόμη και αν συνεχιστεί η ταχεία οικονομική ανάπτυξη της Κίνας, θα χρειαστούν πολλά χρόνια για να προσεγγίσει το κινεζικό βιοτικό επίπεδο, το αντίστοιχο των ΗΠΑ.

Το άνοιγμα των εμπορικών και χρηματοοικονομικών ροών της Κίνας και η σταδιακή μετάβαση της οικονομίας της από σοσιαλιστικού χαρακτήρα, σε μια οικονομία προσανατολισμένη στην αγορά έχει αυξήσει τη σημασία της ανάπτυξης ενός αποτελεσματικού πλαισίου νομισματικής πολιτικής. Η κινέζικη νομισματική πολιτική θέτει ως ύψιστο στόχο της τη σταθερότητα των τιμών (δηλαδή τη διατήρηση της αξίας του νομίσματος σταθερή), ενώ ενδιάμεσοι στόχοι της έχουν αποτελέσει ανά τα χρόνια: οι έλεγχοι στην τραπεζική πίστωση (1984-1997), η αύξηση του M2 (1998 και έπειτα), η σταθερότητα της συναλλαγματικής ισοτιμίας και ο πληθωρισμός. Σε γενικές γραμμές, η νομισματική πολιτική της Κίνας, παρουσιάζει σημαντική εξέλιξη, καθώς έχει μεταβεί από την επιδίωξη στόχων και τη χρήση εργαλείων που βασίζονται στην ποσότητα, σε αντίστοιχα που βασίζονται στις τιμές. Έχει δηλαδή μεταβεί σταδιακά από ένα καθεστώς που βασιζόταν σε προκαθορισμένα επιτόκια και στην καθοδήγηση τους από την PBC, σε ένα καθεστώς βασισμένο περισσότερο στην αγορά, όπου τα βραχυπρόθεσμα επιτόκια, οι πράξεις ανοικτής αγοράς, οι βραχυπρόθεσμες πράξεις ρευστότητας και οι μεσοπρόθεσμες δανειακές διευκολύνσεις, έχουν αποκτήσει ιδιαίτερη σημασία ως εργαλεία της κινέζικης νομισματικής πολιτικής. Αυτός ο επαναπροσανατολισμός της νομισματικής πολιτικής της χώρας, αποτελεί κρίσιμο στοιχείο της διαρθρωτικής οικονομικής μεταρρύθμισης που απαιτείται για το νέο μοντέλο ανάπτυξης της κινέζικης οικονομίας, το οποίο βασίζεται στην κατανάλωση, ενώ με αυτόν τον τρόπο η κινέζικη νομισματική πολιτική αρχίζει να μοιάζει ολοένα και περισσότερο με αυτή των προηγμένων οικονομιών. Παρ' όλα αυτά, η μετάβαση προς ένα πλαίσιο νομισματικής πολιτικής βασισμένο εξ' ολοκλήρου στις τιμές απέχει πολύ από το να πραγματοποιηθεί, οπότε και το τρέχον πλαίσιο μπορεί να χαρακτηριστεί

καλύτερα ως ένα «υβριδικό σύστημα ποσότητας-τιμής όπου στόχοι και εργαλεία βασισμένα στην ποσότητα, στην τιμή και στην καθοδήγηση, χρησιμοποιούνται συμπληρωματικά, αλλά και για την επίτευξη αρκετά διαφορετικών σκοπών. Μάλιστα, η διοικητική καθοδήγηση αποτελεί ένα από τα στοιχεία που δείχνουν τη διαφορά στον τρόπο με τον οποίο εφαρμόζεται η νομισματική πολιτική στην Κίνα, σε σχέση με τις προηγμένες οικονομίες.

Η εξέλιξη της κινέζικης νομισματικής πολιτικής μπορεί να περιγραφεί σε τρία στάδια. Από το 1984-1992, η Κίνα πειραματιζόταν ως προς την εφαρμογή της άσκησης της νομισματικής πολιτικής της, εφαρμόζοντας είτε ευέλικτες, είτε χαλαρές, είτε σφικτές νομισματικές πολιτικές. Κατά το 2ο στάδιο (1993-1996), η νομισματική πολιτική ήταν κάπως αυστηρή και κατά το 3ο στάδιο, από το 1997 μέχρι σήμερα, εφαρμόζονται σχετικά ώριμες και συνετές νομισματικές πολιτικές. Η νομισματική πολιτική που εφαρμόζεται στο κάθε στάδιο, είναι αποτέλεσμα της συσχέτισης της προσφοράς χρήματος, της οικονομικής ανάπτυξης και του πληθωρισμού.

Η συναλλαγματική ισοτιμία έχει αποτελέσει έναν από τους σημαντικότερους στόχους της κινέζικης νομισματικής πολιτικής. Γενικά, η Κίνα καθώς εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό από τις εξαγωγές της, προσπαθεί να διατηρεί το νόμισμά της υποτιμημένο σε σχέση με το δολάριο, ώστε να μειώνεται η τιμή των εξαγόμενων αγαθών της και να αποκτά ανταγωνιστικό πλεονέκτημα στις διεθνείς αγορές, και ταυτόχρονα οι εισαγωγές τις να γίνονται πιο δαπανηρές και να ωθείται η εγχώρια παραγωγή και κατανάλωση. Μέχρι το 2005, το RMB παρέμεινε συνδεδεμένο στο USD. Έκτοτε όμως, η PBC ανακοίνωσε την έναρξη ενός καθεστώτος κυμαινόμενης συναλλαγματικής ισοτιμίας, όπου η κατεύθυνση της συναλλαγματικής ισοτιμίας θα καθορίζεται από τις δυνάμεις της αγοράς, ωστόσο θα παραμένει διαχειριζόμενη από την κυβέρνηση, ώστε να προωθείται η ισορροπία του ισοζυγίου πληρωμών και να διασφαλίζεται η μακροοικονομική και χρηματοπιστωτική σταθερότητα. Το γεγονός ότι οι κινέζικες αρχές διαχειρίζονται στενά τη συναλλαγματική ισοτιμία, αντικατοπτρίζεται στην τεράστια αύξηση των συναλλαγματικών αποθεμάτων της χώρας. Η στέρωση των αποθεμάτων και οι έλεγχοι κεφαλαίων είναι τακτικές που έχουν υιοθετηθεί, προκειμένου να μειωθεί το αντίκτυπο των ροών του ισοζυγίου πληρωμών στην εγχώρια προσφορά χρήματος. Βέβαια, η Κίνα φιλοδοξεί να προωθήσει τη διεθνοποίηση του RMB και να το καθιερώσει ως παγκόσμιο αποθεματικό νόμισμα. Για να το επιτύχει αυτό, πρέπει να χαλαρώσει τους ελέγχους των κεφαλαίων, να επιτρέψει τη διακύμανση της συναλλαγματικής της ισοτιμίας και να παραιτηθεί από την νομισματική πολιτικής της (τρίλημμα της παγκόσμιας οικονομίας), στα οποία φαίνεται διστακτική. Υπάρχει πάντως πρόοδος στη διεθνοποίηση του RMB, καθώς προς το παρόν βρίσκεται στην 5η θέση παγκοσμίως ως επίσημο συναλλαγματικό αποθεματικό και αποτελεί το 5ο πιο ενεργό νόμισμα στις παγκόσμιες πληρωμές. Ωστόσο, έχει δρόμο να διανύσει, προκειμένου να αμφισβητήσει τα κυρίαρχα παγκόσμια νομίσματα.

Τις τελευταίες δεκαετίες, η Κίνα αποτέλεσε ελκυστικό προορισμό για τη μεταποίηση, χάρη στο χαμηλό κόστος εργασίας, στο τεχνικά καταρτισμένο εργατικό δυναμικό, στις καλές υποδομές, στο ισχυρό επιχειρηματικό οικοσύστημά της, στους χαμηλούς φόρους και δασμούς και στις ανταγωνιστικών συναλλαγματικές πρακτικές της. Έχει λοιπόν αποκτήσει δικαίως τον τίτλο της μεγαλύτερης κατασκευαστικής (μεταποιητικής) χώρας στον κόσμο, ενώ

η συμβολή της στην παγκόσμια μεταποιητική παραγωγή είναι ιδιαίτερα σημαντική, καθώς παίζει κρίσιμο ρόλο στη διασφάλιση των παγκόσμιων βιομηχανικών και εφοδιαστικών αλυσίδων. Σύμφωνα με τον Παγκόσμιο Δείκτη Ανταγωνιστικότητας για τον κλάδο της Μεταποίησης, η Κίνα κατατάσσεται επίσης στην 1^η θέση. Ωστόσο, οι προβλέψεις δείχνουν πως τα επόμενα χρόνια οι ΗΠΑ, είναι πολύ πιθανό να ξεπεράσουν την Κίνα, δεδομένου ότι όλο και περισσότερες βιομηχανίες μετεγκαθίστανται εκτός Κίνας, λόγω των προκλήσεων που αντιμετωπίζει η κινέζικη οικονομία και σχετίζονται με την αύξηση του κόστους εργασίας, τον εμπορικό πόλεμο Κίνας-ΗΠΑ και τον COVID-19. Για την αντιμετώπιση των προκλήσεων αυτών, η Κίνα έχει εντάξει στην ατζέντα της τη στρατηγική “Made in China 2025”, δίνοντας βάση στη μεταποίηση υψηλής αξίας, που εστιάζει στην προηγμένη τεχνολογία και μετατοπίζοντας την μεταποίηση έντασης εργασίας σε φθηνότερες τοποθεσίες.

Οι Άμεσες Ξένες Επενδύσεις (ΑΞΕ) έχουν συμβάλει επιτυχώς στο «άνοιγμα» της κινέζικης οικονομίας στον «έξω κόσμο». Η σταδιακή απελευθέρωση των ΑΞΕ από το 1979 και κυρίως, η ένταξη της Κίνας στον ΠΟΕ το 2001, έδωσαν σημαντικό κίνητρο στους ξένους επενδυτές να επενδύσουν στην Κίνα. Από το 1979 μέχρι το τέλος του 2022, η Κίνα έχει προσελκύσει συνολικά ΑΞΕ αξίας 2,8 τρισεκατομμυρίων USD, αποτελώντας το μεγαλύτερο αποδέκτη ΑΞΕ μεταξύ των αναπτυσσόμενων χωρών. Σε παγκόσμια κλίμακα, από το 2008 έως το 2022, η Κίνα έγινε ο 2^{ος} μεγαλύτερος αποδέκτης ΑΞΕ. Τα μεγάλα ποσά εισερχομένων ΑΞΕ συνεισέφεραν σε μεγάλο βαθμό στην κινέζικη οικονομία, και κυρίως στο σχηματισμό κεφαλαίου, στη δημιουργία θέσεων εργασίας, στην αύξηση των εξαγωγών και στη μεταφορά ξένης τεχνολογίας, συμβάλλοντας στην οικονομική ανάπτυξη της χώρας. Μέχρι τις αρχές της δεκαετίας του 2010, η πλειονότητα των εισερχόμενων ΑΞΕ, συγκεντρώνονταν στον μεταποιητικό τομέα. Πλέον, όμως, λόγω των αρνητικών συνεπειών που έχουν προκύψει στο μεταποιητικό τομέα, έχουν μετατοπιστεί στον τομέα των υπηρεσιών.

Το άνοιγμα της οικονομίας της Κίνας, συνέβαλε σε μεγάλο βαθμό στην εξωστρέφειά της και κυρίως στην αύξηση των εξερχομένων της ΑΞΕ. Το 2016, η αξία των εξερχομένων ΑΞΕ έφτασε στο ιστορικό για την Κίνα όριο των 196,1 δισεκατομμυρίων USD, που είναι το υψηλότερο μέχρι σήμερα και την κατέστησε τη 2^η μεγαλύτερη χώρα σε εξερχόμενες επενδύσεις στον κόσμο. Οι κινέζικες εξερχόμενες ΑΞΕ κατευθύνονται σε μεγάλο βαθμό πολιτικά, αποσκοπώντας, ως μέρος της ευρύτερης στρατηγικής της, στην επίτευξη συγκεκριμένων εθνικών στόχων, όπως η διασφάλιση φυσικών πόρων, η απόκτηση στρατηγικών περιουσιακών στοιχείων σε βιομηχανίες «κλειδιά» στους τομείς της υψηλής τεχνολογίας και των υπηρεσιών, και στη δημιουργία εθνικών «κολοσσών». Κύριος τρόπος εισόδου των κινέζικων επιχειρήσεων στο εξωτερικό είναι οι συγχωνεύσεις και οι εξαγορές, οι επενδύσεις Greenfield και οι κοινοπραξίες. Ο ρόλος της κυβέρνησης είναι επίσης αυξημένος στις εξερχόμενες ΑΞΕ, ιδίως σε δραστηριότητες που σχετίζονται με στρατηγικές και βαριές βιομηχανίες, όπου μεγάλο μέρος πραγματοποιείται από κρατικές επιχειρήσεις. Οι κινέζικες εξερχόμενες ΑΞΕ, είναι ακόμη άρρηκτα συνδεδεμένες με το BRI, και τα τελευταία χρόνια παρά τη μείωσή τους σε ΗΠΑ και Ευρώπη, στην Ασία, στην Αφρική, στη Λατινική Αμερική, και κυρίως στις χώρες BRI αυξάνονται σε μεγάλο βαθμό, καθώς ευθυγραμμίζονται με την επίτευξη των στρατηγικών στόχων της χώρας.

Το μεγαλύτερο μέρος της ραγδαίας οικονομικής ανάπτυξης της Κίνας τις τελευταίες δεκαετίες αποδίδεται αναμφισβήτητα στο διεθνές της εμπόριο, και ιδίως στις εξαγωγές. Η ένταξη της Κίνας στον ΠΟΕ, το 2001, επέτρεψε στις Παγκόσμιες Αλυσίδες Αξίας να αξιοποιήσουν τις δυνατότητες της χώρας ως παραγωγικής δύναμης, επιτρέποντάς της να επεκτείνει τις εξαγωγές της στον υπόλοιπο κόσμο, συμβάλλοντας στην ενίσχυση του πολυμερούς εμπορικού συστήματος και στην προώθηση της παγκόσμιας οικονομικής ανάπτυξης. Έτσι, η Κίνα κατάφερε να εδραιωθεί ως πρωταθλητής στις εξαγωγές, ενώ ταυτόχρονα αποτελεί το 2^ο μεγαλύτερο εισαγωγέα παγκοσμίως. Γενικά, οι εξαγωγές εμπορευμάτων της Κίνας αυξήθηκαν ταχύτερα από τις εισαγωγές της, γεγονός που αντανακλάται στο μεγάλο πλεόνασμα του εμπορικού ισοζυγίου της. Μετά την παγκόσμια χρηματοπιστωτική κρίση, η οικονομική ανάπτυξη της χώρας, άρχισε να μετατοπίζεται όλο και περισσότερο στην κατανάλωση και στις επενδύσεις, και ο ρόλος του εμπορίου εμπορευμάτων σε αυτή άρχισε να μειώνεται, χωρίς ωστόσο να σταματήσει να διαδραματίζει σημαντικό ρόλο. Τα τελευταία χρόνια, το εμπόριο υπηρεσιών, συμβάλλει όλο και περισσότερο στην οικονομική της ανάπτυξη. Το 2022, η Κίνα βρέθηκε στην 2^η θέση παγκοσμίως στις εισαγωγές και στην 3^η θέση στις εξαγωγές υπηρεσιών, γεγονός που δείχνει τον ολοένα και αυξανόμενο ρόλο της στην εμπορία υπηρεσιών σε παγκόσμια κλίμακα. Επιπλέον, καθώς το μοντέλο ανάπτυξης της χώρας αλλάζει και δεδομένου ότι το εμπορικό τοπίο έχει γίνει γι' αυτή λιγότερο ευνοϊκό, έχει υιοθετήσει τη στρατηγική διπλής κυκλοφορίας, βάσει της οποίας να μην θα συνεχίσει να δραστηριοποιείται στο παγκόσμιο εμπόριο, βάσει των συμφερόντων της, αλλά θα ενισχύσει ταυτόχρονα την εγχώρια ζήτηση και παραγωγή, καθώς και τις τεχνολογικές της δυνατότητες, ώστε να είναι πιο αυτοδύναμη.

Η πιο φιλόδοξη στρατηγική της Κίνας τα τελευταία χρόνια που σχετίζεται με το εμπόριο και τις επενδύσεις, είναι το BRI. Το BRI αποτελεί μια συλλογή αναπτυξιακών και επενδυτικών πρωτοβουλιών, που στοχεύει στη σύνδεση της Ανατολικής Ασίας με την Ευρώπη την Αφρική, την Ωκεανία και τη Λατινική Αμερική, μέσω φυσικών υποδομών και θα συμβάλει στην ενίσχυση της οικονομικής και πολιτικής επιρροής της χώρας, μέσω της επίτευξης των στρατηγικών της συμφερόντων. Η συγκεκριμένη στρατηγική είναι πολλά υποσχόμενη, ωστόσο αποτελεί συχνά αντικείμενο κριτικής, λόγω των αρνητικών επιπτώσεων που τη συνοδεύουν.

Τέλος, μέσα από τη σύγκριση της Κίνας με τις οικονομίες της Ομάδας των 20, που αποτελούν κατεξοχήν βιομηχανικές χώρες, για τα έτη 2000-2022, βάσει του ΑΕΠ, του κατά κεφαλήν ακαθάριστου ΑΕΕ, των εξαγωγών εμπορευμάτων, των εισαγωγών αγαθών και υπηρεσιών, των εκροών και εισροών ΑΞΕ και της ανεργίας, με τη χρήση της πολυκριτήριας μεθόδου PROMETHEE, φάνηκε η μεγάλη άνοδος της Κίνας ανά τα χρόνια. Από το 2000 που βρισκόταν στην 9^η θέση της κατάταξης των χωρών G20, έφτασε μετά το 2009 στην 3^η θέση που διατηρεί μέχρι σήμερα, ξεπερνώντας αρκετές μεγάλες αναπτυγμένες οικονομίες, ενώ το 2008 κατέλαβε και την 1^η θέση.

Όπως φάνηκε και από το σύνολο της εργασίας η άνοδος της Κίνας είναι ραγδαία, καθώς σε σημαντικά οικονομικά μεγέθη, κατάφερε να ξεπεράσει οικονομίες που είχαν ιστορικά την πρωτοκαθεδρία. Παρ' όλα αυτά, φαίνεται πως έχει μέλλον, μέχρι να καταφέρει να τις αμφισβητήσει ολοκληρωτικά, αν ποτέ το καταφέρει! Η επιβράδυνση της οικονομικής της ανάπτυξης, καθώς και αρκετές προκλήσεις που αντιμετωπίζει τόσο σε οικονομικό, όσο και

σε πολιτικό επίπεδο, μπορούν να αποβούν μοιραίες στον δρόμο της για γίνει η μεγαλύτερη οικονομία παγκοσμίως.

Βιβλιογραφία

A. Ελληνική Βιβλιογραφία

Ειρήνη Μαρκογιαννάκη. 'Συγχρονη Κινέζικη Κουλτούρα και Κινέζικος Πολιτισμός στην Ελλάδα'. Μεταπτυχιακή διατριβή, Χαροκόπειο Πανεπιστήμιο, 2016.

Ευάγγελος Γρηγορούδης, Μιχάλης Δούμπος, Κωνσταντίνος Ζοπουνίδης, και Ματσατσίνης Νικόλαος. *Πολυκριτήρια ανάλυση αποφάσεων με μεθοδολογικές προσεγγίσεις και εφαρμογές*. ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΝΕΩΝ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΩΝ, 2005.

Κωνσταντίνος Ζοπουνίδης. *Βασικές Αρχές Χρηματοοικονομικού Μάνατζμεντ*. Διοίκηση και Χρηματοοικονομική. Εκδόσεις Κλειδάριθμος, 2013.

Κωνσταντίνος Ζοπουνίδης και Γιώργος Ατσαλάκης. 'Η αναβίωση του Δρόμου του Μεταξιού'. ΤΟ ΒΗΜΑ, 16 Οκτώβριος 2017. <https://www.tovima.gr/2017/10/16/world/i-anabiwsi-toy-dromoy-toy-metaksioy/>.

Μιχάλης Δούμπος. 'Πολυκριτήρια συστήματα αποφάσεων'. Σχολή Μηχανικών Παραγωγής και Διοίκησης-Πολυτεχνείο Κρήτης, 2009.

Παναγοπούλου Γεωργία. 'Οικονομική Ανάπτυξη της Κίνας: 'Πορεία και Προοπτικές''. Πανεπιστήμιο Πειραιώς, 2017.

B. Ξένη βιβλιογραφία

Τζανάρης. 'Η Οικονομική Άνοδος της Κίνας: Τάσεις, ευκαιρίες και προκλήσεις'. *the SAFIA Blog* (blog), 28 Ιανουάριος 2019. https://thesafiablog.com/2019/01/28/analysis_china/.

Aaron L. Friedberg. 'Globalisation and Chinese Grand Strategy'. *Survival* 60, τχ. 1 (2 Ιανουάριος 2018): 7–40. <https://doi.org/10.1080/00396338.2018.1427362>.

Alessandro Nicita και Carlos Razo. 'China: The Rise of a Trade Titan'. UNCTAD, 27 Απρίλιος 2021. <https://unctad.org/news/china-rise-trade-titan>.

Alice Shen. 'China Cuts Rate on Excess Reserves for First Time in 12 Years'. Central Banking, 6 Απρίλιος 2020. <https://www.centralbanking.com/node/7521201>.

Allison, Graham. 'China Is Now the World's Largest Economy. We Shouldn't Be Shocked.' Text. The National Interest. The Center for the National Interest, 15 Οκτώβριος 2020.

<https://nationalinterest.org/feature/china-now-world%E2%80%99s-largest-economy-we-shouldn%E2%80%99t-be-shocked-170719>.

American Enterprise Institute - AEI. 'China Global Investment Tracker'. Ημερομηνία πρόσβασης 25 Μάιος 2023. <https://www.aei.org/china-global-investment-tracker/>.

Andrew Mullen. 'Everything You Need to Know about China Manufacturing'. South China Morning Post, 16 Δεκέμβριος 2020. <https://www.scmp.com/economy/china-economy/article/3114176/china-manufacturing-everything-you-need-know>.

Andrew Scobell, Edmund J. Burke, Cortez A. III Cooper, Sale Lilly, Chad J. R. Ohlandt, Eric Warner, και J. D. Williams. 'China's Grand Strategy: Trends, Trajectories, and Long-Term Competition', 24 Ιούλιος 2020. https://www.rand.org/pubs/research_reports/RR2798.html.

Antoine Boquen. 'What Is the Hukou System in China? - Meaning, Pros, & Cons'. Horizons, 10 Αύγουστος 2022. <https://nhglobalpartners.com/the-chinese-hukou-system-explained/>.

Asialink Business. 'China's Economy', 2019. <https://asialinkbusiness.com.au/china/getting-started-in-china/chinas-economy?doNothing=1>.

BBC News. 'China Overtakes US as EU's Biggest Trading Partner'. 17 Φεβρουάριος 2021, τμ. Business. <https://www.bbc.com/news/business-56093378>.

Berkelmans, Leon, Gerard Kelly, και Dena Sadeghian. 'Chinese Monetary Policy and the Banking System'. *Journal of Asian Economics* 46 (Οκτώβριος 2016): 38–55. <https://doi.org/10.1016/j.asieco.2016.08.001>.

Bernard Roy. *Methodologie Multicritere d'Aide a la Decision*. Paris: Economica, 1985.

Bernard Z. Keo. 'Crossing the River by Feeling the Stones: Deng Xiaoping in the Making of Modern China'. *Association for Asian Studies*, Teaching Asia's Giants: China, 25, τχ. 2 (Fall 2020). <https://www.asianstudies.org/publications/eaa/archives/crossing-the-river-by-feeling-the-stones-deng-xiaoping-in-the-making-of-modern-china/>.

Bigsten, Arne, Jinghai Zheng, και Angang Hu. 'Can China's Growth be Sustained? A Productivity Perspective'. *World Development* 37 (28 Δεκέμβριος 2006): 874–88. <https://doi.org/10.1016/j.worlddev.2008.07.008>.

Board of Governors of the Federal Reserve System (US). 'Chinese Yuan Renminbi to U.S. Dollar Spot Exchange Rate'. FRED, Federal Reserve Bank of St. Louis. FRED, Federal Reserve Bank of St. Louis, 2 Ιανουάριος 1981. <https://fred.stlouisfed.org/series/DEXCHUS>.

Bradley Jones και Joel Bowman. 'China's Evolving Monetary Policy Framework in International Context'. Reserve Bank of Australia, 2019. <http://www.rba.gov.au/publications/rdp/2019/2019-11/full.html>.

Bradsher, Keith. 'China's Economy Is Slowing, a Worrying Sign for the World'. *The New York Times*, 17 Ιανουάριος 2022, τμ. Business. <https://www.nytimes.com/2022/01/16/business/economy/china-economy.html>.

Brandt, Loren, και Xiaodong Zhu. 'Accounting for China's Growth'. Working Paper. University of Toronto, Department of Economics, 16 Φεβρουάριος 2010.
<https://econpapers.repec.org/paper/tortecipa/tecipa-394.htm>.

Brans, J. P., και Ph. Vincke. 'A Preference Ranking Organisation Method: (The PROMETHEE Method for Multiple Criteria Decision-Making)'. *Management Science* 31, τχ. 6 (1985): 647–56.

Brans, Jean-Pierre, και Bertrand Mareschal. 'Promethee Methods'. Στο *Multiple Criteria Decision Analysis: State of the Art Surveys*, επιμέλεια JosÉ Figueira, Salvatore Greco, και Matthias Ehrogott, 163–86. International Series in Operations Research & Management Science. New York, NY: Springer, 2005. https://doi.org/10.1007/0-387-23081-5_5.

Brans, J.P., Ph. Vincke, και B. Mareschal. 'How to Select and How to Rank Projects: The Promethee Method'. *European Journal of Operational Research* 24, τχ. 2 (Φεβρουάριος 1986): 228–38. [https://doi.org/10.1016/0377-2217\(86\)90044-5](https://doi.org/10.1016/0377-2217(86)90044-5).

Breitenlechner, Max, και Riikka Nuutilainen. 'China's Monetary Policy and the Loan Market: How Strong Is the Credit Channel in China?' *Open Economies Review*, 10 Ιανουάριος 2023. <https://doi.org/10.1007/s11079-022-09705-2>.

Caleb Silver. 'The U.S. Labels China a Currency Manipulator'. Investopedia. Ημερομηνία πρόσβασης 10 Ιούλιος 2023. <https://www.investopedia.com/the-u-s-treasury-officially-labels-china-a-currency-manipulator-4766799>.

Caporale, Guglielmo Maria, Anamaria Sova, και Robert Sova. 'Trade Flows and Trade Specialisation: The Case of China'. *China Economic Review* 34 (Ιούλιος 2015): 261–73. <https://doi.org/10.1016/j.chieco.2015.03.010>.

Caroline Banton. 'Introduction to the Chinese Banking System'. Investopedia, 3 Οκτώβριος 2022. <https://www.investopedia.com/articles/economics/11/chinese-banking-system.asp>.

Chan, Sarah. 'Understanding China's Monetary Policy: An Institutional Perspective'. *Post-Communist Economies* 31, τχ. 1 (2 Ιανουάριος 2019): 1–18. <https://doi.org/10.1080/14631377.2018.1505695>.

Chaudhury, Dipanjan Roy. 'View: The highs and lows of China's economy'. *The Economic Times*, 30 Νοέμβριος 2021. <https://economictimes.indiatimes.com/news/international/world-news/view-the-highs-and-lows-of-chinas-economy/articleshow/88003456.cms?from=mdr>.

Chen, Chunlai. 'Introduction: A Critical Assessment'. Στο *Foreign Direct Investment and the Chinese Economy*, 1–34. Edward Elgar Publishing, 2017. <https://www.elgaronline.com/view/9781785369728/chapter01.xhtml>.

— — —. 'The liberalisation of FDI policies and the impacts of FDI on China's economic development'. Στο *China's 40 Years of Reform and Development: 1978–2018*, επιμέλεια Ross Garnaut, Ligang Song, και Cai Fang, 1st έκδ., 595–617. ANU Press, 2018. <https://doi.org/10.22459/CYRD.07.2018.29>.

Cheng, Shaoming, και Roger R. Stough. 'The Pattern and Magnitude of China's Outward FDI in Asia'. Στο *New Dimensions of Economic Globalization*, στον συλλ. τόμο Ramkishen S Rajan, Rajiv Kumar, και Nicola Virgill, 115–39. WORLD SCIENTIFIC, 2008.
https://doi.org/10.1142/9789812793119_0005.

Chi Hung KWAN. 'China Reaching the Lewisian Turning Point: The Impact of Labor Shortage Is Becoming Apparent'. Research Institute of Economy, Trade and Industry, 2012.
<https://www.rieti.go.jp/en/china/12103001.html>.

'China - Country Partnership Framework for the Period FY2020-2025 (English)'. Washington, D.C.: World Bank Group, 11 Νοέμβριος 2019.
<https://documents.worldbank.org/en/publication/documents-reports/documentdetail>.

China Briefing News. 'Chasing China's Outbound Direct Investment', 1 Νοέμβριος 2016.
<https://www.china-briefing.com/news/chasing-chinas-outbound-direct-investment/>.

China Daily. 'China's trade in services a new vista to watch', 17 Ιανουάριος 2021.
[//global.chinadaily.com.cn/a/202101/17/WS60037986a31024ad0baa315e.html](http://global.chinadaily.com.cn/a/202101/17/WS60037986a31024ad0baa315e.html).

China Daily. 'Manufacturing sector continues to outperform', 4 Αύγουστος 2022.
<https://www.chinadaily.com.cn/a/202208/04/WS62eb04b5a310fd2b29e7024b.html>.

ChinaPower Project. 'Does China Dominate Global Investment?' Ημερομηνία πρόσβασης 25 Μάιος 2023. <https://chinapower.csis.org/china-foreign-direct-investment/>.

'China's Belt and Road Initiative in the Global Trade, Investment and Finance Landscape'. OECD Business and Financial Outlook 2018. OECD, 2018.

Deloitte. '2016 Global Manufacturing Competitiveness Index'. Ημερομηνία πρόσβασης 21 Οκτώβριος 2022.
<https://www2.deloitte.com/global/en/pages/manufacturing/articles/global-manufacturing-competitiveness-index.html>.

Department of the Treasury/Federal Reserve Board. 'MAJOR FOREIGN HOLDERS OF TREASURY SECURITIES (in billions of dollars)', 15 Μάρτιος 2023.
<https://ticdata.treasury.gov/Publish/mfh.txt>.

Dexu He και Ming Feng. 'China's Monetary Policy Framework in the Past 70 Years: 1949—2019'. *China Finance and Economic Review* 8, τχ. 4 (2019): 3–28.
<https://doi.org/10.1515/cfer-2019-080402>.

Dong, Hang Hang, Chen Chen Yong, και Sook Lu Yong. 'The Determinants of China's Services Trade'. *The Chinese Economy* 56, τχ. 3 (4 Μάιος 2023): 182–93.
<https://doi.org/10.1080/10971475.2022.2132701>.

Dr. Susana Garcia Diez και Daniel O'Donnell. 'G20 in Figures'. Federal Statistical Office (Destatis), 2017. <https://www.destatis.de/>.

Du, Truman. 'Visualizing All of China's Trade Partners'. Visual Capitalist, 24 Αύγουστος 2023. <https://www.visualcapitalist.com/cp/china-trade-partners/>.

Eagle, James. 'The Big Mac Index: A Measure of Purchasing Power Parity & Burger Inflation'. Visual Capitalist, 16 Φεβρουάριος 2022. <https://www.visualcapitalist.com/cp/big-mac-index-purchasing-power-parity-burger-inflation/>.

Elgin Chan και Yang Zi. 'China's Renminbi Internationalization'. S. Rajaratnam School of International Studies (RSIS), National Technological University, Singapore, 28 Δεκέμβριος 2022. <https://www.rsis.edu.sg/rsis-publication/rsis/chinas-renminbi-internationalization/>.

Eman M. Elshaikh. 'READ: Rise of China'. Khan Academy. Ημερομηνία πρόσβασης 25 Μάιος 2021. <https://www.khanacademy.org/humanities/whp-origins/era-7-the-great-convergence-and-divergence-1880-ce-to-the-future/75-global-interactions-betaa/a/read-rise-of-china-beta>.

Fang, Jing, Alan Collins, και Shujie Yao. 'On the global COVID-19 pandemic and China's FDI'. *Journal of Asian Economics* 74 (Ιούνιος 2021): 101300. <https://doi.org/10.1016/j.asieco.2021.101300>.

Fang, Jing, Jinghua Ou, και Shujie Yao. 'On COVID-19 Pandemic and China's Foreign Trade'. *The World Economy* 45, τχ. 11 (Νοέμβριος 2022): 3507–33. <https://doi.org/10.1111/twec.13269>.

Fang, Xing, και Weijuan Cao. 'The Impact of COVID-19 on the Status of RMB as an Anchor Currency'. *Asian Economics Letters* 2, τχ. 1 (30 Μάρτιος 2021). <https://doi.org/10.46557/001c.21439>.

Federal Reserve Bank of Minneapolis. 'A Brief Timeline of the People's Bank of China', 1 Δεκέμβριος 2003. <https://www.minneapolisfed.org/article/2003/a-brief-timeline-of-the-peoples-bank-of-china>.

Felix Richter. 'Infographic: China Is the World's Manufacturing Superpower'. Statista Infographics, 4 Μάιος 2021. <https://www.statista.com/chart/20858/top-10-countries-by-share-of-global-manufacturing-output/>.

Focus Economics | Economic Forecasts from the World's Leading Economists. 'China', 2 Ιανουάριος 2014. <https://www.focus-economics.com/countries/china>.

Fortunegreece.com. 'Πώς η Κίνα μετατράπηκε στη δεύτερη μεγαλύτερη οικονομία του πλανήτη', 1 Οκτώβριος 2019. <https://www.fortunegreece.com/article/pos-i-kina-metatrapike-sti-defteri-megaliteri-ikonomia-tou-planiti/>.

Fredrik Sjöholm. 'The Belt and Road Initiative: Economic Causes and Effects'. Working Paper. Stockholm, Sweden: Research Institute of Industrial Economics (IFN), 2022.

Fu, Liang, και Chun-Yu Ho. 'Monetary Policy Surprises and Interest Rates under China's Evolving Monetary Policy Framework'. *Emerging Markets Review* 52 (Σεπτέμβριος 2022): 100895. <https://doi.org/10.1016/j.ememar.2022.100895>.

Funke, Michael, και Andrew Tsang. 'The Direction and Intensity of China's Monetary Policy: A Dynamic Factor Modelling Approach *'. *Economic Record* 97, τχ. 316 (Μάρτιος 2021): 100–122. <https://doi.org/10.1111/1475-4932.12576>.

Gang, Yi. 'Yi Gang: China's Monetary Policy Framework - Supporting the Real Economy and Striking a Balance between Internal and External Equilibrium'. Tsinghua University, Beijing, 2018. <https://www.bis.org/review/r190130b.htm>.

'General Administration of Customs People's Republic of China'. Ημερομηνία πρόσβασης 18 Σεπτεμβρίου 2023. <http://english.customs.gov.cn/>.

Global Times. 'China ranks No.1 globally in outward FDI for the first time', 29 Σεπτεμβρίου 2021. <https://www.globaltimes.cn/page/202109/1235451.shtml>.

Graham Allison, Nathalie Kiersznowski, και Charlotte Fitzek. 'The Great Economic Rivalry: China vs the U.S.' Avoid Great Power War Project. Belfer Center for Science and International Affairs, Harvard Kennedy School, 23 Μάρτιος 2022. <https://www.belfercenter.org/publication/great-economic-rivalry-china-vs-us>.

Guoqiang Long. 'China's Sustainable Trade Strategy: An overview'. International Institute for Sustainable Development, Μάιος 2010. <https://www.iisd.org/>.

Haber, Ray. 'China Ranks First in the World with 161 Thousand Kilometers of Highway Network Length'. RayHaber | RailyNews, 24 Αύγουστος 2021. <https://railynews.com/2021/08/China-ranks-first-in-the-world-with-its-highway-network-length-of-161-thousand-kilometers/>.

He, Dong, Wenlang Zhang, Gaofeng Han, και Tommy Wu. 'Productivity Growth of the Nontradable Sectors in China: Nontradable Sectors Productivity in China'. *Review of Development Economics* 18, τχ. 4 (Νοέμβριος 2014): 655–66. <https://doi.org/10.1111/rode.12109>.

Hsueh, Tien-tung, και Tun-oy Woo. 'The Political Economy of the Heavy Industry Sector in the People's Republic of China'. *The Australian Journal of Chinese Affairs* 15 (Ιανουάριος 1986): 57–82. <https://doi.org/10.2307/2158872>.

Hu, Xinyu. 'The Impact and Implications of COVID-19 on China's Service Trade:' Στο *Proceedings of the Second International Symposium on Management and Social Sciences (ISMSS 2020)*. Nanchang, China: Atlantis Press, 2020. <https://doi.org/10.2991/assehr.k.201202.121>.

iBanFirst. 'Renminbi Internationalisation: China's Path to a World Currency?', 17 Μάρτιος 2022. <https://blog.ibanfirst.com/en/renminbi-internationalisation-chinas-path-to-a-world-currency>.

IMF. 'World Economic Outlook Databases'. Ημερομηνία πρόσβασης 11 Φεβρουάριος 2022. <https://www.imf.org/en/Publications/SPROLLs/world-economic-outlook-databases>.

International Finance. 'Top 5 Global Manufacturing Hubs in the Making', 2 Σεπτέμβριος 2022. <https://internationalfinance.com/top-5-global-manufacturing-hubs-making/>.

International Financial Statistics (IFS), International Monetary Fund (IMF). 'Currency Composition of Official Foreign Exchange Reserves (COFER)', Ιούλιος 2023. <https://data.imf.org/?sk=e6a5f467-c14b-4aa8-9f6d-5a09ec4e62a4>.

International Monetary Fund. 'Coordinated Direct Investment Survey (CDIS)'. Ημερομηνία πρόσβασης 13 Δεκέμβριος 2022. <https://data.imf.org/?sk=40313609-F037-48C1-84B1-E1F1CE54D6D5&slid=1482331048410>.

International Monetary Fund. 'World Economic Outlook (April 2023) - GDP based on PPP, share of world'. Ημερομηνία πρόσβασης 10 Μάρτιος 2023. <https://www.imf.org/en/Publications/WEO/weo-database/2023/April/download-entire-database>.

International Monetary Fund. 'World Economic Outlook Database'. Ημερομηνία πρόσβασης 2 Οκτώβριος 2023. <https://www.imf.org/en/Publications/WEO/weo-database/2023/April/weo-report>.

Investopedia. 'Special Drawing Rights (SDRs): Definition and Requirements', 10 Ιανουάριος 2022. <https://www.investopedia.com/terms/s/sdr.asp>.

Investopedia. 'The Impact of China Devaluing the Yuan in 2015', 30 Ιούνιος 2021. <https://www.investopedia.com/trading/chinese-devaluation-yuan/>.

IORI KAWATE. 'China on Verge of High-Income Status after Wealth Measure Jumps 20%'. Nikkei Asia, 1 Μάρτιος 2022. <https://asia.nikkei.com/Economy/China-on-verge-of-high-income-status-after-wealth-measure-jumps-20>.

James Chen. 'China Investment Corporation (CIC) Definition'. Investopedia, 25 Νοέμβριος 2022. <https://www.investopedia.com/terms/c/china-inv-corp.asp>.

James McBride, Anshu Siripurapu, και Noah Berman. 'What Does the G20 Do?' Council on Foreign Relations, 29 Αύγουστος 2023. <https://www.cfr.org/backgrounder/what-does-g20-do>.

James McBride, Noah Berman, και Andrew Chatzky. 'China's Massive Belt and Road Initiative'. Council on Foreign Relations, 2 Φεβρουάριος 2023. <https://www.cfr.org/backgrounder/chinas-massive-belt-and-road-initiative>.

Juan Nascimbene. 'Economic Growth, International Trade and China'. University of Chicago Law School, 2018. https://chicagounbound.uchicago.edu/international_immersion_program_papers/89.

Kapron, Zennon. 'China's Targeted Renminbi Internationalization Is Feasible'. Forbes, 1 Δεκέμβριος 2022. <https://www.forbes.com/sites/zennonkapron/2022/12/01/chinas-targeted-renminbi-internationalization-is-feasible/>.

Keat Yap και Young Han Koh. 'Manufacturing for Global Businesses: What's next after China?' KEARNEY. Ημερομηνία πρόσβασης 22 Οκτώβριος 2022.

<https://www. Kearney.com/operations-performance-transformation/article/-/insights/manufacturing-for-global-businesses-what-s-next-after-china>.

Khalid Butt και Sarah Sajid. 'Chinese Economy under Mao Zedong and Deng Xiaoping' 25 (10 Ιούλιος 2018): 169–78.

Kirti Pandey. 'Was China's Hu Jintao Softer and More Balanced than Xi Jinping? You Decide Who's Your Frankenstein'. TIMESNOWNEWS.COM, 9 Σεπτέμβριος 2020.

<https://www.timesnownews.com/international/article/was-chinas-hu-jintao-softer-and-more-balanced-than-xi-jinping-you-decide-whos-your-frankenstein/650143>.

Kuan Lu. 'RMB Internationalization Based on the Perspective of the Belt and Road'. Advances in Economics, Business and Management Research. Proceedings of the 2022 7th International Conference on Financial Innovation and Economic Development: Atlantis Press, 2022.

Kuznets, Simon. 'Economic Growth and Income Inequality'. *The American Economic Review* 45, τχ. 1 (1955): 1–28.

Le Téo, J. F., και B. Mareschal. 'An interval version of PROMETHEE for the comparison of building products' design with ill-defined data on environmental quality'. *European Journal of Operational Research* 109, τχ. 2 (1 Σεπτέμβριος 1998): 522–29.

[https://doi.org/10.1016/S0377-2217\(98\)00074-5](https://doi.org/10.1016/S0377-2217(98)00074-5).

Lee, Sin Yee, Zulkefly Abdul Karim, Norlin Khalid, και Mohd Azlan Shah Zaidi. 'THE PUSH AND PULL FACTORS OF CHINA'S OUTWARD FOREIGN DIRECT INVESTMENT IN BRI COUNTRIES'.

Technological and Economic Development of Economy 28, τχ. 3 (30 Μάρτιος 2022): 611–37. <https://doi.org/10.3846/tede.2022.15907>.

Li Xuanmin. 'China to become high-income country no later than the end of 2023: economists'. Global Times, 27 Ιανουάριος 2022.

<https://www.globaltimes.cn/page/202201/1250099.shtml>.

Liu, Xiahui. 'Structural changes and economic growth in China over the past 40 years of reform and opening-up'. *China Political Economy* 3, τχ. 1 (1 Ιανουάριος 2020): 19–38.

<https://doi.org/10.1108/CPE-05-2020-0010>.

Liu, Yanfeng, Miao Su, Jinjing Zhao, Sally Martin, Kum Fai Yuen, και Choong-Bae Lee. 'The Determinants of China's Outward Foreign Direct Investment: A Vector Error Correction Model Analysis of Coastal and Landlocked Countries'. *Economic Change and Restructuring* 56, τχ. 1 (Φεβρουάριος 2023): 29–56. <https://doi.org/10.1007/s10644-022-09407-2>.

Lobanov, Mikhail, και Jelena Zvezdanovic Lobanova. 'Aims and objectives of the 'One Belt, One Road' initiative', 86–107, 2016.

MacroMicro. 'China Interest Rate Corridor'. Ημερομηνία πρόσβασης 5 Ιούλιος 2023.

<https://en.macromicro.me/charts/15742/cn-interest-rate-corridor>.

Manuel Romera. 'China's Monetary Expansion vs. Western Retrenchment'. *IE Insights* (blog), 18 Ιανουάριος 2022. <https://www.ie.edu/insights/articles/chinas-monetary-expansion-vs-western-retrenchment/>.

Margit Molnar, Ting Yan, και Yusha Li. 'China's Outward Direct Investment and Its Impact on the Domestic Economy'. OECD Economics Department Working Papers. Paris: OECD Publishing, 5 Οκτώβριος 2021. <https://doi.org/10.1787/1b1eaa9d-en>.

Martin, Michael F. 'China's Sovereign Wealth Fund: Developments and Policy Implications', Congressional Research Service (CRS) Report for Congress, 23 Σεπτέμβριος 2010. <https://ecommons.cornell.edu/handle/1813/77767>.

Matt Schiavenza. 'Was Hu Jintao a Failure?' *The Atlantic*, 13 Μάρτιος 2013. <https://www.theatlantic.com/china/archive/2013/03/was-hu-jintao-a-failure/273868/>.

Megarit, Michael. 'Origins, Objectives, and Outcomes of the Belt and Road Initiative'. *Michael Megarit* (blog), 5 Απρίλιος 2023. <https://michaelmegarit.com/blog/origins-objectives-and-outcomes-of-the-belt-and-road-initiative/>.

Morrison, Wayne M., και Mark Labonte. 'China's Currency Policy: An Analysis of the Economic Issues'. Library of Congress. Congressional Research Service., 22 Ιούλιος 2013. <https://digital.library.unt.edu/ark:/67531/metadc807128/>.

Nadia Clark. 'The Rise and Fall of the BRI'. Council on Foreign Relations, 6 Απρίλιος 2023. <https://www.cfr.org/blog/rise-and-fall-bri>.

Nargiza Salidjanova. 'Going out: an overview of China's outward foreign direct investment'. USCC Staff Research Report. Washington, D.C.: U.S.-China Economic and Security Review Commission, 30 Μάρτιος 2011. <https://www.uscc.gov/research/going-out-overview-chinas-outward-foreign-direct-investment>.

National Bureau of Statistics of China - Annual Data. 'Foreign Direct Investment Actually Utilized Value'. Ημερομηνία πρόσβασης 28 Ιανουάριος 2023. <http://www.stats.gov.cn/english/Statisticaldata/AnnualData/>.

National Bureau of Statistics of China - Annual Data. 'Foreign Exchange Reserves (USD 100 million)', χ.χ. <https://data.stats.gov.cn/english/>.

National Bureau of Statistics of China - Annual Data. 'Total Value of Exports of FIEs', χ.χ. <https://data.stats.gov.cn/english/>.

National Bureau of Statistics of China - Annual Data. 'Total Value of Exports(USD)(million)', χ.χ. <https://data.stats.gov.cn/english/>.

National Bureau of Statistics of China - Annual Data. 'Value of Foreign Direct Investment Actually Utilized by China, Hong Kong, China', Οκτώβριος 2023. <http://www.stats.gov.cn/english/Statisticaldata/AnnualData/>.

Neufeld, Dorothy. 'Which Countries Hold the Most U.S. Debt?' *Visual Capitalist*, 24 Μάρτιος 2023. <https://www.visualcapitalist.com/which-countries-hold-the-most-us-debt/>.

Obi Iwuagwu. 'China's Economic Growth Driven Reform Strategies 1978 – 2010: Any lessons for Nigeria?' *Unilag Journal of Humanities* 2 (24 Νοέμβριος 2014): 90–112.

Orange Wang. 'How Much Is China's Foreign Direct Investment, Is It Still a Good Destination?' *South China Morning Post*, 10 Ιούνιος 2022. <https://www.scmp.com/economy/economic-indicators/article/3181037/how-much-chinas-foreign-direct-investment-and-it-still>.

Pardalos, Panos M., Yannis Siskos, και Constantin Zopounidis, επιμ. *Advances in Multicriteria Analysis*. τ. 5. Nonconvex Optimization and Its Applications. Boston, MA: Springer US, 1995. <https://doi.org/10.1007/978-1-4757-2383-0>.

Perkins, Dwight H., και Thomas G. Rawski. 'Forecasting China's Economic Growth to 2025'. Στο *China's Great Economic Transformation*, επιμέλεια Loren Brandt και Thomas G. Rawski, 829–86. Cambridge: Cambridge University Press, 2008. <https://doi.org/10.1017/CBO9780511754234.021>.

Prableen Bajpai. 'Why China Is 'The World's Factory''. *Investopedia*, 18 Ιούνιος 2022. <https://www.investopedia.com/articles/investing/102214/why-china-worlds-factory.asp>.

Prasad Eswar και Zhang Boyang. 'Monetary Policy in China'. Cornell University, 2014. <http://prasad.dyson.cornell.edu/doc/MonetaryPolicyinChina--KanburVolume.Sep12.pdf>.

RailTech.com. 'China Plans to Open 3,000 Km of New Railway Lines in 2023', 5 Ιανουάριος 2023. <https://www.railtech.com/infrastructure/2023/01/05/china-plans-to-open-3000-km-of-new-railway-lines-in-2023/>.

Robert C. Feenstra, Robert Inklaar. 'Penn World Table 8.1'. Groningen Growth and Development Centre, 2015. <https://doi.org/10.15141/S5NP4S>.

Roberts, Ivan, και Brendan Russell. 'Long-Term Growth in China'. Reserve Bank Of Australia, 12 Δεκέμβριος 2019. <https://www.rba.gov.au/publications/bulletin/2019/dec/long-term-growth-in-china.html>.

Sandra Poncet. 'Inward and outward FDI in China'. Panthéon-Sorbonne-Economie, Université Paris 1 CNRS and CEPII, Απρίλιος 2007. <https://citeseerx.ist.psu.edu/document?repid=rep1&type=pdf&doi=200b680873c5b574acf876bb1f728a432e2a5b94>.

Santosh Chaubey. 'Year of the Dragon: Why China Remains World's Largest Manufacturing Hub Despite Covid Wave'. *News18*, 6 Ιούλιος 2022. <https://www.news18.com/news/india/year-of-the-dragon-how-china-remains-worlds-largest-manufacturing-hub-despite-covid-surge-5503465.html>.

Schrag, Jacque. 'How Well-off Is China's Middle Class?' *China Power* (blog), 26 Απρίλιος 2017. <https://chinapower.csis.org/china-middle-class/>.

Shannon Tiezzi. 'How China's Belt and Road Took Over the World'. *The Diplomat*, 9 Δεκέμβριος 2023. <https://thediplomat.com/2023/09/how-chinas-belt-and-road-took-over-the-world/>.

Shen, Li, Peter Koveos, Xiaodong Zhu, Fei Wen, και Jiaxian Liao. 'Outward FDI and Entrepreneurship: The Case of China'. *Sustainability* 12, τχ. 13 (28 Ιούνιος 2020): 5234. <https://doi.org/10.3390/su12135234>.

Shevlin Aidan και Wu Lan. 'China: The path to interest rate liberalization'. J.P.Morgan Asset Management, 2015. http://cdn.haymarketmedia.asia/corporate-treasurer%2Fcontent%2FWP_GL_China_Interest_Rate_Liberalization_r21.pdf.

Shobhit Seth. 'Why China Buys U.S. Debt With Treasury Bonds'. Investopedia, 23 Οκτώβριος 2022. <https://www.investopedia.com/articles/investing/040115/reasons-why-china-buys-us-treasury-bonds.asp>.

Sirisha Bhogaraju. 'China's Inflation Defies Global Trends. What Does It Mean for Chinese Stocks?', 5 Σεπτέμβριος 2022. <https://www.nasdaq.com/articles/chinas-inflation-defies-global-trends.-what-does-it-mean-for-chinese-stocks>.

State Administration of Foreign Exchange (SAFE). 'SAFE Releases Data on China's Foreign Exchange Reserves at the End of December 2022', 1 Ιούλιος 2023. <https://www.safe.gov.cn/en/2023/0107/2038.html>.

Statista. 'China: Number of Commercial Banks 2021'. Ημερομηνία πρόσβασης 21 Ιούνιος 2023. <https://www.statista.com/statistics/1172110/china-number-of-commercial-banks/>.

Statista. 'Length of Railroad Network of Selected Countries around the World in 2021 (in Kilometers)'. Ημερομηνία πρόσβασης 7 Οκτώβριος 2023. <https://www.statista.com/statistics/264657/ranking-of-the-top-20-countries-by-length-of-railroad-network/>.

Statista. 'Share of State-Owned and Private Enterprises in Outward FDI Stock from China between 2011 and 2021', Νοοβέμβριος 2022. <https://www.statista.com/statistics/730083/china-share-of-state-owned-and-private-enterprises-in-outward-fdi-stock/>.

Statista. 'Transport Infrastructure in China', 3 Φεβρουάριος 2023. <https://www.statista.com/topics/1516/transport-infrastructure-in-china/>.

Stephen Goldsmith και Daniel Wagner. 'Think Tank: The Rise of China as an Outward Investor'. FDI Intelligence. Ημερομηνία πρόσβασης 21 Μάρτιος 2023. <https://www.fdiintelligence.com/content/news/think-tank-the-rise-of-china-as-an-outward-investor-26819>.

Stephen Olson. 'China's Dual Circulation Strategy is a Step Towards Sustainable Trade'. *Washington International Trade Association* (blog), 13 Σεπτέμβριος 2020. <https://www.wita.org/blogs/chinas-sustainable-trade/>.

SWIFT. 'RMB Tracker Monthly reporting and statistics on renminbi (RMB) progress towards becoming an international currency', Ιούνιος 2023. www.swift.com.

Τατιάνα Γούδα. 'Σοσιαλισμός με κινεζικά χαρακτηριστικά ή σοσιαλισμός 'made in China''. *Power Politics*, 28 Νοέμβριος 2017.

<https://powerpolitics.eu/%cf%83%ce%bf%cf%83%ce%b9%ce%b1%ce%bb%ce%b9%cf%83%ce%bc%cf%8c%cf%82-%ce%bc%ce%b5-%ce%ba%ce%b9%ce%bd%ce%b5%ce%b6%ce%b9%ce%ba%ce%ac-%cf%87%ce%b1%cf%81%ce%b1%ce%ba%cf%84%ce%b7%cf%81%ce%b9%cf%83%cf%84/>.

Thai-Binh Elston. 'China Is Doubling Down on Its Digital Currency - Foreign Policy Research Institute', 2 Ιούνιος 2023. <https://www.fpri.org/article/2023/06/china-is-doubling-down-on-its-digital-currency/>.

The Economist. 'The Big Mac Index', 21 Ιούλιος 2022. <https://www.economist.com/big-mac-index>.

The Economist Intelligence Unit. 'What does zero-covid mean for foreign investment in China?', 8 Ιούνιος 2022. <https://country.eiu.com/article.aspx?articleid=72172790>.

The State Council Information Office, The People's Republic of China. 'What are six economic corridors under Belt and Road Initiative?', 4 Αύγουστος 2020. http://english.scio.gov.cn/beltandroad/2020-08/04/content_76345602.htm.

Tim Callen. 'Purchasing Power Parity: Weights Matter'. International Monetary Fund, 24 Φεβρουάριος 2020. <https://www.imf.org/external/pubs/ft/fandd/basics/ppp.htm>.

Timothy Taylor. 'China's vanishing trade surplus'. *Milken Institute Review*, 4 Μάιος 2020. <https://www.milkenreview.org/articles/chinas-vanishing-trade-surplus>.

'Transformation of China's outward direct investment'. *Mizuho Economic Outlook & Analysis*. Mizuho Research Institute, 4 Μάρτιος 2020. <https://www.mizuhogroup.com/information-and-research>.

UN. ESCAP. *ASIA-PACIFIC DEVELOPMENT JOURNAL*. τ. 24. NEW YORK: UNITED NATIONS PUBLICATION, 2017.

UNCTAD. 'Foreign direct investment: Inward and outward flows and stock, annual'. Ημερομηνία πρόσβασης 23 Σεπτέμβριος 2023. <https://unctadstat.unctad.org/wds/TableView/tableView.aspx?ReportId=96740>.

'US Dollar to Chinese Yuan Spot Exchange Rates for 2022'. Ημερομηνία πρόσβασης 3 Οκτώβριος 2023. <https://www.exchangerates.org.uk/USD-CNY-spot-exchange-rates-history-2022.html>.

Wang, Bijun, και Kailin Gao. 'Forty Years Development of China's Outward Foreign Direct Investment: Retrospect and the Challenges Ahead'. *China & World Economy* 27, τχ. 3 (Μάιος 2019): 1–24. <https://doi.org/10.1111/cwe.12278>.

Wayne M. Morrison. 'China's Economic Rise: History, Trends, Challenges, and Implications for the United States'. Congressional Research Service, 25 Ιούνιος 2019.
<https://crsreports.congress.gov/product/pdf/RL/RL33534>.

Whalley, John, και Xian Xin. 'China's FDI and Non-FDI Economies and the Sustainability of Future High Chinese Growth'. *China Economic Review* 21, τχ. 1 (Μάρτιος 2010): 123–35.
<https://doi.org/10.1016/j.chieco.2009.11.004>.

Will Kenton. 'Chinese Yuan Renminbi (CNY): Overview, History', 21 Ιούνιος 2022.
<https://www.investopedia.com/terms/forex/c/cny-china-yuan-renminbi.asp>.

———. 'People's Bank of China (PBoC)'. Investopedia, 21 Ιούνιος 2022.
<https://www.investopedia.com/terms/p/peoples-bank-china-pboc.asp>.

World Bank. 'Agriculture, forestry, and fishing, value added (% of GDP)', 19 Σεπτέμβριος 2023. <https://databank.worldbank.org/source/world-development-indicators#>.

World Bank. 'Belt and Road Economics: Opportunities and Risks of Transport Corridors', 18 Ιούνιος 2019. <https://www.worldbank.org/en/topic/regional-integration/publication/belt-and-road-economics-opportunities-and-risks-of-transport-corridors>.

World Bank. 'Current account balance (% of GDP)', 19 Σεπτέμβριος 2023.
<https://databank.worldbank.org/source/world-development-indicators#>.

World Bank. 'Employment in agriculture (% of total employment)(modeled ILO estimate)', 19 Σεπτέμβριος 2023. <https://databank.worldbank.org/source/world-development-indicators#>.

World Bank. 'Employment in industry (% of total employment)(modeled ILO estimate)', 19 Σεπτέμβριος 2023. <https://databank.worldbank.org/source/world-development-indicators#>.

World Bank. 'Employment in services (% of total employment) (modeled ILO estimate)', 19 Σεπτέμβριος 2023. <https://databank.worldbank.org/source/world-development-indicators#>.

World Bank. 'GDP (current USD)', 19 Σεπτέμβριος 2023.
<https://databank.worldbank.org/source/world-development-indicators#>.

World Bank. 'GDP growth (annual %)', 19 Σεπτέμβριος 2023.
<https://databank.worldbank.org/source/world-development-indicators?l=en#>.

World Bank. 'GDP per capita (current USD)', 19 Σεπτέμβριος 2023.
<https://databank.worldbank.org/source/world-development-indicators#>.

World Bank. 'GDP per capita, PPP (current international USD)', 19 Σεπτέμβριος 2023.
<https://databank.worldbank.org/source/world-development-indicators#>.

World Bank. 'GDP, PPP (current international USD)', 19 Σεπτέμβριος 2023.
<https://databank.worldbank.org/source/world-development-indicators#>.

World Bank. 'GDP Ranking | Data Catalog', 29 Οκτώβριος 2021.
<https://datacatalog.worldbank.org/search/dataset/0038130>.

- World Bank. 'GNI per capita, Atlas method (current US\$)', 19 Σεπτέμβριος 2023.
<https://databank.worldbank.org/source/world-development-indicators?l=en#>.
- World Bank. 'Gross capital formation (% of GDP)', 19 Σεπτέμβριος 2023.
<https://databank.worldbank.org/source/world-development-indicators#>.
- World Bank. 'Gross domestic savings (% of GDP)', 19 Σεπτέμβριος 2023.
<https://databank.worldbank.org/source/world-development-indicators#>.
- World Bank. 'Industry (including construction), value added (% of GDP)', 19 Σεπτέμβριος 2023.
<https://databank.worldbank.org/source/world-development-indicators#>.
- World Bank. 'Manufacturing, value added (current USD)', 19 Σεπτέμβριος 2023.
<https://databank.worldbank.org/source/world-development-indicators#>.
- World Bank. 'Manufacturing, value added (% of GDP)', 19 Σεπτέμβριος 2023.
<https://databank.worldbank.org/source/world-development-indicators#>.
- World Bank. 'Population ages 15-64 (% of total population)', 19 Σεπτέμβριος 2023.
<https://databank.worldbank.org/source/world-development-indicators#>.
- World Bank. 'Services, value added (% of GDP)', 19 Σεπτέμβριος 2023.
<https://databank.worldbank.org/source/world-development-indicators#>.
- World Bank. 'World Bank Group - International Development, Poverty, & Sustainability'.
Ημερομηνία πρόσβασης 2 Οκτώβριος 2023. <https://www.worldbank.org/en/home>.
- World Shipping Council. 'The Top 50 Container Ports.' Ημερομηνία πρόσβασης 7 Οκτώβριος 2023. <https://www.worldshipping.org/top-50-ports>.
- Xu, Xinpeng, και Yu Sheng. 'Are FDI Spillovers Regional? Firm-Level Evidence from China'.
Journal of Asian Economics 23, τχ. 3 (Ιούνιος 2012): 244–58.
<https://doi.org/10.1016/j.asieco.2010.11.009>.
- Xuanyi Zhu. 'China's Peaceful Rise: A Necessary Path with Challenges'. Στο *Proceedings of the 6th International Conference on Humanities and Social Science Research (ICHSSR2020)*.
Hangzhou, China: Atlantis Press, 2020. <https://doi.org/10.2991/assehr.k.200428.019>.
- Yahoo Finance. 'Top 20 Oil Importing Countries in 2023', 28 Ιανουάριος 2023.
<https://finance.yahoo.com/news/top-20-oil-importing-countries-174751106.html>.
- Yan, Douglas J. Elliott and Kai. *The Chinese Financial System: An Introduction and Overview*.
John L. Thornton China Center Monograph Series, No. 6. Brookings, 2013.
<https://www.brookings.edu/research/the-chinese-financial-system-an-introduction-and-overview/>.
- Yan, Theresa, και Peter Enderwick. 'EVOLUTION OF CHINA'S OUTWARD FOREIGN DIRECT INVESTMENT REGIME: IMPLICATIONS FOR SOUTHEAST ASIA UNDER THE BELT AND ROAD INITIATIVE'. *The Singapore Economic Review* 66, τχ. 01 (Μάρτιος 2021): 143–59.
<https://doi.org/10.1142/S0217590819500309>.

YANG, Chih-Hai, Mei-Chun CHENG, και Chun-Hung LIN. 'WHAT DRIVES CHINA'S OUTWARD DIRECT INVESTMENT?' *Acta Oeconomica* 65, τχ. 3 (2015): 431–53.

YANG, YAO. 'China's Economic Growth in Retrospect'. Στο *China 2049*, επιμέλεια DAVID DOLLAR, YIPING HUANG, και YANG YAO, 3–28. Economic Challenges of a Rising Global Power. Brookings Institution Press, 2020. <http://www.jstor.org/stable/10.7864/j.ctvktrz58.4>.

Young, Alwyn. 'Gold into Base Metals: Productivity Growth in the People's Republic of China during the Reform Period'. *Journal of Political Economy* 111, τχ. 6 (2003): 1220–61. <https://doi.org/10.1086/378532>.

Yuhua Zhang. 'What explains inflation in China?' International Institute o Social Studies, 2016.

Zeng, Shihong, και Ya Zhou. 'Foreign Direct Investment's Impact on China's Economic Growth, Technological Innovation and Pollution'. *International Journal of Environmental Research and Public Health* 18, τχ. 6 (10 Μάρτιος 2021): 2839. <https://doi.org/10.3390/ijerph18062839>.

Zhang, Chunlin. 'How Much Do State-Owned Enterprises Contribute to China's GDP and Employment?' Working Paper. Washington, DC: World Bank, 15 Ιούλιος 2019. <https://doi.org/10.1596/32306>.

Zhang, Qinchen. 'Sectoral and Country-Origin Dynamics of FDI in China in 1997-2020'. *The Chinese Economy* 56, τχ. 2 (7 Νοέμβριος 2022): 89–103. <https://doi.org/10.1080/10971475.2022.2096808>.

Zhou, Baicheng, Zilun Huang, και Shu Wang. 'Research on China's Monetary Policy Orientation and Regulation in COVID-19'. *Frontiers in Public Health* 10 (31 Μάιος 2022): 865603. <https://doi.org/10.3389/fpubh.2022.865603>.

Zhou, Hui. 'Effectiveness Study of Chinese Monetary Policy Regulation on Economic Growth and Inflation'. Στο *China's Monetary Policy Regulation and Financial Risk Prevention*, στον συλλ. τόμο Hui Zhou, 19–32. Berlin, Heidelberg: Springer Berlin Heidelberg, 2015. https://doi.org/10.1007/978-3-662-44093-3_2.

Zhou Xiaochuan, Governor of the People's Bank of China. 'Monetary Policy, Financial System Reform and Sustainable Economic Growth in China'. St Petersburg, Russia, 2003. <http://www.pbc.gov.cn/english/130724/2829674/index.html>.

Zhu, Xiaodong. 'Understanding China's Growth: Past, Present, and Future'. *The Journal of Economic Perspectives* 26, τχ. 4 (2012): 103–24.

Zopounidis, C. 'Multicriteria Decision Aid in Financial Management'. *European Journal of Operational Research* 119, τχ. 2 (Δεκέμβριος 1999): 404–15. [https://doi.org/10.1016/S0377-2217\(99\)00142-3](https://doi.org/10.1016/S0377-2217(99)00142-3).